

การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างในลาว ไทย และเวียดนาม

นางสาวมณฑาทิพย์ ทองธรรมชาติ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมโยธา

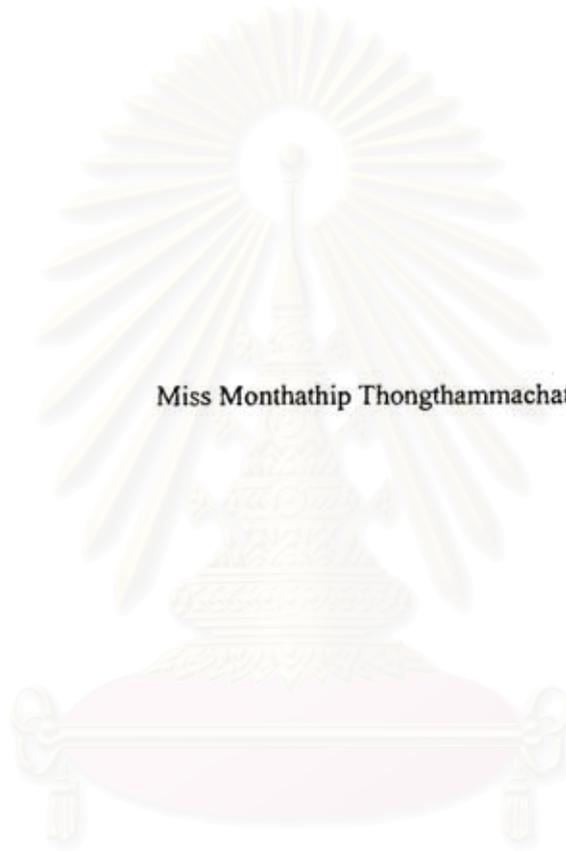
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2947-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF CONSTRUCTION CLAIMS IN LAOS, THAILAND AND VIETNAM

Miss Monthathip Thongthammachat

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Engineering Program in Civil Engineering
Department of Civil Engineering**

Faculty of Engineering

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-2947-9

Copyright of Chulalongkorn University

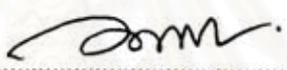
AQ1R76

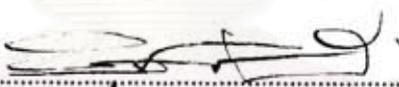
หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างในลาว ไทย และเวียดนาม
โดย	นางสาวมณฑาทิพย์ ทองธรรมชาติ
สาขาวิชา	วิศวกรรมโยธา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ ช่อวิเชียร

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ลาวัณย์ศิริ)

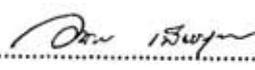
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิष्ณุ ทรัพย์สมพล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ ช่อวิเชียร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ๊ง คุณะวัฒน์สถิตย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ ลิขิตเรืองศิลป์)

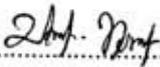
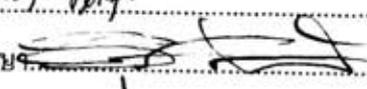

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วัชร เพชรสุภาพ)

มณฑาทิพย์ ทองธรรมชาติ: การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างในลาว ไทย และ เวียดนาม. (A STUDY OF CONSTRUCTION CLAIMS IN LAOS, THAILAND AND VIETNAM). อ.ที่ปริกษา รศ. ดร.วิสุทธิ์ ช่อวิเชียร, 167 หน้า. ISBN 974-14-2947-9.

เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างทำให้มีผลกระทบหลายประการตามมา ได้แก่ งานก่อสร้างมีความล่าช้า ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น คุณภาพของงานไม่เป็นไปตามที่กำหนดซึ่งสาเหตุดังกล่าวนี้สามารถส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับเหมาได้ การเรียกร้องสิทธิในแต่ละประเทศนั้นมีกระบวนการที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป เนื่องมาจากการดำเนินงานและวิถีปฏิบัติ ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาทำความเข้าใจถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม เพื่อเข้าใจถึงขั้นตอนของการเรียกร้องสิทธิ และเพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่างๆ ของการเรียกร้องสิทธิในการบริหารโครงการก่อสร้างของโครงการก่อสร้างถนนในหน่วยงานของภาครัฐในสามประเทศดังกล่าว โดยเน้นโครงการถนนที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ

ขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในฝ่ายผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างและปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของฝ่ายผู้ว่าจ้างเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในทั้งสามประเทศ และวิเคราะห์โดยหาดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index: R.I.) ในแต่ละกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

จากผลการศึกษาพบว่า การเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในทั้งสามประเทศมีความคล้ายกันทั้งเรื่อง ขั้นตอน ผู้ที่เกี่ยวข้อง เอกสาร และหลักฐานที่ใช้พิจารณาการเรียกร้องสิทธิ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่อง การชดเชยค่าเสียหายของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนน นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ปัญหาของการเรียกร้องสิทธิในทั้งสามประเทศ และมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิพร้อมทั้งเปรียบเทียบกับแนวทางการเรียกร้องสิทธิโดยทั่วไปที่ได้จากผลการศึกษาและรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมา โดยพบว่าสามารถแบ่งประเภทของการเรียกร้องสิทธิออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน ความล่าช้าและการเร่งงาน สภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข ความผันผวน และการเรียกร้องสิทธิอื่นๆ รูปแบบและขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิมีทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ ข้อกำหนดในแต่ละประเทศ และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิ

ภาควิชา.....วิศวกรรมโยธา..... ลงลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....วิศวกรรมโยธา..... ลงลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2549.....

4770407021: MAJOR CIVIL ENGINEERING

KEY WORDS: CONSTRUCTION/ CLAIMS / LAOS / THAILAND / VIETNAM.

MONTHATHIP THONGTHAMMACHAT: A STUDY OF CONSTRUCTION

CLAIMS IN LAOS, THAILAND AND VIETNAM. THESIS ADVISOR: ASSOC.

PROF. VISUTH CHOVICHIE, Ph.D., 167 pp. ISBN 974-14-2947-9.

As claims occur in construction projects, they bring about various problems such as delays, cost increase and quality problems, all of which lead to serious conflicts between project owners and contractors. Construction claim process in each country has similarities and differences depending on executions and practices. The objective of this thesis is to understand the nature of claims in road construction projects in Laos, Thailand and Vietnam, and to analyze the procedures of construction claims to examine the problems of subprocesses of claim management. The scope is limited to road construction projects which are under supervision of the government agencies and loan funding institutions.

The method used in data collection is an interview of both project owners and contractors about their claims and problems during their process. The questionnaire is also used to survey the opinion of project owners of their process of construction claims in the three countries. Then, the data have been analyzed to find the relative index (R.I.) of each particular construction claim process.

The study indicates that construction claims among the three selected countries have their similar points, for instance, steps, documentations and evidences used. However, the compensation for damage of each country is different from each other. The research analyzes the problems and the causes of claims in the three countries by comparing the construction claim methods between from research findings and those from literature review. The comparison result shows that the construction claims can be categorized into five groups as follows: scope of work, delay and acceleration, differing site conditions, fluctuation and other claim types. The figures and steps of construction claim project execution have both similarities and differences depending on their traditional practices and other regulations. Finally, this research suggests the guidelines to prevent the problems in construction claims processes.

Department.....Civil Engineering..... Student's Signature.....
 Field of Study.....Civil Engineering..... Advisor's Signature.....
 Academic Year.....2006.....

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ ช่อวิเชียร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาแนะนำและตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้างและการบริหารทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วยรองศาสตราจารย์ ดร.วิศณุ ทรัพย์สมพล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิง คุณะวัฒน์สถิตย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระศักดิ์ ลิขิตเรืองศิลป์ และอาจารย์ ดร.วัชร เพ็ชรสุภาพ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ของข้าพเจ้าที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้า และขอขอบคุณเพื่อนทุกคนของข้าพเจ้าในทุกๆ ด้าน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้สละเวลาและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้

คุณความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้เป็นสิ่งตอบแทนต่อผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีต และปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง.....	6
2.2 ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญา และคู่สัญญาในงานก่อสร้าง.....	10
2.3 ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ.....	14
2.4 กระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง.....	15
2.5 การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง.....	17
2.6 สรุปท้ายบท.....	26
บทที่ 3 แนวคิด และวิธีการดำเนินงานวิจัย.....	28
3.1 กรอบแนวความคิดของวิธีการดำเนินการวิจัย.....	28
3.2 ข้อมูลทั่วไปและกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานวิจัย.....	29
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
3.6 สรุปท้ายบท.....	37

	ช หน้า
บทที่ 4 รูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงาน.....	39
4.1 สัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง.....	39
4.2 การดำเนินงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	45
4.3 การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง.....	50
4.4 ขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ.....	56
4.5 สรุปท้ายบท.....	67
บทที่ 5 การวิเคราะห์มูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิ.....	69
5.1 ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง.....	69
5.2 ประเภทของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ.....	75
5.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการออกแบบสอบถาม..	83
5.4 สรุปท้ายบท.....	96
บทที่ 6 กระบวนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ.....	98
6.1 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน.....	98
6.2 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน.....	104
6.3 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจาก เงื่อนไข.....	109
6.4 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน.....	111
6.5 วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำหรับสำนักงาน (Home Office Overhead).....	116
6.6 เอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ.....	117
6.7 แหล่งข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการพิจารณาชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ในการเรียกร้องสิทธิ.....	122
6.8 กระบวนการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทในการเรียกร้องสิทธิ.....	124
6.9 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการพิจารณาชดเชย การเรียกร้องสิทธิ.....	126
6.10 สรุปท้ายบท.....	130
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	132

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
3-1	ระดับความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามภายในแบบสอบถาม.....	33
4-1	ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาโครงการก่อสร้างทางหลวง หมายเลข 3 Houay Xay - Boten: Contract Package A: KM 0.0 – KM 84.0, Houay Xay - Ban Sod ประเทศลาว.....	41
4-2	ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาก่อสร้าง ทางหลวงหมายเลข 401 อ.สิชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย.....	42
4-3	ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาที่แตกต่างกัน.....	43
4-4	สัญญาก่อสร้างที่ใช้ในประเทศที่ศึกษา.....	43
4-5	ภาษาและกฎหมายที่ใช้ในสัญญาของโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้ และเงินช่วยเหลือในแต่ละประเทศ.....	45
4-6	สรุปรูปแบบของสัญญา ขั้นตอนและปัญหาที่พบในการดำเนินงานในทั้งสามประเทศ...	66
5-1	ข้อกำหนดในสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิจาก FIDIC (1999).....	71
5-2	ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างในโครงการก่อสร้างใน ประเทศลาว ไทย และเวียดนาม.....	74
5-3	กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน.....	84
5-4	กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ.....	85
5-5	กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามมูลค่าสูงสุดของโครงการตามสัญญาที่ เคยปฏิบัติงานมา.....	85
5-6	ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิ (Claim Identification).....	86
5-7	ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องกับ การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิ (Claim Notification).....	88
5-8	ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องกับ การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ (Claim Examination).....	88
5-9	ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องกับ เอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ (Claim Documentation).....	90

ตาราง	ฉ หน้า
5-10 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการนำเสนอการเรียกร้องสิทธิ (Claim Presentation).....	91
5-11 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิ (Claim Negotiation).....	92
5-12 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีสัมพัทธ์ที่มีค่าสูงสุดของกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในลาว ไทย และเวียดนาม.....	93
6-1 ความเห็นจากฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงเอกสารที่ผู้รับเหมาขาดส่งในการเรียกร้องสิทธิ.....	118
6-2 เอกสารด้านราคาที่ใช้ในกระบวนการเรียกร้องสิทธิ.....	120
6-3 แหล่งที่มาของข้อมูลดัชนีที่ใช้พิจารณาองค์ประกอบ ค่า P_n ของประเทศลาว.....	121

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
2-1 แสดงรายการตรวจสำหรับการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง (Checklist for Construction Changes).....	8
2-2 การติดต่อสื่อสารในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง (Communication Lines during Construction Phase).....	11
2-3 ความสัมพันธ์ตามสัญญาในการบริหารสัญญา (Contractual Relationships in Management Contracting).....	13
2-4 แหล่งที่มาของความขัดแย้งในงานก่อสร้าง (Potential Sources of Construction Conflicts).....	25
2-5 การแบ่งประเภทของความล่าช้าของโครงการ (Project Delay's Classification: PDC).....	26
3-1 กรอบแนวความคิดในการดำเนินงานวิจัย.....	28
3-2 แสดงประเทศสมาชิกในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	29
4-1 รูปแบบองค์กรของ Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC) ประเทศลาว.....	46
4-2 โครงสร้างองค์กรของกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ประเทศไทย.....	48
4-3 รูปแบบองค์กรของ Ministry of Transport ประเทศเวียดนาม.....	49
4-4 ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างตามสัญญา (Typical Sequence of Principal Events during Contracts for Construction).....	51
4-5 ลำดับ ขั้นตอนในการพิจารณาการจ่ายเงินในข้อกำหนดที่ 14 ของสัญญา FIDIC (Typical Sequence of Payment Events Envisaged in Clause 14, FIDIC (1999)).....	53
4-6 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้าง จากสัญญา FIDIC (1999).....	59
4-7 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา จากสัญญา FIDIC (1999).....	60
4-8 ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของประเทศลาว.....	61
4-9 ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ ประเทศไทย.....	62
4-10 ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของเวียดนาม.....	64
5-1 ความสัมพันธ์ของความขัดแย้ง การเรียกร้องสิทธิและข้อพิพาท.....	69

	๖
ภาพประกอบ	หน้า
6-1 รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงงาน (Variation Orders Model).....	104
6-2 การวิเคราะห์การเรียกร้องสิทธิที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ (Analysis of Weather-Related Claims).....	109
6-3 การคำนวณหาค่าความผันผวนโดยใช้ค่าดัชนีที่ประกาศ (Calculation of Fluctuations using Published Indices).....	115
6-4 ลำดับเหตุการณ์โดยทั่วไปของข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในข้อกำหนดที่ 20 ของ FIDIC (1999)...	124

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการก่อสร้างเป็นงานที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน ยุ่งยากในการดำเนินงาน ซึ่งอุตสาหกรรมแต่ละประเภท อาทิเช่น การก่อสร้างอาคาร ถนน อุโมงค์ และระบบสาธารณูปโภค พื้นฐาน เป็นต้น มีขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การออกแบบ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้าง การบริหารงานก่อสร้าง บุคลากร แรงงาน และฝีมือแรงงานที่ใช้ในการก่อสร้าง

การดำเนินโครงการก่อสร้างให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคล ในหลายฝ่าย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะประกอบด้วยผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการ (Project Owner) ผู้ออกแบบ (Designer) ผู้รับเหมาหลัก (Prime Contractor) ผู้รับเหมาย่อย (Sub-Contractor) วิศวกร ที่ปรึกษา (Consultant Engineer) และผู้จัดหาวัสดุ (Supplier) โดยบุคคลในแต่ละฝ่ายดังกล่าวข้างต้น มีพื้นฐานการทำงานที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ฝ่ายผู้ว่าจ้างและฝ่ายผู้รับเหมา วัตถุประสงค์ของฝ่ายผู้ว่าจ้าง คือ ต้องการงานที่มีคุณภาพและตรงตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ แต่ในส่วนของผู้รับเหมา นั้นเพียงเพื่อ ต้องการผลกำไรจากการดำเนินงาน (Surawongsin, 2002) จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจเป็นเพียง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในอุตสาหกรรมการก่อสร้าง ซึ่งส่งผลให้เกิด การเรียกร้องสิทธิ (Claims) ขึ้นเมื่อบุคคลในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพบว่า การดำเนินงานก่อสร้างใน โครงการนั้นๆ ไม่เป็นไปตามที่ตกลงไว้ในสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนที่จะดำเนินงานก่อสร้าง

ปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นบ่อยครั้ง ได้แก่ ขอบเขตของงานเพิ่มมากขึ้น ข้อมูลการประมูลงานก่อสร้างไม่มีความเหมาะสม ฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดเตรียมหรือส่ง เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆที่มีความจำเป็นในการก่อสร้างได้ทันตามเวลาที่ตกลงกันเอาไว้ ข้อมูล ในแบบรูปก่อสร้าง รวมถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับวัสดุไม่ชัดเจน ระยะเวลาในการเตรียมการประมูลงาน และการสำรวจสภาพของสถานที่ก่อสร้างก่อนการประมูลงานมีความไม่เหมาะสมเพียงพอ ระหว่าง การดำเนินงานมีความจำเป็นต้องหยุดการทำงานโดยไม่มีสาเหตุอันควร และในบางครั้งอาจมีการเร่ง งานให้แล้วเสร็จก่อนกำหนด (Jergeas และ Hartman, 1994: 553-554)

มากกว่านั้น Adrian (1988) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในโครงการ ก่อสร้างว่าส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก ความยุ่งยากซับซ้อนที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงาน

ก่อสร้าง ตัวอย่างของสาเหตุนี้ได้แก่ งานออกแบบที่ค่อนข้างซับซ้อนทำให้ผู้ที่นำงานออกแบบดังกล่าวไปปฏิบัตินั้นมีความไม่เข้าใจหรือตีความหมายผิดเพี้ยนไป สาเหตุต่อมา คือ ผลกระทบของสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงระบบในการดำเนินงาน (Changing Project Delivery Systems) และบุคคลภายนอก (External Parties) เช่น นักกฎหมาย หน่วยงาน บริษัทประกันภัย เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นบุคคลที่ถูกว่าจ้างขึ้นมาเพื่อดูแลผลประโยชน์ในบางส่วนของงานก่อสร้าง นั่นคือการแปลความหรือตีความในตัวเนื้อหาสัญญาก่อสร้างเพียงเพื่อหวังผลกำไรจากตัวเนื้อหาสัญญาที่มีความบกพร่อง

นอกจากนี้ Diekmann และ Nelson (1985) พบว่ามีร้อยละ 72 ของการเรียกร้องสิทธิที่อยู่ นอกเหนือการควบคุมของผู้รับเหมา นั่นคือร้อยละ 46 ของการเรียกร้องสิทธิ เป็นความผิดพลาดในการออกแบบ และอีกร้อยละ 26 ของการเรียกร้องสิทธิ เป็นของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เคยเกิดขึ้นในงานก่อสร้าง พวกเขาได้แบ่งโครงการตามมูลค่าของโครงการ ออกเป็น 3 ระดับ คือ โครงการขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าของโครงการตั้งแต่ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โครงการขนาดกลางมีมูลค่าของโครงการระหว่าง 1 ถึง 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และโครงการขนาดเล็กมีมูลค่าของโครงการน้อยกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากการสำรวจพบว่าในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่โดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละโครงการมีมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นประมาณ 26,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในส่วนของโครงการก่อสร้างขนาดกลางโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละโครงการมีมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นประมาณ 16,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ และโครงการก่อสร้างขนาดเล็กโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละโครงการมีมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นประมาณ 5,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ

Kumaraswamy (1997) พบว่าความขัดแย้ง (Conflict) การเรียกร้องสิทธิ (Claim) การโต้แย้ง (Dispute) มีความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างกัน สามารถส่งผลให้มีการเรียกร้องสิทธิขึ้นได้ เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น นอกจากนี้ Bramble, D'Onofrio และ Stetson (1990) กล่าวว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการค้าเงินงานก่อสร้าง ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในโครงการก่อสร้างได้ ซึ่งจะกลายเป็นการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ขอขยายเวลาในการก่อสร้างเนื่องจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้

Semple, Hartman และ Jergeas (1994) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุและปัญหาที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง จากการเก็บตัวอย่าง 24 โครงการที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกของประเทศแคนาดา พบว่าการเรียกร้องสิทธิโดยส่วนมากเกิดขึ้นจากความล่าช้าของโครงการก่อสร้าง โดยในบางโครงการมีการขยายเวลาก่อสร้างออกไปมากกว่าร้อยละ 100 ของระยะเวลาที่ตกลงกันในสัญญา ซึ่งความล่าช้าดังกล่าวส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย และเมื่อเปรียบเทียบทางด้านของมูลค่าของโครงการพบว่าจากการเรียกร้องสิทธิที่พบมากกว่าครั้งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

ประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่าโครงการตามสัญญา และประมาณหนึ่งในสามของการเรียกร้องสิทธิที่พบนั้นมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าโครงการตามสัญญา และในบางโครงการมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 100 ของมูลค่าโครงการตามสัญญา

จากการศึกษาของ Kululanga, Kuotcha, McCaffer และ Edum-Fotwe (2001) เกี่ยวกับรูปแบบของการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาชาวมาลาเวียน พบว่าผู้รับเหมาไม่มีการควบคุมดูแลขั้นตอน และวิธีในการเรียกร้องสิทธิ รวมไปถึงผู้รับเหมาโดยส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญในการศึกษาเอกสารสัญญาให้ดีก่อนที่จะประมูลงาน ปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิโดยส่วนใหญ่แล้วประกอบไปด้วยระบบการเก็บบันทึกข้อมูล การออกแบบ และการบริหารจัดการที่มีความไม่เหมาะสม (Vidigah และ Ndekugri, 1997) เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างแล้วจะทำให้มีผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาคือ การเกิดความสูญเสียทรัพยากรในด้านต่างๆ อาทิเช่น ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรเวลา เป็นต้น อีกทั้งยังส่งผลให้งานก่อสร้างมีความล่าช้า มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น คุณภาพของงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด และสามารถส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับเหมาได้

จากการที่มีบริษัทของผู้รับเหมาต่างชาติ รวมทั้งผู้รับเหมาของไทยต้องการที่จะมาลงทุนเกี่ยวกับงานก่อสร้างในประเทศลาว ไทย และเวียดนามในแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ในการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศนั้นๆ ให้มีความเข้าใจเสียก่อน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรที่มีค่าไปโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งในแง่ของเงินทุน เวลา รวมไปถึงทำให้ได้งานที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของสัญญา ซึ่งการเรียกร้องสิทธิในแต่ละประเทศมีกระบวนการที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาถึงรูปแบบของการปฏิบัติงานในกระบวนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างถนนในหน่วยงานของภาครัฐในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม เพื่อช่วยป้องกันหรือลดปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นดังที่ได้กล่าวไปข้างแล้วในข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อทราบถึงการปฏิบัติงานโดยทั่วไป และมูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนของลาว ไทย และเวียดนาม
- 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนของหน่วยงานภาครัฐในลาว ไทย และเวียดนาม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้แก่ ประเทศลาว ไทย และเวียดนามในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างเป็นหลัก
- 2) เป็นโครงการก่อสร้างประเภทโครงสร้างพื้นฐาน ประเภทถนน ของหน่วยงานในภาครัฐ และเป็นโครงการเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ อาทิเช่น World Bank (WB), Asian Development Bank (ADB), Japan Bank for International Cooperation (JBIC) และ International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) เป็นต้น
- 3) เป็นโครงการที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ซึ่งควรมีมูลค่าโครงการตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไปหรือเทียบเท่า และใช้เวลาการก่อสร้างไม่ต่ำกว่า 6 เดือน เป็นหลักการที่แนะนำโดยสหพันธ์วิศวกรที่ปรึกษานานาชาติ (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils) หรือเป็นที่รู้จักกันในนามของ FIDIC

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

- 1) รวบรวมและศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ
- 2) วิเคราะห์เพื่อรวบรวมปัญหาเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ ในขั้นตอนแรก เพื่อกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ และขอบเขตของการทำงานวิจัย
- 3) ออกสำรวจเบื้องต้น (Preliminary Observation) เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโครงการก่อสร้างถนนจากหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งได้แก่ กองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ประเทศไทย
- 4) การจัดทำแบบสอบถาม และกำหนดขอบเขตของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
- 5) รวบรวมรายชื่อบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์ในแต่ละประเทศตามที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย
- 6) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ และสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิในประเทศลาว ไทยและเวียดนาม

7) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ผล และข้อมูลที่ได้

8) สรุปผล และจัดทำเอกสารวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

รายละเอียดของขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 3 แนวคิด และวิธีการดำเนินงานวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

- 1) เข้าใจถึงกระบวนการเรียกร้องสิทธิของ โครงการก่อสร้างที่เกิดขึ้นในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้าง นั่นคือหน่วยงานของภาครัฐของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม
- 2) ทราบถึงแนวทางในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศที่ดำเนินงานอยู่ได้
- 3) เป็นประโยชน์ต่อบริษัท และผู้ที่ต้องการจะไปทำงานในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ให้มีความเข้าใจในการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศดังกล่าว
- 4) ช่วยลดข้อขัดแย้ง และการฟ้องร้องระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา ส่งผลให้งานก่อสร้างเป็นไปด้วยความราบรื่น สะดวก และรวดเร็ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อใช้ข้อมูลพื้นฐานทางทฤษฎี และเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างในปัญหาและมีความชัดเจนในการดำเนินงานวิจัยมากขึ้น ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการค้นหาผู้วิจัยจึงได้จัดเรียงตามลำดับเนื้อหาของ การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างที่ประกอบด้วยการบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญา และคู่สัญญาในงานก่อสร้าง ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ กระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง และการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

2.1 การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง

การบริหารสัญญาช่วยให้มีระบบในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จาก Scott (1974: 118-121) ได้แนะนำไว้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างทั้งหมดควรสร้างเอกสาร คู่มือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการดำเนินงานระหว่างการก่อสร้าง ซึ่งคู่มือดังกล่าวควรประกอบด้วย การติดต่อประสานงานในระดับของหน้าที่ความรับผิดชอบงานต่างๆ ในหน่วยงานก่อสร้างที่ระบุถึง รายละเอียดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนรายละเอียดของกระบวนการนั้นควรประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ องค์กร-แผนผังของ องค์กรหน้าที่ ความรับผิดชอบ ขั้นตอนในการส่งเปลี่ยนแปลงงาน ขั้นตอนในการเสนอและการให้ การรับรอง การตรวจสอบภาคสนามในทางวิศวกรรม การบัญชี และขั้นตอนในการเบิกจ่ายเงิน

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง (Construction Changes)

จากการศึกษาของ Ibbs และ Ashley (1987) พบว่าเป้าหมายหลักของการเปลี่ยนแปลง ข้อกำหนดสัญญา (Change Clauses) นั้นเพื่อควบคุม และปรับเปลี่ยนของกระบวนการบริหารสัญญา ที่ยังไม่มีการระบุไว้ในสัญญา นอกจากนี้ Bu-Bshait และ Manzanera (1990) ให้ข้อคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงงานนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา หลังจากที่ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนได้ทำลงนามแล้ว ผู้รับเหมาสามารถลงนามหรือไม่ลงนามในการเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำในทันที ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้รับเหมาไม่เห็นด้วยกับการส่งเปลี่ยนแปลงเวลา หรือราคาในการก่อสร้าง ผู้รับเหมาต้องทำการเสนอเวลาหรือราคาที่ผู้รับเหมาคิดว่าเหมาะสมมากกว่าต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทน ของผู้ว่าจ้าง แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่สัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสัญญาสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อสภาพทางกายภาพของสถานที่ก่อสร้างจริงหรือสภาวะอื่นๆของสถานที่ก่อสร้างที่ได้เผชิญและพิสูจน์ว่ามีความแตกต่างไปจากแผนงานและข้อกำหนดงานที่ได้ตกลงกันไว้ (Barrie และ Paulson, 1992: 453-456) นอกจากนี้ Cox (1997: 26) ได้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นอาจแก้ไขให้ถูกต้องและละเว้นจากการออกแบบเบื้องต้น เพื่อให้การออกแบบก่อสร้างพัฒนาดีขึ้น และเพื่อเพิ่ม ลดงานจากเนื้องานที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ผู้รับเหมา และสาเหตุอื่น ดังแสดงในรูปที่ 2-1

2.1.2 การตรวจสอบ (Inspection)

Kirschenman (1982: 315) ได้ให้คำนิยามผู้ตรวจสอบ (Inspector) ไว้ว่าเป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบงานก่อสร้างและเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าจ้าง ซึ่งผู้ตรวจสอบในที่นี้อาจหมายถึง สถาปนิก วิศวกร เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร โครงการหรือผู้บริหารงานก่อสร้างหน้าที่โดยทั่วไปของผู้ตรวจสอบ คือ การรับรองคุณภาพของวัสดุ และวิธีการที่ใช้ในการก่อสร้างให้เป็นไปตามสัญญา

การตรวจสอบ (Inspection) สามารถทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้รับเหมาดีขึ้นและช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้ O'Brien (1991) กล่าวว่า ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างควรเตรียมขั้นตอนในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลดังต่อไปนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของงานที่ต้องทำการตรวจสอบ; 2) วิธีการตรวจสอบ; 3) เกณฑ์ในการยอมรับและปฏิเสธ; 4) วิธีการในการเก็บบันทึกผลของการตรวจสอบ; และ 5) การเตรียมการสำหรับงานพิเศษ งานทำความสะอาด หรือวิธีการวัดปริมาณงาน สำหรับการควบคุมวัสดุ และการบันทึกสินค้า วัสดุคงคลังนั้นผู้ตรวจสอบควรตรวจสอบและควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งการควบคุมวัสดุควรประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจรับวัสดุ; 2) การจำแนกประเภทวัสดุ; 3) การเก็บรักษา; 4) การควบคุม; และ 5) การแยกวัสดุส่วนที่ไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้เขายังแนะนำการบันทึกข้อมูล ผลการทดสอบว่าควรมีวันที่ทำการทดสอบ ชื่อผู้ทำการตรวจสอบ-ทดสอบ ข้อมูลที่จำเป็นอื่นๆ เช่น ชนิดของการตรวจสอบ ผลที่ได้ และการยอมรับผลการทดสอบ เป็นต้น

2.1.3 การเบิกจ่ายเงิน (Payment)

Fleming และ Koppelman (1995: 47) กล่าวว่ากฎพื้นฐานของการเบิกจ่ายเงินโดยทั่วไปแล้วผู้ว่าจ้างต้องเป็นผู้ที่ชำระค่าจ้างให้แก่ผู้รับเหมาตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนี้พวกเขายังกล่าวอีกว่า ถ้าการเบิกจ่ายเงินที่มีความไม่เหมาะสมในขั้นตอนต่างๆ อาจส่งผลให้เกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาได้

การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากผู้ว่าจ้าง หรือผู้ออกแบบ (Owner or Designer Changes)	
1.	มีหลายโครงการก่อสร้างที่มีการประกวดราคาพร้อมกัน (Numerous Last-Minute Addenda during Bid Period)
2.	การเข้าพื้นที่งานก่อสร้างล่าช้า (Delay in Access to the Site)
3.	การอนุมัติในการออกแบบและตรวจสอบแบบก่อสร้างมีความล่าช้า (Delay in Furnishing Approved for Construction Design Drawing and Clarification)
4.	ผู้ว่าจ้างมีความล่าช้าในการเตรียมงาน (Delay in Furnishing Owner-Furnished Items)
5.	แผนงานหรือข้อกำหนดในงานก่อสร้างมีความผิดพลาด (Defects in Plans or Specifications Including Errors and Omissions)
6.	การออกแบบถูกเปลี่ยนแปลงมากกว่าครึ่ง (Major Design Changes)
7.	การออกแบบมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ่อยครั้ง (Many Minor Design Changes)
8.	ขอบเขตของงานที่เพิ่มขึ้น (Scope Additions)
9.	ขอบเขตของงานลดลง (Scope Deletions)
10.	คำสั่งการแก้ไขแผนงาน (Schedule Improvement Directives)
11.	คำสั่งของการเร่งงาน (Accelerate Directives)
12.	การหยุดพักงาน (Suspension of Work)
13.	การแทรกแซงของผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง (Interference by Owner or His Representative)
14.	ผู้ว่าจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา (Nonperformance by Owner)
15.	การยกเลิกสัญญา (Termination of Contract)
16.	การพิพาทกันของข้อกำหนดสัญญา (Equivocal or Conflicting Contract Clauses)
17.	การเสนอเพื่อขออนุมัติและการขอข้อมูลมีความล่าช้าหรือไม่เหมาะสม (Slow or Inadequate Response to Submittals and Requests for Information)
การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากผู้รับเหมาก่อสร้าง (Contractors Changes)	
1.	การไม่สามารถเริ่มทำงานตามแผนงานได้ (Failure to Start Work as Planned)
2.	ไม่สามารถจัดหาแรงงานที่เพียงพอได้ (Failure to Supply a Sufficient Workforce)
3.	ผู้รับเหมาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Contractor Performance Failure)
4.	ผู้รับเหมาช่วงไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Subcontractor Performance Failure)
5.	ผู้จัดหาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Supplier Performance Failure)
6.	การติดตั้งงานที่ไม่ได้คุณภาพ (Installation of Defective Work)
7.	ฝีมือแรงงานไม่ดีพอ (Poor Workmanship)
8.	แผนงานล่าช้า (Schedule Delay)
9.	แผนงานของผู้รับเหมาช่วงล่าช้า (Subcontractor Schedule Delay)
การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากสาเหตุอื่น (Changes Caused by Others)	
1.	สภาพของงานใต้ดินที่คาดไม่ถึง (Unforeseen Changed Physical Site Underground Condition)
2.	สภาพของสถานที่ก่อสร้างอื่นๆ ที่คาดไม่ถึง (Other unforeseen Site Condition)
3.	สภาพภูมิอากาศผิดปกติหรือภัยธรรมชาติอื่นๆ (Unusual Weather or Other natural Event)
4.	การเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Regulatory Agency Change)
5.	การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย (Change in the Law)
6.	การโต้แย้งของแรงงาน (Labor Dispute)
7.	การแทรกแซงของบุคคลที่สาม (Third-Party Interference)
8.	การไม่ปฏิบัติตามของบุคคลที่สาม (Third-Party Nonperformance)

รูปที่ 2-1 แสดงรายการตรวจสำหรับการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง (Checklist for Construction Changes; ที่มา: Barrie และ Paulson, 1992)

ก่อนที่งานก่อสร้างจะเริ่มคั้นนั้น ผู้รับเหมาต้องเสนอแผนการดำเนินงาน การวัดปริมาณงานที่จะใช้ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของตน เพื่อให้เป็นเอกสารประกอบในการเบิกจ่ายเงินค่าจ้าง เมื่อมีการดำเนินงานไปแล้วระยะหนึ่งผู้รับเหมามีความต้องการที่จะเบิกเงินค่าจ้างจากผู้ว่าจ้าง ซึ่งจะเป็นการเบิกค่าจ้างทุกเดือน การเบิกค่าจ้างดังกล่าวผู้รับเหมาจำเป็นต้องมีเอกสารประกอบที่สามารถใช้เป็นเครื่องยืนยันต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างว่าได้ดำเนินการไปแล้วจริงตามสัญญา โดยทั่วไปแล้วในงานก่อสร้างมีวิธีการวัดปริมาณงานอยู่ 2 วิธี คือ 1) วิธีการวัดงานเป็นงวด (Schedule of Values) ผู้รับเหมาต้องเตรียมการทั้งหมด วิธีนี้ใช้คำนวณปริมาณงานที่ทำได้ในระหว่างการดำเนินงาน; และ 2) วิธีสายงานวิกฤต (Critical Path Method: CPM) ผู้รับเหมาต้องทำแผนการดำเนินงานก่อสร้างในปัจจุบันแล้วเปรียบเทียบกับสายงานวิกฤต วิธีนี้เป็นวิธีที่มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ว่าจ้าง เพราะผู้ว่าจ้างสามารถประมาณการและตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยรวมของผู้รับเหมาได้ อีกทั้งยังช่วยในการตัดสินใจในการอนุมัติการชำระค่าจ้างแก่ผู้รับเหมาได้อีกด้วย (Fleming และ Koppelman, 1995: 43-47)

2.1.4 การขอข้อมูล ข่าวสาร (Requests for Information: RFI)

Kreitzberg (1991) กล่าวถึง RFI ว่าเป็นเอกสารที่ผู้รับเหมาสามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแบบก่อสร้าง (Drawings) และรายการประกอบแบบ (Specifications) ที่มีในข้อกำหนดได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้เอกสารดังกล่าวสามารถใช้อธิบายเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาได้อีกด้วย ในบางครั้งข้อมูลที่ได้จากผู้ว่าจ้างนั้นมีความผิดพลาด ซึ่งผู้รับเหมาอาจเป็นผู้พบเห็น ซึ่งผู้รับเหมาควรที่แจ้งให้ผู้ว่าจ้างได้รับทราบถึงข้อผิดพลาดดังกล่าว ดังนั้นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อ RFI มิเช่นนั้นแล้วอาจส่งผลทำให้โครงการเกิดความล่าช้าได้

นอกจากนี้เขายังเสนออีกว่าผู้รับเหมาควรสร้างแบบฟอร์ม RFI ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวควรมีการบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อความสะดวกต่อการจัดเก็บ บันทึก ซึ่งแบบฟอร์ม RFI ควรมีส่วนประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) จำนวนข้อมูล RFI; 2) การอธิบายโดยสังเขป; 3) เอกสารอ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับแบบก่อสร้างหรือรายละเอียดอื่นๆ; 4) วัน-เวลาที่เริ่มต้นทำงาน; 5) วันที่ส่งเอกสารเพื่อขอข้อมูล; และ 6) วันที่ได้รับการตอบกลับของข้อมูล

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง พบว่ายังมีปัจจัยอื่นๆอีกที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามสัญญา เช่น สภาพทางกายภาพที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ก่อสร้างที่อาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามสัญญา เมื่อมีความแตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้จากผู้ว่าจ้างหรือมีสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions) โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นสภาพอุปสรรคทางกายภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ 1) สภาพ

คินและน้ำใต้คิน; 2) สาธารณูปโภคเดิมที่ปรากฏอยู่; และ 3) สภาพองค์ประกอบทางโครงสร้างเดิมที่ปรากฏอยู่ (Jervis และ Levin, 1988: 139-140)

2.2 ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญา และคู่สัญญาในงานก่อสร้าง

ความเสี่ยงในงานก่อสร้างเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ซึ่งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อนแล้วส่งผลให้เกิดความเสียหายต่องานก่อสร้างและฝ่ายผู้รับผิดชอบงานก่อสร้าง ตัวอย่างของสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายในงานก่อสร้างสามารถเกิดขึ้นได้จากสัญญาก่อสร้าง และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญาก่อสร้าง เป็นต้น

2.2.1 สัญญาก่อสร้าง

งานก่อสร้างเป็นงานที่ค่อนข้างซับซ้อน มีขั้นตอน ข้อกำหนดที่ยุ่งยาก ซึ่งแต่ละโครงการมีข้อกำหนดและขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการที่จะทำให้โครงการนั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้แล้วนั้น ต้องอาศัยทั้งฝีมือและความละเอียดอ่อนในการบริหารและการดำเนินงานควบคู่กันไป ทั้งนี้การบริหารสัญญาเป็นส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้โครงการประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวัง

โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ มีสายงานการติดต่อประสานงาน (Communication Lines) ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่อยู่ในขั้นตอนของการดำเนินงานดังนี้ ผู้ว่าจ้าง ตัวแทนของผู้ว่าจ้าง (Owner's Representative) ผู้รับเหมาหลัก ผู้รับเหมาช่วง ห้องปฏิบัติการทดสอบวัสดุทางวิศวกรรม และผู้ชำนาญการอื่นๆ (Abdou, 1996: 3-4) ดังแสดงในรูปที่ 2-2

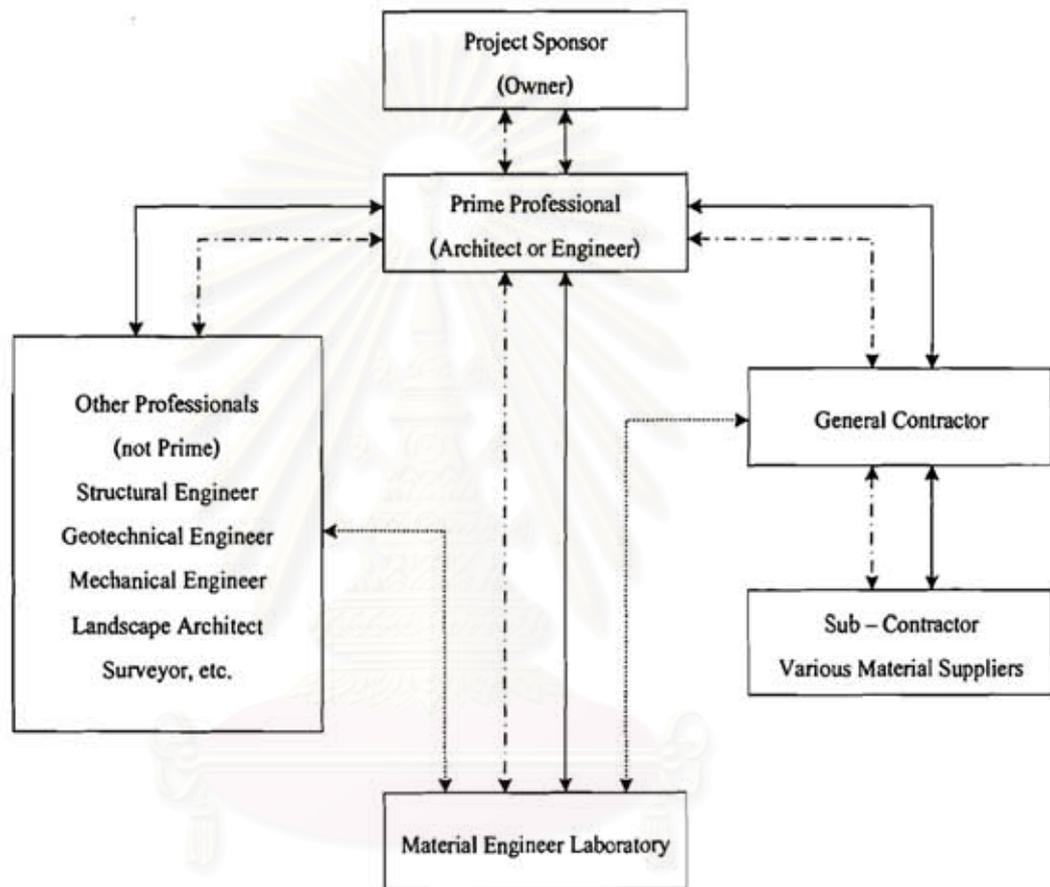
Hughes (1997) กล่าวว่าจุดประสงค์ขั้นต้นของสัญญาส่วนใหญ่ นั้น เพื่อบันทึกรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง และข้อตกลงที่ได้กระทำขึ้น เพื่อช่วยในการจัดการเกี่ยวกับขั้นตอนของการทำงาน และกระบวนการดำเนินการต่างๆ ในการทำงาน

สัญญาในการประมูลงานก่อสร้าง

ในแบบสัญญาจ้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ของประเทศไทย พบว่ามีการกำหนดลักษณะของแบบสัญญาจ้างเพื่อให้ส่วนราชการต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติออกเป็น 2 แบบ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539) คือ

- 1) สัญญาแบบราคาต่อหน่วย (Unit Price Contracts)
- 2) สัญญาแบบเหมารวม (Lump-Sum Contracts)

สัญญาที่เป็นราคาต่อหน่วยนั้น ตกลงจ่ายเงินค่าจ้าง โดยถือราคาต่อหน่วยของงานที่ได้ทำเสร็จจริงและมีวิธีการคิดค่างานที่ทำมากหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือบัญชีแสดงปริมาณและราคาค่าก่อสร้าง (Bill of Quantities: B.O.Q.) โดยที่ผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่างานที่เพิ่มขึ้น หรือหักเงินค่างานที่ลดลงดังกล่าวในการจ่ายเงินงวดสุดท้าย (Final Payment)

Key:

- Primary document interpretation, Letters, Field Orders, Change Orders, etc.
- Secondary coordination
- Primary reporting and correspondence

รูปที่ 2-2 การติดต่อสื่อสารในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง (Communication Lines during Construction Phase; ที่มา: Abdou, 1996)

สัญญาแบบเหมารวม (Lump-Sum Contracts) มีข้อกำหนดให้ถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์ และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวดๆ เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานส่วนต่างๆ ตามกำหนดเวลาแล้วเสร็จในแต่ละงวดงาน โดยคิดราคารวมยอดทั้งค่าแรงงานและค่าวัสดุที่ใช้จนกระทั่งงานแล้วเสร็จ

เอกสารประกอบสัญญา (Contract Documents)

เอกสารสัญญาประกอบด้วย; 1) แบบก่อสร้าง; 2) แบบฟอร์มของสัญญา (Contract Forms); 3) เงื่อนไขของสัญญา (Conditions of the Contract); และ 4) รายการประกอบแบบ (Specifications) (Huff, 1987: 232-234) รวมไปถึงแบบรูปทั้งหมดและรายการก่อสร้างที่ใช้ในการประมูลราคา หนังสือเชิญประกวดราคา คุณสมบัติของผู้เข้าประกวดราคา ข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่อผู้เข้าทำการประกวดราคา ส่วนของการเสนอราคา (Bid Form) และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นอกเหนือจากนี้ยังมีเอกสารประกอบสัญญาอีก 2 ประเภทที่ใช้สำหรับกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น นั่นคือ 1) การเพิ่มเติม (Addenda); และ 2) การเปลี่ยนแปลงแก้ไข (Modification)

Clough (1986: 148) กล่าวว่าเอกสารสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้างส่วนใหญ่ประกอบด้วย 1) หนังสือเชิญเข้าร่วมการประมูลงาน (Invitation to Bid); 2) คำชี้แจงสำหรับผู้เข้าร่วมการประมูล (Instructions to Bidders); 3) เงื่อนไขและข้อกำหนดทั่วไป (General Conditions); 4) เงื่อนไขและข้อกำหนดเพิ่มเติม (Supplementary Conditions); 5) รายการประกอบแบบทางเทคนิค (Technical Specifications); 6) แบบก่อสร้าง (Drawings); 7) เอกสารเพิ่มเติม (Addenda); 8) หนังสือเสนอราคา (Proposal); 9) หนังสือค้ำประกันการเสนอราคา (Bid Bond); 10) หนังสือข้อตกลง (Agreement); 11) หนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญา (Performance Bond); และ 12) หนังสือค้ำประกันการจ่ายเงินค่าแรงและวัสดุ (Labor and Material Payment Bond)

เงื่อนไขของสัญญา และรายการก่อสร้าง

เงื่อนไขของสัญญาและรายการก่อสร้างเป็นคำแนะนำทั่วไปของผู้ว่าจ้าง เพื่อใช้ประกอบกับการพิจารณาเสนอราคาของผู้รับเหมา โดยทั่วไปแล้วเป็นการกำหนดคุณภาพของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ฝีมือแรงงานที่ใช้ทำงานก่อสร้าง รวมไปถึงวิธีการดำเนินงานก่อสร้าง ในรายละเอียดของส่วนนี้เป็นเงื่อนไขที่สถาปนิก วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายผู้ว่าจ้างเป็นสำคัญ (พนม ภัยหน้าข, 2543)

แบบก่อสร้าง

แบบก่อสร้างเป็นแบบรูปที่ใช้ในการก่อสร้างที่ต้องมีรายละเอียดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงที่ผู้รับเหมาต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบก่อสร้างนั้น (พนม ภัยหน้าข, 2543)

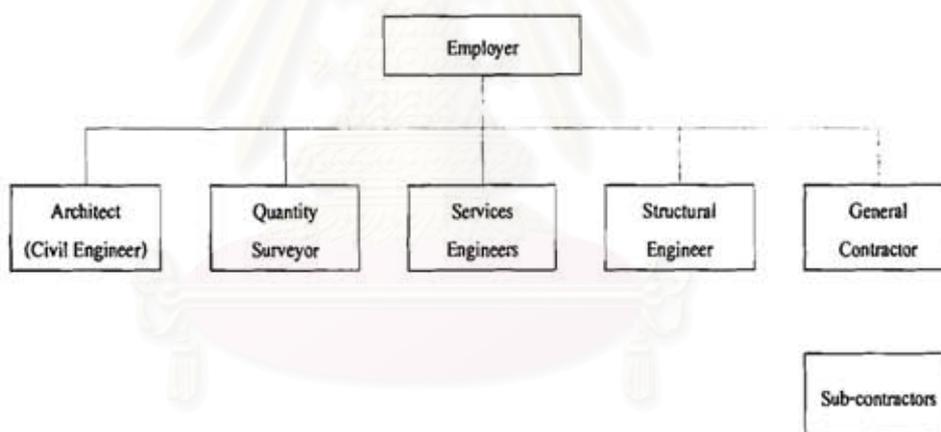
บัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง

บัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้างเป็นเอกสารที่ใช้แสดงปริมาณวัสดุ แรงงาน รวมไปถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ต้องใช้ในงานก่อสร้างนั้นๆ (Collier, 1994)

2.2.2 ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญา

จาก Abdou (1996: 3-10) กล่าวว่าสัญญาที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างนั้นเป็นข้อตกลงที่ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมาได้ทำไว้กับอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น โดยในส่วนของผู้ว่าจ้างนั้นจำเป็นต้องมีตัวแทนในการดำเนินงานก่อสร้างให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งตัวแทนในการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ได้ถูกว่าจ้างโดยผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างดังกล่าวอาจเป็นสถาปนิก วิศวกร ความสัมพันธ์ข้างต้นสามารถแสดงในรูปที่ 2-3

จากรูปที่ 2-3 แสดงถึงความสัมพันธ์ของสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของบุคคลในการบริหารสัญญา หน้าที่โดยทั่วไปของตัวแทนของผู้ว่าจ้าง คือ การตรวจสอบและอนุมัติงาน เป้าหมายหลักของการจัดการเกี่ยวกับสัญญา คือ การที่ทำให้ความต้องการของผู้ว่าจ้างในด้านของการเงิน เวลาและคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งเพื่อใช้ในการถ่ายโอนความรับผิดชอบ การตัดสินใจ ความเสี่ยง และเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำงานของผู้รับเหมาเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการนั้นด้วย

รูปที่ 2-3 ความสัมพันธ์ตามสัญญาในการบริหารสัญญา (Contractual Relationships in Management Contracting; ที่มา: Murdoch และ Hughes, 1996)

Bubshait และ Almohawis (1994: 134-135) กล่าวว่า “การประเมินเงื่อนไขทั่วไปของสัญญาก่อสร้าง ใช้วิธีการวัดปริมาณงานอย่างง่ายที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับเหมาต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งที่มีความจำเป็นในการประเมินดังกล่าว คือ ความชัดเจน ความรัดกุม (Conciseness) ความสมบูรณ์ ความต่อเนื่องทั้งในภายในและภายนอก (Internal and External Consistency) ความสามารถในการใช้งาน (Practicality) ความยุติธรรม (Fairness) และผลกระทบที่มีต่อโครงการ ได้แก่ คุณภาพ ต้นทุน แผนการดำเนินงาน และความปลอดภัย”

2.2.3 การบริหารความเสี่ยงในงานก่อสร้าง

Barrie และ Paulson (1992) กล่าวว่าการบริหารสัญญาเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญานั้นๆ ซึ่งต้องให้ความสำคัญในรายละเอียดของสัญญา อีกทั้งการทำงานอย่างตรงไปตรงมาไม่บิดเบือนไปจากเอกสารประกอบสัญญา นอกจากนี้ Khrab (1995) ยังพบว่าการที่โครงการใดๆจะประสบความสำเร็จได้ ต้องควบคุมปัจจัยหลัก 3 ประการ ดังนี้ เวลา ต้นทุน และการบริหารสัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของโครงการควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นเครื่องมือพื้นฐานอีกอย่างที่สำคัญยิ่งของผู้รับเหมาเพื่อให้บรรลุการทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์สัญญาของโครงการก่อสร้าง (Kreitzberg, 1991)

2.3 ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ

การเรียกร้องสิทธิ (Claim) ตามความหมายใน Oxford Advanced Learner's Dictionary หมายถึง “a statement that something is true or a fact, especially one which others may not accept or agree with.” แปลได้ความว่า “การแจ้งให้ทราบว่ามีอะไรบางสิ่งเป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจมีบางคนหรือบุคคลอื่นที่จะไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วย”

ในพจนานุกรมการอนุญาตศาล (พริซซัคคส์ หรยางกูร, 2545) ได้ให้ความหมายของ Claim (คำฟ้อง) ไว้ว่า “ตัวข้อเรียกร้องในคำฟ้องหรือคำคู่ความอันเป็นคำฟ้องนั่นเอง ในกรณีของการอนุญาตศาลนั้นคำฟ้องต้องอาศัยข้อตกลงให้มีการอนุญาตศาล”

Levin (1998: 2) อ้างถึง Federal Government ได้ให้ความหมาย การเรียกร้องสิทธิ (Claim) ไว้ว่า “a written demand or written assertion by one of the contracting parties seeking, as a matter of right, the payment of money in sum certain, the adjustment or interpretation of contract terms, or other relief arising under or related to a given contract.” แปลได้ความว่า “การเขียนคำเรียกร้องที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเขียนขึ้นขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน ที่กระทำโดยฝ่ายหนึ่งของคู่สัญญา ตามสิทธิที่เป็นเนื้อหาสำคัญ การจ่ายเงินในจำนวนเงินที่แน่นอน การแปลความของข้อสัญญาหรือที่ปรากฏอยู่ภายใต้หรือที่เกี่ยวกับสัญญาที่ได้กำหนดไว้”

Powell-Smith และ Chappell (1985) ให้ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ (Claims) ไว้ว่า “An assertion of a right” แปลได้ความว่า “การแสดงสิทธิเพื่อความเป็นธรรม” พร้อมทั้งได้อธิบายไว้ว่า เป็นการแสดงสิทธิที่อยู่ภายใต้มาตรฐานของสัญญาก่อสร้าง และการเรียกร้องสิทธิเป็นคำที่แสดงถึงความคิดของการจ่ายเงินเพิ่มขึ้นของผู้รับเหมาให้กับงานที่อยู่นอกเหนือสัญญา ซึ่งผู้รับเหมาต้องการแสดงสิทธิเพื่อขอค่าชดเชย นอกจากนี้การเรียกร้องสิทธิยังเป็นคำที่ผู้รับเหมาใช้เพื่อขอขยายเวลาในการก่อสร้างอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างสำหรับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ไว้ว่า “การเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้าง หมายถึง การปฏิบัติโดยการร้องขอของบุคคลฝ่ายหนึ่งในสัญญา เพื่อให้บุคคลอีกฝ่ายทำตามที่ได้ร้องขอ โดยมีเอกสารที่อ้างอิงถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและมีขั้นตอนในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาก่อนหน้านั้นๆ”

2.4 กระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างแบ่งย่อยออกเป็น 6 ขั้นตอน (Kartam, 1999; Tochaiwat และ Chouvichien, 2005; Kululanga และคณะ, 2001) ดังนี้ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง (Construction Claims Identification) การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Notification) เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Documentation) การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Examination) การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Presentation) และการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Negotiation) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง

การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาและความถูกต้องในการตรวจการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง ดังนั้นในการระมัดระวังปัจจัยของงานต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นนั้นเป็นความชำนาญที่ได้รับมาเป็นพิเศษ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.2 การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง

การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างเป็นการเตือนให้ฝ่ายอื่น (Other Party) มีความระมัดระวังถึงปัญหาที่สามารถทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีระบุไว้ในสัญญา เอกสาร หรือจดหมายที่ใช้ในการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิควรสั้น กระชับ ได้ใจความ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย อีกทั้งควรเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นสิ่งที่ใช้เตือนอีกฝ่ายหนึ่งให้ตระหนักถึงเวลา และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.3 เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากข้อมูลจริงที่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีข้อมูลที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง เอกสารที่ใช้บันทึกข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นเป็นตัวที่ช่วยยึดให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นถ้าการเรียกร้องสิทธิมีความไม่เหมาะสมผู้เรียกร้องก็ไม่สามารถทำการเรียกร้องสิทธิที่อยู่นอกเหนือกรอบดังกล่าวได้ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.4 การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

ขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ เป็นส่วนประกอบที่สร้างขึ้นตามกฎหมายและจากความเป็นจริงที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธินั้นๆ และรวมถึงค่าประกันที่ครอบคลุมการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้อาจต้องทำการเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ณ โครงการนั้นๆ หลักฐานเบื้องต้นที่ใช้พิจารณาการเรียกร้องสิทธิของโครงการนั้นอาจเป็นข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโครงการ เช่น ภาพเคลื่อนไหว รูปภาพ บันทึกต่างๆ และอื่นๆ ที่สามารถใช้ในการพิสูจน์ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นได้ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.5 การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การนำเสนอเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างควรทำให้เหมาะสมตามหลักตรรกวิทยา มีการเตรียมการที่ดี มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นการเรียกร้องสิทธิควรเสนออย่างมีแบบแผน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่ามีการกระทำหรือมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นจริง เช่น ผู้รับเหมาต้องแสดงให้เห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีเหตุที่เกิดจากการกระทำของผู้ว่าจ้าง เป็นต้น (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.6 การเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

จาก Kululanga และคณะ (2001: 310) ได้อธิบายถึงเหตุผลที่มีการเจรจา (Negotiation) และข้อดีของการเจรจานี้ ซึ่งโครงสร้างโดยทั่วไปของการเจรจาประกอบด้วย 1) การยืนยันความเป็นปัจจุบันและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ใช้; 2) กำหนดขอบเขตของการเจรจา; 3) ทราบถึงจุดค้อยของแต่ละฝ่ายเพื่อใช้ประกอบเจรจา; 4) มองล่วงหน้าถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และ; 5) คาดการณ์ล่วงหน้าถึงความไม่เห็นด้วยที่อาจเกิดขึ้นได้

2.5 การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

2.5.1 การเปลี่ยนแปลง (Changes)

ความสำคัญของข้อกำหนดในสัญญาที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงของงานก่อสร้างนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้างมีหลายประเภท สามารถแยกประเภทของการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

Formal Changes

Cox (1997: 26) ได้กล่าวไว้ว่า Formal Change เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นส่วนมากในงานก่อสร้าง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตรงจากผู้ว่าจ้างตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดสัญญาก่อสร้าง โดยการเปลี่ยนแปลงงานนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสัญญาที่ได้มีการตกลงกันไว้แล้ว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อขอบเขตของงาน นอกจากนี้ Bramble และคณะ (1990) ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ไว้ดังนี้

- ให้ผู้รับเหมากระทำการเปลี่ยนแปลงงานตามที่ได้ร้องขอไว้โดยอ้างถึงแบบก่อสร้างและข้อกำหนดที่ใช้ในงานก่อสร้าง;
- ขอมรรับถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และ;
- อ้างถึงข้อกำหนดของการเปลี่ยนแปลงงานในสัญญาก่อสร้าง

การสั่งเปลี่ยนแปลงงานถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเมื่อคู่สัญญา คือ ฝ่ายตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้ลงชื่อเพื่อสั่งเปลี่ยนแปลงงานอย่างเป็นทางการแล้วเท่านั้น แต่ที่ผ่านมามีสัญญาก่อสร้างอีกหลายโครงการที่ให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างสามารถสั่งเปลี่ยนแปลงงาน โดยการบอกกล่าวได้ ซึ่งผู้รับเหมาหรือผู้รับจ้างสามารถป้องกันความผิดพลาดจากการสั่งเปลี่ยนแปลงงานได้โดยการชี้แจงต่อผู้ว่าจ้างด้วยเอกสารที่อ้างถึงการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน แต่ทั้งนี้ต้องชี้แจงถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในเอกสารดังกล่าวด้วย

Constructive Changes

การเปลี่ยนแปลงงานประเภทนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มเติมพิเศษจากสัญญาก่อสร้าง ซึ่งเกิดจากคำสั่งหรือความต้องการของผู้ว่าจ้าง และเมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบ (Cox, 1997: 26) นอกจากนี้ Bramble และคณะ (1990) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ว่า เป็นผลที่เกิดจากความผิดพลาด หรือความบกพร่องต่อหน้าที่ตามสัญญาของผู้ว่าจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่าย เวลา และประสิทธิภาพในการก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงประเภทนี้อาจมีผลมาจากปัญหาในการออกแบบ การชี้แจงรายละเอียดที่ไม่ชัดเจน ผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดหา หรือให้คำตอบต่อคำถามของผู้รับเหมาได้ภายในระยะเวลาที่

กำหนด และสิ่งอื่นๆ ที่เป็นตัวชี้ให้ทราบว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง ผู้ออกแบบ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้รับเหมาต้องทำใบสั่งการเปลี่ยนแปลงงานจากผู้ว่าจ้าง เพื่อให้ได้รับค่าชดเชยจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น และขยายระยะเวลาในการทำงานล่าช้าออกไป (Jervis และ Levin, 1988)

การเตรียมงานของผู้ว่าจ้าง (Owner-Furnished Items)

ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการรับผิดชอบ จัดหาสาธารณูปโภคทั้งที่เป็นถาวรหรือชั่วคราว วัสดุพิเศษ ซึ่งในบางครั้งอาจรวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเข้าถึงสถานที่ทำงานก่อสร้าง แต่ถ้าผู้ว่าจ้างไม่สามารถที่ดำเนินการจัดหาสิ่งที่จำเป็นดังกล่าวข้างต้นได้ทันเวลาจะส่งผลให้เกิดความล่าช้า และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น (Bu-Bshait และ Manzanera, 1990)

การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการออกแบบ (Design-Related Changes)

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความคลาดเคลื่อนในการออกแบบ ซึ่งมักเกิดขึ้นกับเกือบทุกโครงการ เนื่องจากความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นนี้อาจทำให้มี Constructive Changes และวิธีในการตรวจข้อบกพร่องที่เกิดจากการออกแบบจะส่งผลกระทบต่อวิธีในการดำเนินงานของผู้รับเหมา ระยะเวลาในการก่อสร้าง รวมถึงค่าใช้จ่ายที่มีค่าสูงขึ้น (Bramble และคณะ, 1990) โดยทั่วไปแล้ว ความคลาดเคลื่อนจากการออกแบบจะรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกับความปลอดภัยและรหัสงานก่อสร้าง รายละเอียดการคำนวณ ขนาดในแบบก่อสร้างมีความผิดพลาด และข้อกำหนดที่ใช้ไม่มีความเหมาะสมกับวัสดุ และอุปกรณ์ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่

Cardinal Changes

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการเพิ่มขึ้นของเนื้องานที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของสัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้เป็นตัวที่บ่งชี้ว่า ขอบเขตของงานเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ Cardinal Changes ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจทำให้ผู้รับเหมากระทำการที่ผิดสัญญา เนื่องจากขอบเขตของงานที่ได้เพิ่มขึ้นนั้นอยู่นอกเหนือจากที่ได้ทำการประมูล โครงการมา (Bramble และคณะ, 1990) จากข้อกำหนดทั่วไป Cardinal Changes เป็นเครื่องมือของผู้ว่าจ้างที่สามารถใช้สั่งเปลี่ยนแปลงงานได้ แต่ในบางโครงการปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นจาก Cardinal Changes นั้นผู้รับเหมาสามารถทำการยกเลิกสัญญาได้ โดยได้รับการยกเว้นค่าปรับเนื่องจากไม่มี Cardinal Changes ระบุไว้ในสัญญา ยกเว้นเสียแต่ว่าถ้าในสัญญาได้ระบุถึง Cardinal Changes ดังนั้น ผู้รับเหมาจึงต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบในค่าเสียหาย ซึ่งค่าเสียหายที่ว่ามีอยู่ภายใต้ของมาตรฐานของการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Cox, 1997: 26-27)

สภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions)

สภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไขเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างอีกประเภทหนึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีความแตกต่างระหว่างสภาพของหน้างานที่ปฏิบัติอยู่จริงกับ

ข้อมูลตามเอกสารสัญญา และขั้วรวม ไปถึงสภาพทางกายภาพของสถานที่ก่อสร้างด้วย (Bramble และคณะ, 1990) แต่ผู้ว่าจ้างอาจไม่ยอมรับถึงความเสี่ยงนี้ที่เกิดกับผู้รับเหมา ซึ่งผู้ว่าจ้างอาจจะระบุไว้เป็นข้อกำหนด “Exculpatory Clauses” ในสัญญา เพื่อถ่ายโอนความเสี่ยงที่เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ให้ผู้รับเหมาเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง ถ้าผู้รับเหมาที่มีความรู้ดีกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีความไม่เหมาะสมสำหรับผู้รับเหมาที่จะแบกรับภาระความเสี่ยงนั้นไว้เพียงลำพัง (Bramble และคณะ, 1990)

การบอกเลิกสัญญา (Termination)

ความพยายามที่จะกำหนดให้มีระเบียบ และความสามารถในการคาดเดาเกี่ยวกับการกระทำผิดสัญญา (Breach of Contract) ดังนั้นในสัญญาส่วนใหญ่จึงมีข้อกำหนดการบอกเลิกสัญญา (Termination Clause) ไว้ (Jervis และ Levin, 1988) การบอกยกเลิกสัญญาก่อสร้างเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงที่ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมาสามารถกระทำได้เมื่ออีกฝ่ายมีการกระทำที่บ่งบอกหรือสื่อไปในทางที่เป็นการกระทำที่ผิดสัญญาสำคัญ (Material Breach of Contract) (Cushman และคณะ, 1996) จาก Jervis และ Levin (1988); Cushman และคณะ (1996) และ Bramble และคณะ (1990) กล่าวว่าการบอกเลิกสัญญาอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

- การบอกเลิกสัญญาในบางส่วน (Partial Termination) ซึ่งเป็นการบอกเลิกการทำงานหรือเพื่อลดงานในบางส่วนของโครงการ
- การบอกเลิกสัญญาเพื่อความสะดวกของผู้ว่าจ้าง (Termination for Convenience of the Owner) เป็นการบอกเลิกสัญญาทั้งโครงการซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีเหตุผลในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง
- การบอกเลิกสัญญาที่เกิดจากการผิดสัญญา (Default Termination) เป็นการบอกเลิกสัญญาที่เกิดจากความผิดของผู้รับเหมาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญา

การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการจ่ายเงิน (Payment Changes)

การเปลี่ยนแปลงหรือความล่าช้าที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับการซื้อพิพาทชำระเงินเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ และอาจส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิและการซื้อพิพาทขึ้น การโต้แย้งสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ว่าจ้างไม่สามารถชำระเงินให้แก่ผู้รับเหมา หรือผู้รับเหมาไม่สามารถชำระเงินให้แก่ผู้รับเหมาช่วงได้ จากปัญหาดังกล่าวนี้เกิดการกระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้รับเหมาได้ และนอกจากนี้ยังมีผลกระทบอื่นๆที่ตามมาเนื่องจากความล่าช้าที่เกิดขึ้นนี้ นั่นคือปัญหาในเรื่องการเงินของผู้รับเหมา ความสามารถของผู้รับเหมาในการดำเนินงานในโครงการอื่น ภาวะแบกรับพันธะต่างๆ รวมถึงภาระหน้าที่ในการจ้างงาน ผู้รับเหมาย่อย และผู้จัดหา (Suppliers) ที่ได้รับผลกระทบในทางลบด้วย (Cushman และคณะ, 1996)

หน้าที่ในการติดต่อประสานงาน (Coordination Duties)

ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานในระหว่างที่มีการดำเนินงานก่อสร้าง ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ว่าจ้างต้องทำการติดต่อประสานงานกับผู้ออกแบบ ผู้รับเหมาหลัก และผู้จัดหา (Suppliers) รวมถึงกลุ่มบุคคลอื่นที่มีระบุอยู่ในสัญญา ทั้งนี้รวมไปถึงการประสานงานของผู้ออกแบบและผู้รับเหมา หรือผู้รับเหมาหลัก และผู้รับเหมาการค้าพิเศษ (Special Trade Contractor) อื่นๆ ซึ่งถ้าผู้ว่าจ้างไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวตามที่ระบุอยู่ในสัญญาอาจส่งผลทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิจากผู้รับเหมาได้ (Bramble และคณะ, 1990)

มาตรฐานในการทำงานที่สูงขึ้น (Higher Standard)

ผู้ว่าจ้างอาจเรียกร้องให้ผู้รับเหมาปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานที่สูงขึ้นที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินงานของผู้รับเหมาสูงขึ้นด้วย จากสถานการณ์นี้ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายส่วนเกินทั้งหมดที่เกิดขึ้น (Bramble และคณะ, 1990)

2.5.2 ประเภทของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธินั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่จะอธิบายถึงการเรียกร้องสิทธิในแง่มุมใด ซึ่งอาจแบ่งตามลักษณะของงาน สาเหตุของการเกิด รูปแบบของสัญญาที่ใช้ หรือแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของการเรียกร้องสิทธิ เป็นต้น Bu-Bshait และ Manzanera (1990) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นว่ามาจากหลายสาเหตุ เช่น การวางแผน โครงการก่อสร้างที่ยังไม่รัดกุมพอ การเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน การสั่งเปลี่ยนแปลงงานก่อสร้าง (Constructive Variation Orders) การเร่งงานในสัญญา (Contract Acceleration) เป็นต้น จาก Tochaiwat และ Chovichien (2005) ได้ทำการจัดกลุ่มประเภทของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นเอาไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ในกลุ่มแรกได้แบ่งประเภทการเรียกร้องสิทธิโดยใช้วัตถุประสงค์ของการเรียกร้องสิทธิ ซึ่งประกอบไปด้วย
 - การเรียกร้องสิทธิเพื่อขอขยายเวลาก่อสร้าง และ
 - การเรียกร้องสิทธิเพื่อขอมูลค่างานเพิ่มที่อยู่นอกเหนือจากในสัญญา (Chappell, 1984 อ้างถึงใน Tochaiwat, 2005).
- 2) กลุ่มที่สองของการเรียกร้องสิทธิได้ถูกแบ่งประเภทโดยใช้พื้นฐานในทางกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาแบ่งประเภท ซึ่ง Alkass และ Harris (1991) ได้ทำการแบ่งประเภทของการเรียกร้องสิทธิในกลุ่มนี้ออกเป็น 3 ประเภทหลัก ประกอบด้วย
 - Contractual Claims หมายถึง การเรียกร้องสิทธิที่สามารถกระทำได้ตามที่ข้อกำหนดในสัญญาได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน เช่น ในสัญญาระบุให้ผู้รับเหมา

ปรับราคางานได้ถ้าค่าแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้นหรือให้ผู้รับเหมาปรับราคางานได้ กรณีที่เป็นสัญญาแบบปรับราคาได้ เป็นต้น

- Ex-Contractual Claims หมายถึง การเรียกชดเชยที่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนตามข้อกำหนดในสัญญา แต่มีมูลเหตุที่สื่อให้เห็นว่าน่าจะเรียกร้องสิทธิได้ เช่น ผู้ว่าจ้างต้องการเร่งงานให้เร็วกว่าระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา ทำให้ผู้รับเหมา มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรือจากการที่ผู้ว่าจ้างได้ออกหนังสือแจ้งงาน (Field Instruction) ให้ล่าช้าเกินกว่าระยะเวลาที่ระบุในสัญญา ผู้รับเหมาอาจเรียกร้องสิทธิเพื่อขอต่อเวลาสัญญาได้ เป็นต้น
- Ex-Gratia Claims หมายถึง การเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาซึ่งตามสิทธิหรือตามข้อสัญญาแล้วไม่ควรได้รับการชดเชย แต่ผู้ว่าจ้างอาจจ่ายค่าชดเชยให้เพื่อความเป็นธรรมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกร้องสิทธิในรูปแบบอื่น เช่น งานที่ผู้รับเหมาดังใจทำงานอย่างเต็มที่แล้ว แต่ไม่สำเร็จตามเวลา อันเนื่องมาจากวัสดุก่อสร้างขาดแคลน ผู้ว่าจ้างอาจพิจารณาต่อเวลาให้ผู้รับเหมาได้ หรือราคาวัสดุ น้ำมันเชื้อเพลิงมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งอยู่นอกขอบเขตที่ผู้รับเหมา ได้คาดการณ์เอาไว้มาก ผู้ว่าจ้างอาจพิจารณาให้มีการเพิ่มค่าส่วนต่างที่เกิดขึ้นให้ผู้รับเหมาได้ เป็นต้น

3) จาก Adrian (1988) ได้แบ่งประเภทของการเรียกร้องสิทธิตามสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิไว้ 4 ประเภท ดังนี้

- การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากขอบเขตของงานก่อสร้างเปลี่ยนแปลงไป (Scope of Work Claims)
- การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเร่งงาน (Acceleration Claims)
- การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างไม่เอื้ออำนวย (Changing Site Condition Claims)
- การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการล่าช้า (Delay Claims)

สาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นตามลักษณะของงานก่อสร้าง เช่น ในงานก่อสร้างถนนอาจมีสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิจากการทำงานดินตัด ดินถมที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากสัญญา ในส่วนของปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอค่าชดเชยที่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น งานก่อสร้างที่อยู่ในเมืองมีสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากงานสาธารณูปโภคที่อยู่ใต้ดินเดิมที่มีอยู่ แต่ไม่มีปรากฏอยู่ในแบบก่อสร้าง ดังนั้นเมื่อมีการขุดพบแล้วมีความเสียหายเกิดขึ้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิได้ และในโครงการที่มีลักษณะของการก่อสร้างผิดแปลก

จากที่เคยปฏิบัติงานมา โดยที่ผู้ออกแบบขาดประสบการณ์หรือมีปัญหาทางด้านเทคนิคซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเรียกรื้อสัทธิจากผู้รับเหมาเกิดขึ้นได้เช่นกัน

2.5.3 ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกรื้อสัทธิ

ปัญหาที่ทำให้เกิดการเรียกรื้อสัทธิ

จากบทความ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างอื่นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งขึ้นในกระบวนการก่อสร้าง (ประสาท กปิลกาญจน์, 2545) แบ่งออกเป็น 15 ปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาจากการเพิ่มงาน; 2) ปัญหาจากการเร่งงาน; 3) ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงงาน; 4) ปัญหาจากความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้รับเหมาก่อสร้าง; 5) ปัญหาจากความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้ว่าจ้าง; 6) ปัญหาจากความบกพร่องในการสำรวจพื้นที่ก่อสร้าง; 7) ปัญหาจากความบกพร่องในกรรมสิทธิ์ทางเข้าพื้นที่ก่อสร้าง; 8) ปัญหาจากความผิดพลาดของแผนงานและข้อกำหนด; 9) ปัญหาจากการอนุมัติจ่ายเงินงวด; 10) ปัญหาจากความผิดพลาดในการประกวดราคา; 11) ปัญหาจากการปรับราคา; 12) ปัญหาจากการจัดการจราจร; 13) ปัญหาจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมหลังเสร็จโครงการ; 14) ปัญหาจากการสื่อสารที่บกพร่อง; และ 15) ปัญหาจากความผิดปกติของสภาพภูมิอากาศ

สาเหตุของการเรียกรื้อสัทธิ

การเรียกรื้อสัทธิของงานก่อสร้างที่ต้องการระยะเวลาในการทำงาน และมูลค่าของงานเพิ่มขึ้นในช่วงของการดำเนินงานก่อสร้างนั้นมีสาเหตุมาจากหลายประการ โดยอาจมีสาเหตุมาจากผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างหลัก ผู้รับเหมาช่วง หรือจากผู้จัดหา (Cox, 1997) นอกจากนี้เขาได้ยกตัวอย่างของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกรื้อสัทธิในเรื่องของความต้องการระยะเวลาในการทำงานและมูลค่าของงานเพิ่มขึ้นในช่วงการดำเนินงานก่อสร้างไว้ดังนี้

- การเพิ่มงานพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากแบบก่อสร้าง และรายการประกอบแบบ
- การดำเนินงานที่ต้องการประสบการณ์พิเศษเฉพาะทาง และมีมูลค่าสูงกว่าที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา
- การทำงานที่เกี่ยวข้องกับรายการประกอบแบบ หรือแบบก่อสร้างที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่
- การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแบบก่อสร้าง หรือรายการประกอบแบบที่ไม่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับการก่อสร้าง
- การทำงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนเนื่องจากได้รับความรบกวนทั้งทางตรงและทางอ้อม

- การจรรยาภยในสถานที่ก่อสร้างมีความแออัดทั้งจากผู้รับเหมารายอื่น หรือจากผู้ว่าจ้าง
- ผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดหา เตรียมเครื่องมือ เครื่องจักร ภายในเวลาที่กำหนดได้ซึ่งในบางครั้งเครื่องมือดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมกับการใช้งาน
- การเร่งงาน โดยส่วนใหญ่ต้องเพิ่มจำนวนของคนงาน เครื่องจักร วัสดุก่อสร้าง หรือต้องทำงานนอกเวลา (Overtime or Extra Shifts)
- ความบกพร่องในการสำรวจพื้นที่ก่อสร้าง
- ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้รับเหมาก่อสร้าง
- ไม่มีสถานที่สำหรับกองเก็บวัสดุก่อสร้าง
- การแทรกแซงของผู้ว่าจ้าง
- สภาพภูมิอากาศผิดปกติ
- การขนส่งล่าช้า
- ขาดแคลนแรงงาน หรือวัสดุก่อสร้าง
- การหยุดงานอย่างพร้อมใจกันของแรงงาน
- การตรวจสอบงานไม่เคร่งครัดเพียงพอ

Bu-Bshait และ Manzanera (1990) กล่าวถึงสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้มีดังนี้ มีการวางแผนงานที่ไม่ดีพอ ขอบเขตของงานเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงงานในงานก่อสร้าง ความคลาดเคลื่อนและการลดงาน การเร่งงานก่อสร้าง การสั่งพักงาน การเข้าถึงสถานที่ก่อสร้าง การแทรกแซงของผู้รับเหมารายอื่น ความล่าช้า การหยุดงานอย่างพร้อมใจกันของแรงงาน ภัยธรรมชาติ และมูลค่าในการประมูลงานต่ำ ในส่วนของการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้างที่สามารถเรียกร้องต่อผู้รับเหมาได้โดยทั่วไปประกอบด้วยวัสดุที่นำมาใช้ไม่ตรงตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ความบกพร่องของผลงาน ความเสียหายของทรัพย์สิน ผู้รับเหมาทำงานไม่เสร็จตามสัญญา เป็นต้น

ในจำนวนของเอกสารสัญญาที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก มีเอกสารอยู่ 4 อย่างที่กล่าวได้ว่าเป็นเอกสารพื้นฐานหรือเป็นเอกสารที่มีความจำเป็นสำหรับ โครงการก่อสร้างทุกโครงการ เนื่องจากเอกสารเหล่านี้จะปรากฏอยู่ประจำ ซึ่ง Kumaraswamy (1997) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง โดยในบางส่วนเกิดจากเอกสารสัญญา ได้แก่ ข้อกำหนดของสัญญา (Conditions of Contract) แบบก่อสร้าง รายการประกอบแบบ และบัญชีแสดงปริมาณงาน และราคาค่าก่อสร้าง ดังแสดงในรูปที่ 2-4

2.5.4 ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน

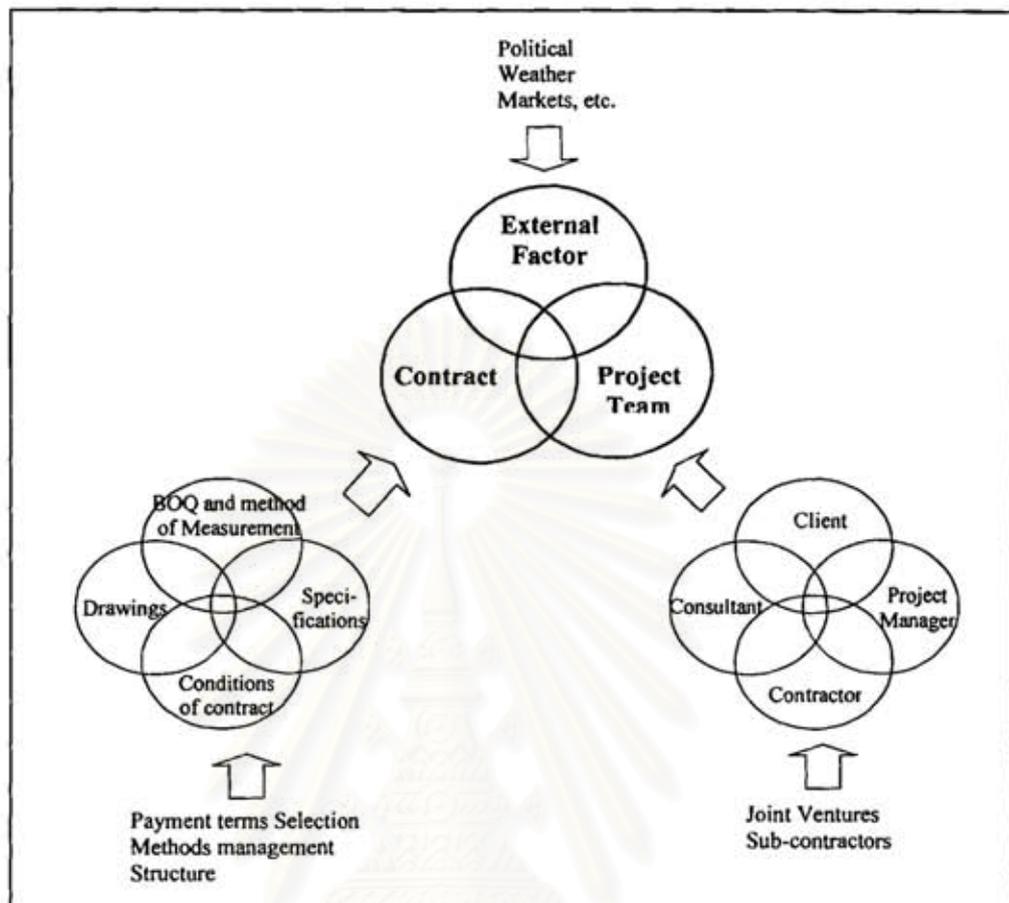
จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างนั้น อาจส่งผลกระทบต่อทางอ้อมต่องานที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของเวลา ค่าใช้จ่ายและผลิตผลแรงงาน (Bramble และคณะ, 1990) โดยทั่วไปแล้วผลกระทบที่เกิดจากการเรียกวงสทธิประกอบด้วยจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นเกิดเป็นค่าใช้จ่ายในสำนักงาน (Office Overhead) ผลกระทบของการเรียกวงสทธิแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ความล่าช้า (Delay) การเร่งงาน (Acceleration) และการแตกความสามัคคี (Disruption) มีรายละเอียดดังนี้

ความล่าช้า

ความล่าช้าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำในงานก่อสร้าง ซึ่ง Barrie และ Paulson (1992) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วในสัญญาได้มีการระบุพิจารณาเกี่ยวกับความล่าช้าที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง จากความล่าช้าส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น หรือความล่าช้าในส่วนน้อยและผลกระทบอื่นของงานสามารถรบกวนต่อกิจกรรมของการก่อสร้างปกติ และส่งผลให้มีความล่าช้าเกิดขึ้นในโครงการ ความกดดันในการทำงาน และการเร่งงาน สาเหตุเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในโครงการสูงขึ้นทำให้ผู้รับเหมาทำการเรียกวงสทธิและเกิดข้อพิพาทขึ้น ในการวิเคราะห์ความล่าช้าจำเป็นต้องกำหนดสาเหตุของความล่าช้าตั้งแต่ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องในโครงการก่อสร้างที่อาจเป็นที่มาของความล่าช้า Kartam (1999) ได้แบ่งประเภทของความล่าช้าที่เกิดขึ้นตามเวลาและสาเหตุในขั้นต้นอีกทั้งยังรวมถึงความสามารถในการคิดค่าชดเชย ดังแสดงในรูปที่ 2-5

จาก Kartam (1999) ได้แบ่งประเภทของสาเหตุของความล่าช้าในงานก่อสร้างไว้ 3 ประเภท ได้แก่ ความล่าช้าที่มีสาเหตุมาจากผู้ว่าจ้าง ความล่าช้าที่มีสาเหตุจากผู้รับเหมา และความล่าช้าที่มีสาเหตุจากบุคคลที่สาม (Third Party) นอกจากนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์มูลค่าของการเรียกวงสทธิไว้ 3 ประเภทตามความสามารถในการค่าชดเชย ดังนี้

- *Excusable Compensable Delay (ECD)*. ความล่าช้าประเภทนี้จะได้รับการขยายเวลาเพิ่มขึ้นและรับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น
- *Excusable Non-Compensable Delay (ENCD)*. ความล่าช้าประเภทนี้จะได้รับเพียงการขยายเวลาเพิ่มขึ้นเท่านั้นแต่ไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น.
- *Non-Excusable and Non-Compensable Delay (NED)*. เป็นความล่าช้าที่ผู้รับเหมาไม่ได้รับการยกเว้นและไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับความล่าช้าในประเภทนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่ผู้รับเหมาต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ

รูปที่ 2-4 แหล่งที่มาของความขัดแย้งในงานก่อสร้าง (Potential Sources of Construction Conflicts; ที่มา: Kumaraswamy, 1997)

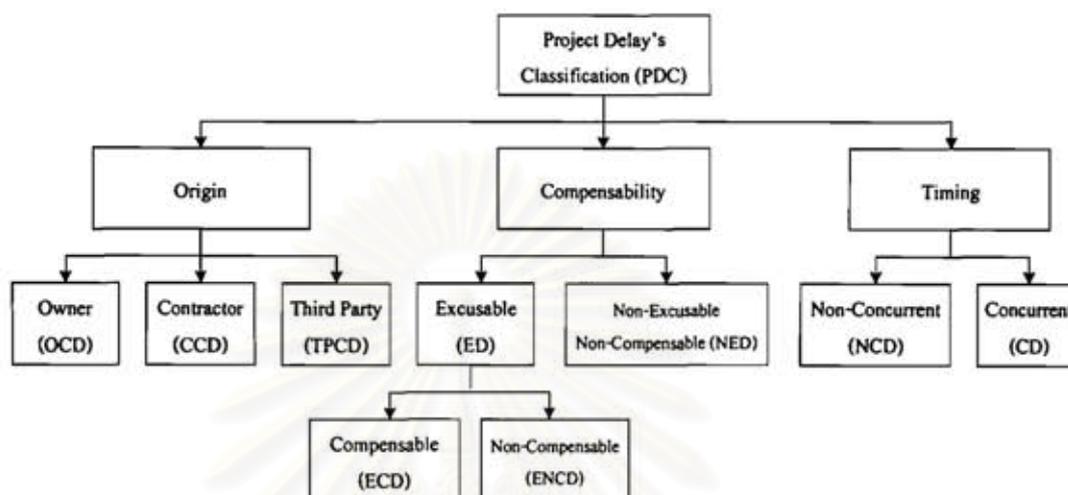
การเร่งงาน

การเร่งงานเป็นความพยายามของผู้รับเหมาที่จะทำงานให้เสร็จเร็วกว่าที่ได้วางแผนไว้ หรือเพื่อทำให้งานที่ล่าช้าเสร็จทันตามกำหนด (Bramble และคณะ, 1990) เมื่อโครงการถูกเร่งงานให้เร็วขึ้นอาจทำให้มีค่าใช้จ่ายในหลายส่วนเพิ่มมากขึ้นด้วย ค่าใช้จ่ายดังกล่าวประกอบด้วย ค่าล่วงเวลา (Overtime) สำหรับแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุ เครื่องมือที่ใช้ในการเร่งงาน ค่าอำนวยความสะดวก และค่าสูญเสียผลิตผล (Loss of Productivity) (Wilson, 1982)

อุปสรรคในการดำเนินงาน

ความยุ่งยากในการดำเนินงานที่เพิ่มมากขึ้นเป็นผลกระทบมาจากการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน และความล่าช้า ผลกระทบดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงงาน การเรียกร้องสิทธิของความยุ่งยากดังกล่าวเป็นสิ่งที่รบกวนการดำเนินงานของผู้รับเหมา (Bramble และคณะ, 1990) สาเหตุที่เกิดจากผู้ว่าจ้างสำหรับความยุ่งยากอาจมีผลมาจากความไม่สมบูรณ์ของเอกสารสัญญา ไม่สามารถตอบ

คำถามหรือทำการอนุมัติแบบก่อสร้างภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา (Cushman และคณะ, 1996)

รูปที่ 2-5 การแบ่งประเภทของความล่าช้าของโครงการ (Project Delay's Classification: PDC; ที่มา: Kartam, 1999)

2.6 สรุปท้ายบท

บทนี้ได้ทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญาและคู่สัญญาในงานก่อสร้าง และกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การบริหารสัญญาในงานก่อสร้างซึ่งประกอบด้วยเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง การตรวจสอบ การเบิกจ่ายเงิน การขอข้อมูลข่าวสาร เมื่อโครงการก่อสร้างขาดการบริหารสัญญาที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้มีความเสี่ยงเกิดขึ้นในการดำเนินงาน

ความเสี่ยงในงานก่อสร้างสามารถเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การบริหารสัญญา การดำเนินงานก่อสร้างที่ขาดประสิทธิภาพ สัญญาก่อสร้าง เอกสารประกอบสัญญา ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญา รวมถึงการบริหารความเสี่ยงในงานก่อสร้าง เมื่อมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นอาจส่งผลให้ผู้รับเหมาทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้

กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการย่อยอยู่ 6 กระบวนการ คือ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง การพิจารณาการ

เรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้าง การนำเสนอการเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้าง และการเจรจาตกลงของการเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้าง โดยการเรียกร่องสิทธิแต่ละประเภทมีกระบวนการดำเนินงานเอกสารที่ใช้นั้นอาจเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป

การเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้างที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่แล้ว คือ การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง ซึ่งการเรียกร่องสิทธินั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่จะอธิบายถึงการเรียกร่องสิทธิในแง่มุมใด จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ทำการจัดกลุ่มประเภทของการเรียกร่องสิทธิที่เกิดขึ้นไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกได้แบ่งประเภทการเรียกร่องสิทธิโดยใช้วัตถุประสงค์ของการเรียกร่องสิทธิ กลุ่มที่สองของการเรียกร่องสิทธิถูกแบ่งประเภทโดยใช้พื้นฐานในทางกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาแบ่งประเภท และกลุ่มสุดท้ายได้แบ่งประเภทของการเรียกร่องสิทธิตามสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเรียกร่องสิทธิ

ในการเรียกร่องสิทธิแต่ละประเภทมีปัญหา สาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร่องสิทธิ รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานที่อาจแตกต่างกันออกไป จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการเรียกร่องสิทธิที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากความล่าช้า การเร่งงาน และอุปสรรคในการดำเนินงาน

จากการศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้างที่ผ่านมาพบว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในโครงการก่อสร้างได้ ซึ่งจะกลายเป็นการเรียกร่องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ขอขยายเวลาในการก่อสร้างเนื่องจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ ความยุ่งยากซับซ้อนที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงานก่อสร้างอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การบริหารสัญญา ความเสี่ยงในงานก่อสร้าง ล้วนมีส่วนที่ทำให้เกิดการเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้าง ดังนั้นก่อนที่จะมีการดำเนินงานก่อสร้างควรศึกษาถึงขั้นตอนต่างๆในการดำเนินงาน รวมไปถึงขั้นตอนในการเรียกร่องสิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศนั้นๆให้มีความเข้าใจเสียก่อน การเรียกร่องสิทธิในแต่ละประเทศมีกระบวนการที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาถึงรูปแบบของการปฏิบัติงานในกระบวนการเรียกร่องสิทธิในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างของโครงการก่อสร้างถนนที่มีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ว่าจ้างในประเทศไทย และเวียดนาม

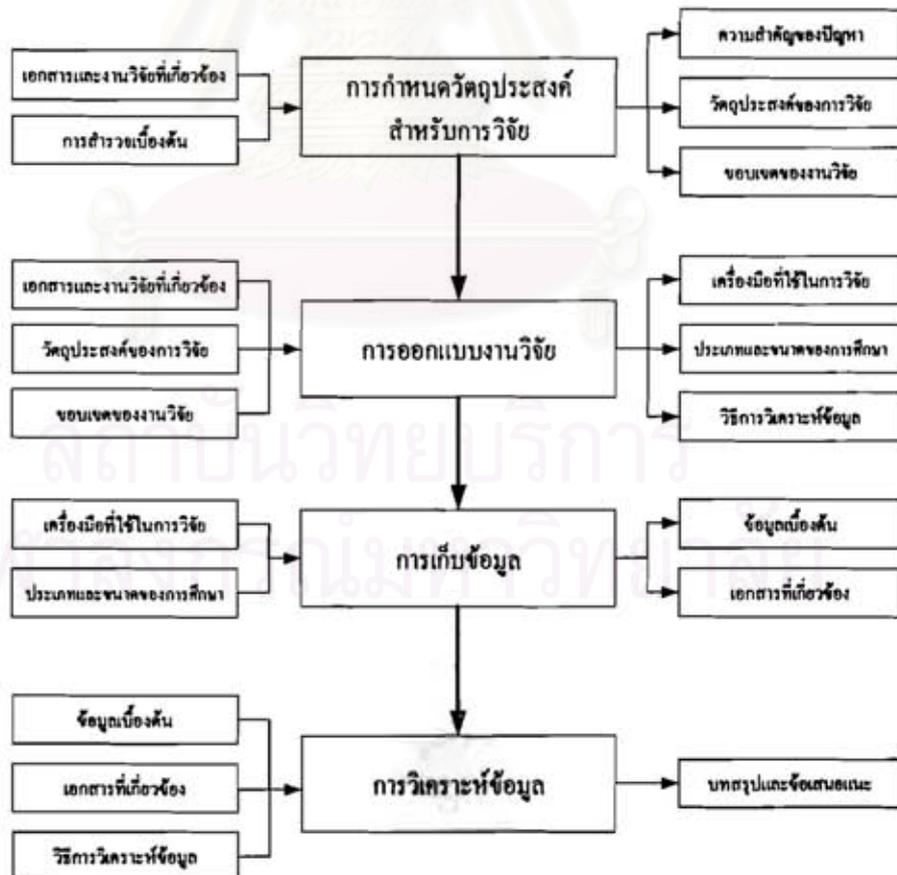
บทที่ 3

แนวคิด และวิธีการดำเนินงานวิจัย

ในบทนี้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวประกอบด้วยกรอบแนวคิดของวิธีการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และข้อจำกัดในการดำเนินงานวิจัยดังที่จะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

3.1 กรอบแนวคิดของวิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเข้าใจถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างกรอบแนวคิดของวิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ดังแสดงในรูปที่ 3-1

รูปที่ 3-1 กรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย

จากรูปที่ 3-1 แสดงถึงกรอบแนวความคิดของการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ โดยสามารถแบ่งรูปแบบของการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย การออกแบบงานวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

3.2 ข้อมูลทั่วไปและกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียกร่องสิทธิใน 3 ประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบงานวิจัย

3.2.1 ข้อมูลทั่วไปในการออกแบบงานวิจัย

ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี 2004 มีประชากรประมาณ 600 ล้านคน สภาพทางสังคมในแต่ละประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันออกไป ทั้งสถานที่ตั้ง รูปแบบของการปกครองประเทศ ภาษา วัฒนธรรม ซึ่งประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ

- ประเทศกัมพูชา
- ประเทศไทย
- ประเทศบรูไน
- ประเทศลาว
- ประเทศเวียดนาม
- ประเทศสิงคโปร์
- ประเทศอินโดนีเซีย
- ประเทศพม่า
- ประเทศฟิลิปปินส์
- ประเทศมาเลเซีย

รูปที่ 3-2 แสดงประเทศสมาชิกในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศที่ทำการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประเทศลาว ไทย และ เวียดนาม มีดังนี้

ประเทศลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีจำนวนประชากรในปี พ.ศ.2546 มีประมาณ 5.92 ล้านคน มีภาษาลาวเป็นภาษาประจำชาติ มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร ระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยพรรคการเมืองเดียวคือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ระบบเศรษฐกิจของประเทศลาวใช้ระบบสังคมนิยมตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 และเริ่มปฏิรูประบบเศรษฐกิจในแนวทางระบบเศรษฐกิจเสรี เมื่อปี พ.ศ.2529 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

การลงทุนในลาวมี 2 ประเภท คือ ต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด และการร่วมทุนกับคนลาวโดยผู้ลงทุนต่างชาติจะต้องให้คนลาวถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของการลงทุน ผู้ลงทุนจะต้องเสียภาษีอากร ในอัตราร้อยละ 20 ของกำไร ประเทศไทยเป็นผู้ลงทุนสูงสุดตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 - 2544 รวมมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 3.64 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549) ในด้านการสื่อสารคมนาคม การก่อสร้างมีการสร้างและขยายถนนเพื่อการขนส่ง ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคเพื่อการขนส่งที่รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ การขยายเครือข่ายโทรคมนาคมเพื่อปรับปรุงการสื่อสารและการขนส่งที่ดีในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการเดินทางทางอากาศ นอกจากนี้มีการจัดการและพัฒนาวิศวกรรมออกแบบและวางผังเมืองเพื่อความสะอาดของประเทศ และการจัดระเบียบจราจร ระบบประปา ระบบน้ำเสีย และการจัดตั้งกองทุนเพื่อบำรุงรักษาถนนโดยประชาชนเพื่อลดการพึ่งงบประมาณจากรัฐบาล (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

ประเทศไทย

จำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักรไทยตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2546 ตามประกาศโดย สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ลงวันที่ 24 มีนาคม 2547 ระบุจำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักร 63,079,765 คน เป็นชาย 31,255,350 คน เป็นหญิง 31,824,415 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน อาชีพของประชากรไทยส่วนใหญ่ยังคงเน้นที่อาชีพเกษตรกรรมอันเป็นอาชีพดั้งเดิมของชนชาวไทย รองลงมาคือ อาชีพด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

ระบบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไทยมีพื้นที่ 513,115.020 ตารางกิโลเมตร ระบบเศรษฐกิจภายในของประเทศไทยเป็นแบบผสม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รัฐเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจของประเทศหลายประการ แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นของเอกชน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

ประเทศเวียดนาม

มีระบบการปกครองแบบสังคมนิยม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 นคร ได้แก่ ฮานอย โฮจิมินห์ ไฮฟอง คานัง เกิ่นเซอ และ 59 จังหวัด มีพื้นที่ทั้งหมด 329,560 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2548 เวียดนามมีจำนวนประชากรประมาณ 82.6 ล้านคน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

ระบบเศรษฐกิจในประเทศเวียดนามเป็นเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม (Socialist-Oriented Market) สำหรับการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ.2546 มีการลงทุนจากต่างชาติมูลค่า 3.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จนถึงปัจจุบันมีจำนวนโครงการลงทุนจากต่างชาติทั้งสิ้น 3,815 โครงการ ประเทศผู้ลงทุนที่สำคัญในเวียดนาม ได้แก่ สิงคโปร์ ใต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ฮ่องกง ฝรั่งเศส ไทยเป็นผู้ลงทุนอันดับที่ 11 จากผู้ลงทุนทั้งหมด (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549) แหล่งที่ใหญ่ที่สุดที่มีนักลงทุนไทย คือ นครโฮจิมินห์ นักลงทุนไทยยังให้ความสนใจลงทุนในเวียดนามอย่างจริงจังไม่สูงนัก เนื่องจากขาดบุคลากรที่พร้อมจะเดินทางไปลงทุนในเวียดนาม ประสบอุปสรรคในการเลือกหุ้นส่วนชาวเวียดนามไม่มั่นใจต่อบรรยากาศการลงทุนในเวียดนามในระยะยาว และยังไม่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตลาดเวียดนามอย่างลึกซึ้งเพียงพอ

ในปี พ.ศ.2546 รัฐบาลเวียดนามมีโครงการลงทุนที่สำคัญ คือ การสร้างทางยกระดับทางหลวงหมายเลข 1 การสร้างทางสายเอเชีย การสร้างอุโมงค์ได้นำน้ำใซง่อน การทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาท่าเรือใหม่ 2 แห่ง (ก๊าย แมป และดิ หววย) โดยมีนครโฮจิมินห์เป็นศูนย์กลาง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2549)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานวิจัย

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อดำเนินงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนน โดยพิจารณาจากบุคลากรผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและเคยมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้รับจ้างดำเนินงานก่อสร้างถนนไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยการรวบรวมรายชื่อบุคคลที่จะสัมภาษณ์ของแต่ละประเทศในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างถนน

การศึกษาในประเทศลาว

ในการศึกษาของลาวได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน Department of Roads, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC) โดยผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในครั้งนี้มีจำนวน 6 คน และบุคคลในฝ่ายของผู้รับจ้างลาวที่ให้สัมภาษณ์มีจำนวน 2 คน

การศึกษาในประเทศไทย

ในการศึกษาของไทยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่กองทุนและเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างครั้งนี้มีจำนวน 5 คน และบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ในมุมมองของฝ่ายผู้รับจ้างไทยมีจำนวน 2 คน

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

การศึกษาในเวียดนามได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่ Ministry of Construction (MOC) ผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในครั้งนี้มีจำนวน 4 คน และ Ministry of Planning (MPI) โดยผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างมีจำนวน 2 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

การจัดทำแบบสอบถามเพื่อหาระดับความสำคัญของสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้าง โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้สำรวจความคิดเห็นของผู้ว่าจ้าง วิศวกรที่ปรึกษา วิศวกรควบคุมโครงการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนน การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้างถนนในช่วงระยะเวลาการดำเนินงานก่อสร้างถนน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (Personnel Information)

สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน มูลค่าสูงสุดของโครงการที่เคยรับผิดชอบ และประสบการณ์ในการทำงาน (ปี) เพื่อให้ได้มาซึ่งความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามไว้ดังนี้

- มีประสบการณ์ในการทำงานในสายงานที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 5 ปี
- มีคุณวุฒิการศึกษาไม่น้อยกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ส่วนที่ 2 คำถามแบบปิด (Closed Questions)

ส่วนของคำถามปลายปิดนี้ได้ขั้นตอนของการเรียกร้องสิทธิออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claim

Identification and Notification) การประเมินการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claim Evaluation) และการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claim Negotiation) โดยในแต่ละขั้นตอนได้กำหนดคะแนนของความสำคัญออกเป็น 5 ระดับตาม Likert Scale คือ 1 ถึง 5 (น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด) ดังแสดงในตารางที่ 3-1

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้มาตรวัดเจตคติแบบ Likert เป็นเครื่องมือในการประมาณค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากสามารถทำการกำหนดมาตราประจำข้อเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ได้ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินเป็นที่น่าเชื่อถือสูง ใช้เวลาน้อยในการประเมินและมีขั้นตอนการวิเคราะห์ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน (วิเชียร, 2530)

ตารางที่ 3-1 ระดับความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามภายในแบบสอบถาม

ระดับความเห็น	ความหมายของระดับความเห็น
5	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม มากที่สุด
4	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม มาก
3	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม ปานกลาง
2	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม น้อย
1	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามแบบเปิด (Open Questions)

ในส่วนของคำถามแบบเปิดประกอบไปด้วยคำถามที่มีเพิ่มเติมมาจากคำถามแบบปิด ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อๆ แล้วเว้นเนื้อที่ไว้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเขียนแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างได้อย่างอิสระ

ตัวอย่างของแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้แสดงในภาคผนวก ก. แบบสอบถาม

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview)

จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในการดำเนินงานก่อสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ในการศึกษาเพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนน พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

ปัญหาในการดำเนินงานก่อสร้างถนน และปัญหาในการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนนของ
 คำนินงานของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง โดยมีรายละเอียดในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ส่วนที่ 1 รูปแบบการดำเนินงานก่อสร้างสำหรับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น
- ส่วนที่ 2 ปัญหาและมูลเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิของ
 โครงการก่อสร้างถนน
- ส่วนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิ เช่น รูปแบบ
 สัญญาว่าจ้าง หลักฐานที่ใช้ในการอ้างอิง และหลักการกีดขกดเซช
 ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น
- ส่วนที่ 4 แนวทางในการแก้ไขสำหรับปัญหาในการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น

จากคำถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจาก
 แบบสอบถาม เนื่องจากการทำแบบสอบถามนั้น ได้ข้อมูลที่ต้องการไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งเพื่อ
 เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่มีประโยชน์ต่อการนำไป
 ปรับปรุงกระบวนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างได้อีกทางหนึ่ง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเครื่องมือการดำเนินงานวิจัย 4 ส่วน
 ซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมและศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสาร การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การ
 สัมภาษณ์และสัมภาษณ์ และการรวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์

3.4.1 การรวบรวมและศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสาร

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมและศึกษา ค้นคว้าข้อมูล
 เชิงเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิของ โครงการก่อสร้างที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้ง
 ภายในประเทศ และต่างประเทศ

- สืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานก่อสร้าง การประมาณราคา การทำ
 สัญญา การดำเนินงานระหว่างก่อสร้าง การเรียกร้องสิทธิ และการส่งมอบงาน
 ก่อสร้าง จากบทความทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ หนังสือ ตำรา หรือ
 รายงานต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป
- ศึกษาขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างประเภทถนน สัญญาที่ใช้ใน
 งานก่อสร้าง มาตรฐานงานก่อสร้างที่ใช้ในการดำเนินการของประเทศไทย และของ
 สากล

3.4.2 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

ก่อนที่จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานก่อสร้าง การเรียกร้องสิทธิ ในงานก่อสร้างถนนปัจจุบันที่เกิดขึ้นอยู่จริง โดยได้ทำการสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิและการพิจารณาคัดเลือกผู้รับจ้างของโครงการ ในกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ได้แก่ วิศวกรที่ปรึกษา วิศวกรควบคุมโครงการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการบริหารสัญญา รวมทั้งหมด 4 ท่านด้วยกัน ในการสัมภาษณ์เบื้องต้นได้สอบถามเกี่ยวกับการประมาณราคา การทำสัญญาของโครงการก่อสร้าง การดำเนินงานระหว่างการก่อสร้าง การส่งมอบงาน รูปแบบการดำเนินงานของการเรียกร้องสิทธิและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนที่ผ่านมา เพื่อระบุถึงความสำคัญของปัญหาการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบเขตของงานวิจัย

3.4.3 การสำรวจและสัมภาษณ์

ในรายละเอียดของขั้นตอนการสำรวจและสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน และปัญหาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ต้องการจากการสัมภาษณ์

บุคคลที่สัมภาษณ์

โดยในการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ บุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนน ซึ่งได้แก่

- วิศวกรที่ปรึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้าง
- วิศวกรควบคุมโครงการของฝ่ายผู้ว่าจ้างและฝ่ายผู้รับเหมา
- เจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างถนนของฝ่ายผู้ว่าจ้าง และฝ่ายผู้รับเหมา

ข้อมูลที่ต้องการจากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

- หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างของฝ่ายผู้ว่าจ้าง และฝ่ายผู้รับเหมา
- ขั้นตอนการดำเนินงาน และกระบวนการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้าง
- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้าง และ
- ปัญหาที่พบในขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในหน่วยงานของภาครัฐ

ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือช่วยในการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวก รัดกุมในการดำเนินการสัมภาษณ์ด้วย

3.4.4 การรวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์

เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการเรียกร้องสิทธิของแต่ละประเทศ และมูลเหตุของปัญหาที่พบบ่อยครั้งในกระบวนการเรียกร้องสิทธิ หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิงานก่อสร้าง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ ของการเรียกร้องสิทธิงานก่อสร้าง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอนดังต่อไปนี้

3.5.1 การวิเคราะห์เพื่อรวบรวมปัญหาเบื้องต้น

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างในขั้นตอนแรกและการออกสำรวจเบื้องต้นนี้ เพื่อกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการทำงานวิจัย ปัญหาเบื้องต้นในการวิจัยนี้ หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างที่เกี่ยวกับข้องกับการบริหารสัญญาก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อให้มีการเรียกร้องสิทธิขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง เช่น การสั่งแก้ไขงาน แบบแปลนและรายการคลาดเคลื่อน ขอบเขตของงานที่ไม่สามารถคาดเดาได้ และการขอขยายเวลาก่อสร้าง เป็นต้น

3.5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index: R.I.) เป็นตัวชี้วัดที่แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้อ โดยจุดมุ่งหมายหลักของดัชนีสัมพัทธ์นี้เพื่อใช้เปรียบเทียบและจัดลำดับค่าที่สามารถใช้คำนวณหาดัชนีสัมพัทธ์ควรมีค่าคะแนนระหว่าง 1 ถึง 5 ซึ่งค่าที่คำนวณได้นั้นมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 โดยที่ 1 หมายถึงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และน้อยลงไปเรื่อยๆจนกระทั่ง 0 หมายถึงมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดัชนีสัมพัทธ์นี้มีประโยชน์สำหรับ 1) จัดระดับความรุนแรงของแต่ละปัญหา; 2) จัดระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม; และ 3) วัดความถี่ของการสูญหายของเอกสาร ซึ่งดัชนีสัมพัทธ์สามารถคำนวณหาได้จากสูตรที่แสดงในด้านล่าง (Kometa และ Olomolaiye, 1997: 81)

$$\text{Relative Index (R.I.)} = \frac{\sum w}{A \times N}$$

เมื่อ w = ระดับน้ำหนักของความคิดเห็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ตามความคิดเห็น ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 5 (คั่งแสดงในตารางที่ 3-1)

A = ระดับน้ำหนักความคิดเห็นมากที่สุด (ในการวิจัยนี้ คือ 5)

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ค่าคะแนนสูงสุดของดัชนีสัมพัทธ์จะถูกจัดวางไว้ในลำดับแรกสุด แล้วลดลงมาเรื่อยๆ ไปจนถึงคะแนนต่ำสุด

3.5.3 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นอธิบายถึงลักษณะความเป็นมาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีสภาพความเป็นจริงอย่างไร โดยพิจารณาถึงกระบวนการเรียกร้องสิทธิ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ และสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นแล้ว หรืออาจจะเกิดขึ้นของแต่ละประเทศที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาเปรียบเทียบกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างได้อย่างมีเหตุผล

3.6 สรุปท้ายบท

เนื้อหาในบทนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดและวิธีการดำเนินงานวิจัยเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 2 ส่วนคือ

- 1) เพื่อเข้าใจถึงกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนของหน่วยงานภาครัฐในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม
- 2) เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่างๆ ของการเรียกร้องสิทธิในการบริหารโครงการก่อสร้าง พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อมูลทั่วไปและกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานวิจัยเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และเวียดนาม เช่น สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ระบอบการปกครอง โครงการก่อสร้างที่กำลังดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างถนนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และเวียดนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย การรวบรวมและศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลเชิงเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร่องสิทธิของโครงการก่อสร้างที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้ง ภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานก่อสร้าง การเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้างถนน ปัจจุบันที่เกิดขึ้นอยู่จริง โดยได้ทำการสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียกร่อง สิทธิทั้งในฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา ในการสำรวจและสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและ ปัญหาการเรียกร่องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้มี การจัดเตรียมไว้ และการรวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์เพื่อเปรียบเทียบ กระบวนการเรียกร่องสิทธิของแต่ละประเทศในแต่ละขั้นตอน และสาเหตุของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เพื่อรวบรวมปัญหาเบื้องต้นเพื่อกำหนด ปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการทำงานวิจัย การวิเคราะห์เชิงปริมาณ จักระดับความรุนแรงของ แต่ละปัญหา จักระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และวัดความถี่ของการสูญหายของเอกสาร และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา มุ่งเน้นอธิบายถึงลักษณะความเป็นมาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันว่าเป็น อย่างไร มีสภาพความเป็นจริงอย่างไร โดยพิจารณาถึงขั้นตอนการเรียกร่องสิทธิ เอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการเรียกร่องสิทธิ หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร่องสิทธิ และมูลเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับการเรียกร่องสิทธิที่เกิดขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

รูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงาน

การเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้างในแต่ละประเทศที่ทำการศึกษามีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไปตามธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการดำเนินงาน ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ รวมไปถึงปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้น จุดประสงค์ของการศึกษาในบทนี้ คือ เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบของสัญญาและขั้นตอนการดำเนินงานโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม พร้อมทั้งรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นในบทนี้ได้กล่าวถึงสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้าง การดำเนินงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง และขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ

4.1 สัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง

ก่อนที่โครงการก่อสร้างจะสามารถดำเนินงานไปได้ นั่น การศึกษาถึงสัญญาที่มีข้อผูกมัดระหว่างผู้ว่าจ้าง ผู้รับเหมา และบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานก่อสร้าง ขั้นตอนในการดำเนินงานและอื่นๆ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการศึกษาดังกล่าวช่วยให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดของสัญญา ข้อตกลง ขั้นตอนการดำเนินงานและเทคนิคการก่อสร้างต่างๆ และเพื่อช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างได้

4.1.1 รูปแบบของสัญญาจ้าง

ในงานก่อสร้างปัจจุบันมีรูปแบบของสัญญาจ้างที่ใช้อยู่หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น สัญญาก่อสร้างแบบเหมารวม (Lump-Sum Contract) สัญญาก่อสร้างแบบราคาต่อหน่วย (Unit-Price Contract) สัญญาออกแบบรวมก่อสร้าง (Design-Build Contract) และสัญญาจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey Contract) เป็นต้น ปัจจัยในการเลือกใช้สัญญาในงานก่อสร้างมีอยู่หลายประการ เช่น ขนาดของโครงการ แหล่งของเงินทุน และมาตรฐานที่ใช้ในการก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันออกไปทั้งในเรื่องของขั้นตอนการดำเนินงาน รูปแบบของสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างแต่ละประเภท

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในทั้งสามประเทศได้ใช้สัญญาที่เหมือนกัน คือ สัญญาที่ใช้เป็นสัญญาที่มีการปรับปรุง

มาจากสัญญา Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils หรือสัญญา FIDIC ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญา (General Conditions) เป็นส่วนที่กล่าวถึงเนื้อหาและความหมายต่างๆที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมการประมูลงานสามารถเข้าใจในเงื่อนไขต่างๆของสัญญาได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น พร้อมทั้งเงื่อนไขในส่วนนี้หากมีการแก้ไขและเพิ่มเติมกำหนดไว้ในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา และ

ส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา (Conditions of Particular Application: COPA) เป็นส่วนที่มีการแก้ไขและเพิ่มเติมของสัญญาส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญาให้ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นไปตามกฎเกณฑ์พิเศษ และจำเพาะของประเทศนั้นๆ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม พบว่าการนำสัญญามาใช้ในโครงการก่อสร้างนั้นได้มีการนิยาม จำกัดความของสัญญา อีกทั้งได้ระบุถึงข้อกำหนดและข้อตกลงต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างเอาอย่างไว้ชัดเจน ดังจะกล่าวถึงในผลการศึกษาด้านล่าง

การศึกษาในประเทศลาว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Department of Roads, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC) จำนวน 5 ท่าน พบว่าสัญญาก่อสร้างที่ได้นำมาใช้ในโครงการก่อสร้างที่เป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน คือ ระเบียบของทางราชการ (Government Regulations) โดยระเบียบของทางราชการมีข้อกำหนดในสัญญาคลายคลึงกับสัญญา FIDIC และแนวทาง (Guidelines) ของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) แต่มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และภูมิประเทศของประเทศลาว ส่วนสัญญาที่ใช้กับโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือ คือสัญญา FIDIC (1987) แต่ในโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2006 นี้จะมีการปรับใช้สัญญา FIDIC ฉบับปี ค.ศ.1999 ที่ในเนื้อหาบางส่วนของสัญญาเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศลาว

จากเอกสารสัญญาของโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 3 Houay Xay - Boten: Contract Package A: KM 0.0 – KM 84.0, Houay Xay - Ban Sod ของประเทศลาว ซึ่งเป็นโครงการเงินกู้จากไทยร้อยเปอร์เซ็นต์ มีมูลค่าโครงการประมาณ 823 ล้านบาท พบว่าสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างนี้ได้อ้างถึงส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญา ในทุกข้อกำหนด และมีการดัดแปลงแก้ไขเพิ่มเติมในบางข้อกำหนดของสัญญาโดยระบุไว้ในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา ข้อกำหนดที่ได้กำหนดเพิ่มขึ้นในสัญญาที่ระบุไว้ในส่วนที่ 2 เรียกว่า Miscellaneous Provisions ดังแสดงในตารางที่ 4-1

พร้อมทั้งได้ระบุให้ข้อกำหนดของสัญญาในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา มีความสำคัญมากกว่า ส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญา

ตารางที่ 4-1 ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 3 Houay Xay - Boten: Contract Package A: KM 0.0 – KM 84.0, Houay Xay - Ban Sod ประเทศลาว

ที่	ข้อกำหนดเสริมของสัญญา
1.	Foreign Taxation and Duties
2.	Income Taxes on Staff
3.	Termination of Contract for Employer's Convenience
4.	Restriction on Eligibility
5.	Joint and Several Liability
6.	Details to be Confidential
7.	Unexploded Ordinance
8.	Foreign Investment Management Committee
9.	Import Certificates

การศึกษาในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวงกระทรวงคมนาคม ประเทศไทย จำนวน 3 ท่าน พบว่าสัญญาก่อสร้างที่ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างของไทย คือ สัญญาจ้างแบบท้ายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2535 (ปรับปรุง) ซึ่งใช้กับโครงการที่ใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน ส่วนสัญญาที่ใช้กับโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากแหล่งเงินทุนต่างๆ คือ สัญญา FIDIC ฉบับปี ค.ศ.1987 หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อของสัญญา FIDIC (1987) ซึ่งสัญญา FIDIC ที่ได้นำมาใช้กับโครงการเงินกู้มีการปรับแก้ในบางข้อกำหนดของสัญญาเพื่อให้เข้ากับสภาพการณ์และการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างในประเทศไทย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาของโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สีชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย ซึ่งมีมูลค่าโครงการประมาณ 230 ล้านบาท (เงินงบประมาณ : เงินกู้ IBRD, 45 : 55) เกี่ยวกับสัญญา FIDIC (1987) ที่ใช้ในโครงการ พบว่าสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างนี้ได้อ้างถึงส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญาในทุกข้อกำหนด และมีการดัดแปลงแก้ไขเพิ่ม ลดในบางข้อกำหนดของสัญญาโดยระบุไว้ในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา โดยข้อกำหนดที่ได้กำหนดเพิ่มเติมในส่วนที่ 2 ของสัญญา แสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาโครงการ
ก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สีชล-อ.ท่าศาลา จังหวัด
นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ที่	ข้อกำหนดย่อยของสัญญา
1.	Foreign Taxation
2.	Local Taxation
3.	Income Taxes on Staff
4.	Duties on Contractor's Equipment
5.	Termination of Contract for Employer's Convenience
6.	Restrictions on Eligibility
7.	Joint and Several Liability

จากการที่ได้แก้ไข เพิ่มหรือลดในบางข้อกำหนดของสัญญาที่ใช้ใน โครงการก่อสร้างทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานก่อสร้างมีความเหมาะสมและเข้ากับสภาพการณ์ของประเทศ นอกจากนี้ใน สัญญายังได้ระบุให้ข้อกำหนดในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญาให้มีความสำคัญมากกว่าส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญา

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

การศึกษาในประเทศเวียดนามผู้ทำการศึกษาไม่มีข้อมูลในลักษณะที่เป็น โครงการศึกษา แต่ ข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Legal Department และ Inspection Department, Ministry of Construction จำนวน 3 ท่าน และเจ้าหน้าที่ใน Ministry of Planning จำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างประเภท ต่างๆในประเทศเวียดนาม พบว่างานก่อสร้างที่ประเทศเวียดนามใช้ Construction Laws of Vietnam ซึ่งหมายถึงกฎหมายก่อสร้างที่ใช้สำหรับการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างต่างๆ ในประเทศ เวียดนาม สำหรับการศึกษากองโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือสัญญาที่ ได้นำมาใช้ในโครงการก่อสร้างปัจจุบัน คือ สัญญา FIDIC ฉบับปี ค.ศ.1999 ซึ่งเนื้อหาและ ข้อกำหนดในบางส่วนได้ถูกปรับปรุงไปเพื่อให้เข้ากับสภาพในการดำเนินงานจริง

สัญญา FIDIC ที่หน่วยงานก่อสร้างของการศึกษาในประเทศลาวและไทย ได้นำไปใช้ใน โครงการก่อสร้างถนนนั้นมีการดัดแปลง เปลี่ยนแปลงเงื่อนไข ข้อกำหนดบางส่วนของตัวสัญญา และเพิ่มเติมข้อกำหนด โดยระบุไว้ในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่ดำเนินอยู่ในประเทศ ส่วนสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างถนนที่เป็น โครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในประเทศเวียดนามจากผลการสัมภาษณ์ (Nguyen Viet Hung,

สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2549) พบว่าใช้สัญญา FIDIC (1987) สำหรับโครงการที่จะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2006 ใช้สัญญา FIDIC (1999) ในตารางที่ 4-3 แสดงให้เห็นถึงข้อกำหนดเสริมของสัญญาที่แตกต่างกันในส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญาของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม

ตารางที่ 4-3 ข้อกำหนดเสริม (Supplementary Conditions) ของสัญญาที่แตกต่างกัน

ลาว	ไทย	เวียดนาม
Details to be Confidential	Local Taxation	ไม่มีข้อมูล
Unexploded Ordinance	Duties on Contractor's Equipment	
Foreign Investment Management Committee		
Import Certificates		

ตารางที่ 4-4 สัญญาก่อสร้างที่ใช้ในประเทศที่ศึกษา

แหล่งเงินทุน	สัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างปัจจุบัน		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม
เงินกู้หรือเงินช่วยเหลือ	FIDIC (1987)	FIDIC (1987)	FIDIC (1999)
เงินงบประมาณแผ่นดิน	ระเบียบของราชการ (Government Regulations)	สัญญาจ้างแบบท้าย ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2535 (ปรับปรุง)	กฎหมายก่อสร้าง ของเวียดนาม (Construction Laws of Vietnam)

จากตารางที่ 4-4 พบว่าโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือของทั้งสามประเทศที่กำลังดำเนินงานก่อสร้างอยู่ในปัจจุบันได้นำสัญญา FIDIC มาใช้ ซึ่งที่ประเทศลาวและไทยเป็นสัญญา FIDIC ปี 1987 แต่ที่ประเทศเวียดนามเป็นสัญญา FIDIC (1999) และสัญญาดังกล่าวมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของเนื้อหาสัญญา นั่นคือ FIDIC (1999) ได้อธิบายลงในรายละเอียด และมีความครอบคลุมในเนื้อหาของสัญญาที่สามารถประยุกต์ในการปฏิบัติงานจริงมากกว่าสัญญา FIDIC (1987) พร้อมทั้งในสัญญา FIDIC (1999) มีรูปแบบของ Escalation Factor K ที่ชัดเจน (กองกฤษณ์ โคชัยวัฒน์, 2544; Ngonphachanh, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2548)

4.1.2 ภาษา และกฎหมายที่ใช้ในงานก่อสร้าง

การดำเนินงานโครงการก่อสร้างจะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในสัญญาเป็นหลักสำคัญ ซึ่งในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือเป็นโครงการก่อสร้างที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจากหลายประเทศ อาทิเช่น ที่ตั้งโครงการ ผู้ว่าจ้าง

สถาบันเงินกู้ ผู้รับเหมา ซึ่งมาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้นภาษา วิธีที่ใช้ในการปฏิบัติและการติดต่อประสานงานในระหว่างหน่วยงานมีความแตกต่างกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการกำหนด กฎเกณฑ์ และภาษาสำหรับใช้ในการติดต่อเพื่อให้มีความชัดเจน สะดวกและคล่องตัวในการดำเนินงานมากขึ้น ซึ่งภาษาและกฎหมายที่ใช้ในแต่ละประเทศแตกต่างกันออกไป แต่ในส่วนของ ขั้นตอนการดำเนินงานมีความคล้ายกัน เป็นเพราะลักษณะของโครงการก่อสร้างเป็นประเภทเดียวกัน และเป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากสถาบันเงินกู้เดียวกัน ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

การศึกษาในประเทศลาว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Department of Roads, MCTPC เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในเอกสารสัญญา และกฎหมายที่ใช้ในการศึกษาโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ อ้างถึงในสัญญาก่อสร้างของโครงการ Northern Economic Corridor Project, National Highway 3 (R.3) ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างที่ใช้เงินกู้จากไทยร้อยละ 100 ในข้อกำหนดที่ 5.1 Language/s and Law พบว่าในสัญญาได้ระบุให้ใช้ภาษาอังกฤษในเอกสารสัญญาทั้งหมด และในการดำเนินงานต่างให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศลาว

การศึกษาในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในฝ่ายโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ประเทศไทย ถึงภาษาที่ใช้ในเอกสารสัญญา และกฎหมายที่ใช้ในงานก่อสร้างสำหรับการศึกษาโครงการก่อสร้างที่เป็นเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากธนาคารโลก (World Bank: WB) และอ้างถึงสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สีชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย ในข้อกำหนดที่ 5.1 Language/s and Law ได้ระบุถึงภาษาและกฎหมายที่ใช้ในเอกสารการดำเนินงานโครงการก่อสร้างนี้ ซึ่งภาษาและกฎหมายดังกล่าว คือ ภาษาอังกฤษ และกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศไทย ตามลำดับ

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Ministry of Planning และ Legal Department, Ministry of Construction ถึงภาษาของเอกสารสัญญา และกฎหมายที่ใช้ในงานก่อสร้างที่เป็นการศึกษาโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากสถาบันเงินกู้ เช่น ธนาคารโลก (WB) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) เป็นต้น กล่าวว่าภาษาที่ใช้ในเอกสารสัญญาคือ ภาษาอังกฤษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานก่อสร้างนี้ คือ กฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศเวียดนาม

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ เช่น การคัดเลือกผู้รับเหมา การประมูลงาน การเบิกจ่ายเงิน และการเรียกร้องสิทธิ เป็นต้น พบว่าทางสถาบันเงินกู้และเงินช่วยเหลือมีข้อกำหนดในการปฏิบัติงาน เช่น

ภาษาที่ใช้ในการเจรจาในขั้นตอนต่างๆ และเอกสารสัญญาต้องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น เป็นต้น ทั้งนี้ ภาษาที่ใช้ในสัญญาของแหล่งเงินทุนต่างๆคือ ภาษาอังกฤษและมีรูปแบบสัญญาเป็นสัญญาแบบราคาต่อหน่วย (Unit-Price Contract) แบบฟอร์มต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนได้มีการปรับปรุงมาจากเอกสารมาตรฐานตามแหล่งของเงินทุน โดยเอกสารต่างๆที่ใช้ในการดำเนินงานต้องได้รับการเห็นชอบ และอนุมัติจากแหล่งเงินทุนเสียก่อนที่จะนำไปใช้จริง (อรุณี สุคันธรัตน์และพงศ์ชัย วิชาสุรวัฒน, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

ตารางที่ 4-5 ภาษาและกฎหมายที่ใช้ในสัญญาของโครงการก่อสร้างที่เป็น โครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในแต่ละประเทศ

ภาษาและกฎหมายที่ใช้ในงานก่อสร้าง	ลาว	ไทย	เวียดนาม
ภาษา	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ
กฎหมาย	กฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศลาว	กฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศไทย	กฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศเวียดนาม

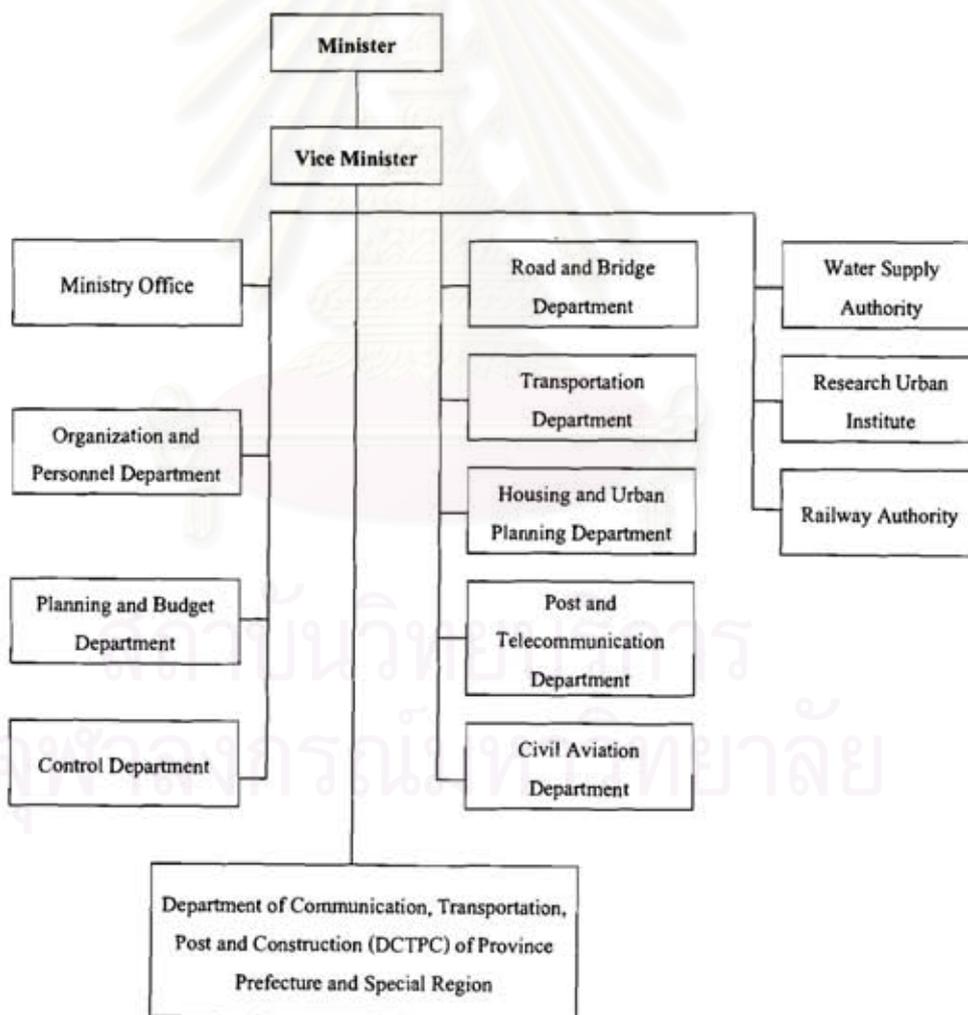
4.2 การดำเนินงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง

จาก Clough (1986) ได้กล่าวถึงองค์กร (Organization) ว่าเป็นโครงสร้างที่ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นหน่วยงานย่อยอีกหลายฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายมีขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน พร้อมทั้งความสัมพันธ์ในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายในองค์กรถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้จุดประสงค์ของการวางแผนในองค์กร คือ การดำเนินงานอย่างมีระบบ ระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละฝ่ายจะได้รับมอบหมายจากผู้ที่มีตำแหน่งระดับสูงก่อนแล้วจึงสั่งการมายังผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายของหน่วยงาน

การดำเนินงานในองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการก่อสร้างถนนของแต่ละประเทศมีความคล้ายกันในหน้าที่ความรับผิดชอบ การแบ่งหน่วยงาน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานก่อสร้างถนนในแต่ละประเทศมีขั้นตอนการก่อสร้างที่คล้ายคลึงกันทั้งในเรื่องของวัสดุ เครื่องจักร อุปกรณ์ และอื่นๆ นอกจากนี้ภูมิประเทศ ประสพการณ์ในการทำงาน แหล่งเงินทุน ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อดำเนินงานอีกด้วย จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนในการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างถนน ในการศึกษาของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างมีผลจากการศึกษาดังนี้

การศึกษาในประเทศลาว

การแบ่งหน่วยงานในองค์กรของ MCTPC ประเทศลาว ดังแสดงในรูปที่ 4-1 จากรูปดังกล่าว พบว่ามีหลายหน่วยงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การขนส่ง การไปรษณีย์ และการก่อสร้าง ตัวอย่างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานก่อสร้างถนนในลาว เช่น Planning and Budget Department มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนงาน โครงการต่างๆ ในลาว; Control Department มีหน้าที่ในการควบคุมดูแล ตรวจสอบคุณภาพของงานก่อสร้างประเภทต่างๆ ในลาว; Road and Bridge Department มีหน้าที่เกี่ยวกับการก่อสร้างถนนและสะพาน; Transport Department มีหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง; และ Department of Communication, Transport, Post and Construction (DCTPC) of Province Prefecture and Special Region มีหน้าที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานในส่วนภูมิภาคของลาว เป็นต้น

รูปที่ 4-1 รูปแบบองค์กรของ Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC) ประเทศลาว

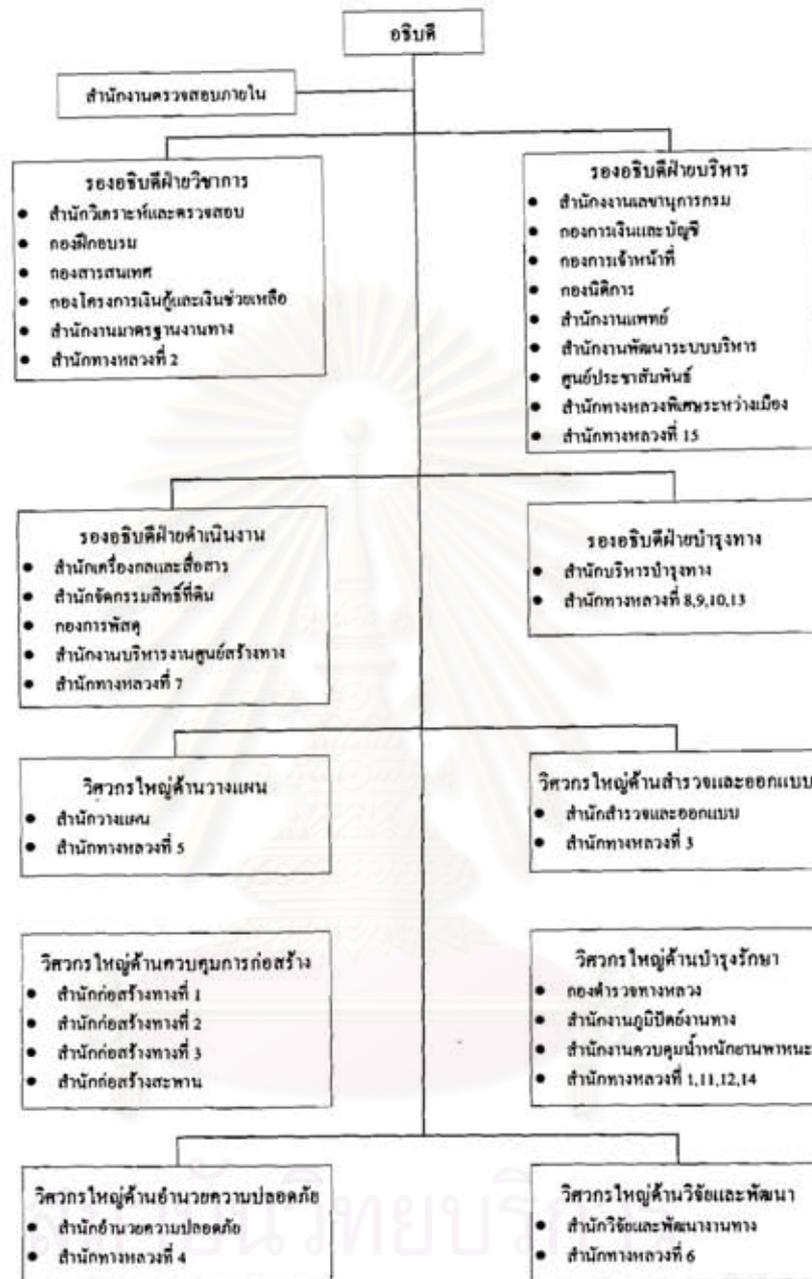
ในองค์กรมีการดำเนินงานที่ค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากที่ MCTPC มีงานโครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่ในความดูแลอยู่เป็นจำนวนมากมารวมอยู่ ณ ที่แห่งเดียว ทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ค่อนข้างที่จะใช้เวลา ดังนั้นเมื่อมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นใน โครงการก่อสร้างบางครั้งทำให้ผู้ว่าจ้าง ไม่สามารถดำเนินงานได้ภายในกรอบเวลาที่กำหนดได้ จึงส่งผลให้โครงการก่อสร้างมีความล่าช้า ออกไป

การศึกษาในประเทศไทย

จากรูปที่ 4-2 และจากการสัมภาษณ์พบว่าการแบ่งหน่วยงานในกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ออกเป็นหลายหน่วยงาน โดยในแต่ละหน่วยงานมีหัวหน้าเพื่อสั่งการ ควบคุมและดูแลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยรองอธิบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิบดีฝ่ายบริหาร รองอธิบดีฝ่ายดำเนินงาน รองอธิบดีฝ่ายบำรุงทาง วิศวกรใหญ่ด้านวางแผน วิศวกรใหญ่ด้านสำรวจและออกแบบ วิศวกรใหญ่ด้านควบคุมการก่อสร้าง วิศวกรใหญ่ด้านบำรุงรักษา วิศวกรใหญ่ด้านอำนวยความสะดวก และวิศวกรใหญ่ด้านวิจัยและพัฒนา กรมทางหลวงมีรูปแบบในการดำเนินงานและผู้เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายมีขอบเขตของอำนาจในการตัดสินใจที่ชัดเจน

จากการสัมภาษณ์ถึงการแบ่งหน้าที่และขั้นตอนในการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างถนนของกรมทางหลวง ที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ จากผู้ที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานพบว่า กรมทางหลวงได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบสำหรับโครงการก่อสร้างถนนสำหรับทุกโครงการ โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบดังกล่าวมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ไปทุกๆ โครงการตามความเหมาะสม (อรุณี สุคันธรรัตน์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2548) ซึ่งในขั้นตอนหลักการและรูปแบบวิธีการปฏิบัติในการดำเนินงาน มาตรฐานของงานก่อสร้างได้ยึดถือและปฏิบัติตามของกรมทางหลวงเป็นหลัก (พงศชัย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548) โดยในแต่ละโครงการประกอบไปด้วยผู้จัดการโครงการ (Consultant Project Manager) วิศวกรควบคุมโครงการ (Consultant Area Engineer) นายช่างประจำโครงการ (Resident Engineer) และเจ้าหน้าที่ควบคุมงานในสนามทั้งหมด ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในแต่ละโครงการจะได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากกรมทางหลวง ก่อนที่การดำเนินงานก่อสร้างจริงจะเกิดขึ้น และในการควบคุมงานก่อสร้างของโครงการมีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการควบคุมงาน (Supervision Team)

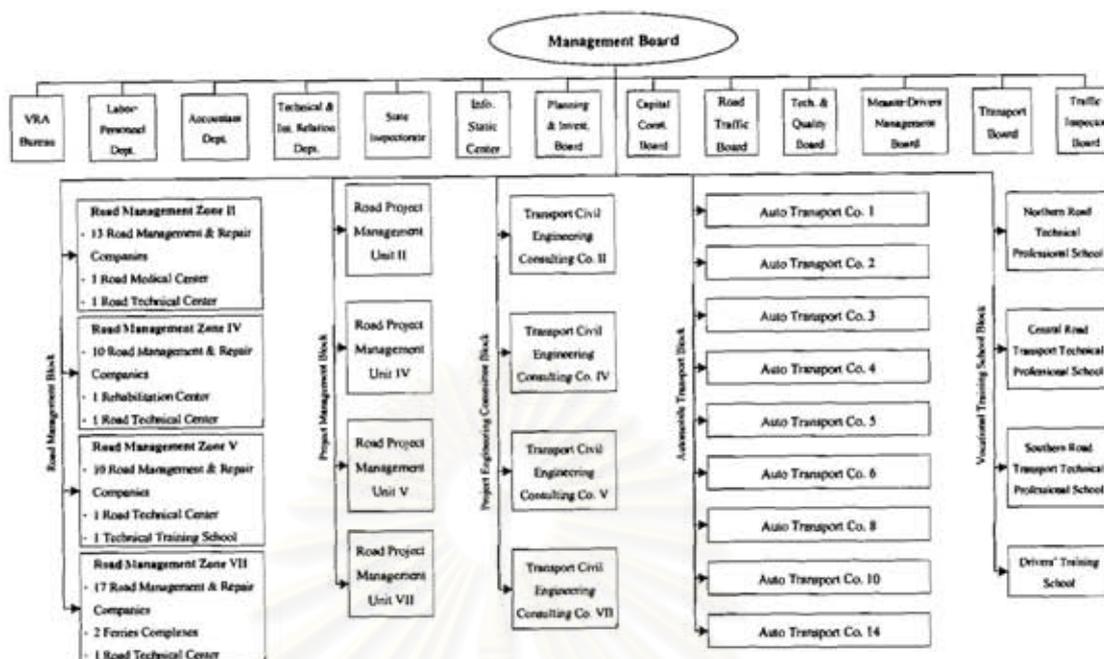
ในการดำเนินงานก่อสร้างสำหรับการศึกษาโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือนั้นทางผู้ว่าจ้าง (กรมทางหลวง) ผู้ควบคุมงาน วิศวกรที่ปรึกษาและผู้รับเหมา โดยส่วนใหญ่แล้วเคยทำงานร่วมกันมาก่อนในหลายๆ โครงการ ซึ่งส่งผลทำให้ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ถึงรูปแบบในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ได้ดำเนินงานตามรูปแบบที่วางไว้ (พงศชัย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548)

รูปที่ 4-2 โครงสร้างองค์กรของกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ประเทศไทย

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

รูปแบบขององค์กรใน Ministry of Transport ดังแสดงในรูปที่ 4-3 มีหน้าที่ในการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนในประเทศเวียดนามมีคณะผู้บริหาร (Management Board) เป็นคณะผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจในหน่วยงานนี้

รูปที่ 4-3 รูปแบบองค์กรของ Ministry of Transport ประเทศเวียดนาม

ใน Ministry of Transport ประกอบด้วยหลายหน่วยงานในองค์กร อาทิเช่น Department Transport มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่ง; Department of International Cooperation มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ; Department of Inspection มีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบงานและโครงการต่างๆในหน่วยงาน; Vietnam Roadway Bureau เป็นสำนักงานที่ดูแลเกี่ยวกับถนนในเวียดนาม; และ Construction Works for Transportation Quality Management and Examination Bureau เป็นสำนักงานที่ดูแลเกี่ยวกับการบริหารจัดการคุณภาพและการตรวจสอบของการขนส่ง เป็นต้น การดำเนินงานใน Ministry of Transport มีการดำเนินงานที่แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายค่อนข้างชัดเจน แต่มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ค่อนข้างมากและอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆอยู่ที่คณะผู้บริหาร ส่งผลให้การดำเนินงานมีความล่าช้า

การเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับงานก่อสร้างที่เป็นการศึกษาโครงการเงินกู้ทั้งในประเทศลาว และเวียดนามนั้นมีรูปแบบในการดำเนินงานที่มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย เนื่องจากสัญญาจ้างที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้างเป็นสัญญาจ้างที่ได้มีการดัดแปลงมาจากสัญญา FIDIC และนอกจากนี้ ขั้นตอนและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานต่างๆได้ปฏิบัติตามแนวทาง (Guidelines) ของสถาบันเงินกู้ (Loan Institutions)

จากข้อมูลที่ได้อธิบายมาแล้วในช่วงต้นเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างในแต่ละหน่วยงาน ทั้งการศึกษาในประเทศลาว ไทย และเวียดนามพบว่าการแบ่งหน่วยงานในองค์กร และขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างถนนของหน่วยงานในทั้งสามประเทศมีความ

เหมือนกัน คือ การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนนี้ต้องได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากบุคคลในระดับสูงก่อน จากนั้นจึงมีคำสั่งจากบุคคลดังกล่าวลงมาให้ดำเนินงานในขั้นตอนนี้ต่อไป (พงศัชช วิภาสุรมณฑล, **สัมภาษณ์**, 27 ตุลาคม 2548; อรุณี สุคันธรัตน์, **สัมภาษณ์**, 20 ตุลาคม 2548; Siharath, **สัมภาษณ์**, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Nhat, **สัมภาษณ์**, 20 กุมภาพันธ์ 2549) นอกจากนี้อำนาจการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างในการศึกษาทั้งสามประเทศมีขอบเขตที่แตกต่างกัน โดยขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจนี้แบ่งตามมูลค่าของงานก่อสร้าง ซึ่งจากการศึกษาในทั้งสามประเทศมีขอบเขตและระดับความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่ชัดเจน

การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างถนนในทั้งสามประเทศมีขั้นตอนบุคคลที่เกี่ยวข้องและระยะเวลาที่ใช้ค่อนข้างมาก การดำเนินงานของทั้งฝ่ายผู้ว่าจ้าง ผู้รับเหมา และผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละฝ่ายควรให้ความสนใจ เข้าใจและเคารพต่อวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาความยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง

4.3 การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง

งานก่อสร้างเป็นงานที่ค่อนข้างซับซ้อน มีขั้นตอน ข้อกำหนดที่ยุ่งยาก ซึ่งแต่ละโครงการมีข้อกำหนดและขั้นตอนในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการที่จะทำให้โครงการนั้นๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้แล้วนั้นต้องอาศัยทั้งฝีมือและความละเอียดอ่อนในการบริหารและการดำเนินงานควบคู่กันไป ทั้งนี้การบริหารสัญญาเป็นส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้โครงการประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง

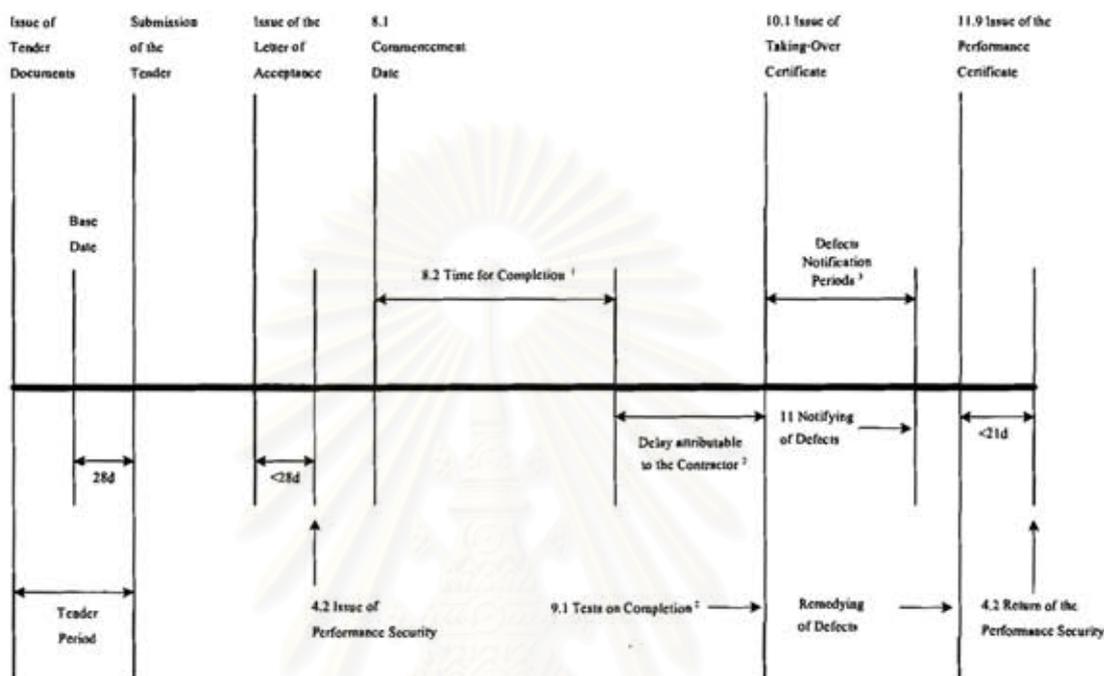
จากที่กล่าวไปแล้วในข้อ 4.1 ถึงสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง ในลาว ไทย และเวียดนามที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ คือ สัญญา FIDIC โดยในการบริหารสัญญาในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน และหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ การจ่ายเงิน และการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

จากรูปที่ 4-4 แสดงลำดับของเหตุการณ์ในการดำเนินงานก่อสร้างตามสัญญาที่ได้รับไว้ในสัญญา FIDIC (1999) ที่ประกอบด้วยข้อกำหนดในสัญญา ระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนตามสัญญา เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการประกวดราคาก่อสร้าง (Tendering Stage) จนกระทั่งสิ้นสุดโครงการก่อสร้าง

การตรวจสอบ

การบริหารสัญญาเกี่ยวกับการตรวจสอบในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้รับเหมาให้เป็นไปตาม

แผนงานและข้อกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญา ยกตัวอย่างเช่น การทดสอบวัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้าง และการตรวจสอบวิธีที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้าง เป็นต้น (Jervis และ Levin, 1988)

1. The time for completion is to be stated (in Appendix to Tender) as a number of days, to which is added any extensions of time under Sub-Clause 8.4.
2. In order to indicate the sequence of events, the above diagram is based upon the example of the Contractor failing to comply with Sub-Clause 8.2.
3. The Defects Notification Period is to be stated (in Appendix to Tender) as a number of days, to which is added any extensions under Sub-Clause 11.3.

รูปที่ 4-4 ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างตามสัญญา [Typical Sequence of Principal Events during Contracts for Construction; ที่มา FIDIC (1999)]

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบงานก่อสร้างในการศึกษาของทั้งสามประเทศ พบว่าหน้าที่รับผิดชอบหลักในการตรวจสอบของผู้เกี่ยวข้องในที่นี้ คือ การรับรองคุณภาพของวัสดุ และวิธีการที่ใช้ในการก่อสร้างให้เป็นไปตามสัญญา (พงศชัย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) นอกจากนี้ในสัญญาก่อสร้างของโครงการก่อสร้างในประเทศลาวและไทย ได้กล่าวถึงการตรวจสอบงานว่าผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีสิทธิในการตรวจสอบคุณภาพวัสดุ รวมไปถึงการตรวจสอบเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ โรงงานและส่วนอื่นที่นำมาใช้ในงานก่อสร้าง และงานที่เสร็จแล้วตลอดเวลา ซึ่งผู้รับเหมามีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือกับผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจนกว่าการตรวจสอบจะเสร็จเรียบร้อย แต่ถ้าคุณภาพของวัสดุก่อสร้าง

หรือคุณภาพงาน ไม่ได้ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง ผู้รับเหมามีหน้าที่ในการแก้ไข โดยการนำออกแล้วใช้วัสดุที่มีคุณภาพแทน

เมื่อมีการตรวจสอบคุณภาพวัสดุก่อสร้างหรืองานอื่น ผู้รับเหมาและวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการกำหนดสถานที่ วัน และเวลาให้ชัดเจน ซึ่งวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้รับเหมาทราบก่อนล่วงหน้า 24 ชั่วโมงว่าจะเข้าร่วมการทดสอบคุณภาพนั้นหรือไม่ แต่หากไม่ได้แจ้งให้ทราบแล้วเมื่อถึงเวลาทดสอบ การดำเนินงานนั้นสามารถดำเนินการไปได้เลยเปรียบเสมือนว่าวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้ดูการทดสอบนั้นด้วย

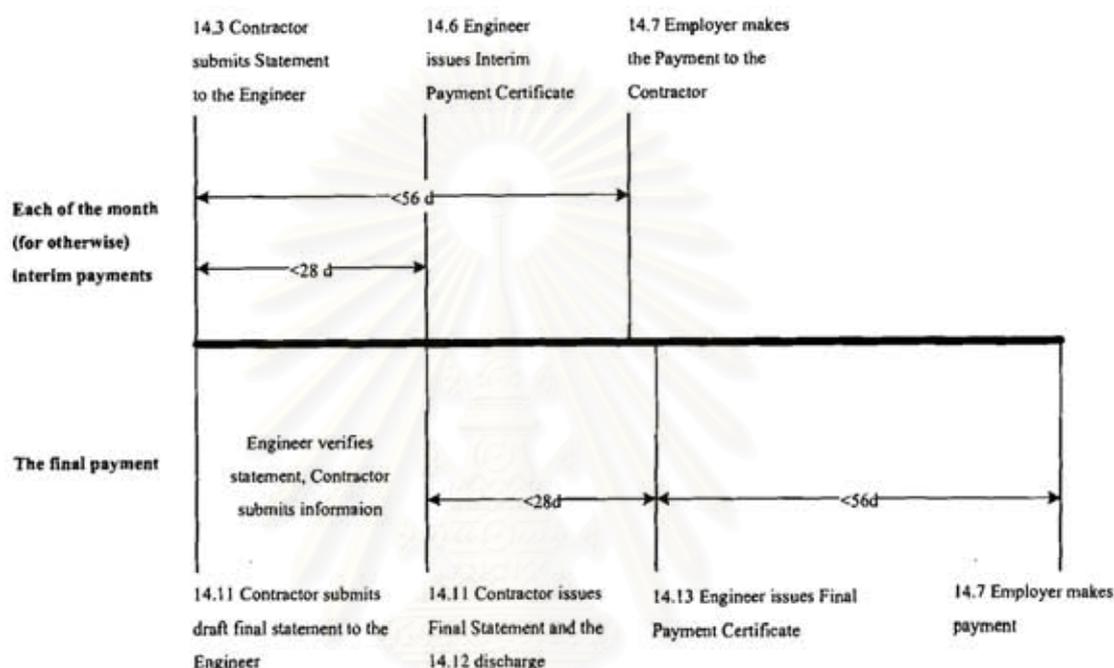
นอกจากนี้ Kirschenman (1982) ได้กล่าวถึงปัญหาของผู้ตรวจสอบที่มีประสบการณ์ไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบทำให้ผู้รับเหมาทำงานมากกว่าสัญญาที่ได้ทำข้อตกลงเอาไว้ ซึ่งส่งผลให้ผู้ว่าจ้างมีภาระในการเปลี่ยนแปลงงานเพิ่มขึ้น ในบางครั้งผู้ตรวจสอบตัดสินใจไม่ทันการจึงเป็นผลให้งานก่อสร้างเกิดความล่าช้าและค่าใช้จ่ายมากเพิ่มขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้รับเหมากับผู้ว่าจ้างได้

การเบิกจ่ายเงิน

การเบิกจ่ายเงินที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างโดยส่วนใหญ่แล้วมีการเบิกจ่ายเงินอยู่ 3 ช่วงหลัก (Jervis และ Levin, 1988; FIDIC, 1999) คือ การเบิกจ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้า (Advance Payment) การเบิกจ่ายเงินงวด (Interim Payment หรือ Monthly Payment) และการเบิกจ่ายเงินครั้งสุดท้าย (Final Payment) ในการเบิกจ่ายเงินแต่ละช่วงมีการดำเนินงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่แตกต่างกันออกไป สำหรับการเบิกจ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้าผู้รับเหมามีสิทธิที่จะขอรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าได้ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญา โดยในการขอรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าตามสัญญานี้ผู้รับเหมาได้ทำสัญญาไว้กับผู้ว่าจ้างพร้อมทั้งมีหนังสือค้ำประกันของธนาคาร (Bank Guarantee for Advance Payment) ภายในประเทศเท่ากับจำนวนที่ระบุไว้ในหนังสือเสนอราคา (Appendix to Bid) (FIDIC, 1999)

การเบิกจ่ายเงินงวดเกิดขึ้นทุกสิ้นเดือน โดยการวัดตามปริมาณงานที่ทำได้จริงของผู้รับเหมา ซึ่งผู้รับเหมาทำการเสนอข้อมูลรวมถึงเอกสารต่างๆที่จำเป็นในการขอเบิกค่าจ้างให้แก่วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง จากนั้นวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อมูลและเอกสารต่างๆที่ผู้รับเหมาได้นำเสนอมาแล้วส่งเสนอต่อผู้ว่าจ้างเพื่อขอรับการอนุมัติเบิกจ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้รับเหมาต่อไป ซึ่งการเบิกจ่ายเงินในบางครั้งช้ากว่าปกติ ดังนั้นผู้รับเหมามีสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยค่าเสียหายที่มีสาเหตุมาจากการชำระค่าจ้างล่าช้าหรืออาจหยุดทำงานจนกว่าจะได้รับชำระค่าจ้างจากผู้ว่าจ้าง (พงศัชย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) จาก Barrie และ Paulson

(1992) ได้เสนอให้ผู้รับเหมาทำรายงานการเบิกจ่าย (Progress Payment Report) ที่มีรายละเอียดเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในงนก่อสร้างจริงได้ ยกตัวอย่างเช่น ปริมาณงานหรือจำนวนงานที่แล้วเสร็จ และจำนวนเงินที่สมควรได้รับตามปริมาณงานที่ทำได้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งผู้รับเหมาและผู้ว่าจ้างในการพิจารณาเบิกจ่ายเงิน

รูปที่ 4-5 ลำดับ ขั้นตอนในการพิจารณาการจ่ายเงินในข้อกำหนดที่ 14 ของสัญญา FIDIC [Typical Sequence of Payment Events Envisaged in Clause 14: ที่มา FIDIC (1999)]

จากรูปที่ 4-5 แสดงลำดับ ขั้นตอนของการพิจารณาการจ่ายเงินที่กล่าวถึงในข้อกำหนดที่ 14 ของสัญญา FIDIC (1999) ได้กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการจ่ายเงินงวดในแต่ละงวดงาน โดยเริ่มจากเมื่อทำงานได้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาก่อสร้างแล้วผู้รับเหมาจัดทำรายงานการดำเนินงาน (Statement) เพื่อเสนอให้วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างทำการพิจารณาและทำรายงานส่งต่อไปยังผู้ว่าจ้างภายใน 28 วันนับจากวันที่ผู้รับเหมาได้ส่งรายงานดำเนินงานและหลังจากนั้นภายใน 28 วัน วิศวกรจัดทำหนังสือรับรองการจ่ายเงินงวด (Interim Payment Certificate) และผู้ว่าจ้างจ่ายเงินงวดให้แก่ผู้รับเหมา ซึ่งการจ่ายเงินในแต่ละงวดงานนี้ได้หักเงินประกันการทำงาน (Retention Money) และอื่นๆที่ได้ระบุไว้ในหนังสือเสนอราคาแล้ว (FIDIC, 1999)

เมื่อผู้รับเหมาได้ทำงานครบถ้วนสมบูรณ์ตามสัญญาและส่งมอบงานเรียบร้อยแล้วผู้รับเหมาได้จัดส่งโครงร่างเพื่อขอเบิกเงินครั้งสุดท้าย (Draft Final Statement) เสนอต่อวิศวกรหรือตัวแทนของ

ผู้ว่าจ้างเพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลต่างๆทั้งหมดของโครงการ หลังจากนั้นผู้รับเหมาจัดทำรายงานครั้งสุดท้าย (Final Statement and Discharge) เพื่อเสนอต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างให้พิจารณาภายใน 28 วันนับจากวันที่ผู้รับเหมาได้จัดทำรายงานครั้งสุดท้าย จากนั้นวิศวกรจัดทำหนังสือรับรองการจ่ายเงินครั้งสุดท้าย (Final Payment Certificate) และเสนอต่อผู้ว่าจ้าง จากนั้นภายในระยะเวลา 56 วัน ผู้ว่าจ้างจ่ายเงินค่าจ้างที่เหลือพร้อมกับเงินที่หักไว้เป็นหลักประกันผลงานคืนให้แก่ผู้รับเหมา (FIDIC, 1999)

การบริหารสัญญาในเรื่องการจ่ายเงินตามสัญญาของโครงการก่อสร้างที่ได้ระบุไว้ คือผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยในส่วนนี้ได้ แต่ในสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจากการศึกษาในลาวพบว่าเมื่อฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่สามารถเบิกจ่ายเงินในส่วนที่เป็นเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่ผู้รับเหมาได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ทางฝ่ายผู้รับเหมาจึงไม่ทำการเรียกร้องสิทธิดังกล่าวซึ่งมีสาเหตุมาจากการดำเนินงานของโครงการที่ผ่านมาผู้รับเหมาอาจไม่เคยได้รับการชดเชยจากการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว ซึ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายเนื่องจากการเรียกร้องสิทธิดังกล่าวเพิ่มขึ้น หรือทั้งสองฝ่ายสามารถเจรจาตกลงกันได้

การศึกษาในไทยพบว่าไม่มีการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเบิกจ่ายเงินล่าช้าเกิดขึ้นเนื่องจากทั้งสองฝ่ายได้ปฏิบัติตามสัญญา แต่หากมีความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงินเกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุเนื่องมาจากผู้รับเหมาส่งเบิกเงินงวดที่กระชั้นชิดจนเกินไปทำให้ฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่สามารถทำการเบิกจ่ายเงินไม่ทันตามที่กำหนด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการเบิกจ่ายเงินในส่วนที่เป็นเงินงบประมาณ นั่นคือการทำเรื่องเบิกจ่ายไม่ทันตามปีงบประมาณแต่ทั้งสองฝ่ายสามารถเจรจาตกลงกันได้จึงไม่มีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้น

จากการศึกษาการบริหารสัญญาเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินในเวียดนามพบว่าเมื่อผู้ว่าจ้างไม่สามารถเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาได้ทันตามที่ระบุไว้ในสัญญา ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งมีการบริหารสัญญาเป็นไปตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาก่อสร้างของโครงการ แต่ก่อนที่จะมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายอาจทำการเจรจาตกลงกันก่อนเพื่อป้องกันการเรียกร้องสิทธิที่อาจเกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง

ในสัญญาก่อสร้างได้ให้อำนาจต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างในการสั่งเปลี่ยนแปลงงานที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างก่อนที่จะออกหนังสือรับรองการรับมอบงาน (Taking-Over Certificate) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวอยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในสัญญา (Clough, 1986) ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจะให้ผู้รับเหมาซึ่งมีหน้าที่ในการส่งโครงการเปลี่ยนแปลง

งานนั้นซึ่งร้องขอโดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง แล้วนำเสนอต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง แต่ถ้าผู้รับเหมาไม่สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ผู้รับเหมาไม่มีหน้าที่ในการส่งหนังสือแจ้งพร้อมด้วยเหตุผลต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างว่าไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ (FIDIC, 1999)

การเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะกระบวนการก่อสร้างเป็นงานที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายๆตัวแปรในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง (Clough, 1986; Jervis และ Levin, 1988) โดยการเปลี่ยนแปลงงานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงโดยคำสั่ง (Directed Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีคำสั่งมาจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างผ่านหนังสือคำสั่งการเปลี่ยนแปลง (Change Order) เช่น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความต้องการของผู้ว่าจ้าง การเร่งงาน และการสั่งงานเพิ่มพิเศษ เป็นต้น
- 2) การเปลี่ยนแปลงงานโดยผลจากการตีความ (Constructive Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่คำสั่งการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการดำเนินงานประสบกับสภาพที่ไม่ได้คาดการณ์ และเหตุสุดวิสัย เป็นต้น

นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างเมื่อผู้รับเหมาพบว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือมีความเห็นว่างานกำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ผู้รับเหมาไม่มีหน้าที่แจ้งให้วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างรับทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าว

Ehrenreich-Hansen (1994) ได้รวบรวมรายการสิ่งเปลี่ยนแปลงงานที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างซึ่งประกอบด้วย การแก้ไขหรือยกเว้นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการออกแบบ การพัฒนางานออกแบบขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงงาน การจำแนกสภาพงานที่ก่อสร้างจริง การปรับเปลี่ยนแผนงาน การเปลี่ยนรหัสงาน (Code Changes) และสถานะของภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานโครงการก่อสร้างถนนในลาว ไทย และเวียดนาม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคล้ายกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความบกพร่องของแบบก่อสร้าง และการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น เนื่องจากการดำเนินงานก่อสร้างถนนมีแนวทางในการปฏิบัติที่เหมือนกัน พร้อมทั้งลักษณะภูมิประเทศของทั้งสามประเทศมีความคล้ายคลึงกัน การเปลี่ยนแปลงงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาหลังจากที่ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้ลงนามเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงแล้วผู้รับเหมาสามารถลงนามหรือไม่ลงนามในการเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวได้แต่ต้องกระทำในทันที เช่น ในกรณีที่ผู้รับเหมาไม่เห็นด้วยกับการสั่งเปลี่ยนแปลงเวลา หรือราคาในการก่อสร้าง ผู้รับเหมาต้องทำการเสนอเวลาหรือราคาที่ผู้รับเหมาคิดว่าเหมาะสมมากกว่าต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทน แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่สัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ (พงศ์ชัย วิชาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน

2548; Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549) โดยมีการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเงื่อนไขในการดำเนินงานได้เปลี่ยนไป (Changed Conditions) ทั้งนี้หมายความรวมไปถึงสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions) ซึ่งได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Aspect) ที่แตกต่างจากที่มีระบุไว้ในเอกสารสัญญาโดยสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมานี้ตัวอย่างที่พบเห็นอยู่บ่อยครั้ง ได้แก่ เงื่อนไขของน้ำใต้ดิน ชั้นดิน และสาธารณูปโภคที่อยู่ใต้ผิวดิน และแนวเขตทาง (Right of Way) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของทั้งสามประเทศพบว่าในระหว่างที่ดำเนินงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นผู้รับเหมามีหน้าที่ทำการจดบันทึกประจำวัน (Daily Diary) แล้วทำรายงานประจำวัน (Daily Report) แจ้งให้วิศวกรหรือตัวแทนผู้ว่าจ้างทราบเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเรียกร้องสิทธิขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าวจากผู้ว่าจ้าง (Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในไทยพบว่าก่อนที่การดำเนินงานจะเริ่มดำเนินการ นายช่างโครงการมีหน้าที่ในการคำนวณหาต้นทุนใหม่ (Field Estimate) จากการสำรวจใหม่ในสนามเพื่อเปรียบเทียบกับปริมาณในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง (พงศ์ชัย วิชาสุรณฉล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548) นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารสัญญาของโครงการได้กล่าวถึงปริมาณที่กำหนดไว้ในแบบก่อสร้างว่าเป็นเพียงจำนวนปริมาณที่ประมาณการไว้ ปริมาณงานที่แท้จริงให้ยึดตามปริมาณที่ได้จากการคำนวณตามวิธีที่กำหนดโดย กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ประเทศไทย โดยปริมาณงานที่แท้จริงอาจมากหรือน้อยกว่าปริมาณงานที่กำหนดไว้ในแบบก่อสร้างก็ได้ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่างานให้แก่ผู้รับเหมาในอัตราของราคาต่อหน่วยงานของแต่ละประเภทตามผลงานที่ทำได้จริงและเมื่อปริมาณงานที่ทำได้จริงแตกต่างไปจากปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญา การจ่ายเงินค่างานที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะทำตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญา

4.4 ขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่ดำเนินการก่อสร้างโครงการถนนของแต่ละประเทศที่ทำการศึกษทั้งสามประเทศ รวมถึงจากการรวบรวมและศึกษาข้อมูลของกระบวนการขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่าการดำเนินงานของการศึกษาโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือประเภทโครงการก่อสร้างถนนในประเทศทั้งสามดังกล่าวมีขั้นตอนการดำเนินการเรียกร้องสิทธิเป็นไปตามที่ได้มีระบุไว้ในสัญญาก่อสร้างของโครงการ โดยสัญญาดังกล่าวเป็น

สัญญาที่มีการปรับปรุงแก้ไขมาจากสัญญา FIDIC ดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วใน 4.1 สัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นใน โครงการก่อสร้างในบางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความต่อเนื่องกันทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนงานไว้ ทั้งในด้านของเวลา ต้นทุน คุณภาพ ผู้ว่าจ้างและ/หรือผู้รับเหมาสมควร ได้รับค่าชดเชยจากผลกระทบดังกล่าว ซึ่งในบาง โครงการมีการระบุค่าชดเชยไว้ในสัญญาก่อสร้างเป็นที่ชัดเจนว่าสามารถเรียกร้อง สิทธิได้ในกรณีใดบ้าง

ในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่มีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง ดังนั้นประสิทธิภาพ ในการดำเนินงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องและรวดเร็ว การเจรจาและการดำเนินงานเป็นขั้นตอนของผู้ ว่าจ้าง วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมไปถึงการวิเคราะห์ สถานการณ์ การตัดสินใจหรือการดำเนินการ มีผลกระทบต่องานหรือบุคคลอื่น และผู้เจรจามีความ ประณีประนอมในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ถ้าการเจรจามีความยืดหยุ่นก่อให้เกิดความเสียหาย ต่องานก่อสร้างได้ ดังนั้นขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นตามสัญญา โดยทั่วไปแล้ว (พินิจ กานติกุล, 2535) ประกอบด้วย

- 1) เมื่อผู้รับเหมาที่มีความประสงค์ที่จะเรียกร้องสิทธิไม่ว่าในกรณีใดๆก็ตามต้องดำเนินการ ทำหนังสือแจ้งต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างพร้อมด้วยข้อมูลหรือหลักฐานต่างๆ ตลอดจนชี้แจงเงื่อนไขของสัญญาที่มีข้อความระบุให้เรียกร้องสิทธิได้ ตามแบบฟอร์ม และภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนด เช่น ในสัญญา FIDIC ได้กำหนดให้ผู้รับเหมาทำ หนังสือแจ้งต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างภายในเวลา 28 วัน นับจากวันที่เกิด เหตุการณ์นั้นขึ้น เป็นต้น ผู้รับเหมา มีการจัดเก็บเอกสารและหลักฐานการส่งหนังสือแจ้ง ต่อวิศวกร พร้อมทั้งจดบันทึกติดตามการพิจารณาของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ชี้แจงเพื่อให้การเรียกร้องสิทธินั้นบรรลุผล
- 2) เมื่อผู้รับเหมาทำงานตามคำสั่งของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างก่อนเพื่อไม่ให้งาน ล่าช้าและเพื่อป้องกันการกล่าวอ้างของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจากความล่าช้าที่ ผู้รับเหมาไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง
- 3) ผู้รับเหมาควรจัดทำบัญชีแยกค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงงานที่ขอต่อสัญญาและ การดำเนินการดังกล่าวต้องให้แล้วเสร็จก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลาประกันผลงาน (Maintenance Period)
- 4) ผู้ว่าจ้างตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสาเหตุที่เกิดการเรียกร้องสิทธิและจำนวนเงินและ/ หรือระยะเวลาที่ผู้รับเหมาได้ทำการเสนอมา และอาจมีการต่อรองกับผู้รับเหมาโดยการ

จัดประชุมร่วมกันของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้รับเหมามาชี้แจงในรายละเอียดต่อไป

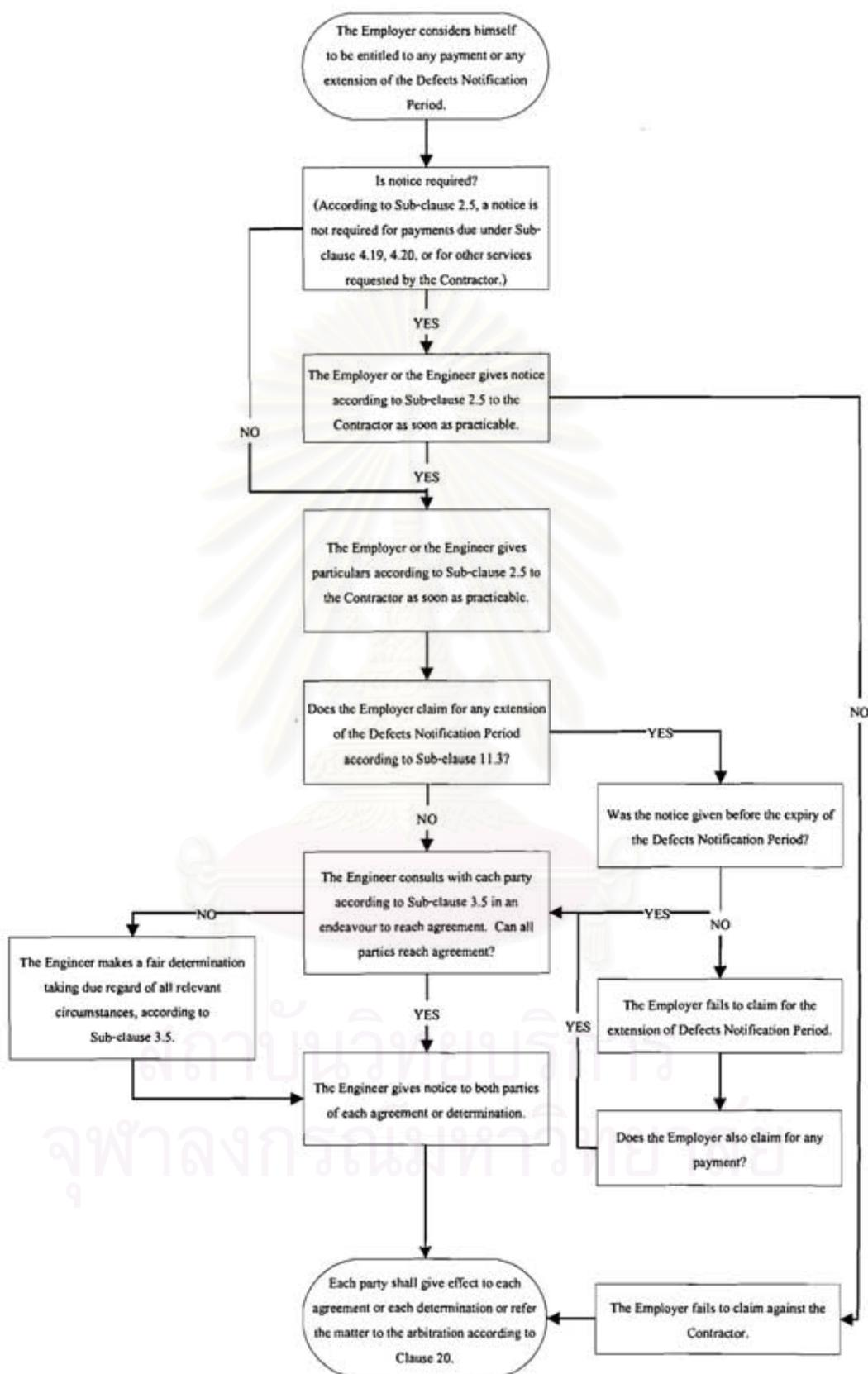
- 5) ผู้ว่าจ้างต้องทำการแจ้งให้ผู้รับเหมาทราบถึงผลของการพิจารณาค่าชดเชยหรือระยะเวลาที่ได้อนุมัติให้ตัดออกไปจากสัญญาโดยระบุเหตุผลและเงื่อนไขของสัญญาต่างๆที่ใช้ในการพิจารณาให้แก่ผู้รับเหมาได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังได้
- 6) ผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาต้องมีการปรับแผนงานก่อสร้างที่กำหนดเวลาแล้วเสร็จขึ้นใหม่ พร้อมทั้งปรับราคางานก่อสร้างให้เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้
- 7) ถ้าเกิดข้อพิพาทจากการเรียกร้องสิทธิ ในชั้นตอนต่อไปจะต้องตั้งคณะอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาการชี้ขาด

เมื่อการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิมีขั้นตอนการวิเคราะห์พิจารณาถึงสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในขั้นตอนต่างๆ สามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีระเบียบแบบแผน และง่ายต่อการติดตาม ซึ่งขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อให้มีแนวทางในการวิเคราะห์และประเมินค่าการเรียกร้องสิทธิอย่างมีระบบ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมา

กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างมีขั้นตอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าวตามสัญญา FIDIC (1999) ดังแสดงในรูปที่ 4-6 และ 4-7 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาตามลำดับ เมื่อพิจารณากระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้างดังแสดงในรูปที่ 4-6 แล้วพบว่าผู้ว่าจ้างสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายซึ่งอาจรวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องหลังเสร็จสิ้นโครงการ (Defects Notification Period) ที่เพิ่มขึ้นจากการเรียกร้องสิทธินั้นต่อผู้รับเหมาได้ ซึ่งทั้งผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาที่มีระบุไว้อย่างชัดเจน

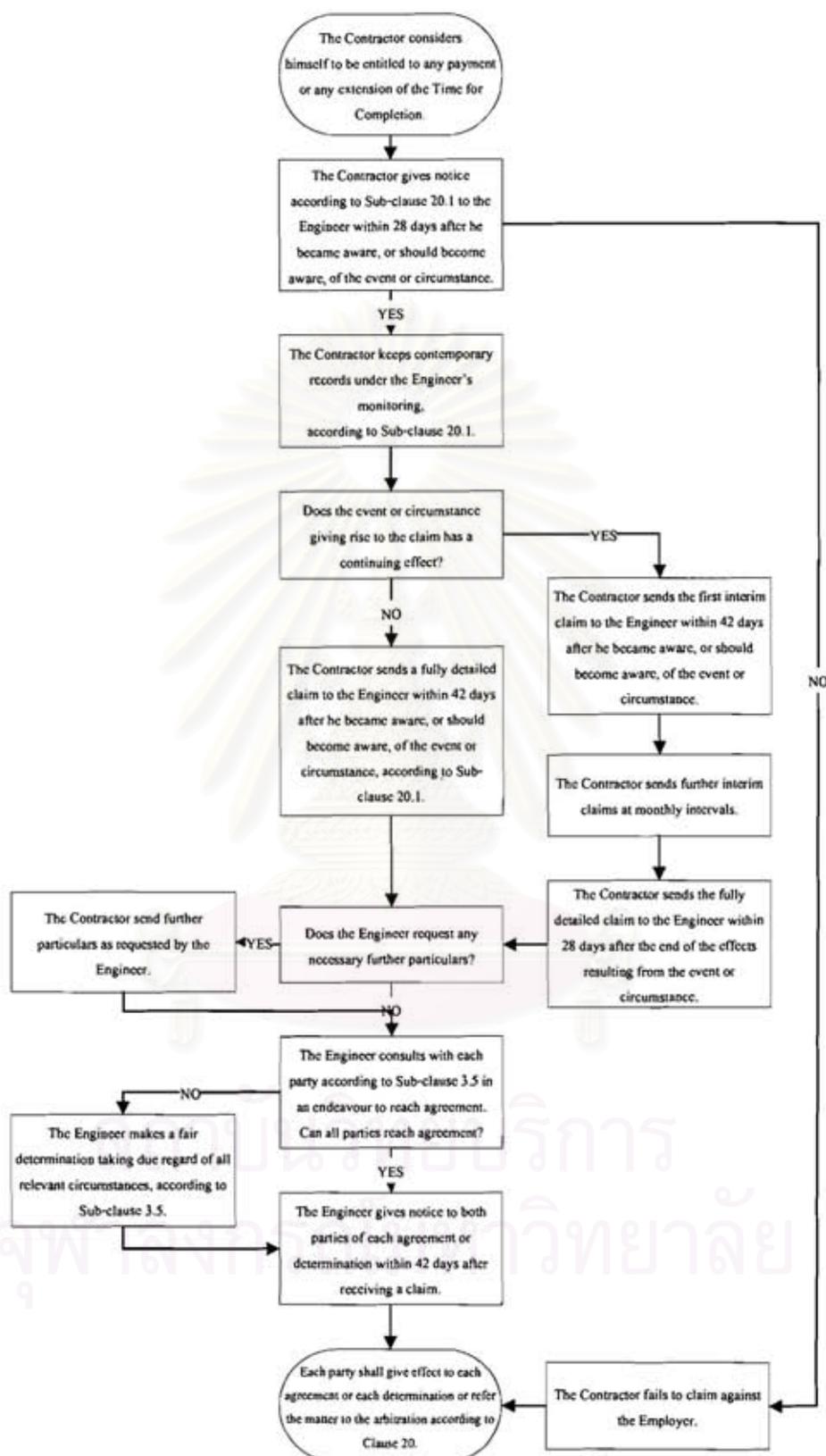
จากรูปที่ 4-7 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาพบว่าผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาค่าเสียหายของผู้รับเหมาโดยส่วนใหญ่แล้ว คือ วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ซึ่งการดำเนินงานในทุกขั้นตอนต้องปฏิบัติตามที่ข้อกำหนดของสัญญามีระบุไว้อย่างชัดเจน

กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาดังที่ได้แสดงในรูปที่ 4-6 และ 4-7 ตามลำดับ พบว่าทั้งสองฝ่ายสามารถทำการเรียกร้องสิทธิได้โดยมีกระบวนการในการดำเนินงานที่คล้ายกัน แต่แตกต่างกันในเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิและในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิฝ่ายผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างเป็นผู้ที่มีสิทธิในการพิจารณาว่าสมควรที่จะได้รับการชดเชยในด้านของเวลาและ/หรือค่าเสียหายที่ได้เรียกร้องสิทธิต่อคู่สัญญา

รูปที่ 4-6 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้าง จากสัญญา FIDIC (1999)

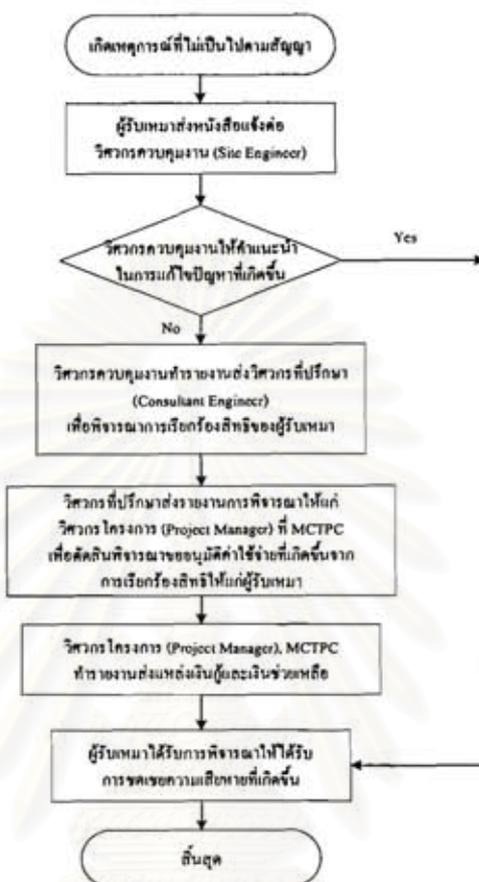
(ที่มา: Tochaiwat, 2005)

รูปที่ 4-7 กระบวนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา จากสัญญา FIDIC (1999)

(ที่มา: Tochaiwat, 2005)

การศึกษาในประเทศลาว

รูปที่ 4-8 ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของประเทศลาว (ที่มา: Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548)

จากรูปที่ 4-8 แสดงถึงขั้นตอนการดำเนินงานของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของลาว พบว่าเมื่อผู้รับเหมาประสบปัญหาในการดำเนินงานก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตามสัญญา ผู้รับเหมาจะจัดส่งหนังสือแจ้งต่อวิศวกรควบคุมงาน (Site Engineer) เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ถ้การดำเนินงานนั้นไม่สามารถควบคุมหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผู้รับเหมาจะทำหนังสือแจ้งให้แก่วิศวกรควบคุมงานพร้อมทั้งเอกสารและหลักฐานที่ใช้เรียกร้องสิทธิ เพื่อทำการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธินั้น จากนั้นวิศวกรควบคุมงานจะจัดทำรายงานการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิให้แก่วิศวกรที่ปรึกษา (Consultant Engineer) เพื่อพิจารณาทบทวนการชดเชยการเรียกร้องสิทธิให้แก่ผู้รับเหมา ในขั้นตอนถัดมาวิศวกรที่ปรึกษาจะจัดส่งรายงานการพิจารณาให้แก่วิศวกรโครงการ (Project Manager) และ Committee ของ MCTPC เพื่อตัดสินใจพิจารณาอนุมัติการ

เรียกร่องสิทธิดังกล่าว และในขั้นตอนสุดท้ายวิศวกร โครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน MCTPC จะจัดทำรายงานส่งแหล่งเงินกู้และเงินช่วยเหลือเพื่อขออนุมัติค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนในการพิจารณาการเรียกร่องสิทธิในลาวผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลและตัดสินใจ ปัญหาเบื้องต้น คือ วิศวกรควบคุมงานและวิศวกรที่ปรึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้าง ซึ่งในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ที่มีขอบเขตอำนาจในการพิจารณาตัดสินใจตามมูลค่าของการเรียกร่องสิทธิ และ โดยส่วนใหญ่แล้วการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนทั้งฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา ได้มีการดำเนินงานตามระยะเวลาที่ได้ระบุไว้ในสัญญา แต่ในบางครั้งการดำเนินงานมีปัญหาเกิดขึ้นทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามสัญญา ยกตัวอย่างเช่น การขออนุมัติจากหน่วยงานราชการที่มีความล่าช้าเนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ติดราชการ เป็นต้น จึงส่งผลให้เกิดความล่าช้าในงานก่อสร้าง

การศึกษาในประเทศไทย

รูปที่ 4-9 ขั้นตอนการเรียกร่องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ ประเทศไทย (ที่มา: พงศ์ชัย วิชาสุรฉนชาล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549 และวัลลภ วิรุฬหกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

จากรูปที่ 4-9 พบว่าเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามสัญญาจ้าง ผู้รับเหมาจะส่งหนังสือแจ้งต่อนายช่างโครงการ (Resident Engineer) เพื่อพิจารณาและให้คำแนะนำการดำเนินงานต่อผู้รับเหมา เมื่อผู้รับเหมาได้ดำเนินงานตามคำแนะนำของนายช่างโครงการแล้วแต่ยังไม่สามารถป้องกันหรือแก้ปัญหาได้ ผู้รับเหมาจะส่งหนังสือแจ้งเพื่อขอเรียกเรื่องสิทธิต่อนายช่างโครงการพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกเรื่องสิทธิ นายช่างโครงการจะเป็นผู้พิจารณาความเสียหายทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายจากปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนายช่างโครงการต้องจัดทำรายงานพร้อมเอกสารและหลักฐานการพิจารณาการเรียกเรื่องสิทธิของผู้รับเหมาต่อวิศวกรควบคุมโครงการ (Consultant Area Engineer) เพื่อขออนุมัติความเห็นชอบ จากนั้นวิศวกรควบคุมโครงการจะจัดทำรายงานเสนอต่อผู้จัดการโครงการ (Consultant Project Manager) เพื่อขออนุมัติความเห็นชอบในการพิจารณาชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้รับเหมา ในขั้นตอนต่อมาผู้จัดการโครงการจะจัดทำรายงานการเรียกเรื่องสิทธิเพื่อขออนุมัติค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นต่อกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ และในขั้นตอนสุดท้ายกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือจะจัดทำรายงานการเรียกเรื่องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นของผู้รับเหมา ต่อสำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี และสถาบันเงินกู้และเงินช่วยเหลือตามลำดับ

การพิจารณาการเรียกเรื่องสิทธิในไทยผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลและตัดสินใจปัญหาในเบื้องต้น คือ นายช่างโครงการและวิศวกรที่ปรึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างที่มีการทำงานควบคู่กันไป โดยในแต่ละตำแหน่งหน้าที่มีขอบเขตอำนาจในการพิจารณาตัดสินใจตามมูลค่าของการเรียกเรื่องสิทธิ โดยส่วนใหญ่โครงการก่อสร้างในไทยได้ทำการดำเนินงานตามระยะเวลาที่ได้ระบุไว้ในสัญญา แต่ในบางครั้งการดำเนินงานมีปัญหาเกิดขึ้นทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามสัญญา ยกตัวอย่างเช่นเดียวกันกับการศึกษาในลาว คือ ความล่าช้าในการขออนุมัติจากหน่วยงานราชการเนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ติดราชการหรือไม่อยู่

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

ขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียกเรื่องสิทธิที่เกิดขึ้นในการศึกษาโครงการก่อสร้างของประเทศเวียดนาม แสดงดังรูปที่ 4-10 จากการสัมภาษณ์ (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) พบว่าเมื่อผู้รับเหมาประสบกับปัญหาการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามสัญญาผู้รับเหมาจะจัดทำหนังสือ พร้อมหลักฐาน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้แก่วิศวกรหรือผู้ดูแลทางด้านเทคนิคงานก่อสร้าง (Technical Supervisor) หรือบริษัทที่ปรึกษา (Consulting Agency) เพื่อดำเนินการพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้น จากนั้นวิศวกรหรือผู้ดูแลทางด้านเทคนิคงานก่อสร้างจะจัดทำรายงานการพิจารณาให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อขออนุมัติการชดเชยความเสียหายดังกล่าว ทั้งด้านเวลาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

รูปที่ 4-10 ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของเวียดนาม (ที่มา: Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

จากการสัมภาษณ์ (Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ในเวียดนามพบว่าในโครงการที่เป็นโครงการเงินงบประมาณแผ่นดิน (Local Competitive Bidding: LCB) เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิจากผู้รับเหมา ทางผู้รับเหมาจะทำหนังสือแจ้งไปถึงผู้ว่าจ้าง เพื่อให้ผู้ว่าจ้างพิจารณาการเรียกร้องสิทธินั้น โดยระยะเวลาในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิทำได้ภายใน 15 วัน (อ้างถึงในกฎหมายก่อสร้างของเวียดนาม: Construction Laws of Vietnam) หลังจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งถึงการเรียกร้องสิทธิจากผู้รับเหมา แต่สำหรับโครงการที่เป็นโครงการเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือผู้รับเหมาจะทำหนังสือแจ้งต่อผู้ว่าจ้างเพื่อทำการเรียกร้องสิทธิภายใน 28 วัน (อ้างถึงในสัญญา FIDIC) หลังจากนั้นผู้ว่าจ้างจะทำการจ้างบริษัทที่ปรึกษา (Consulting Agency) เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) การประเมินค่าของการเรียกร้องสิทธิการศึกษาในเวียดนามนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

- 1) แรงงาน: การประเมินค่าของการเรียกร้องสิทธิทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนั้น ในเวียดนามปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน
- 2) วัสดุก่อสร้างต่างๆ: มีการประเมินค่าจะพิจารณาตามกฎหมายพาณิชย์ (Economics Law) ของประเทศ ในการพิจารณามูลค่าที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างที่เกิดขึ้นในการศึกษาโครงการก่อสร้างของเวียดนามที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือนั้น ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างได้จ้างบริษัทวิศวกรที่ปรึกษาในการควบคุมดูแลโครงการก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ โดยทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการอนุมัติและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้รับเหมาผ่านทางบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา ซึ่งในการดำเนินงานอาจมีความล่าช้าและการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามสัญญาเกิดขึ้น ได้ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา

การเรียกร้องสิทธิทั้งหมดมีระบุไว้ในกฎหมายพาณิชย์ (Economics Law) ของเวียดนามมีขั้นตอนในการปฏิบัติตามกระบวนการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ของเวียดนาม แต่สำหรับงานที่เป็นโครงการก่อสร้างสากล เช่น โครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ การดำเนินงานจะปฏิบัติตามข้อตกลงในระเบียบ ข้อกำหนดกับแหล่งเงินกู้และเงินช่วยเหลือที่มีการตกลงกันระหว่างธนาคารแห่งชาติของเวียดนาม (State Bank of Vietnam) และ Ministry of Finance กับสถาบันเงินกู้และเงินช่วยเหลือไว้แล้วก่อนหน้าที่จะมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้น (Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

การดำเนินงาน ระยะเวลา เอกสารที่ใช้ประกอบการอ้างอิง บุคคลที่เกี่ยวข้อง และอื่นๆของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในทั้งสามประเทศนั้นมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากสัญญาที่ใช้ในโครงการก่อสร้างของแหล่งเงินกู้และเงินช่วยเหลือมาจากแหล่งข้อมูลเดียวกันนั้น คือ สัญญา FIDIC แต่เมื่อกล่าวถึงในรายละเอียดของการพิจารณาและผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจและตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

การดำเนินงานในขั้นตอนของการเรียกร้องสิทธิในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือของทั้งสามประเทศนั้นมีขั้นตอนที่คล้ายกัน เนื่องจากสัญญาที่ใช้ในโครงการได้มีการปรับปรุงมาจากสัญญา FIDIC ดังนั้นในขั้นตอน เวลา และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของทั้งสามประเทศนี้ได้มีการปฏิบัติตามที่ได้มีการระบุไว้ในสัญญา FIDIC แต่ในการตัดสินใจของผู้ที่ทำการพิจารณาการเรียกร้องสิทธินั้นมีขอบเขตอำนาจในการพิจารณาตัดสิน ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งไป

จากการผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงานที่ประกอบด้วยสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้างของทั้งสามประเทศ การดำเนินงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง และขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในข้างต้นสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 สรุปรูปแบบของสัญญา ขั้นตอนและปัญหาที่พบในการดำเนินงานของทั้งสามประเทศ

รูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงาน	ลาว	ไทย	เวียดนาม
1. สัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง			
1.1 รูปแบบของสัญญาจ้าง	ปรับปรุงจากสัญญา FIDIC (1987)	ปรับปรุงจากสัญญา FIDIC (1987)	ปรับปรุงจากสัญญา FIDIC (1999)
1.2 ภาษาที่ใช้ในงานก่อสร้าง	- ภาษาอังกฤษ	- ภาษาอังกฤษ	- ภาษาอังกฤษ
2. องค์กรที่เกี่ยวข้อง	- Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC)	- กรมทางหลวง กระทรวง คมนาคม	- Ministry of Transport - Ministry of Construction
3. การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง			
3.1 ปัญหาในการเบิกจ่ายเงิน	- ล่าช้าในส่วนของเงินงบประมาณแผ่นดิน	- ไม่พบปัญหา	- ล่าช้าในส่วนของเงินงบประมาณแผ่นดิน
3.2 ปัญหาในการเปลี่ยนแปลง งานก่อสร้าง	- ล่าช้าในการส่งมอบสถานที่ก่อสร้าง - การเปลี่ยนแปลงของแบบก่อสร้าง	- ล่าช้าในการส่งมอบสถานที่ก่อสร้าง - การเปลี่ยนแปลงของแบบก่อสร้าง - การเพิ่มลดงาน	- ล่าช้าในการส่งมอบสถานที่ก่อสร้าง - การเปลี่ยนแปลงของแบบก่อสร้าง - เหตุสุดวิสัย
4. ขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ			
4.1 ผู้ที่เกี่ยวข้อง	- Site Engineer - Consultant Engineer - Project Manager - Committee ของ MCTPC	- Resident Engineer - Area Engineer - Project Manager - กองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ	- Technical Supervisor หรือ Consulting Agency
4.2 การแก้ไขปัญหา และข้อพิพาทที่พบจากการสำรวจ	- เจริญตกลง	- เจริญตกลง	- เจริญตกลง
4.3 ขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจ	- ตามมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง	- ตามมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง	- ตามมูลค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

4.5 สรุปท้ายบท

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปถึงรูปแบบของสัญญาและขั้นตอนในการดำเนินงานได้ดังนี้ สัญญาที่ใช้ใน โครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือของการศึกษาในทั้งสามประเทศเป็นสัญญาที่ปรับปรุงมาจากสัญญา FIDIC (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils) ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนที่ 1 เงื่อนไขทั่วไปของสัญญา และส่วนที่ 2 เงื่อนไขเฉพาะสัญญา และภาษาของสัญญาที่ใช้เป็นภาษาอังกฤษ

การจัดรูปแบบองค์กรของในแต่ละหน่วยงานทั้งของการศึกษาในประเทศลาว ไทยและเวียดนาม ที่เกี่ยวข้องกับกำเนินงานสร้างถนนมีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนต้องได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากบุคคลในระดับสูงก่อน จากนั้นจึงมีคำสั่งจากบุคคลดังกล่าวลงมาให้ดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป และการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายในหน่วยงาน โดยแต่ละบุคคลที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานก่อสร้างนั้นจะมีขอบเขตอำนาจในการพิจารณาตัดสินที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ใช้เวลาในการดำเนินงานค่อนข้างนาน ส่งผลให้โครงการก่อสร้างมีความล่าช้า และในบางครั้งไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันเวลาเพราะในบางปัญหาต้องการความรวดเร็วในการตัดสินใจส่งผลทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นในโครงการก่อสร้าง

การบริหารสัญญาในการศึกษาของทั้งสามประเทศในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง การตรวจสอบ การจ่ายเงิน และการขอข้อมูล ข่าวดสาร มีความเหมือนกันเนื่องจากการดำเนินงานของโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในการศึกษาของทั้งสามประเทศมีสัญญาที่ใช้ในการดำเนินงานของโครงการ คือ สัญญา FIDIC ซึ่งในสัญญาได้ระบุไว้ว่าผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง แต่ในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในลาว ไทย และเวียดนามนั้นผู้รับเหมาไม่ทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง เนื่องจากทั้งสองฝ่ายสามารถยุติปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้โดยการเจรจาตกลงกัน

ขั้นตอนของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นใน โครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในประเทศลาว และไทยมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้างเป็นสัญญาที่มาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน นั่นคือสัญญา FIDIC ซึ่งในสัญญาได้มีกำหนดถึงขอบเขต หน้าที่และระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจไว้แล้วอย่างชัดเจน แต่ในบางครั้งการดำเนินงานมีปัญหาเกิดขึ้นทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามสัญญา ยกตัวอย่างเช่น การขออนุมัติจากหน่วยงานราชการที่มีความล่าช้าเนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ติดราชการ เป็นต้น จึงส่งผลให้เกิดความล่าช้าในงานก่อสร้าง และจากการศึกษาในเวียดนามผู้ว่าจ้างได้จ้างบริษัทวิศวกรที่ปรึกษาในการควบคุมดูแลโครงการก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ โดยทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการอนุมัติและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้รับเหมาผ่านทางบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา ซึ่งในการดำเนินงานอาจมีความล่าช้าและการดำเนินงานที่ไม่

เป็นไปตามสัญญาเกิดขึ้นได้ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา

จากผลการศึกษาข้างต้น ในโครงการก่อสร้างถนนที่เป็นการศึกษาของการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าการเรียกร่องสัทธิที่เกิดขึ้นจริงในโครงการก่อสร้างถนนการศึกษาในประเทศลาว ไทย และ เวียดนามมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในลักษณะและรูปแบบของการเรียกร่องสัทธิที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศทั้งสามมีความคล้ายคลึงกัน ในด้านของธรรมเนียมปฏิบัติ ลักษณะภูมิประเทศ ขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างถนน และรายการประกอบแบบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสามประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้วอ้างอิงมาจากแหล่งมาตรฐานข้อมูลเดียวกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันในการดำเนินงานโครงการก่อสร้างถนน คือ ขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจของแต่ละตำแหน่งหน้าที่แต่ละประเทศที่ ทำการศึกษาไม่เหมือนกัน คือ มีการกำหนดจำนวนวงเงินเป็นขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

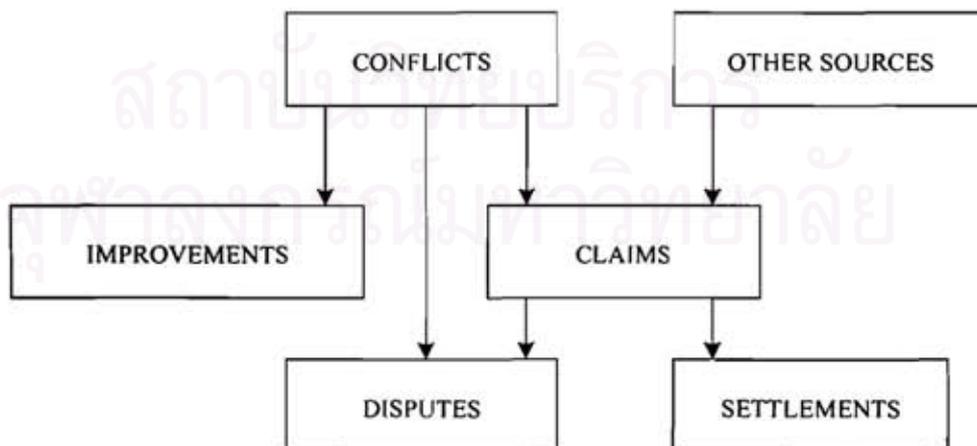
บทที่ 5

การวิเคราะห์มูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิ

เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นในโครงการ ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาจะศึกษาถึงมูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขต่อไป โดยในบทนี้จะกล่าวถึงปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง และประเภทของมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของการศึกษาในทั้งสามประเทศ รวมถึงผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการออกแบบสอบถามจากทั้งสามประเทศ ดังจะนำเสนอต่อไป

5.1 ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นได้กับทุกโครงการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นโครงการขนาดเล็กไปจนถึงโครงการขนาดใหญ่ มีมูลเหตุมาจากหลายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดย Kumaraswamy (1997) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของความขัดแย้ง การเรียกร้องสิทธิ และการโต้แย้งข้อพิพาทที่เกิดขึ้น กล่าวโดยสรุปได้ความว่าปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่ได้เสนอไป การเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นมีท่าทีว่าต้องใช้เวลานานขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างความขัดแย้ง การเรียกร้องสิทธิ และข้อพิพาท ส่งผลทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นได้เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายโดยรูปที่ 5-1

รูปที่ 5-1 ความสัมพันธ์ของความขัดแย้ง การเรียกร้องสิทธิ และข้อพิพาท (ที่มา: Kumaraswamy, 1997)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างที่เกิดขึ้นจริงในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างของทั้งสามประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ในการทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าปัญหาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบกับการเรียกร้องสิทธิในแต่ละประเทศที่ทำการศึกษา ซึ่งได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

ผลจากการศึกษา

จากการศึกษาข้อกำหนดในสัญญา FIDIC (1999) ถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นตามสัญญาดังแสดงในตารางที่ 5-1 ข้อกำหนดในสัญญา FIDIC (1999) ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง พบว่าทั้งผู้ว่าจ้างสามารถทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้รับเหมา และผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้ ค่าเสียหายที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการเรียกร้องสิทธิเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานเนื่องจากมูลเหตุต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างที่ไม่มีระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปริมาณงานและงานเพิ่มพิเศษ (Variations and Extra Works) เนื่องจากปริมาณงานที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นมีปริมาณมากเกินกว่าที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้รับเหมาเรียกร้องสิทธิเพื่อขอค่าชดเชยในส่วนที่ไม่ได้ระบุในสัญญาจ้าง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาในทั้งสามประเทศ พบว่าการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณงานนั้นของทั้งสามประเทศมีความคล้ายคลึงกัน คือ โดยส่วนใหญ่เกิดจากสภาพการณ์ทางกายภาพที่คาดไม่ถึง (Unforeseen Physical Conditions) และสภาพใต้ดินที่ไม่ตรงตามเงื่อนไข (Unforeseen Ground Conditions)

จากตารางที่ 5-1 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อกำหนดในสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิของสัญญา FIDIC (1999) พบว่าผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิจากปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อกำหนดของสัญญา โดยพิจารณาให้ชดเชยได้ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายตามที่มีระบุไว้ในสัญญา

การศึกษาในประเทศลาว

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการ โครงการซ่อมบำรุงทางหลวงหมายเลข 8 (ADB 8) ที่ประเทศลาว ได้ยกตัวอย่างของปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของการก่อสร้างโครงการ ADB 8 ได้แก่ การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ คือ ค่าเงินเกิดการลอยตัวสูง ราคาน้ำมันมีการเปลี่ยนแปลงมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างมาก แต่ในสัญญาก่อสร้างแบบราคาต่อหน่วย (Unit-Price Contracts) ที่ใช้ใน

โครงการได้กำหนดสูตร Escalation Factor (K) ไว้ชัดเจนเพื่อใช้คำนวณค่าชดเชยที่เกิดขึ้น (Chaleunsouk, ธรรมภรณ์, 23 พฤศจิกายน 2548)

ตารางที่ 5-1 ข้อกำหนดในสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิจาก FIDIC (1999)

ข้อกำหนด (Sub-Clause)	เรียกร้องสิทธิโดย		เรียกร้องสิทธิเพื่อ	
	ผู้ว่าจ้าง	ผู้รับเหมา	ค่าเสียหาย	เวลา
1.9 [Delayed Drawings or Instructions]	-	•	•	•
2.1 [Right to Access to the Site]	-	•	•	•
4.7 [Setting Out]	-	•	•	•
4.12 [Unforeseeable Physical Conditions]	-	•	•	•
4.19 [Electricity, Water and Gas]	•	-	•	-
4.20 [Employer's Equipment and Free-Issue Material]	•	-	•	-
4.24 [Fossils]	-	•	•	•
7.4 [Testing]	-	•	•	•
7.5 [Rejection]	•	-	•	-
7.6 [Remedial Work]	•	-	•	-
8.4 [Extension of Time for Completion]	-	•	-	•
8.5 [Delays Caused by Authorities]	-	•	-	•
8.6 [Rate of Progress]	•	-	•	-
8.7 [Delay Damages]	•	-	•	-
8.9 [Consequences of Suspension]	-	•	•	•
9.4 [Failure to Pass Tests on Completion]	•	-	•	-
10.2 [Taking Over of Parts of Works]	-	•	•	-
10.3 [Interference with Tests on Completion]	-	•	•	•
11.3 [Extension of Defects Notification Period]	•	-	-	•
11.4 [Failure to Remedy Defects]	•	-	•	-
11.8 [Contractor to Search]	-	•	•	-
12.4 [Omissions]	-	•	•	-
13.1 [Right to Vary]	-	•	•	•
13.2 [Value Engineering]	-	•	•	-
13.7 [Adjustments for Changes in Legislation]	•	•	•	•
14.8 [Delayed Payment]	-	•	•	-
16.1 [Contractor's Entitlement to Suspend Work]	-	•	•	•
17.1 [Indemnities]	•	•	•	-
17.4 [Consequences of Employer's Risks]	-	•	•	•
18.1 [General Requirements for Insurances]	•	•	•	-
18.2 [Insurance for Works and Contractor's Equipment]	•	-	•	-
19.4 [Consequences of Force Majeure]	-	•	•	•

หมายเหตุ: • สามารถเรียกร้องสิทธิได้
- ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิได้

ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นใน โครงการก่อสร้างถนน National Road No. 3 (R3) ได้แก่ การส่งมอบสถานที่ก่อสร้างให้แก่ผู้รับเหมาที่มีความล่าช้า เนื่องจากผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ก่อนที่จะมีการส่งมอบสถานที่ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิได้เพียงการขอขยายระยะเวลาการก่อสร้างเท่านั้น (Ngonphachanh, **สัมภาษณ์**, 24 พฤศจิกายน 2548; สุข สืออรรถศิริ, **สัมภาษณ์**, 30 พฤษภาคม 2549) และในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิ นั้นสามารถทำได้ แต่ค่าชดเชยที่ได้จากมูลเหตุดังกล่าวที่มีความเป็นไปได้น้อย ในกรณีของการจ่ายเงินล่าช้าที่เป็นสัญญาของโครงการเงินกู้พบปัญหาไม่บ่อยนัก แต่ถ้ามีการจ่ายเงินล่าช้าเกิดขึ้นตามสัญญาที่ไ้ระบุไว้ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิโดยใช้ Escalation Factor (K)

ผลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในบริษัทของผู้รับเหมาไทย จำนวน 2 ท่าน (สุข สืออรรถศิริ และปฐมทิพย์ เพิ่มศักดิ์มีทรัพย์, **สัมภาษณ์**, 30 พฤษภาคม 2549) เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานก่อสร้างถนนที่ประเทศลาว โครงการก่อสร้างถนนที่เชื่อมต่อระหว่าง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศจีน ถนนดังกล่าวได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงโครงการ แต่โครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้รับเหมาไทยรายนี้เป็นโครงการก่อสร้างถนน National Road No. 3 (R3) ซึ่งเป็นสัญญาเงินกู้ของรัฐบาลไทยรอยเปอร์เซ็นต์ โดยรูปแบบของสัญญาที่ใช้ คือ สัญญาจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey Contract)

นอกจากนี้เมื่อมีสภาพเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้าเกิดขึ้น (Unforeseeable) เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอค่าชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากบริษัทประกันภัย (สุข สืออรรถศิริ, **สัมภาษณ์**, 30 พฤษภาคม 2549) ที่มีอยู่ก่อนหน้าการดำเนินงาน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผู้รับเหมาเป็นผู้ที่ต้องแบกรับภาระความเสี่ยงไว้เองเสียส่วนใหญ่ ซึ่งในสัญญาได้ระบุไว้ว่าสภาพการณ์โดยทั่วไปของพื้นที่ก่อสร้าง โดยทั่วไปแล้วในสัญญา FIDIC (1999) ได้ระบุถึงเงื่อนไขของสภาพเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า ในข้อกำหนดที่ 19 [Force Majeure] เพื่อความยุติธรรมในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของทั้งฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา

การศึกษาในประเทศไทย

นอกจากนี้ในการสอบถามวิศวกรในกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของไทย พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ เรื่องการเงินที่มีการเบิกจ่ายในส่วนที่เป็นเงินงบประมาณของประเทศมีความล่าช้ากว่าในส่วนที่เป็นเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือ (Chudley, **สัมภาษณ์**, 8 พฤศจิกายน 2548) ซึ่งโดยปกติแล้วถ้ามีการจ่ายเงินล่าช้าเกิดขึ้นส่วนใหญ่มีมูลเหตุมาจากการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ไม่ทันปีงบประมาณ (ปองสุข อนุดิษฐ์, **สัมภาษณ์**, 3 พฤศจิกายน 2548)

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศไทย พบว่า ปัญหาเกิดขึ้นในบางครั้งคราว คือ ปัญหาเรื่องการเมืองเข้ามาแทรกแซง เนื่องจากนโยบายของแต่ละคณะรัฐบาลที่เข้ามาดำเนินงานได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น โครงการนี้เลือกแล้วว่ามีโครงการก่อสร้างในกรณีที่ยังไม่ได้ดำเนินการเซ็นสัญญา แต่เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลแล้ว ไม่สามารถดำเนินงานก่อสร้างได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการในทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะปรากฏบ้างในบางครั้ง สำหรับโครงการที่ได้มีการดำเนินงานก่อสร้างไปแล้วนั้นรัฐบาลไม่สามารถสั่งให้หยุดดำเนินการก่อสร้างได้จนกว่าโครงการก่อสร้างนั้นจะมีความเสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้เมื่อสภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีความผันผวน และมีการเรียกร้อยสทธิเกี่ยวกับภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) เช่นกัน (พงศัชชัย วิภาสุรณเขต, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; วัลลภ วิรุฬหกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดจากฝ่ายผู้ว่าจ้าง คือ ไม่สามารถส่งมอบสถานที่ก่อสร้างให้แก่ผู้รับเหมาได้ตามเวลาที่กำหนด การเรียกร้อยสทธิในลักษณะนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากผู้ว่าจ้างไม่สามารถเวนคืนกรรมสิทธิ์ที่ดินจากประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่ในเขตทางการก่อสร้างได้ คิดสาธารณูปโภค กรรมสิทธิ์ที่ดิน ความล่าช้าในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้ผู้ว่าจ้างสามารถขอสงวนสิทธิ์ในการต่อสัญญาได้ (วัลลภ วิรุฬหกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549)

การศึกษาในเวียดนาม

ในการศึกษาในประเทศเวียดนามผู้ทำการศึกษาไม่มีข้อมูลในลักษณะที่เป็นโครงการศึกษา แต่ข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับสูงของ Inspection Department, และ Legal Department, Ministry of Construction ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุม ดูแลโครงการก่อสร้างกรณีศึกษาในประเทศเวียดนาม ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจึงเป็นข้อมูลที่เป็นการบอกเล่าจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานก่อสร้างเฉพาะบุคคล ไม่สามารถกล่าวรวมถึงการเรียกร้อยสทธิที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปของประเทศเวียดนามได้ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์เกี่ยวกับการเรียกร้อยสทธิที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนามจากบุคคลดังกล่าวทำให้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้เกิดการเรียกร้อยสทธิอยู่บ่อยครั้ง ได้แก่ ข้อมูลจากการสถานที่ทำงานจริงไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนของการประมูลงาน (Differing Site Conditions) ความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างผู้ว่าจ้างวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างกับผู้รับเหมา เนื่องจากผู้รับเหมาเป็นผู้รับเหมาต่างชาติ การดำเนินงานของผู้รับเหมามีความล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนงาน และผู้รับเหมาไม่ชำนาญกับสภาพภูมิประเทศของสถานที่ก่อสร้าง มีภัยธรรมชาติเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน โดยส่วนใหญ่ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น คือ น้ำท่วม (Nguyen Xuan Nhat และ Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549; Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

จากตารางที่ 5-2 เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในประเทศไทย ไทย และ เวียดนาม เกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นในโครงการก่อสร้าง เพื่ออำนวยความสะดวก ใ้ใจผู้วิจัยได้รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวโดยสัญญา FIDIC (1999) เป็นเกณฑ์ในการระบุถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในทั้งสามประเทศ

ตารางที่ 5-2 ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างในโครงการ ก่อสร้างในประเทศไทย ไทย และเวียดนาม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

ข้อกำหนด (Sub-Clause) จาก FIDIC 1999	ปัญหาที่เกิดขึ้น		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม
1.9 [Delayed Drawings or Instructions]	•	•	•
2.1 [Right to Access to the Site]	•	•	•
4.7 [Setting Out]	•	•	N/A
4.12 [Unforeseeable Physical Conditions]	•	•	•
4.19 [Electricity, Water and Gas]	N/A	N/A	N/A
4.20 [Employer's Equipment and Free-Issue Material]	N/A	N/A	N/A
4.24 [Fossils]	-	-	N/A
7.4 [Testing]	-	-	•
7.5 [Rejection]	-	-	•
7.6 [Remedial Work]	-	-	N/A
8.4 [Extension of Time for Completion]	•	•	•
8.5 [Delays Caused by Authorities]	-	•	-
8.6 [Rate of Progress]	N/A	N/A	N/A
8.7 [Delay Damages]	•	•	•
8.9 [Consequences of Suspension]	N/A	N/A	N/A
9.4 [Failure to Pass Tests on Completion]	-	-	N/A
10.3 [Interference with Tests on Completion]	-	-	N/A
11.3 [Extension of Defects Notification Period]	•	•	N/A
11.4 [Failure to Remedy Defects]	-	-	N/A
11.8 [Contractor to Search]	N/A	N/A	N/A
12.4 [Omissions]	-	-	N/A
13.2 [Value Engineering]	-	-	N/A
13.7 [Adjustments for Changes in Legislation]	•	•	•
14.8 [Delayed Payment]	•	-	•
16.1 [Contractor's Entitlement to Suspend Work]	-	-	N/A
17.1 [Indemnities]	•	•	•
17.4 [Consequences of Employer's Risks]	N/A	N/A	N/A
18.1 [General Requirements for Insurances]	•	•	•
18.2 [Insurance for Works and Contractor's Equipment]	•	•	N/A
19.4 [Consequences of Force Majeure]	-	-	•

หมายเหตุ: • มีปัญหากเกิดขึ้น
 - ไม่มีปัญหากเกิดขึ้น
 N/A ไม่มีข้อมูล

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างที่แสดงในตารางที่ 5-2 พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนของลาว และไทยมีความคล้ายกัน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานของผู้ว่าจ้าง และผู้รับเหมาในทั้งสองประเทศมีความคล้ายกัน รวมถึงสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้างของโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือเป็นสัญญาที่มาจากแหล่งเดียวกัน ส่วนโครงการก่อสร้างในเวียดนาม จากข้อมูลที่ได้มานั้นเจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้คำตอบได้ในบางข้อ ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเนื่องจากเวลาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างสัมภพณ์ แต่โดยภาพรวมที่ได้จากการสัมภพณ์นั้นพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือนั้นมีปัญหาที่เกิดขึ้นที่ค่อนข้างคล้ายกับโครงการก่อสร้างในลาว และไทย

5.2 ประเภทของมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ

โดยทั่วไปในระหว่างการดำเนินงาน โครงการก่อสร้างแล้วมักเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาหลักอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งในบางครั้งเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าใช้จ่าย และ/หรือขอขยายเวลาที่เพิ่มขึ้น (Clough, 1986) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคลในงานก่อสร้างมีมูลเหตุมาจากหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น การตีความของสัญญา การเปลี่ยนแปลงงาน โดยผู้ว่าจ้าง ความล่าช้าที่เกิดจากผู้ว่าจ้าง สภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข การเร่งงาน การสั่งพักงานชั่วคราว ความบกพร่องในการออกแบบ วิธีที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินล่าช้า สภาพภูมิอากาศ ข้อบกพร่องของแบบก่อสร้างและรายการละเอียด เป็นต้น (Clough, 1986; Jervis และ Levin, 1988; Murdoch และ Hughes, 1996)

จากสหพันธ์วิศวกรที่ปรึกษานานาชาติ (International Federation of Consulting Engineers: FIDIC) ได้แบ่งประเภทของมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างไว้ ดังนี้

- 1) เอกสารสัญญาคลุมเครือและขัดแย้งกันเอง (Ambiguities and Discrepancies of Contract Documents)
- 2) สภาพทางกายภาพมีความผิดปกติ และมีสิ่งกีดขวางต่อการดำเนินงานก่อสร้าง (Adverse Physical Conditions and Artificial Obstructions)
- 3) เขตทางหรือสถานที่ของสาธารณะ (Rights of Way and Facilities)
- 4) การพักงานโดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง (Suspension of Work by Employer)
- 5) การไม่มีสิทธิเข้าไปในสถานที่ก่อสร้าง (Lack of Right of Access to the Site)
- 6) งานล่าช้า (Delays)
- 7) การเปลี่ยนแปลงงานและการปรับเปลี่ยน (Variations and Adjustments)
- 8) ความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียดและแบบก่อสร้าง (Delayed Instructions and Drawings)

การเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างเกิดขึ้นจากมูลเหตุหรือวัตถุประสงค์ของโครงการก่อสร้างที่แตกต่างกันออกไป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ามูลเหตุการเรียกร้องสิทธิมีหลายประเภท ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจผู้ทำการศึกษาจึงจำแนกประเภทของมูลเหตุการเรียกร้องสิทธิออกเป็น 5 ประเภท คือ การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน (Scope of Work Claim) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการล่าช้าและการเร่งงาน (Delay and Acceleration) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน (Fluctuation) และการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากมูลเหตุอื่น

5.2.1 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน

การเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงานที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Thomas, 1993) โดยทั่วไปแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปริมาณงาน (Change in Quantities) ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากแบบก่อสร้างส่งผลให้ผู้รับเหมาแบกรับภาระค่าใช้จ่ายจากปริมาณงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นอกจากนี้ความผันผวนของราคาวัสดุก่อสร้างเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิได้ เนื่องจากราคาของวัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้างมีค่าสูงกว่าวันที่ผู้รับเหมาได้อื่นประมูลงานไว้มาก (Murdoch และ Hughes, 1996)

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงานโดยส่วนใหญ่แล้วมาจาก 3 มูลเหตุหลัก ดังนี้ 1) ผู้ว่าจ้างได้ตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงงานบางอย่างหลังจากที่ได้ทำการตกลงกับผู้รับเหมาไว้ก่อนแล้ว; 2) ผู้ออกแบบยังทำการออกแบบไม่เสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะประมูลราคา; 3) มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากข้อกำหนดและปัจจัยภายนอก (Murdoch และ Hughes, 1996)

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีมูลเหตุมาจากหลายมูลเหตุ เช่น แบบก่อสร้าง และการออกแบบ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างได้ ดังนั้นเพื่อรับทราบถึงมูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตในโครงการก่อสร้างกรณีศึกษาในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม มีผลการศึกษาดังนี้

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน (Quantity Variation)

การเปลี่ยนแปลงปริมาณของวัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้างเป็นความแตกต่างระหว่างปริมาณของวัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้างจริงกับปริมาณของวัสดุที่ได้ประเมินไว้ในเอกสารสัญญา ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปริมาณงานดังกล่าวจะปฏิบัติตามข้อกำหนดการเปลี่ยนแปลง (Changes Clause) ในสัญญาก่อสร้าง (Jervis และ Levin, 1988)

จากการสอบถามถึงมูลเหตุที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนของทั้งสามประเทศเกี่ยวกับมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณในโครงการ พบว่ามีมูลเหตุมาจากความผิดพลาดของฝ่ายผู้ว่าจ้างในการประเมินปริมาณ (Quantity Estimate) วัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้างที่แสดงไว้ในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาก่อสร้าง หรือเอกสารสัญญา รวมถึงความผิดพลาดในการตรวจสอบเอกสารสัญญาของฝ่ายผู้ว่าจ้างยังเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณงาน (วัลลก วิรุพกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

งานเพิ่ม-ลด

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของทั้งสามประเทศพบว่ามูลเหตุที่ทำให้เกิดงานเพิ่ม-ลดในโครงการก่อสร้างโดยส่วนใหญ่แล้วมีมูลเหตุมาจากการมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Variation Orders) จากผู้ว่าจ้างหรือที่เรียกว่า Constructive Changes โดยการสั่งเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวอยู่ภายในขอบเขตของงานที่ระบุไว้ในสัญญา เนื่องจากแบบก่อสร้างมีการเปลี่ยนแปลง สภาพของสถานที่ก่อสร้างไม่เอื้ออำนวย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน และค่าใช้จ่ายของผู้รับเหมาสูงขึ้น ทั้งนี้การสั่งงานเพิ่ม-ลดงานของผู้ว่าจ้างต้องอยู่ในขอบเขตความยอมรับได้ของผู้รับเหมา และตามที่ระบุไว้ในเอกสารสัญญา (วัลลก วิรุพกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ดังนั้นการดำเนินงานในบางครั้งวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการสั่งเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานในบางส่วนเพื่อป้องกันผลกระทบอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นตามมาในภายหลังได้

งานพิเศษ

จากการเปลี่ยนแปลงงานของโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สิชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย คือ คำสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Change Order) ให้มีการก่อสร้างสะพานลอยคนข้าม และติดตั้งไฟจราจรเพิ่มเติมจากสัญญา (Original Contract) ในลาวโครงการ ADB 8 มีการก่อสร้างถนนเพิ่มจากสัญญาเดิม เนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้าง หรือผู้ควบคุมงานและบุคคลผู้ที่ใช้ประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างมีความเห็นว่าการก่อสร้างนี้มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งานมากขึ้น (พงศชัย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548)

Jervis และ Levin (1988) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างที่มีการสั่งการมาจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ซึ่งในบางครั้งเป็นการสั่งงานเพิ่มเติมจากขอบเขตของสัญญา

หรือลดงานจากขอบเขตของงานเดิม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเรียกว่า Directed Changes ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้ออกคำสั่งการเปลี่ยนแปลงงานเป็นลายลักษณ์อักษร

การออกแบบมีความบกพร่อง (Defective Design)

ความผิดพลาดหรือความละเลยของผู้ออกแบบ (Designer Errors and Omissions) เป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง เนื่องจากผู้รับเหมาใช้เวลาในการรอคำสั่งชี้แจงแบบเพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้ นอกเหนือจากนี้ความบกพร่องของการออกแบบยังมีมูลเหตุมาจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อการออกแบบที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน รวมทั้งผู้ออกแบบมีประสบการณ์ไม่เพียงพอ (พงศัชชัย วิชาสุรเมณฑล, *สัมภาษณ์*, 5 มกราคม 2549; Chaleunsouk, *สัมภาษณ์*, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, *สัมภาษณ์*, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

Ehrenreich-Hansen (1994) ชี้ให้เห็นถึงมูลเหตุหลักของความล่าช้าของโครงการก่อสร้างคือ การเปลี่ยนแปลงงาน นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงงานยังเป็นมูลเหตุที่ทำให้การวางแผนในการทำงานมีความผิดพลาด อีกทั้งยังมีส่วนทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากการที่ต้องกลับมาทำงานใหม่และยังทำให้ Productivity ลดลงอีกด้วย (Ehrenreich-Hansen, 1994; Ibbs และ Ashley, 1987)

จากมูลเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในโครงการก่อสร้างถนนของทั้งสามประเทศที่ทำการศึกษา พบว่ามูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้าง สภาพทางกายภาพ นโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้องมีความคล้ายคลึงกัน ในประเทศทั้งสามสามารถมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปริมาณเนื้องานเปลี่ยนแปลง งานเพิ่ม-ลด และงานเพิ่มพิเศษได้ตามสัญญาโดยมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่ของทั้งสามประเทศ คือ ประโยชน์ใช้สอยของงานก่อสร้าง เอกสารสัญญามีความไม่สมบูรณ์

5.2.2 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน

ความล่าช้าเป็นสิ่งเหตุการณ์ที่อุปสรรคอีกอย่างหนึ่งในการบริหารโครงการ ทั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางเอาไว้ ความล่าช้าที่เกิดขึ้นในโครงการประกอบด้วยความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้าง (Delay of Site Access) ความล่าช้าในการให้คำแนะนำและแบบก่อสร้าง (Delay of Instructions and Drawings) ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงิน (Delay of Payment) และการเร่งงาน โดยผู้ว่าจ้าง (Acceleration by Employer)

ความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้าง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในการศึกษาของทั้งสามประเทศพบว่ามูลเหตุที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ คือ ความล่าช้าที่เกิดจากทางฝ่ายเจ้าของงานที่ไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างภายในเวลาที่กำหนด และความล่าช้าที่เกิดขึ้นจากผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมารายอื่นที่ทำให้การดำเนินงานของผู้รับเหมาไม่เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ (วัลลภ วิรุพทกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

ในโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ. สีชล – อ. ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย มีการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับผลกระทบในการดำเนินงานของโครงการก่อสร้างนี้ ได้แก่ การเรียกร้องสิทธิจากการส่งมอบพื้นที่ล่าช้า มีมูลเหตุเนื่องมาจากผู้ว่าจ้างไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ทำงานให้ได้ตามเวลา ตัวอย่างของปัญหาที่พบในกรณีนี้ ได้แก่ สถานที่ก่อสร้างมีเขตทางคิวดาชาธรูปโลก คิวดกรรรมสิทธิ์ที่ดินจากเจ้าของเดิม โดยผู้รับเหมาได้เรียกร้องสิทธิเพื่อขอขยายเวลาในการก่อสร้าง (พงศชัย วิชาสุรมณจล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549)

ความล่าช้าในการให้คำแนะนำ และแบบก่อสร้าง

จากการศึกษาในประเทศลาว และเวียดนาม พบว่าผู้รับเหมาได้เรียกร้องสิทธิที่มีมูลเหตุเกิดจากความล่าช้าของผู้ว่าจ้างในการพิจารณาหรือให้คำตอบแก่ผู้รับเหมา และเรื่องของแบบก่อสร้างไม่ชัดเจน ทั้งนี้รวมถึงฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่สามารถทำการอนุมัติแบบก่อสร้าง รายการประกอบแบบ และเอกสารอื่นภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ จึงเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานก่อสร้างของผู้รับเหมาเกิดความล่าช้า และไม่เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ (Nucsomphone, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2549; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ส่วนในการศึกษาของประเทศไทยทางฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ปฏิบัติตามขั้นตอน และระยะเวลาที่ได้ระบุไว้ในสัญญาก่อสร้างการเรียกร้องสิทธิในส่วนนี้จึงไม่มีเกิดขึ้น

ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงิน

ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงินของโครงการก่อสร้างในประเทศ ลาว ไทย และเวียดนามโดยส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการเบิกจ่ายในส่วนที่เป็นเงินสนับสนุนของภาครัฐ (ปองสุข อนุดิษฐ์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเงินทุนหมุนเวียนของผู้รับเหมาทำให้เกิดความไม่คล่องตัว เป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นได้ และในบางครั้งทำให้มีการหยุดงานเกิดขึ้น ทั้งนี้ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงินดังกล่าวมีมูลเหตุมาจากนโยบายของรัฐในแต่ละช่วง

ของการทำงาน ในการเบิกจ่ายเงินของงวดงานนั้นๆมีการเปลี่ยนแปลงระบบในการทำงาน โดยส่วนใหญ่แล้วการเบิกจ่ายเงินดังกล่าวมีความล่าช้าในขั้นตอนของการดำเนินงานที่ส่งเบิกไม่ทันใน ینگบประมาณนั้นๆ ทำให้ต้องรอเบิกจ่ายในینگบประมาณถัดไป (พงศัษย์ วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; สุข สือยรรยงศิริ, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2549; Nguyen Viet Hung, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2549)

การเร่งงานโดยผู้ว่าจ้าง

การเร่งงานโดยผู้ว่าจ้าง ส่วนใหญ่แล้วแล้วแต่มีมูลเหตุมาจากความล่าช้าในการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่ดำเนินงานล่าช้าหลังจากที่ได้วางแผนเอาไว้มาก และผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างเห็นว่าความล่าช้าที่อาจเกิดขึ้นในโครงการนั้นมีมูลค่ามากกว่าค่าปรับความเสียหาย (Liquidated Damages) ที่จะได้จากผู้รับเหมา นอกจากนี้มีมูลเหตุผู้ว่าจ้างมีความต้องการที่จะใช้งานเร็วกว่าที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา (วัลลภ วิรุพกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

5.2.3 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข

เงื่อนไขของสถานที่ก่อสร้างเป็นลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ก่อสร้าง ประกอบด้วยเงื่อนไขของชั้นดิน และระดับน้ำใต้ดิน สาธารณูปโภคที่มีอยู่เดิม และโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างเดิม (Jervis และ Levin, 1988) รวมไปถึงข้อกำหนดรายการประกอบแบบที่บางครั้งได้เปลี่ยนวัสดุที่นำมาใช้ในงานก่อสร้างเนื่องจากสถานที่ก่อสร้างไม่เอื้ออำนวย (Levin, 1998) จากการสำรวจก่อนการออกแบบเพื่อใช้ในการประกวดราคาที่ไม่ละเอียดเพียงพอเนื่องจากมีเวลาและทรัพยากรที่ใช้ในการสำรวจมีค่อนข้างจำกัด จึงทำให้ข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสารสัญญานั้นไม่สมบูรณ์ สภาพผิดปกติของสถานที่ก่อสร้างเป็นอีกความเสี่ยงหนึ่งที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่าย หรือความล่าช้าในการก่อสร้างแก่ฝ่ายผู้รับเหมาในการบริหารโครงการก่อสร้าง (พงศัษย์ วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

นอกจากนี้เหตุการณ์ทางภัยธรรมชาติและสภาพอากาศที่เลวร้าย ยกตัวอย่างเช่น แผ่นดินไหวเหตุการณ์ลมพายุฝน น้ำท่วม ดินถล่ม และโคลนถล่ม เป็นต้น รวมถึงเหตุสุดวิสัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น เกิดการจลาจล กบฏ ปฏิวัติ เหตุการณ์จลาจล หรือภาวะสงคราม เป็นต้น เหตุสุดวิสัยที่กล่าวมานั้นเรียกรวมกันว่า Force Majeure หมายถึง อุปสรรคที่ไม่อาจคาดการณ์ ไม่อาจป้องกันชัดเจน ไม่อาจหลีกเลี่ยงและไม่อาจเอาชนะได้ (FIDIC, 1999) นอกจากนี้การร่างกฎหมายใหม่ ข้อกำหนดต่างๆที่ออกมาหลังจากที่ได้ลงนามในสัญญาแล้วถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยอีก

อย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อการทำงานของโครงการค่อนข้างก่อนข้างมาก (พงศัชช วิภาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

มูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพที่ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างอีกอย่างหนึ่ง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (Levin, 1998) คือ 1) สภาพทางกายภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างจากที่ได้ระบุไว้ในเอกสารสัญญา อาทิเช่น ระดับน้ำใต้ดินที่พบในสถานที่ก่อสร้างมีระดับที่สูงกว่าหรือมีปริมาณมากกว่าที่ระบุไว้ในเอกสารสัญญา ชนิดของดินแตกต่างจากที่ได้ระบุไว้ในเอกสารสัญญา และชนิดของหินที่พบในสถานที่ก่อสร้างมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากที่ระบุไว้ก่อนการประมูลราคา เป็นต้น และ 2) สภาพการณ์เนื่องจากธรรมชาติที่ไม่อาจคาดเดาได้ เช่น น้ำท่วม ดินเกิดการไหล เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ของการศึกษาในทั้งสามประเทศได้พบมูลเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความเสี่ยงมาจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ สภาพะจำกัดของงานใต้ดิน เหตุการณ์ทางธรรมชาติ (น้ำท่วม) ระดับน้ำใต้ดิน นอกจากนี้อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นในระหว่างการดำเนินงานโครงการของทั้งสามประเทศ (วัลลภ วิรุพหกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho และ Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) จากมูลเหตุดังกล่าวทำให้ผู้รับเหมาไม่สามารถดำเนินงานได้ตามที่วางแผนไว้ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า

5.2.4 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน (Fluctuation)

Murdoch และ Hughes (1996) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดความผันผวน (Fluctuation Clause) คือ เพื่อจัดหากลไกในการชดเชยให้แก่ผู้รับเหมาสำหรับราคาที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้เสนอไว้ในตอนประมูลราคาก่อสร้าง ไม่ว่าผู้รับเหมาทำงานเสร็จช้ากว่าที่ได้วางแผนไว้ ราคาอัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลง (Changes in Market Prices) ซึ่งผู้รับเหมาและผู้จัดหาสามารถปรับราคาได้โดยใช้ข้อกำหนดความผันผวนในสัญญาก่อสร้าง

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานก่อสร้างในทั้งสามประเทศ พบว่าสิ่งที่ป็นอุปสรรคทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน คือ ความแปรผันของราคาวัสดุก่อสร้าง ราคาน้ำมัน และอัตราแลกเปลี่ยนที่ทำให้ราคาค่าต้นทุนของราคาก่อสร้างมีมูลค่าสูงเกินขอบเขตที่ผู้รับเหมาสามารถแบกรับได้ รวมไปถึงอัตราในการเสถียรภาพของผู้รับเหมาที่ในบางครั้งมีอัตราการเสถียรภาพที่สูงมากจนส่งผลให้ผู้รับเหมาไม่สามารถแบกรับได้ (พงศัชช วิภาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 5

มกราคม 2549; Chaleunsouk, **สัมภาษณ์**, 23 พฤศจิกายน 2548; Nucsomphone, **สัมภาษณ์**, 23 พฤษภาคม 2549; Nguyen Xuan Pho, **สัมภาษณ์**, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

5.2.5 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากมูลเหตุอื่น

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากมูลเหตุอื่นที่จะกล่าวถึงนี้ประกอบด้วยความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Safety and Environmental) การสั่งหยุดงานชั่วคราว (Suspension of Work) งานที่ถูกปิดผิว (Covered up Work) การดูแลงาน (Care of Works) และอุปสรรคในการทำงาน (Disruption)

ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม

ระหว่างการดำเนินงานบุคลากรของผู้รับเหมา และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องของขาดความระมัดระวังในการดำเนินงาน รวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานมีความไม่สมบูรณ์ และไม่พร้อมต่อการใช้งาน บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (วัลลภ วิรุฬหกุล, **สัมภาษณ์**, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, **สัมภาษณ์**, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Doan, **สัมภาษณ์**, 24 กุมภาพันธ์ 2549)

การสั่งหยุดงานชั่วคราว

Jervis และ Levin (1988) กล่าวว่าคำสั่งหยุดงานชั่วคราวนี้เป็นคำสั่งโดยตรงจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างต่อผู้รับเหมาในการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวกับโครงการก่อสร้าง ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายชดเชยค่าเสียหายถ้าการหยุดงานนี้เป็นการหยุดงานเพียงระยะเวลาสั้นๆ จากการสัมภาษณ์ถึงมูลเหตุของการสั่งหยุดงานชั่วคราวในโครงการก่อสร้างของลาว และไทย พบว่าการดำเนินงานในบางขั้นตอน เช่น การตรวจสอบคุณภาพของวัสดุมีความจำเป็นที่ต้องสั่งให้ผู้รับเหมาหยุดทำงานก่อนจนกว่าผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจะดำเนินการตรวจสอบแล้วเสร็จ เป็นต้น (พงศัช วิภาสุรมณฑล, **สัมภาษณ์**, 5 มกราคม 2549; วัลลภ วิรุฬหกุล, **สัมภาษณ์**, 30 มิถุนายน 2549; Chaleunsouk, **สัมภาษณ์**, 23 พฤศจิกายน 2548) แต่สำหรับการศึกษาในเวียดนามไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุของการสั่งหยุดงานชั่วคราว

งานที่ถูกปิดผิว

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากงานที่ถูกปิดผิวมีมูลเหตุมาจากผู้รับเหมาได้ทำการจัดเก็บ ปกปิดผิวงานก่อนที่วิศวกรหรือตัวแทนของเจ้าของงานจะทำการตรวจสอบ เนื่องจากวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้แจ้งให้ผู้รับเหมาทำการเปิดผิวงานที่ได้ทำการจัดเก็บหรือปกปิดไว้เรียบร้อยแล้วเพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้ง (FIDIC, 1999) ยกตัวอย่างในงานก่อสร้างเช่น หลังจากที่ผู้รับเหมาได้ก่อสร้างท่อฝังสายไฟในเสาเสร็จเรียบร้อยแล้วและวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้ทำการตรวจสอบ

เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ในภายหลังวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้มีการร้องขอให้ผู้รับเหมาทำการเปิดฝัองงานที่ถูกปกปิดไปแล้วเพื่อทำการตรวจสอบท่อฝังสายไฟในเสาอีกครั้ง ซึ่งส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของผู้รับเหมาสูงขึ้น และทำให้การเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นตามมา

ไม่มีข้อมูลของมูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิจากกรณีศึกษาในทั้งสามประเทศ

การดูแลงาน

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิที่เกี่ยวกับการดูแลงาน ได้แก่ การคัดเลือกวิธีก่อสร้าง การวางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน ความบกพร่องในการควบคุมคุณภาพงานก่อสร้าง ความพร้อมในการควบคุมคุณภาพของวัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์ การเคลื่อนย้ายและจัดการเศษวัสดุจาก การปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัย และการปฏิบัติงานที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีความไม่เหมาะสมหรือละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น นอกจากนี้การตรวจวัดงานของผู้ออกแบบ ได้มีการตรวจวัดงานด้วยมาตรฐานที่สูงกว่าปกติ ซึ่งเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้น โดยผู้รับเหมา (พงศัชชัย วิชาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

อุปสรรคในการทำงาน

เป็นการกระทำหรือละเว้นในการกระทำ การสั่งการใดๆ โดยฝ่ายผู้ว่าจ้างที่ทำให้ฝ่ายผู้รับเหมาปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงไปจากขั้นตอนการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ ทั้งนี้อยู่ในรูปของการสั่งลดงานหรือการสั่งเพิ่มงาน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการก่อสร้างของโครงการ นอกจากนี้การดำเนินงานของผู้รับเหมารายอื่นมีการดำเนินงานที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานก่อสร้างของโครงการ เช่น การดำเนินงานที่ล่าช้า เป็นต้น (Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Khamanivong, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

5.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

การรายงานในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรายงานถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจากฝ่ายผู้ว่าจ้างของลาว ไทย และเวียดนาม โดยการวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงผลการตอบแบบสอบถามที่ได้จากฝ่ายผู้ว่าจ้างเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง ได้แก่ การกำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claim Identification and Notification) การประเมินการเรียกร้องสิทธิในงาน

ก่อสร้าง (Construction Claim Evaluation) และการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claim Negotiation)

5.3.1 ผลการตอบแบบสอบถาม

ในทั้งสามประเทศมีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เหมือนกัน คือ สังกัดการค้น สัมภาษณ์ทั้งฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมา รวมถึงใช้แบบสอบถามในการสำรวจที่กระทรวง สำนักงานราชการและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง ผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้จัดการ โครงการ วิศวกรผู้ควบคุมงาน เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างในฝ่ายผู้ว่าจ้าง

ผู้ที่ทำการตอบแบบสอบถามในฝ่ายของผู้ว่าจ้างจากการศึกษาในลาว ไทย และเวียดนาม มีความแตกต่างกันในหน้าที่ความรับผิดชอบ ประสบการณ์ในการทำงาน แต่มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง จำนวนของแบบสอบถามที่ได้จากประเทศลาว จำนวน 6 ชุด ประเทศไทยจำนวน 5 ชุด และประเทศเวียดนามจำนวน 4 ชุด รวมทั้งหมด 15 ชุด

กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้ง 15 ชุดนั้นผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิ และมูลค่าสูงสุดของโครงการตามสัญญาที่เคยปฏิบัติงาน ดังแสดงในตารางที่ 5-3, 5-4 และ 5-5 ตามลำดับ

ในตารางที่ 5-3 แสดงถึงกลุ่มของผู้ที่ตอบแบบสอบถามแบ่งตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของฝ่ายผู้ว่าจ้างประกอบด้วยผู้บริหาร โครงการ ผู้จัดการ โครงการ วิศวกร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (อื่นๆ)

ตารางที่ 5-3 กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ตำแหน่ง	รวมทั้ง 3 ประเทศ		ลาว		ไทย		เวียดนาม	
	จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม	% ของผู้ตอบแบบสอบถาม						
ผู้บริหาร โครงการ	3	20.0%	2	33.3%	0	0.0%	1	25.0%
ผู้จัดการ โครงการ	4	26.7%	2	33.3%	1	20.0%	1	25.0%
วิศวกร	4	26.7%	1	16.7%	3	60.0%	0	0.0%
อื่นๆ	4	26.7%	1	16.7%	1	20.0%	2	50.0%
รวม	15	100.0%	6	100.0%	5	100.0%	4	100.0%

ในตารางที่ 5-4 แสดงถึงกลุ่มของผู้ที่ตอบแบบสอบถามแบ่งตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างในหน่วยงานของฝ่ายผู้ว่าจ้าง โดยแบ่งตามจำนวนปีของประสบการณ์ในการทำงานออกเป็น 4 ระดับ คือ มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 5-10 ปี มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี และไม่ระบุ: N/A ซึ่งหมายถึงจากการตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ระบุจำนวนปีของประสบการณ์ในการทำงาน แต่จากการสอบถามแล้วผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิมากกว่า 5 ปี ทั้งสิ้นซึ่งตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้

ตารางที่ 5-4 กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ

ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิ	รวมทั้ง 3 ประเทศ		ลาว		ไทย		เวียดนาม	
	จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม	% ของผู้ตอบแบบสอบถาม						
น้อยกว่า 5 ปี	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
5 - 10 ปี	1	6.7%	1	16.7%	0	0.0%	0	0.0%
มากกว่า 10 ปี	8	53.3%	3	100%	5	100.0%	0	0.0%
ไม่ระบุ (N/A)	6	40.0%	2	33.3%	0	0.0%	4	100.0%
รวม	15	100.0%	6	100%	5	100.0%	4	100%

ตารางที่ 5-5 กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามตามมูลค่าสูงสุดของโครงการตามสัญญาที่เคยปฏิบัติงานมา

มูลค่าสูงสุดของโครงการตามสัญญา	รวมทั้ง 3 ประเทศ		ลาว		ไทย		เวียดนาม	
	จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม	% ของผู้ตอบแบบสอบถาม						
0 – 25 million USD	5	33.0%	2	33.3%	3	60.0%	0	0.0%
26 – 50 million USD	5	33.0%	4	66.7%	1	20.0%	0	0.0%
51 – 75 million USD	1	7.0%	0	0.0%	1	20.0%	0	0.0%
ไม่ระบุ (N/A)	4	27.0%	0	0.0%	0	0.0%	4	100.0%
รวม	15	100.0%	6	100.0%	5	100.0%	4	100.0%

ในตารางที่ 5-5 แสดงถึงกลุ่มของผู้ที่ตอบแบบสอบถามในหน่วยงานของฝ่ายผู้ว่าจ้างที่แบ่งตามมูลค่าสูงสุดของโครงการก่อสร้างตามสัญญาออกเป็น 4 ระดับ คือ 0-25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ; 26-50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ; 51-75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ; และไม่ระบุ: N/A หมายถึงผู้ตอบ

แบบสอบถาม ไม่ได้ระบุมูลค่าสูงสุดของ โครงการที่เคยปฏิบัติงานมา เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่สามารถจดจำได้ แต่จากการสอบถามแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงานของโครงการที่มีมูลค่าที่สูงกว่า 20 ล้านบาทขึ้นไปหรือเทียบเท่า ซึ่งตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้

5.3.2 การกำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงเรียกร้องสิทธิ

จากการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของฝ่ายผู้ว่าจ้างเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการ กำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาต่อผู้ว่าจ้างในทั้งสามประเทศ จากการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทางฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ประเมินถึงระดับความเห็นในแต่ละประเด็น โดยระดับที่ใช้วัดมีตั้งแต่ระดับที่ 1 – 5 เมื่อระดับที่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างมาก (Strongly Disagree) และระดับที่ 5 คือ เห็นด้วยอย่างมาก (Strongly Agree) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 5-6 และ 5-7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5-6 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการ กำหนดการเรียกร้องสิทธิ (Claim Identification)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
The contractor is aware of job factors giving rise to a claim.	0.67	0.64	0.75	2	2	1
The issues claims stated by contractors are always accurate.	0.57	0.52	0.50	3	3	4
The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	0.70	0.68	0.70	1*	1*	2
Claims are always recognized and filed during construction. They are uncommonly solved after project completion.	0.70	0.68	0.60	1*	1*	3

หมายเหตุ: * มีลำดับความสำคัญซ้ำกัน

จากตารางที่ 5-6 พบว่าค่าดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index: R.I.) ของการศึกษาในลาว และไทยมีค่าใกล้เคียงกันในทุกหัวข้อโดยข้อที่การศึกษาในลาว และไทยมีค่า R.I. สูงสุดคือ ผู้รับเหมาได้ทำการจดบันทึกที่เกี่ยวกับการดำเนินงานไว้เป็นประจำ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้รับเหมาสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที และการเรียกร้องสิทธิมักเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในช่วงระหว่างที่ดำเนินงานก่อสร้าง และ

ได้รับการแก้ไขหรือแจ้งให้ทราบก่อนที่การดำเนินงานเสร็จสิ้น แสดงให้เห็นว่าในการศึกษาของทั้งสองประเทศอาจมีธรรมเนียมปฏิบัติในการดำเนินงาน และอาจเป็นกลุ่มผู้รับเหมากลุ่มเดียวกัน ซึ่งแตกต่างการศึกษาในเวียดนามที่ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับเหมาไม่มีวิจรรย์ตามต่อปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิมากกว่าในข้ออื่น

จากค่า R.I. ของการศึกษาในทั้งสามประเทศมีค่าใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าในกระบวนการกำหนดการเรียกร้องสิทธิของโครงการก่อสร้าง (Construction Claim Identification) ในทั้งสามประเทศ ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นว่าผู้รับเหมาได้ให้ความสำคัญในทั้งเรื่องการเก็บบันทึกข้อมูลในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง รวมถึงผู้รับเหมาไม่มีวิจรรย์ตามต่อปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิได้ มากไปกว่านั้นผู้วิจัยพบว่าการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างของการศึกษาในประเทศลาว ผู้รับเหมาไม่ทำการเรียกร้องสิทธิจากฝ่ายผู้ว่าจ้างในเรื่องของค่าใช้จ่าย หรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของฝ่ายผู้ว่าจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทผู้รับเหมาของลาวในบางส่วนเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาล หรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในประเทศลาวนี้ คือ รัฐบาลมีส่วนในการถือหุ้นร่วมกับผู้รับเหมาในอัตราส่วนที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (Nucsomphone, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2549) การศึกษาในไทยฝ่ายผู้ว่าจ้างและฝ่ายผู้รับเหมาสามารถทำการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นได้ และการศึกษาในเวียดนามทางฝ่ายผู้รับเหมาได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานที่อาจส่งผลให้มีการเรียกร้องสิทธิได้ โดยฝ่ายผู้ว่าจ้างของเวียดนามมีตัวแทนในการควบคุมงานก่อสร้างของผู้รับเหมาคือ บริษัทวิศวกรที่ปรึกษา (Consultant Agency)

ในสัญญา FIDIC (1999) ได้กล่าวถึงการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิว่า ผู้รับเหมาควรแจ้งให้วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างทราบภายในระยะเวลา 28 วัน ทั้งนี้ในการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นนี้ผู้รับเหมากระทำอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้ภาษาที่สั้น กระชับ ได้ใจความ และง่ายต่อการเข้าใจ

เมื่อมีปัจจัยที่อาจส่งผลทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในระหว่างการดำเนินงาน ผู้รับเหมาจะจัดทำหนังสือแจ้งต่อวิศวกรผู้ควบคุมงานของฝ่ายผู้ว่าจ้าง เพื่อเป็นการเตือนหรือส่งสัญญาณต่อฝ่ายผู้ว่าจ้างว่าอาจมีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่เป็นไปตามสัญญาเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างได้ ทั้งนี้อาจมีมูลเหตุมาจากฝ่ายผู้ว่าจ้าง หรือเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามสัญญา จากผลการออกแบบสอบถามของฝ่ายผู้ว่าจ้างในทั้งสามประเทศ ตามตารางที่ 5-7 พบว่าฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นตรงกันว่าการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิ (Construction Claims Notification) ของผู้รับเหมาทางฝ่ายผู้รับเหมาได้ให้ความสำคัญกับการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมาแบบเป็นลายลักษณ์อักษรมาเป็นอันดับแรก โดยในลาวมีค่า R.I. เท่ากับ 0.87; ในไทยมีค่า R.I. เท่ากับ 0.92;

และเวียดนามมีค่า R.I. เท่ากับ 0.75 จากค่า R.I. ของไทยที่มีค่ามากที่สุดแสดงให้เห็นว่าทางฝ่ายผู้รับเหมาที่ดำเนินงานก่อสร้างในไทยได้ให้ความสำคัญต่อการแจ้งให้ทราบต่อการเรียกร้องสิทธิหรือเหตุการณ์ที่อาจส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นได้

ตารางที่ 5-7 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิ (Claim Notification)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
Contractors always notify the existing claims within limit of time requirement in the contract.	0.80	0.84	0.70	2	2	2
Notices submitted by Contractors are deliberately well-organized with a standard form.	0.70	0.68	0.65	5	3*	3
The documents attached along with notice are always suitable.	0.77	0.64	0.60	3	4*	4*
The notice of claims always submitted by contractors in writing.	0.87	0.92	0.75	1	1	1
The Claim notices are always short and clear easy to understand.	0.63	0.68	0.60	6	3*	4*
The contractors always alert you of a potential problem in a manner that is non-adversarial.	0.47	0.64	0.60	7	4*	4*
The Claims notified by contractor are often reasonable with legal and factual grounds referred to the contract documents.	0.73	0.60	0.60	4	5	4*

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญซ้ำกัน

5.3.3 กระบวนการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ

ผลของการวิเคราะห์แบบสอบถามในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับขั้นตอนในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ (Claim Examination) เอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ (Claim Documentation) และการนำเสนอการเรียกร้องสิทธิ (Claim Presentation) มีผลจากการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 5-8, 5-9 และ 5-10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5-8 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจากกรณีศึกษาทั้งสามประเทศมีความเห็นตรงกันในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของฝ่ายผู้รับเหมาที่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างบ่อยครั้ง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย ปัจจัยที่สามารถอาจเกิดขึ้นได้ การควบคุมงาน มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิได้ และความรับผิดชอบต่อกฎหมาย เป็นอันดับแรกซึ่งในลาวมีค่า R.I. เท่ากับ 0.83; ไทยมีค่า R.I. เท่ากับ 0.68; และเวียดนามมีค่า R.I. เท่ากับ 0.65

ตารางที่ 5-8 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ (Claim Examination)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
The formula that used in claims calculation is suitable, reasonable and reliable.	0.60	0.60	0.60	2	2	2
The contractor's claims are always calculated correctly. The over inflated claims are not too often found.	0.40	0.56	0.55	3	3	3
The entitlement factors are always shown and referred. (Entitlement factors: foreseeability, control, causation, and legal responsibility).	0.83	0.68	0.65	1	1	1

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญซ้ำกัน

การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของฝ่ายผู้ว่าจ้างต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาในการศึกษาทั้งสามประเทศมีความเห็นที่ตรงกันว่า ผู้รับเหมาได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สูตรหรือวิธีที่ใช้ในการคำนวณค่าของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นของผู้รับเหมามีความเหมาะสม เป็นเหตุเป็นผลกัน และสามารถเชื่อถือได้ และอันดับสุดท้าย คือ การเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาได้มีการคำนวณที่ถูกต้อง และการเรียกร้องสิทธิที่มีมูลค่าสูงกว่าความเป็นจริงพบได้ไม่บ่อยครั้งนัก

จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามในตารางที่ 5-9 เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถามจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ ผลการวิเคราะห์ในลาวพบว่าความไม่ถูกต้องของข้อมูลที่ทำการบันทึกโดยผู้รับเหมาเป็นอันดับแรก มีค่า R.I. เท่ากับ 0.77; การศึกษาในไทยพบว่าข้อมูลในการดำเนินงานบางอย่างไม่ได้เก็บไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรมีค่า R.I. สูงสุด

เท่ากับ 0.68; การศึกษาในเวียดนามพบว่าค่าการเข้าถึงเอกสารเมื่อต้องการเป็นไปได้ยากมีค่า R.I. สูงสุดเท่ากับ 0.75

นอกจากนี้ยังพบว่าค่า R.I. ของเอกสารที่ใช้ในการเรียกร่องร่องสิทธิในงานก่อสร้างโดยผู้รับเหมาของการศึกษาในแต่ละประเทศมีค่าที่แตกต่างกันออกไป แสดงให้เห็นว่าเอกสารของผู้รับเหมาที่ใช้ในการเรียกร่องร่องสิทธิมีการเก็บบันทึก รวบรวมข้อมูลในลักษณะที่เหมือนกัน คือ การจัดเก็บข้อมูลของผู้รับเหมาซึ่งไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอมีค่า R.I. ที่ใกล้เคียงกัน และส่วนที่แตกต่างกันมากจากการตอบแบบสอบถาม คือ ในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างผู้รับเหมาไม่มีแบบฟอร์มมาตรฐานในการจดบันทึกซึ่งจากการศึกษาในลาวมีค่า R.I. น้อยที่สุดเพียง 0.29 แตกต่างจากการศึกษาในไทยและเวียดนามที่มีค่า R.I. ใกล้เคียงกัน คือ 0.55 และ 0.56 ตามลำดับ รวมถึงระบบการของเอกสารที่ใช้ในการดำเนินงานที่การศึกษาในไทยมีค่าน้อยที่สุด แต่การศึกษาในลาว และเวียดนามมีค่าใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 5-9 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องเอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร่องร่องสิทธิ (Claim Documentation)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องเอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร่องร่องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
Inaccessibility of documents when required.	0.70	0.64	0.75	2	2 ^a	1
Expensive to remedy required information.	0.67	0.60	0.60	3 ^a	3	4 ^a
Imprecise recorded information.	0.77	0.64	0.60	1	2 ^a	4 ^a
Ineffective record keeping system of Contractors.	0.63	0.56	0.60	4 ^a	4	4 ^a
Overdue process in retrieving the documents back.	0.63	0.64	0.60	4 ^a	2 ^a	4 ^a
Some information is not kept in writing.	0.53	0.68	0.70	5	1	2 ^a
No standard form used to record the data during construction.	0.43	0.64	0.65	6	2 ^a	3
The documentation system is lack of computerized technology applied.	0.67	0.48	0.70	3 ^a	5	2 ^a

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญซ้ำกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำเสนอการเรียกร่องร่องสิทธิ ดังแสดงในตารางที่ 5-10 พบว่ารายการละเอียดทั้งหมดของการเรียกร่องร่องสิทธิได้ส่งแสดงให้เห็นถึงการเรียกร่องร่องสิทธิภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาของการศึกษาในลาว ไทย และเวียดนาม มีค่า R.I. สูงสุดเท่ากับ

0.70, 0.76 และ 0.70 ตามลำดับ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาของทั้งสามประเทศได้ประเมินให้ข้อนี้เป็นข้อที่มีความสำคัญมากที่สุด และในส่วนของ การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในข้ออื่นมีค่า R.I. ที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นในข้อความน่าเชื่อถือของการส่งรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาที่ศึกษาในไทยมีค่าสูงกว่าการศึกษาในลาว และเวียดนาม ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาที่เกิดขึ้นในไทยมีความน่าเชื่อถือได้และมีความถูกต้องของข้อมูลที่ ใช้เรียกร้องสิทธิมากกว่าการศึกษาในลาว และเวียดนาม

ตารางที่ 5-10 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการนำเสนอการเรียกร้องสิทธิ (Claim Presentation)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับ การแสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
The full details of claim submitted by contractors are always logically built up.	0.57	0.56	0.55	4	4 ^a	3 ^a
The contractor's claim submissions are always well organized with evidence substantiating the entitlement.	0.53	0.60	0.60	5 ^a	3 ^a	2
The full detail reports of claim submitted by contractors are always well organized with standard form.	0.67	0.56	0.55	2	4 ^a	3 ^a
The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.	0.60	0.60	0.55	3	3 ^a	3 ^a
The contractors always submit a full detail of claims with a good faith.	0.40	0.68	0.40	6	2	4
The claims submitted by contractors are always reasonably referred to the legal and factually grounds for the entitlement.	0.53	0.60	0.55	5 ^a	3 ^a	3 ^a
The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.70	0.76	0.70	1	1	1

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญเท่ากัน

5.3.4 การเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิ

ผลการวิเคราะห์ค่า R.I. ของการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวกับการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิ ที่ประเมินโดยฝ่ายผู้ว่าจ้างดังที่ได้แสดงในตารางที่ 5-11 พบว่าข้อที่มีค่า R.I. สูงสุดของการศึกษาในลาวมีอยู่สองข้อ คือ การเรียกร้องสิทธิโดยส่วนใหญ่แล้วสามารถตกลงกันได้โดยมีความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย และทุกครั้งที่มีการเจรจาตกลงเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิจะมุ่งไปยังปัญหา

ที่เกิดขึ้นเสมอ มีค่าเท่ากับ 0.77; การศึกษาในไทย และเวียดนามพบว่ารายการละเอียดทั้งหมดของการเรียกร้องสิทธิได้ส่งแสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา มีค่า R.I. เท่ากับ 0.76 และ 0.70 ตามลำดับ

ตารางที่ 5-11 ความเห็นจากการศึกษาของฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงการดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิ (Claim Negotiation)

การดำเนินงานของผู้รับเหมาที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขข้อพิพาทข้อโต้แย้งของการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
The contractors are always submitting the logical built up of the full details of claims.	0.63	0.64	0.50	3*	4	5*
The contractor's claims submissions are always well-documented with fully evidence substantiating the entitlement.	0.63	0.60	0.65	3*	5*	2*
The contractors are always submitting the well-organized with a standard format of the full detail reports of claim.	0.57	0.56	0.55	4*	6*	4*
The statements in a claim submission from the contractors are factually convincing and influential.	0.57	0.60	0.50	4*	5*	5*
The contractors always submit a full detail of claims with a good faith.	0.57	0.68	0.45	4*	3*	6
The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.	0.57	0.60	0.60	4*	5*	3*
The claims submitted by the contractors are always reasonably referred to the legal and factually ground for entitlement.	0.53	0.56	0.50	5	6*	5*
The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.67	0.76	0.70	2	1	1
The contractor always put the most effort to mitigate the settlement by Litigation and Arbitration.	0.57	0.68	0.55	4*	3*	4*
Claims are always resolved as soon as possible concerning their effects to the project's performance.	0.63	0.72	0.65	3*	2*	2*
Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.	0.77	0.72	0.65	1*	2*	2*
The negotiation of claims is always objective directed to the problems.	0.77	0.68	0.60	1*	3*	3*
The negotiation of claims for completion is conducted professionally and cooperatively.	0.63	0.68	0.60	3*	3*	3*

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญซ้ำกัน

ตารางที่ 5-12 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีสัมพัทธ์ที่มีค่าสูงสุดของกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในลาว ไทย และเวียดนาม

กระบวนการเรียกร้องสิทธิ		ลาว		ไทย		เวียดนาม	
		การดำเนินงาน	R.I.	การดำเนินงาน	R.I.	การดำเนินงาน	R.I.
Identification and Notification	การกำหนดการเรียกร้องสิทธิ	The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	0.70	The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	0.68	The contractor is aware of job factors giving rise to a claim.	0.75
		Claims are always recognized and filed during construction. They are uncommonly solved after project completion.	0.70	Claims are always recognized and filed during construction. They are uncommonly solved after project completion.	0.68		
	การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิ	The notice of claims always submitted by contractors in writing.	0.87	The notice of claims always submitted by contractors in writing.	0.92	The notice of claims always submitted by contractors in writing.	0.75
Evaluation	การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ	The entitlement factors are always shown and referred.	0.83	The entitlement factors are always shown and referred.	0.68	The entitlement factors are always shown and referred.	0.65
	เอกสารในการเรียกร้องสิทธิ	Imprecise recorded information.	0.77	Some information is not kept in writing.	0.68	Inaccessibility of documents when required.	0.75
	การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิ	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.70	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.76	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.70
Negotiation	การเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิ	Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.	0.77	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.76	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	0.70
		The negotiation of claims is always objective directed to the problems.	0.77				

จากการวิเคราะห์ผลการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิของการศึกษาในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม โดยหาค่าดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index: R.I.) ดังที่ได้แสดงไปแล้วในข้างต้น ในการศึกษาของทั้งสามประเทศสามารถแสดงค่า R.I. ที่มีค่าสูงสุดโดยสรุป

ดังแสดงในตารางที่ 5-12 ซึ่งผลของการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในการศึกษาของทั้งสามประเทศนี้เป็นกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในเพียงส่วนหนึ่ง และเป็น การตอบในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างเพียงฝ่ายเดียว จึงไม่ใช่ภาพรวมทั้งหมดของกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นทั้งหมด

5.3.5 การวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถาม

จากการสัมภาษณ์ในฝ่ายผู้ว่าจ้างของการศึกษาในทั้งสามประเทศ และผลของการตอบแบบสอบถามดังที่ได้แสดงไปแล้วในข้างต้น พบว่าการกำหนดถึงการเรียกร้องสิทธิยังขาดความถูกต้อง และความเข้าใจในการกำหนดการเรียกร้องสิทธิ ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรของฝ่ายผู้รับเหมา ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในสัญญาที่ใช้ดำเนินการก่อสร้างจึงทำให้มีปัญหาในการกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น

การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิเป็นกระบวนการที่สองของการเรียกร้องสิทธิ ในขั้นตอนนี้ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นว่าผู้รับเหมาได้ให้ความสำคัญต่อการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในเรื่องของหนังสือที่ใช้ในการดำเนินงานน้อยนั้นหมายถึงหนังสือแจ้งถึงการเรียกร้องสิทธิที่ส่งโดยผู้รับเหมายังไม่ชัดเจน ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการตีความได้ มากไปกว่านั้นทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นว่าผู้รับเหมาไม่มีการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่ในบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ไม่สำคัญ ซึ่งทำให้เสียเวลาในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว

นอกจากนี้การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาในการศึกษาของทั้งสามประเทศ ฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นตรงกันว่าการดำเนินงานของผู้รับเหมาในขั้นตอนนี้ยังขาดความถูกต้องในการคำนวณ และความเชื่อถือได้ของข้อมูลในขั้นตอนของการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ ในประเด็นนี้สามารถส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการดำเนินงานในขั้นตอนอื่นได้

ในส่วนของเอกสารที่ใช้ประกอบในการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิ โดยภาพรวมของการศึกษาในทั้งสามประเทศทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นว่าผู้รับเหมายังมีปัญหาเกิดขึ้นในเรื่องของการเก็บบันทึกข้อมูลในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างว่ายังไม่มีการมีแบบฟอร์มมาตรฐานใช้ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพที่ดี ซึ่งสามารถส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาขาดความน่าเชื่อถือ และในบางครั้งอาจมีการสูญหายของข้อมูลได้

มากกว่านั้นในการแสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา จากภาพรวมของการศึกษาในทั้งสามประเทศ ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความเห็นว่า การเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมาขาด

ความน่าเชื่อถือได้ โดยดูจากค่า R.I. ซึ่งมีค่าต่ำที่สุดในการแสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา นอกจากนี้รายการละเอียดของการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมายังขัดจากหลักความเป็นจริงอยู่บ้าง ซึ่งในการพิจารณาของฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ใช้ประสบการณ์และข้อมูลจริงที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

จากภาพรวมของการศึกษาในทั้งสามประเทศในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทของการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ให้ความเห็นว่าการพิจารณาแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาทที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมา โดยส่วนใหญ่แล้วการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการขอเพิ่มระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง และขอชดเชยค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนอกเหนือที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ดังนั้นในการพิจารณาคัดสินการเรียกร้องสิทธิในการศึกษาของทั้งสามประเทศจะมุ่งตรงไปที่ปัญหาที่เกิดขึ้น และความพึงพอใจในการตัดสินการชดเชยของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากความไม่พอใจของฝ่ายอีกหนึ่งในการพิจารณาคัดสิน

จากศึกษาข้อมูลในการศึกษาของทั้งสามประเทศเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคัดสินการเรียกร้องสิทธินี้สามารถแบ่งปัญหาออกได้เป็น 3 กลุ่มปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาในกลุ่มแรกเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับอำนาจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการพิจารณาและเจรจาตัดสิน โดยทั่วไปแล้วผู้ว่าจ้างจะมีอำนาจในการพิจารณาและเจรจาตัดสินมากกว่าผู้รับจ้าง แต่ในบางครั้งการดำเนินงานก่อสร้างมีความล่าช้าเกิดขึ้นเนื่องมาจากขั้นตอนในการดำเนินงานของฝ่ายผู้ว่าจ้างมีความยุ่งยาก ชับซ้อนในหลายขั้นตอน และการใช้อำนาจในการตัดสินของคณะกรรมการของฝ่ายผู้ว่าจ้าง (หน่วยงานของภาครัฐ) ปัญหาในกลุ่มที่สองเป็นปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการสอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่าใช้เวลาในการดำเนินงานค่อนข้างนาน ซึ่งเป็นเพราะในหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐมีโครงสร้างและขั้นตอนในการดำเนินงานหลายขั้นตอน และปัญหาในกลุ่มที่สามเป็นปัญหาเกี่ยวกับกลไกของค่าชดเชยในการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างของภาครัฐที่มีความยุ่งยาก และซับซ้อนในการพิจารณา โดยเฉพาะการปรับราคา (Price Adjustment) มีตัวแปรที่ใช้ในการคำนวณ พิจารณาจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง ทั้งนี้รวมไปถึงค่าชดเชยจากการเปลี่ยนแปลงงาน การเพิ่ม-ลดงาน และงานเพิ่มพิเศษ

แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลจากการตอบแบบสอบถามของฝ่ายผู้ว่าจ้างที่มีต่อการดำเนินงานของผู้รับจ้างในทั้งสามประเทศที่เกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาทในการเรียกร้องสิทธิแสดงให้เห็นว่าผู้รับจ้างให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ รวมไปถึงการแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาทโดยส่วนใหญ่แล้วสามารถทำการตกลงกันได้ แต่การเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาที่เกิดขึ้นในบางครั้งนั้นไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าใดนัก

กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ประกอบด้วยกำหนัดและการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง การพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง และการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างของการศึกษาในทั้งสามประเทศนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามสัญญาก่อสร้าง เมื่อพิจารณาจากค่า R.I. แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในการศึกษาของประเทศลาว ไทย และเวียดนามมีความคล้ายคลึงกัน โดยต่างให้ความสำคัญกับเวลาและเอกสารที่ใช้อ้างอิงในการเรียกร้องสิทธิ สังเกตได้จากค่า R.I. มีค่าใกล้เคียงกันในทุกประเด็นของกระบวนการก่อสร้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่กระบวนการเรียกร้องสิทธิของการศึกษาในทั้งสามประเทศมีค่า R.I. ที่ใกล้เคียงกันนั้น เนื่องจากขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างถนนมีสัญญาที่ใช้มาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน และผู้รับเหมามีความเข้าใจ และมีความชำนาญในการดำเนินงานก่อสร้างถนนเป็นอย่างดี

5.4 สรุปท้ายบท

จากข้อมูลที่แสดงในข้างต้น พบว่าปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงรูปแบบของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศทั้งสามมีความคล้ายคลึงกันในด้านของธรรมเนียมปฏิบัติ ลักษณะภูมิประเทศ ขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างถนน และรายการประกอบแบบที่ใช้ในโครงการก่อสร้างถนนของการศึกษาในทั้งสามประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้วอ้างอิงมาจากแหล่งมาตรฐานข้อมูลเดียวกัน แต่มีการปรับปรุงในบางส่วนเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและแหล่งของวัสดุที่ใช้ในงานก่อสร้างถนน

มูลเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนในการศึกษาของทั้งสามประเทศคล้ายกัน คือ ปริมาณงานเนื่องงานมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเอกสารสัญญา การสั่งงานเพิ่มจากผู้ว่าจ้าง และความผันผวนของค่าเงินและราคาวัสดุก่อสร้าง มูลเหตุส่วนใหญ่ของการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความเสี่ยงในก่อสร้างในการศึกษาของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม คือ สภาพของสถานที่ก่อสร้างไม่เป็นไปตามเอกสารสัญญา และสภาพทางกรรมกายภาพที่ไม่อาจคาดเดาได้ นอกจากนี้ความล่าช้าที่เกิดจากทางฝ่ายเจ้าของงานที่ไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างภายในเวลาที่กำหนด ความล่าช้าในการจ่ายเงินของผู้ว่าจ้าง ความล่าช้าในการดำเนินงานของผู้รับเหมา ยังเป็นมูลเหตุที่สนับสนุนให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผิดของผู้ว่าจ้าง

ผู้ที่ทำการตอบแบบสอบถามในฝ่ายของผู้ว่าจ้างจากประเทศลาว ไทย และเวียดนาม มีความแตกต่างกันในหน้าที่ความรับผิดชอบ ภาระงานในการทำงาน แต่มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง รวมทั้งหมด 15 ชุด จากประเทศไทยจำนวน 5 ชุด ประเทศลาว

จำนวน 6 ชุด และประเทศเวียดนามจำนวน 4 ชุด โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ประเมินถึงระดับความเห็นในแต่ละขั้นตอน โดยกำหนดคะแนนของความสำคัญออกเป็น 5 ระดับตาม Likert Scale เมื่อ 1 คือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามน้อยที่สุด จนถึง 5 คือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นตรงกับข้อความในแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามมากที่สุด และวิเคราะห์โดยใช้ ดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index: R.I.) ผลจากการตอบแบบสอบถามของการศึกษาในทั้งสามประเทศนั้นมีความใกล้เคียงกันในการให้ความสำคัญในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ และขั้นตอนของการนำเสนอการเรียกร้องสิทธิ ที่มีค่า R.I. ของการศึกษาในทั้งสามประเทศมีใกล้เคียงจนถึงเหมือนกันในบางขั้นตอน

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวไปแล้วของการศึกษาในทั้งสามประเทศแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิ ซึ่งในการดำเนินงานผู้รับเหมายังมีข้อบกพร่องในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการคิดคำนวณของการเรียกร้องสิทธิที่ในบางครั้งมีมูลค่ามากกว่าความเป็นจริงทำให้ฝ่ายผู้ว่าจ้างใช้เวลาในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้างแต่อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมของการศึกษาในทั้งสามประเทศ ผู้รับเหมาได้ดำเนินการเรียกร้องสิทธิในขั้นตอนต่างๆ ตามระยะเวลาที่ได้ระบุไว้ในสัญญาอย่างเคร่งครัด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

กระบวนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ

ในบทนี้ได้กล่าวถึงกระบวนการพิจารณาชดเชยจากการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในการศึกษาจากประเทศลาว ไทย และเวียดนาม โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มการเรียกร้องสิทธิออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน (Scope of Work Claim) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน (Delay and Acceleration Claim) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions Claim) และการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน (Fluctuation Claim) และได้กล่าวถึงเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณา แหล่งข้อมูลที่ใช้อ้างอิง และปัญหาที่เกิดขึ้นในการประเมินค่าการเรียกร้องสิทธิ โดยมีข้อมูลจากการศึกษาเอกสารสัญญาและสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่าของการเรียกร้องสิทธิจากการศึกษาในทั้งสามประเทศดังกล่าว

6.1 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการศึกษาของทั้งสามประเทศ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน การเพิ่มและลดงาน และงานเพิ่มพิเศษ การเปลี่ยนแปลงแต่ละประเภทมีการพิจารณาชดเชยที่แตกต่างกันออกไป ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

วิธีการชดเชยตามที่สหพันธ์วิศวกรที่ปรึกษานานาชาติ (FIDIC) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงงานได้ระบุว่าวิศวกรมีอำนาจสั่งให้ผู้รับเหมาเปลี่ยนแปลงงานจากที่ได้ระบุเอาไว้ในแบบก่อสร้างตามสัญญาได้ และมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะนำมาพิจารณาราคาอีกครั้ง ซึ่งปัญหาที่ตามมาเมื่อปริมาณงานที่ทำจริงแตกต่างไปจากแบบก่อสร้างในสัญญามาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อมูลหรือรายละเอียดของแบบก่อสร้างมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานก่อสร้าง เช่น แบบรูปก่อสร้างที่เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารสัญญานั้นเป็นเพียงโครงร่างของการดำเนินงาน ดังนั้นปริมาณเนื้องานจะได้เป็นตัวเลขที่ประมาณการแบบหยาบ งานออกแบบจะเสร็จเรียบร้อยในภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาแล้ว หรือแม้งานที่ได้ออกแบบแล้วเสร็จก่อนที่จะประมูลงานมักจะถูกแก้ไขเพิ่มเติมอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าผู้รับเหมาจะได้รับการพิจารณาให้ชดเชยจากการเปลี่ยนแปลงงานนั้นด้วย (Thomas, 1993; Levin, 1998) ในกรณีที่วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้สั่งเพิ่มงานหรือเปลี่ยนแปลงงานที่คิดจากค่าใช้จ่ายจริงเป็นแบบรายวัน (Daywork Basis) ผู้รับเหมาจะได้รับเงิน

ชดเชยค่าแรงงาน ค่าวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้ใช้ไปกับงานก่อสร้างนั้น แต่ผู้รับเหมาจะต้องจัดส่งรายการค่าใช้จ่ายต่างๆ และผลงานที่ทำได้เสนอต่อวิศวกรภายในช่วงระยะเวลาที่สัญญาได้กำหนดไว้ ตลอดจนจัดหาหลักฐาน เช่น ใบเสร็จรับเงิน และบันทึกประจำวัน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานในยืนยันว่าได้จ่ายเงินนั้นจริง

6.1.1 การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างมีสาเหตุมาจากการประเมินปริมาณของฝ่ายผู้ว่าจ้างในขั้นตอนก่อนการประมูลงานแตกต่างจากปริมาณงานที่เกิดขึ้นจริงจนส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน (Jervis และ Levin, 1988) วิธีในการพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศนั้นมีข้อกำหนดในสัญญาก่อสร้างที่เหมือนกัน ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

การศึกษาในประเทศลาว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน MCTPC ที่ประเทศลาว พบว่าเมื่อปริมาณเนื้องานที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา (อ้างถึงในสัญญาก่อสร้าง) ผู้รับเหมาไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับการชดเชยในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง แต่ได้รับการพิจารณาให้ขยายระยะเวลาก่อสร้างเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน และสำหรับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่มีปริมาณสูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา วิศวกรที่ปรึกษา (Consultants) และวิศวกรโครงการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบราคาของปริมาณของงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากประสบการณ์ในการดำเนินงาน แล้วทำการเจรจาดำเนินการกับผู้รับเหมาเพื่อให้ได้ราคาที่สมเหตุสมผล (Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548 และ Ngonphachanh, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่เกิดขึ้นทำให้มีการเบิกจ่ายเงินเกินจากจำนวนเงินในสัญญา โดยทั่วไปแล้วผู้ว่าจ้างมีความเคร่งครัดในการเบิกจ่ายเงินที่เกินจากมูลค่าในสัญญา แต่สำหรับในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้สามารถเปลี่ยนแปลงเนื้องานได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา (อ้างถึงในสัญญาก่อสร้างโครงการทางหลวงหมายเลข 401 กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม) แต่ถ้การเปลี่ยนแปลงปริมาณงานเกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา ทางผู้ว่าจ้างมีการพิจารณาขยายเวลาการก่อสร้างให้แก่ผู้รับเหมาออกไปในบางส่วน แต่ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นทางผู้ว่าจ้างต้องทำเรื่องเสนอต่อสำนักงบประมาณเพื่อขอความเห็นชอบจากสำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง ก่อนที่จะดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป (พงศ์ชัย วิชาสุรณพศล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2549; วัลลภ วิรุพกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานเกิดขึ้นส่งผลให้ผู้รับเหมามีค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเดิมที่ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งตามสัญญาผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้ โดยอัตราราคาที่ใช้ในการคำนวณหาจำนวนเงินจากปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้นใช้อัตราราคาเดิมที่ปรากฏอยู่ในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้างในสัญญา โดยทางผู้ว่าจ้างมีตัวแทนเป็นวิศวกร โครงการทำหน้าที่ในการพิจารณา และทำการตกลงกับผู้รับเหมาเกี่ยวกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นก่อนที่จะดำเนินงานก่อสร้างตามคำสั่งเพิ่มงานนั้น จากการสัมภาษณ์วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างพบว่าผู้รับเหมาไม่ได้รับการชดเชยในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา แต่ได้รับการขยายระยะเวลาก่อสร้างเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน สำหรับในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานมีมูลค่าสูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างเป็นผู้พิจารณาจากประสบการณ์ถึงประเภทและปริมาณของเนื้องานที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วจึงทำการเจรจาต่อรองกับผู้รับเหมาเพื่อให้ได้ราคาที่สมเหตุผล โดยการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นมีการพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญของเอกสารสัญญา (Priority of Contract) (พงศัชช วิภาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; วัลลภ วิรุฬหกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

จากการศึกษาในประเทศเวียดนาม พบว่าการเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานทางฝ่ายผู้ว่าจ้างมีวิศวกร โครงการเป็นผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาชดเชยระยะเวลาการก่อสร้างและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากหลักฐานและเอกสารอ้างอิงของผู้รับเหมาประเภทของการเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์ในการดำเนินงาน (Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) การพิจารณาชดเชยค่าเสียหายจากการปริมาณเนื้องานที่เปลี่ยนแปลงไปทางผู้ว่าจ้างได้ใช้อัตราราคาของงานที่มีอยู่เดิมในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง โดยทั่วไปแล้วผู้รับเหมาได้รับการชดเชยเฉพาะระยะเวลาการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

การพิจารณาชดเชยจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานของการศึกษาในทั้งสามประเทศมีความเหมือนกันในวิธีการปฏิบัติ การคิดราคาของปริมาณเนื้องานที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง (B.O.Q.) โดยคิดจากอัตราราคาที่มีอยู่เดิมในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง และสำหรับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่เพิ่มขึ้นไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา ในการศึกษาของทั้งสามประเทศฝ่ายผู้ว่าจ้างพิจารณาชดเชยให้เพียงระยะเวลาการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษาในลาว และไทยมีการพิจารณาเพื่อ

ชดเชยค่าเสียหายจากปริมาณที่เพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา และจากการศึกษาในเวียดนามมีการพิจารณาเพื่อชดเชยค่าเสียหายจากปริมาณที่เพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา

6.1.2 การเพิ่มและลดงาน

การเพิ่มและลดงานที่อยู่ในขอบเขตของสัญญาของฝ่ายผู้ว่าจ้างส่งผลให้การดำเนินงานของผู้รับเหมาล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยความเสียหายดังกล่าวจากผู้ว่าจ้างได้โดยใช้วิธีในการพิจารณาชดเชยจากการเพิ่มและลดงานตามสัญญา FIDIC (1999) ได้มีระบุไว้ว่าให้คิดใช้อัตราราคาคตามรายการ (Item) เดิมที่มีอยู่ในเอกสารสัญญา แต่ด้านงานเพิ่มนั้น ไม่มีอยู่ในเอกสารสัญญา ผู้รับเหมามีหน้าที่ในการนำเสนอราคาของงานนั้นต่อผู้ว่าจ้างเพื่อให้ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างพิจารณา ก่อนที่จะมีการดำเนินงานก่อสร้างขึ้น

จากการศึกษาในลาว และ ไทย ผู้รับเหมาได้รับการพิจารณาชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสั่งเพิ่มงานดังกล่าวได้เมื่อการเปลี่ยนแปลงงานนั้นมีปริมาณสูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญาโดยผู้ว่าจ้างคิดชดเชยให้ตามปริมาณที่เปลี่ยนแปลงจริง ซึ่งผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาคือต้องตกลงกันก่อนที่จะมีค่างานดังกล่าวเพื่อเจรจาในการขยายเวลา และขอค่าใช้จ่ายของการเปลี่ยนแปลงงานที่เกินจากที่สัญญาได้ระบุไว้ ในการพิจารณาเรื่องค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นผู้รับเหมาและผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจะเจรจาดังกล่าวก่อนว่าจะใช้อัตราราคาใดในการดำเนินงานดังกล่าว และระยะเวลาที่ขยายออกไปนั้นพิจารณาจากประเภทของงาน ปริมาณงานและประสบการณ์ของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างในการพิจารณา (Chudley, *สัมภาษณ์*, 8 พฤศจิกายน 2548; พงศ์ชัย วิชาสุขมณฑล, *สัมภาษณ์*, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, *สัมภาษณ์*, 23 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศเวียดนาม จากการสัมภาษณ์พบว่าเมื่อมีคำสั่งการเพิ่ม-ลดงานโดยผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ทางผู้รับเหมามีหน้าที่ในการดำเนินงานตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ซึ่งค่าใช้จ่ายและระยะเวลาจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นผู้รับเหมาเป็นผู้ที่ทำรายงานส่งให้วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นผู้ที่ทำการพิจารณาการชดเชยทั้งในเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากการจัดบันทึกการดำเนินงานและประสบการณ์ของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างในการพิจารณา (Nguyen Xuan Pho, *สัมภาษณ์*, 23 กุมภาพันธ์ 2549) จากการเก็บข้อมูลพบว่าในบางครั้งผู้รับเหมาอาจได้รับการพิจารณาให้ขยายระยะเวลาในการก่อสร้างออกไป แต่ไม่ได้รับการชดเชยจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

ในสัญญาก่อสร้างได้มีระบุไว้ให้ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้เพื่อขอชดเชยค่าใช้จ่ายและเวลาที่เพิ่มขึ้น ได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา (FIDIC, 1999) และในความเป็นจริงจากการเก็บข้อมูลของการศึกษาในลาวเกี่ยวกับการสั่งเพิ่ม-ลดงานพบว่าเมื่อมีการเพิ่มงานเกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา ผู้รับเหมามักได้รับการขยายเวลาการก่อสร้างออกไปเพียงอย่างเดียว แต่จากการศึกษาในไทย และเวียดนามผู้ว่าจ้างได้พิจารณาให้ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

6.1.3 งานเพิ่มพิเศษ

เมื่อการก่อสร้างมีปริมาณงานที่ต้องทำเพิ่มมากขึ้นและเป็นงานใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมาที่ไม่อยู่ในสัญญาก่อสร้างเดิม ผู้รับเหมาจึงได้ทำการเจรจาดตกลงกับผู้ว่าจ้างสำหรับงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นมา โดยวิธีการพิจารณาชดเชยนั้นมีการพิจารณาราคาของงานก่อสร้างที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ 2 วิธี (Levin, 1998) คือ Forward Pricing และ Postpricing ซึ่งมีรายละเอียดในการพิจารณามูลค่าของงานก่อสร้างคล้ายกัน แต่แตกต่างกันในขั้นตอนของการพิจารณามูลค่าของงานที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ Forward Pricing ราคางานที่ผู้ว่าจ้างได้กำหนดไว้แล้ว (Fixed Price) แต่ทั้งนี้ผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาจะเจรจาดตกลงกันก่อนที่จะมีการดำเนินงานก่อสร้างทั้งเรื่องราคาก่อสร้าง ระยะเวลาการดำเนินงาน เพื่อความยุติธรรมของทั้งสองฝ่าย ในส่วน Postpricing เป็นการพิจารณาชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างที่ฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมายังไม่ได้ตกลงกันเรื่องของราคา และเวลาที่ใช้ในงานก่อสร้าง แต่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเมื่องานก่อสร้างได้เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งมูลค่างานของวิธี Postpricing พิจารณาจากปริมาณงานที่ได้ทำจริง โดยอาศัยข้อมูล และหลักฐานจากการจดบันทึกของผู้รับเหมา

จากการศึกษาในทั้งสามประเทศพบว่ากระบวนการพิจารณาชดเชยสำหรับงานเพิ่มเติมพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากสัญญาดั้งเดิม นั้น ฝ่ายผู้ว่าจ้างเป็นผู้ที่สั่งการให้ผู้รับเหมาพิจารณาเสนอราคาของงานนั้นให้แก่ฝ่ายผู้ว่าจ้างแล้วจึงทำการตกลงราคากันก่อนที่จะมีการดำเนินงาน (Forward Pricing) รวมถึงการทำสัญญาขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งฉบับสำหรับงานเพิ่มพิเศษ เพื่อป้องกันความสับสนกับสัญญาก่อสร้างเดิม และข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นตามมาได้ในภายหลัง (พงศัชย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ตัวอย่างของงานเพิ่มพิเศษในโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สีชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ฝ่ายผู้ว่าจ้างได้สั่งเพิ่มงานก่อสร้างสะพานลอยคนข้ามแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก และการติดตั้งไฟจราจรเพิ่มเติมจากที่ได้ระบุไว้ในแบบก่อสร้างเดิม

นอกจากนี้ในการศึกษาของไทย พบว่านายช่างโครงการไม่มีอำนาจที่สั่งการใดๆ นอกเหนือจากสัญญา ซึ่งเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานล่าช้าออกไป อีกทั้งไม่มีอำนาจสั่งทำงานเพิ่มเติม นอกเหนือจากสัญญา และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแบบรูปก่อสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาต (Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548)

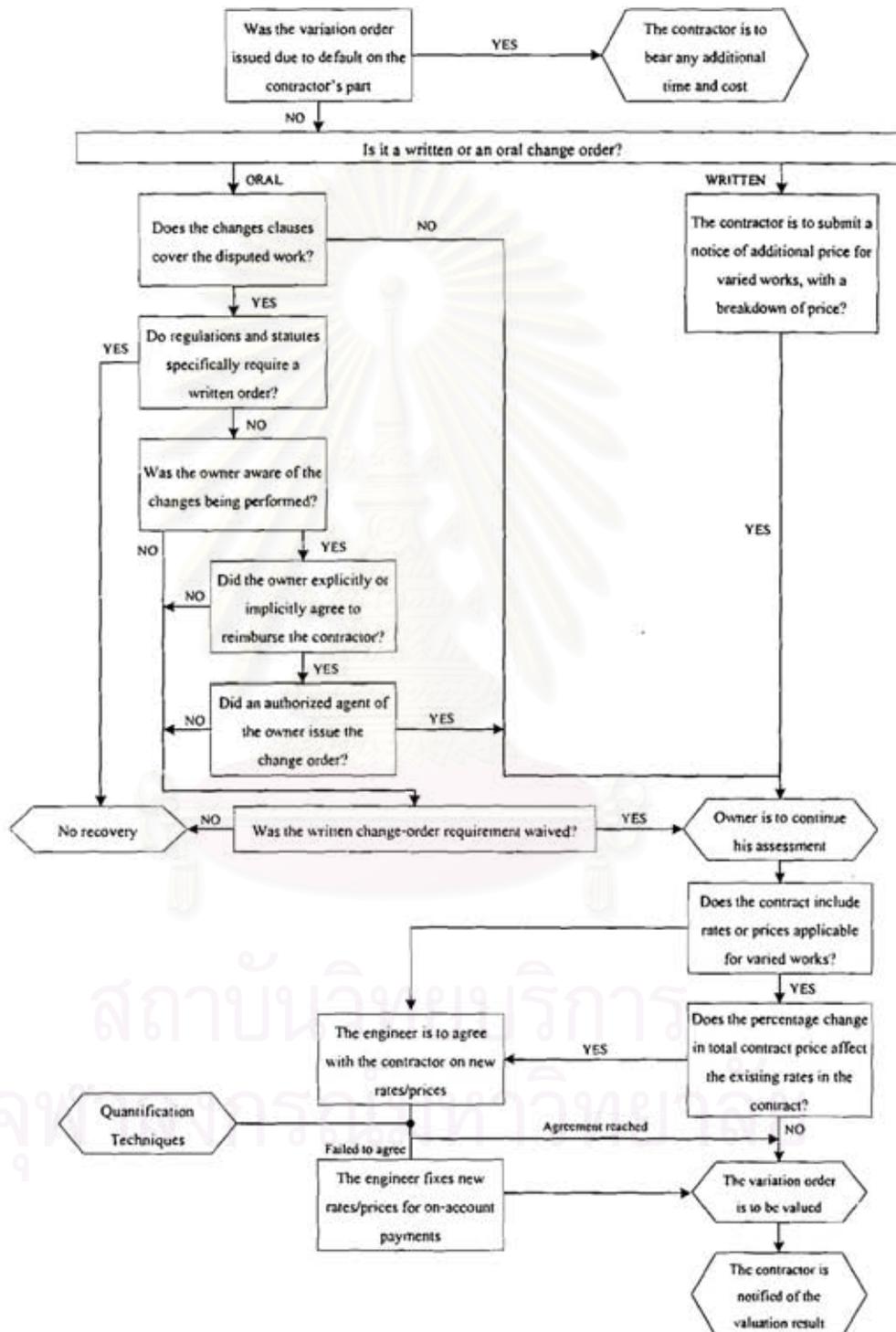
จาก Abdul และคณะ (2002) ได้กล่าวถึงการคิดค่าใช้จ่ายเนื่องจากการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ค่าใช้จ่ายต่างๆควรประกอบด้วยค่าใช้จ่ายทางตรงและค่าดำเนินการในสำนักงาน (Home-Office Overhead) หรือค่าใช้จ่ายทางอ้อมซึ่งค่าใช้จ่ายที่ควรพิจารณาเพื่อขอชดเชยควรประกอบด้วย ค่าแรงงานที่เพิ่มขึ้น ค่าเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัสดุที่เพิ่มขึ้น ค่าดำเนินการในสำนักงานที่เพิ่มขึ้น (Increased Overhead Costs) การเรียกร้องค่าเสียหายโดยผู้รับจ้างนั้นมักเกิดขึ้นพร้อมกับการเรียกร้องขอขยายเวลาการปฏิบัติงานเพิ่มเติม เนื่องจากความล่าช้าจากการกระทำของผู้ว่าจ้างทำให้ผู้รับเหมามีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ความล่าช้าที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า ความล่าช้าที่สามารถชดเชยได้ (Compensable Delay) (Jervis และ Levin, 1988)

จากรูปที่ 6-1 เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงงานที่เป็นคำสั่งเปลี่ยนแปลงงานแบบปากเปล่า (Oral Change Order) และคำสั่งเปลี่ยนแปลงงานแบบเป็นลายลักษณ์อักษร (Written Change Order) การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงานนี้มีสาเหตุมาจากความเป็นได้ 2 ประการ ดังนี้ 1) ความไม่เห็นด้วยกับระยะเวลาที่ขยายออกไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงาน หรือ 2) ความไม่เห็นด้วยกับค่าเสียหายที่ชดเชยให้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงาน

โดยค่าแรงงานที่พิจารณาในการเรียกร้องสิทธิ ประกอบด้วยค่าแรงงานทางตรง และค่าแรงงานทางอ้อม ในการพิจารณาค่าแรงงานทางตรงได้มาจากการจัดบันทึกค่าแรงงานที่ดำเนินงานจริง ส่วนค่าแรงงานทางอ้อม คือ ค่าเสียหายอื่นๆ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน (Barrie และ Paulson, 1992) ซึ่งค่าแรงงานดังกล่าวพิจารณาได้โดยใช้วิธีการประเมินจากผลผลิตที่สูญเสียไปเมื่อขอบเขตการดำเนินงานไม่เป็นไปตามสัญญา (Abdul และคณะ, 2002) จากการสัมภาษณ์ในทั้งสามประเทศ พบว่าได้มีการพิจารณาค่าแรงงานโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกและอัตราผลผลิตที่สูญเสียไป

การพิจารณาค่าดำเนินงานสำนักงานใหญ่ (Home-Office Overhead) ที่เพิ่มขึ้นจากการทำงานก่อสร้างไม่เป็นไปตามสัญญา ในสหรัฐอเมริกาใช้ Eichleay's Formula ในการพิจารณาค่าเสียหายดังกล่าว (Jervis และ Levin, 1988) จากการศึกษาในประเทศลาว และไทยพบว่าวิธีในการพิจารณาค่าดังกล่าวคิดเป็นอัตราร้อยละของมูลค่าความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น (พงศ์ชัย วิภาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548) และจากการศึกษาในเวียดนามเกี่ยวกับวิธีในการพิจารณาค่าดำเนินงานในสำนักงานที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการ

ดำเนินงานไม่เป็นไปตามสัญญาพบว่าไม่มีการพิจารณาค่าชดเชยดังกล่าวให้แก่ผู้รับจ้าง (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

รูปที่ 6-1 รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงงาน (Variation Orders Model: Abdul-Malak, M.A.U., EI-Saadi, M.M.H. and Abou-Zeid, M.G, 2002)

6.2 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน

การเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากความล่าช้าที่จะกล่าวถึงนี้ ประกอบด้วยความล่าช้าในการดำเนินงาน และความล่าช้าเกี่ยวกับการจ่ายเงิน ซึ่งมีข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของทั้งสามประเทศ ดังจะนำเสนอในรายละเอียดต่อไป

6.2.1 ความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้าง

ในสัญญา FIDIC ได้กล่าวถึงการไม่สามารถเข้าไปในสถานที่ก่อสร้าง (Lack of Right of Access to the Site) มีระบุไว้ว่าผู้รับเหมามีสิทธิในการขอขยายเวลาก่อสร้าง และขอชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้รับเหมาไม่ได้รับความสะดวกในเรื่องของพื้นที่ใช้สอยของสถานที่ก่อสร้าง โดยแจ้งให้วิศวกรทราบก่อนล่วงหน้า (FIDIC, 1999)

ในเขตทางหรือสิ่งอำนวยความสะดวกของสาธารณะ (Rights of Way and Facilities) ซึ่งได้มีระบุเอาไว้ว่าถ้าวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ได้สั่งให้ผู้รับเหมาทำงานบนถนนหรือพื้นที่อื่นที่อยู่นอกเขตสถานที่ก่อสร้าง ผู้รับเหมาต้องแจ้งให้วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มงาน เพื่อให้ผู้ว่าจ้างตรวจสอบและแก้ไขปัญหาในการใช้พื้นที่ได้ทันเวลา แต่หากการดำเนินงานของผู้ว่าจ้างล่าช้า ผู้รับเหมามีสิทธิที่จะได้รับการขยายเวลา โดยการยื่นหนังสือตามข้อกำหนดในการขอขยายเวลาได้ (พงศัชชัย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

วิธีในการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิสำหรับความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างของฝ่ายผู้ว่าจ้าง ในการศึกษาของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม พบว่าใช้วิธีการเปรียบเทียบแผนงานจริงในการดำเนินงาน (Actual Plan Schedule) กับแผนงานเดิมที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ (As-Planned Schedule) เพื่อขยายระยะเวลาในการดำเนินงานรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาสมควรได้รับโดยบวกเพิ่มเป็นอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมประมูล (Appendix to Tender) (พงศัชชัย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

6.2.2 ความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียด หรือแบบรูปก่อสร้าง

สัญญา FIDIC (1999) ได้กล่าวถึงความล่าช้าที่เกี่ยวกับแบบก่อสร้าง หรือการชี้แจงรายละเอียดในข้อกำหนดที่ 1.9 Delayed Drawings or Instructions ได้ระบุไว้ว่าถ้าวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างไม่สามารถดำเนินการชี้แจงต่อผู้รับเหมาภายในระยะเวลาที่กำหนดทำให้เกิดความล่าช้าขึ้นในการ

ดำเนินงาน ดังนั้นผู้รับเหมามีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอขยายเวลา รวมถึงค่าใช้จ่ายบวกกับผลกำไรที่ควรได้รับเนื่องจากความล่าช้าดังกล่าวได้

วิธีในการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียดหรือแบบก่อสร้างทั้งนี้รวมไปถึงข้อบกพร่องในการออกแบบโดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง จากการศึกษาของทั้งสามประเทศได้มีการพิจารณาจากประสบการณ์ของวิศวกร และเอกสารจากผู้รับเหมาที่ได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือแจ้งเพื่อทำการเรียกร้องสิทธิ วิธีที่ใช้พิจารณาชดเชยจากการศึกษาในประเทศลาวและไทยใช้วิธีการเปรียบเทียบแผนงานจริงในการดำเนินงานกับแผนงานที่วางไว้ เพื่อขยายระยะเวลาในการดำเนินงาน รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาสมควรได้รับได้บวกเพิ่มเป็นอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ซึ่งมีวิธีในการพิจารณาเหมือนกับการพิจารณาชดเชยเนื่องจากความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างของฝ่ายผู้ว่าจ้าง (พงศชัย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548) ในส่วนของการศึกษาในประเทศเวียดนามไม่มีข้อมูลในการพิจารณาชดเชยจากความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียด หรือแบบก่อสร้าง

6.2.3 ความล่าช้าในการจ่ายเงิน

เมื่อผู้รับเหมาดำเนินงานครบตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาพร้อมทั้งได้รับการตรวจสอบและอนุมัติจากวิศวกรแล้ว ผู้รับเหมามีสิทธิที่จะขอเบิกจ่ายเงินได้ตามสัญญา แต่ถ้าผู้ว่าจ้างไม่สามารถจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาได้ในระยะเวลาที่กำหนด ผู้รับเหมามีสิทธิที่จะเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายได้ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในทั้งสามประเทศพบว่าแหล่งเงินของโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เงินสนับสนุนจากแหล่งเงินกู้ และเงินงบประมาณแผ่นดิน (วัลลภ วิรุพหกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548; ปองสุข อนุดิษฐ์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548; Douangprachanh, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Viet Hung, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2549) ซึ่งมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน ดังนี้

การศึกษาในประเทศลาว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน MCTPC และผู้รับเหมาในลาวเกี่ยวกับความล่าช้าในการจ่ายเงินโดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง พบว่าเป็นส่วนเงินสนับสนุนจากรัฐบาลที่มีความล่าช้าเป็นเวลาประมาณ 4 ถึง 5 เดือน (Ngonphachanh, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2548; Nucsomphone, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2549) ซึ่งในสัญญาผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิของความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินได้ แต่อาจมีในบางครั้งที่ผู้ว่าจ้างได้ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้รับเหมาเป็นที่ฝ่ายผู้ว่าจ้างมีอยู่แล้วตามความเหมาะสม เช่น น้ำมัน ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น รวมถึงในบางครั้งฝ่ายผู้ว่าจ้าง (รัฐบาล) ได้ลดภาษีที่ผู้รับเหมาต้องจ่ายให้รัฐบาลด้วย และในการชดเชยค่าเสียหาย

ดังกล่าวทั้งสองฝ่ายต้องทำข้อตกลงกันก่อนเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรมในการดำเนินงาน (Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวง เกี่ยวกับการจ่ายเงินล่าช้าของผู้ว่าจ้าง พบว่าความล่าช้าที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการเบิกจ่ายเงินใน ส่วนของเงินสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเงินงบประมาณแผ่นดิน และเมื่อผู้ว่าจ้างไม่สามารถจ่ายเงิน ตามเวลาที่กำหนด ผู้ว่าจ้างจะชดเชยค่าเสียหายเนื่องจากความล่าช้าในการจ่ายเงินโดยการลดภาษีที่ ต้องจ่ายให้กับภาครัฐ รวมทั้งผลประโยชน์ในการคัดเลือกเพื่อทำงานใน โครงการรัฐบาลโครงการ ต่อไป ทั้งนี้ผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาต้องมีการตกลงกันก่อนเพื่อความถูกต้องและโปร่งใสในการ ทำงานของแต่ละฝ่าย (พงศัชช วิลาสขมณฑล, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2548; วัลลภ วิรุพหกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548; ปองสุข อนุศิษฐ์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Legal Department และ Inspection Department, Ministry of Construction พบว่าเมื่อผู้ว่าจ้างจ่ายเงินล่าช้าไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญาผู้รับเหมาสามารถ เรียกเรื่องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง (รัฐบาล) ให้จ่ายเงินตามงวดงานที่ระบุในสัญญาและค่าปรับจากความล่าช้า ในการจ่ายเงิน ซึ่งผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายเงินงวดที่เกิดขึ้นและต้องคิดค่าปรับเป็นดอกเบี้ยจากความล่าช้า ในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาตามงานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้นๆบวกกำไร (หรือที่เรียกว่า Financial Change) ได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 7 ของมูลค่างานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้น (Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549; Nguyen Xuan Nhat, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

6.2.4 การตรวจสอบ และการทดสอบงานก่อสร้าง

ผู้รับเหมามีสิทธิในการขอชดเชยต่อผู้ว่าจ้างในกรณีที่วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างมีความล่าช้าในการปฏิบัติงาน โดยผู้รับเหมาทำหน้าที่ในการจัดทำหนังสือแจ้งการเรียกร้องสิทธิ (Notice of Claim) และทำรายงานเสนอต่อวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างตามข้อกำหนดที่ 20.1 Contractor's Claims เพื่อขอขยายเวลาเนื่องจากความล่าช้า รวมถึงค่าใช้จ่ายรวมกับผลกำไรที่ ผู้รับเหมาควรได้รับเนื่องจากเวลาที่สูญเสียไป (FIDIC, 1999)

จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของประเทศลาว และไทย พบว่าวิธีการพิจารณาชดเชย เนื่องจากความล่าช้าในการตรวจสอบ และทดสอบในงานก่อสร้างนี้มีวิธีที่ใช้ในการพิจารณาที่ เหมือนกับวิธีการพิจารณาชดเชยความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียด หรือแบบก่อสร้าง นั่นคือใช้ วิธีการเปรียบเทียบแผนงานจริงในการดำเนินงาน กับแผนงานที่วางไว้ เพื่อขยายระยะเวลาในการ

ดำเนินงาน รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ค่าผลกำไรที่ควรได้รับของผู้รับเหมาได้บวกเพิ่มเป็นอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น แต่ในส่วนของการศึกษาในประเทศเวียดนามไม่มีข้อมูลในการพิจารณาชดเชย (พงศัชชัย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548)

จากความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้าง และความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียด หรือแบบรูปก่อสร้างที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง รวมไปถึงความล่าช้าในการตรวจสอบ และการทดสอบงานก่อสร้างในสัญญาได้ระบุให้ผู้รับเหมาได้รับการชดเชยทั้งเวลาและค่าเสียหายและค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาสมควรได้รับ แต่ในความเป็นจริงแล้วจากการศึกษาในทั้งสามประเทศทางผู้ว่าจ้างไม่ได้มีการพิจารณาในส่วนของค่าเสียหายและค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาสมควรได้รับในระหว่างที่เกิดความล่าช้าดังกล่าวฝ่ายผู้ว่าจ้างพิจารณาชดเชยให้เพียงเวลาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงบประมาณของแต่ละโครงการมีจำกัด และทางฝ่ายผู้ว่าจ้างอาจเห็นว่าผู้รับเหมายังสามารถแบกรับภาระนั้นได้

6.2.5 การเร่งงานโดยผู้ว่าจ้าง

เมื่อผู้ว่าจ้างมีนโยบายให้โครงการก่อสร้างแล้วเสร็จก่อนกำหนดตามที่ได้ระบุในสัญญา ผู้ว่าจ้างได้ทำการเร่งงานให้ผู้รับเหมาดำเนินงานให้เร็วขึ้นแล้วนั้นวิศวกรมีหนังสือแจ้ง (Notice) ถึงผู้รับเหมาให้เร่งดำเนินการก่อสร้างให้ทันตามแผนงานที่ได้กำหนดขึ้นมาใหม่ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของผู้รับเหมาเพิ่มขึ้น เช่น แรงงานนอกเวลา เครื่องจักร อุปกรณ์ และค่าโสหุ้ย (Overhead) เป็นต้น

มากไปกว่านั้นการเร่งงานที่เกิดจากการดำเนินงานของผู้รับเหมาล่าช้าไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ส่งผลให้โครงการไม่เสร็จทันตามกำหนดตามแผนงานเดิมที่วางไว้ ซึ่งความล่าช้าดังกล่าวมีสาเหตุมาจากฝ่ายผู้ว่าจ้าง เช่น วิศวกรใช้เวลาตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าที่กำหนดไว้ และการขาดแคลนวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

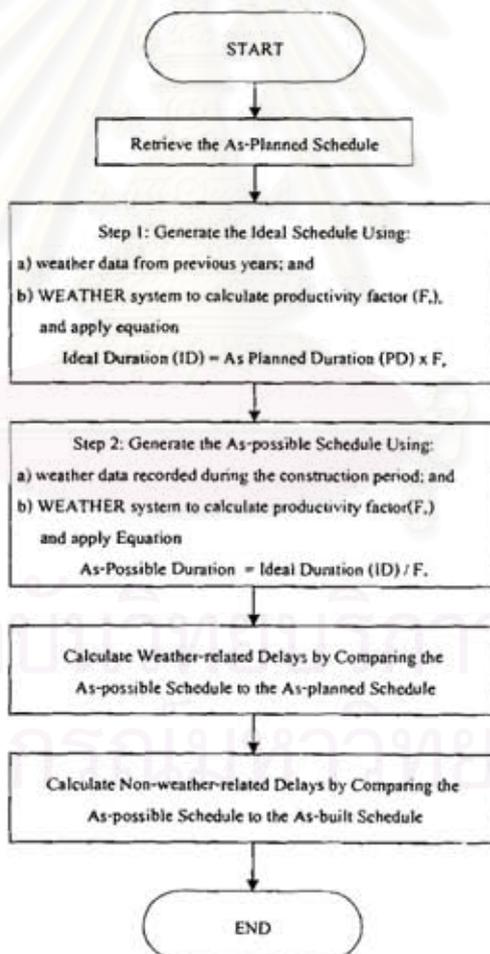
จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ของการศึกษาในทั้งสามประเทศ พบว่าผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิจากการเร่งงานดังกล่าวได้ โดยวิศวกรได้พิจารณาชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นแบบรายวัน ซึ่งมีกำหนดอยู่ในสัญญาก่อสร้าง (พงศัชชัย วิชาสุขมณฑล, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2548; วัลลภ วิรุพกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548 และ Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

ค่าใช้จ่ายที่มีความจำเป็นในการพิจารณาจากผลของการเร่งงาน โดยฝ่ายผู้ว่าจ้างประกอบด้วยค่าล่วงเวลาที่ไม่ทำให้เกิดงาน (Non-Productive Overtime) ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการ

จ้างงานและการดำเนินงานล่วงเวลา การสูญเสียความสามารถในการผลิต ค่าระบบสาธารณูปโภคที่เพิ่มขึ้น ค่าเช่าเครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นส่วนที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากการเก็บบันทึกข้อมูลของผู้รับเหมา

6.3 การเรียกร่องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข

กระบวนการพิจารณาการชดเชยค่าเสียหายที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศมีขั้นตอนและวิธีที่ใช้ในการพิจารณาดังแสดงในรูปที่ 6-2 โดยคำนวณหาระยะเวลาที่เหมาะสมในการก่อสร้าง (Ideal Duration: ID) และระยะเวลาใช้ในการก่อสร้าง (As-Possible Duration) แล้วนำระยะเวลาที่ได้ทั้งสองมาเปรียบเทียบ เพื่อคำนวณหาความล่าช้าจากสภาพภูมิอากาศ และความล่าช้าจากสาเหตุอื่น (Moselhi, 2002)

รูปที่ 6-2 การวิเคราะห์การเรียกร่องสิทธิที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ

(Analysis of Weather-Related Claims; ที่มา: Moselhi, 2002)

จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของประเทศลาว และไทย พบว่าเมื่อมีการเรียกร้องสิทธิที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศเกิดขึ้น ผู้ว่าจ้างจะพิจารณาเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปโดยใช้ Critical Path Method เพื่อสร้าง As-Built Schedule จากนั้นทำการเปรียบเทียบกับ As-Planned Schedule แล้วเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่างทางด้านเวลา โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากกรมอุตุนิยมวิทยา ประเทศไทย และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศลาว (พงค์ชัย วิศวกรรมชล, **สัมภาษณ์**, 5 มกราคม 2549; วัลลภ วิรุพหกุล, **สัมภาษณ์**, 3 พฤศจิกายน 2548 และ Chaleunsouk, **สัมภาษณ์**, 23 พฤศจิกายน 2548)

จากการสัมภาษณ์ในเวียดนามทำให้ทราบว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น ทางฝ่ายผู้ว่าจ้าง (Ministry of Construction) จะจ้าง Consulting Agency เพื่อกำหนดปัญหา และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และการดำเนินงานจะปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (Nguyen Xuan Pho, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

เมื่อทำการเปรียบเทียบวิธีที่ใช้ในการพิจารณาระยะเวลาในการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นในการศึกษาของลาว และไทย กับวิธีการพิจารณาที่เสนอโดย Moselhi (2002) พบว่ามีวิธีที่ใช้ในการคำนวณหาระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปที่คล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันที่ Moselhi (2002) ได้นำข้อมูลของสภาพอากาศ (Weather) ที่ได้มาคำนวณเป็น Factor (F) เข้ามาช่วยในการคำนวณหาระยะเวลาที่ต้องการ ซึ่งวิธีการที่ใช้ในลาว และ ไทย เป็นเพียงการนำเอาแผนงานที่ได้เตรียมการไว้แล้วมาเปรียบเทียบกัน

นอกจากนี้ในการศึกษาของทั้งสามประเทศยังพบว่าสำหรับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย ยกตัวอย่างเช่น เกิดน้ำท่วม ผู้รับเหมาต้องนำหลักฐานมาจากกรมอุตุนิยมวิทยาเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิขอขยายเวลาก่อสร้างของผู้ว่าจ้าง และสำหรับการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอค่าชดเชยที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย (อุทกภัย) ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิได้จากบริษัทประกันภัย (Insurance of Work) และประกันภัยบุคคลที่สาม (Third Party Insurance)

การชดเชยตามสัญญาที่เป็นไปตามสัญญา FIDIC ที่เกี่ยวกับสภาพทางกายภาพมีความผิดปกติและสิ่งกีดขวางต่อการดำเนินงานก่อสร้าง (Adverse Physical Conditions and Artificial Obstructions) การเรียกร้องสิทธิที่เกิดมาจากสาเหตุดังกล่าวนี้เป็นการขอขยายระยะเวลางานก่อสร้างออกไป และขอชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยผู้รับเหมาที่มีหน้าที่แจ้งให้วิศวกรหรือตัวแทนผู้ว่าจ้างได้รับทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน รวมถึงปริมาณงานหรือค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว นอกจากนี้ถ้าในภายหลังพบว่าปัญหาหรืออุปสรรคมีความรุนแรงกว่าที่ได้คาดการณ์ไว้ พร้อมทั้งค่าใช้จ่ายที่ได้เสนอไปยังไม่เพียงพอ ผู้รับเหมาควรแจ้งเพิ่มเติมทันที (FIDIC, 1999)

6.4 การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน

เมื่อราคาของวัสดุก่อสร้าง น้ำมัน และสิ่งอื่นที่มีความจำเป็นในงานก่อสร้างเกิดความผันผวนจนส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในสัญญาก่อสร้างมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปรับราคา (Price Adjustment Clause) เพื่อพิจารณาปรับราคาที่เปลี่ยนแปลงไปให้แก่ผู้รับเหมา จากการศึกษาในทั้งสามประเทศพบว่าในสัญญาก่อสร้างโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปรับราคาซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

การศึกษาในประเทศลาว

การเรียกร้องสิทธิในเรื่องที่เกี่ยวกับการตลาด คือ อัตราการแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันที่มีการในโครงการจำเป็นต้องมีสูตรการปรับราคา จากการสัมภาษณ์วิศวกรควบคุมโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 8 ที่ประเทศลาว พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วราคาของวัสดุที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ราคาน้ำมัน และราคาขางมะตอย (Bitumen) แต่เนื่องจากโครงการมีระยะเวลาในการดำเนินงานเพียง 2 ปี จึงไม่มีการพิจารณาเกี่ยวกับค่าแรงงาน ค่าดำเนินงาน และค่าอื่นๆ (Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548) ซึ่งสูตรที่ใช้ในการคำนวณค่าชดเชยสำหรับผู้รับเหมาในโครงการ ADB 8 คือ

$$P_n = 0.76 + 0.16(F_n/F_x) + 0.08(B_n/B_x)$$

เมื่อ P_n คือ ค่าผลรวมที่ได้จากการปรับแก้ราคาในการทำงาน ณ เดือนปัจจุบัน n

F_n, B_n คือ ดัชนีราคาในปัจจุบันหรือดัชนีราคาอ้างอิงของราคาน้ำมัน และบิตูมินัส ตามลำดับ ในช่วงเวลา n

F_x, B_x คือ ราคาของหรือราคาอ้างอิงของราคาน้ำมัน และบิตูมินัส ตามลำดับ ในช่วงเวลาของการจ่ายเงินปัจจุบัน

นอกจากนี้ ในสัญญาก่อสร้างของโครงการ Northern Economic Corridor Project, National Highway 3 (R.3) (อ้างถึงในสัญญาก่อสร้าง) ในข้อกำหนดย่อย (Sub-Clause) ที่ 70.6 Adjustment Formulae ได้ระบุสูตรเพื่อใช้คำนวณค่าการปรับราคาค่าก่อสร้าง (P_n) สำหรับโครงการ ดังแสดงในสูตรด้านล่าง

$$P_n = a + b \cdot L_n/L_0 \cdot Z_n/Z_0 + c \cdot M'_n/M'_0 \cdot Z_n/Z_0 + d \cdot A_n/A_0 \cdot Z_n/Z_0 \\ + e \cdot E_n/E_0 \cdot Z_n/Z_0 + f \cdot F_n/F_0 \cdot Z_n/Z_0$$

เมื่อ P_n	คือ ค่าผลรวมที่ได้จากการปรับแก้ราคาในการทำงาน ณ เดือนปัจจุบัน n
a	คือ ค่าสัมประสิทธิ์คงตัวที่ใช้ในการจ่ายเงิน
b, c, d และ e	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณจากราคาที่เกี่ยวข้องในการทำงานตามตารางค่าปรับแก้ของแรงงาน เครื่องจักร วัสดุคืบและอื่นๆ และเมื่อ $a + b + c + d + e = 1.00$
L_n, M'_n, A_n, E_n และ F_n	คือ ดัชนีราคาในปัจจุบัน หรือดัชนีราคาอ้างอิงขององค์ประกอบต่างๆ ในช่วงเวลา n
L_0, M'_0, A_0, E_0 และ F_0	คือ ดัชนีราคากลาง หรือราคาอ้างอิงขององค์ประกอบต่างๆ ในช่วงเวลาของการจ่ายเงินปัจจุบัน
Z_n	คือ ดัชนีตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยเงินตราของดัชนีราคาองค์ประกอบต่างๆข้างต้นในช่วงเวลา n
Z_0	คือ ดัชนีตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยเงินตราของดัชนีราคาองค์ประกอบต่างๆข้างต้นในช่วงเวลาของการจ่ายเงินปัจจุบัน

ในการพิจารณาราคาของวัสดุ เครื่องจักร แรงงาน และอื่นๆ วิศวกรที่ปรึกษา (Consultants) เป็นผู้ที่พิจารณาว่าราคาดังกล่าว สูงขึ้นหรือมีการใช้งานมากจนทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน MCTPC พบว่าในการจ่ายเงินค่างานให้แก่ผู้รับเหมา ผู้ว่าจ้างจ่ายให้เป็นเงินทีกบ แต่เงินที่ได้รับจากแหล่งเงินกู้และเงินช่วยเหลือเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ (USD) สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดในสัญญาเป็นอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Rate) (Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Douangprachanh, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศไทย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาวัสดุก่อสร้าง แรงงาน และอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของผู้รับเหมาแล้ว ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยใช้ Escalation Factor (K) ซึ่งสูตรของ Escalation Factor (K) ใช้ตามประเภทงานก่อสร้าง ณ เดือนที่ส่งมอบงานแล้วเปรียบเทียบกับค่า K เดือนที่เปิดซองประกวดราคา ถ้าการเปลี่ยนแปลงของค่า K แต่ละงวดงานมีค่ามากกว่าอัตราร้อยละ 4 (หรือ 1.04) ผู้รับเหมาจึงจะสามารถนำค่า K ไปเรียกร้องขอรับเงินชดเชยได้ แต่ขณะเดียวกัน หากค่า K ของแต่ละงวดงานมีค่าน้อยกว่าร้อยละ 4 (หรือ 0.96) ผู้ว่าจ้างก็จะเรียกค่างานคืนจากผู้รับเหมาในส่วนที่ราคาวัสดุก่อสร้าง

ลดลง โดยอาจใช้วิธีการหักเงินค่างานในงวดถัดไป หรือหักเงินจากหลักประกันสัญญาแล้วแต่กรณี (ระเบียบฯ สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง; พงศ์ชัย วิชาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549)

อ้างอิงในสัญญาก่อสร้างของโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 สาย อ.สิชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในข้อสัญญาย่อย (Sub-clause) ที่ 70.3 Adjustment Formulae ได้ระบุสูตร K_n คือ Price adjustment factor เพื่อใช้ในการคำนวณค่าการปรับราคาค่าก่อสร้างสำหรับการเบิกเงินงวด (Interim Payment) ดังแสดงด้านล่าง

$$K_n = A + b(L_n/L_0) + c(M_n/M_0) + d(E_n/E_0) + \text{etc.}$$

- เมื่อ K_n คือ ค่าผลรวมที่ได้จากการปรับแก้ราคาในการทำงาน ณ เดือนปัจจุบัน n
- A คือ ค่าสัมประสิทธิ์คงตัวที่ใช้ในการจ่ายเงิน
- b, c, d, \dots คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณจากราคาที่เกี่ยวข้องในการทำงานตามตารางค่าปรับแก้ของแรงงาน เครื่องจักร และวัสดุคิบ และเมื่อ $A + b + c + d + \dots = 1.00$
- L_n, E_n, M_n, \dots คือ ดัชนีราคาในปัจจุบันหรือดัชนีราคาอ้างอิงของแรงงาน เครื่องจักร วัสดุ และอื่นๆ ตามลำดับ ในช่วงเวลา n
- L_0, E_0, M_0, \dots คือ ดัชนีราคากลางหรือดัชนีราคาอ้างอิงของแรงงาน เครื่องจักร วัสดุ และอื่นๆ ตามลำดับ ในช่วงเวลาของการจ่ายเงินปัจจุบัน

การจ่ายเงินค่างานให้แก่ผู้รับเหมา ผู้ว่าจ้างจ่ายให้เป็นเงินบาท แต่เงินที่ได้รับจากแหล่งเงินกู้ และเงินช่วยเหลือเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ (USD) สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดในสัญญา เป็นอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Rate) ความเสียหายที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนจะชดเชยโดยค่า Escalation Factor (K) (พงศชัย วิชาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2548; ปองสุข อนุดิษฐ์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

ในกรณีที่ผู้รับเหมาไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามสัญญาโดยเหตุสุดวิสัย แต่ในทางส่วนราชการผู้ว่าจ้างอนุมัติให้มีการต่อสัญญา และสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาแบบปรับราคาได้ ผู้รับเหมาก็สามารถนำค่า K มาคำนวณเพื่อขอรับเงินชดเชยในช่วงเวลาที่ต่อสัญญาออกไปได้เช่นกัน และในการเบิกจ่ายเงินไม่ทันปีงบประมาณพบว่าการจ่ายเงินชดเชยให้ผู้รับเหมาในกรณีที่ใช้สัญญาแบบปรับราคาได้นั้น หากรัฐบาลต้องจ่ายเงินชดเชยข้ามปีงบประมาณผู้รับเหมาไม่สามารถคิดดอกเบี้ยจากรัฐบาลได้ และเป็นหน้าที่ของผู้รับเหมาที่จะต้องรับผิดชอบขอรับเงินชดเชยจากสำนักงบประมาณภายในกำหนด 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ส่งมอบงานงวดสุดท้าย แต่ถ้าหากพ้น

กำหนดนี้ไปแล้วผู้รับเหมาไม่มีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องเงินชดเชยค่างานก่อสร้างจากผู้จ้างเหมาได้อีกต่อไป (ระเบียบฯ สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง อ้างถึงใน ปองสุข อนุคิดย์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2548)

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

สำหรับข้อมูลในการเปลี่ยนแปลงราคาของโครงการก่อสร้างถนนในประเทศเวียดนาม ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลจำเพาะเพื่อทำการศึกษาดังกล่าว แต่ข้อมูลที่ได้มาจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น พบว่าในการดำเนินงานของ Ministry of Construction ไม่มีเอกสารเฉพาะในการประเมินค่าการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง แต่สำหรับโครงการก่อสร้างที่เป็นโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือที่ดำเนินงานก่อสร้างในเวียดนามนั้นจะปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างผู้ให้ทุนกับ Ministry of Finance ของเวียดนาม (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

ในการปรับแก้ราคาของทรัพยากรที่ใช้ในการก่อสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นโดยใช้ Escalation Factor (K) ที่ปรากฏอยู่ในสัญญาก่อสร้างของโครงการ และผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอปรับแก้ Escalation Factor (K) ได้ภายในระยะเวลา 12 เดือนนับจากวันที่ทำสัญญาเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลเวียดนาม แต่เมื่อการดำเนินงานเกิน 12 เดือนแล้วการปรับแก้ราคาของทรัพยากรหรือวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่เปลี่ยนแปลงไปจะใช้ Escalation Factor (K) นั้นไปตลอดจนโครงการก่อสร้างเสร็จสิ้น (Nguyen Xuan Pho; Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Ministry of Construction พบว่าผู้จ้างได้ระบุอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่คงตัว (Fixed Rate) ในสัญญา ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ผู้รับเหมาได้ทำสัญญา แต่เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงจากสัญญามากผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอปรับแก้อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวได้ (Nguyen Xuan Pho; Nguyen Xuan Ving, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

นอกจากนี้ทางเจ้าหน้าที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับค่า K ที่ใช้ในสัญญาก่อสร้างแบบปรับราคาได้ว่า ค่า K ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือทั้งผู้รับเหมาและผู้จ้างไปพร้อมกัน กล่าวคือช่วยลดความเสี่ยงของผู้รับเหมา กรณีที่ได้รับความเสียหายจากวัสดุก่อสร้างมีราคาสูงขึ้นโดยให้ได้รับการชดเชยในส่วนของผลต่างราคาวัสดุก่อสร้าง ณ วันที่ประกวดราคาได้ เทียบกับวันส่งมอบงานในแต่ละงวด ในขณะที่ผู้จ้างใช้ค่า K เป็นเครื่องมือป้องกันมิให้ผู้รับเหมาเอาเปรียบโดยการบวกราคาวัสดุก่อสร้างเพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ล่วงหน้ามากเกินไป (พงศชัย วิชาสุขมงคล, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2548; Siharath, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548; Douangprachanh, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548)

จาก Thomas (1993) ได้กล่าวถึงการพิจารณาความผันผวนของราคาตามสัญญาว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีการใช้สูตรในการคำนวณที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป ซึ่งคิดตามมูลค่าของงานที่ได้ทำเสร็จไปในแต่ละเดือน โดยมีวันฐาน (Base Date) เป็นวันที่ประเมินราคา และความผันผวนสามารถหาได้จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากดัชนีที่เผยแพร่ (Published Indices) มีสูตรในการคำนวณดังแสดง

$$INFLATION = \sum \left(\frac{AMV \times MI}{BI} \right) - \sum \left(\frac{PMV \times MI}{BI} \right)$$

AMV = Actual Monthly Value (or Cost)	Note: If monthly value is used,
MI = Index for Relevant Month	result may have to be adjusted
PMV = Planned Monthly Value (or Cost)	for profit element
BI = Base Index (at Tender)	

รูปที่ 6-3 การคำนวณหาค่าความผันผวนโดยใช้ค่าดัชนีที่ประกาศ (Calculation of Fluctuations using Published Indices: ที่มา Thomas, 1993)

เมื่อมีความล่าช้าเกิดขึ้นในโครงการก่อสร้าง ในกรณีของสัญญาแบบราคาคงที่ (Fixed Price Contract) ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประมาณราคามีวิธีในการพิจารณาโดยทำการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของงานที่เกิดขึ้นจริงและมูลค่า (หรือค่าใช้จ่าย) ของงานที่ได้ทำเสร็จไปในแต่ละเดือน กับความก้าวหน้าของแผนงานที่ได้คาดการณ์ไว้และมูลค่า (หรือค่าใช้จ่าย) ของงานที่ได้วางแผนเอาไว้ ซึ่งผลที่ได้จากการเปรียบเทียบนี้เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นของมูลค่าเงินที่แตกต่างหรือภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) ที่เป็นผลมาจากความล่าช้า

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในทั้งสามประเทศกับการพิจารณาความผันผวนที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป พบว่าการพิจารณามีความคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างกันที่รายละเอียดในการพิจารณา นั่นคือ ในการศึกษาของลาว ไทย และเวียดนามได้มีการพิจารณาลึกลงไปในรายละเอียดและมีค่าที่ได้ออกมาเป็นอัตราร้อยละของมูลค่างานตามสัญญาต่อวัน แต่การพิจารณาความผันผวนที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ผลของการพิจารณาออกมาเป็นมูลค่าเงินที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการพิจารณาอัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจไม่ครบถ้วนในส่วนของข้อมูลที่นำมาใช้ในการพิจารณาทำให้ผู้รับเหมาไม่ได้รับความเป็นธรรมในการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

6.5 วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำหรับสำนักงาน (Home Office Overhead)

จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิธีที่ใช้ประเมินต้นทุนทางอ้อมสำหรับสำนักงานซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่วิธีที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน (Jervis และ Levin, 1988; Murdoch และ Hughes, 1996; Thomas, 1993; Levin, 1998) ได้แก่

- Emden's Formula เป็นการประเมินโดยใช้สัดส่วนต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่เกิดขึ้นจากเอกสารทางบัญชีของผู้รับเหมากับความล่าช้าที่เกิดจากการละเมิดสัญญา

$$\text{H.O. (profit) percentage} = \frac{\text{Total Overhead Cost (profit)}}{\text{Total Turnover}} \times 100$$

$$\text{Amount Claimed} = \frac{\text{H.O.}}{100} \times \frac{\text{Contract Sum}}{\text{Contract Period}} \times \text{Period of Delay}$$

- Eichleay's Formula เป็นสูตรที่ได้รับการนิยามอย่างแพร่หลายในอเมริกา อย่างไรก็ตาม สูตรการคำนวณดังกล่าวอาจทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิต้นทุนทางอ้อมสำนักงานซ้ำซ้อน เช่น ในกรณีที่ความล่าช้าดังกล่าวมีเหตุผลมาจากการเพิ่มงาน ต้นทุนทางอ้อมสำนักงานของงานที่เพิ่มขึ้นนั้นถูกรวมไว้ในค่าชดเชยงานเพิ่มเรียบร้อยแล้ว

$$\text{Overhead Allocable to the Contract} = \frac{\text{Contract Billings}}{\text{Total Billings for Contract Period}} \times \text{Total Overhead for Contract Period}$$

$$\text{Daily Contract Overhead} = \frac{\text{Allocable Overhead}}{\text{Days of Performance}}$$

$$\text{Amount Claimed (Total added overhead)} = \text{Daily Contract Overhead} \times \text{Days of Delay}$$

- Comparative Absorption Rates เป็นการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำนักงานโดยหาส่วนต่างระหว่างต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่เกิดขึ้นจริงและอัตราส่วนต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่ควรจะมี โดยถือว่า อัตราต้นทุนทางอ้อมสำนักงานขณะขยายเวลาโครงการ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- Hudson Method เป็นการประเมินโดยหาสัดส่วนของต้นทุนทางอ้อมสำนักงานสำหรับระยะเวลาโครงการในสัญญาและใช้สัดส่วนดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่เกิดขึ้นเหมากับความล่าช้าที่เกิดจากการเพิ่มงาน

- Carteret Method เป็นการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำนักงาน โดยหาความแตกต่างของอัตราต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่เกิดขึ้นจริงระหว่างช่วงก่อนที่จะมีความล่าช้าและช่วงล่าช้าของโครงการ (Total Contract Cost) คูณกับส่วนต่างของอัตราต้นทุนทางอ้อมสำนักงานที่ได้ อย่างไรก็ตามการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำนักงานด้วยวิธีดังกล่าวนี้ยังคงเป็นปัญหาโดยเฉพาะในกรณีที่อัตราต้นทุนทางอ้อมสำนักงานระหว่างช่วงก่อนที่จะมีความล่าช้าและช่วงล่าช้าของโครงการมีอัตราเท่ากัน ทำให้ส่วนต่างเป็นศูนย์

จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของประเทศไทยและลาว พบว่ามีวิธีการคิดชดเชยต้นทุนการดำเนินงานในสำนักงาน (Home Office Overhead) เป็นอัตราร้อยละของมูลค่างานที่เกิดความเสียหาย โดยใช้สูตรที่ใกล้เคียงกับ Emden's Formula ในการคิดชดเชยต้นทุนดังกล่าว (Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548) แต่สำหรับการศึกษาของเวียดนามไม่มีการคิดชดเชยการเรียกร้องสิทธิในส่วนนี้ให้แก่ผู้รับเหมา (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) แต่ในความเป็นจริงแล้วฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่ได้ทำการพิจารณาในส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในสำนักงานให้แก่ผู้ว่าจ้าง และในการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายต่างๆที่เกิดขึ้นทางผู้รับเหมาได้มีบวกเพิ่มจากค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงรวมไปกับค่าแรงงานหรือวัสดุที่ใช้เพิ่มขึ้นในการดำเนินงานแล้ว

6.6 เอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ

จากการสำรวจและสอบถามเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่ดำเนินการก่อสร้างโครงการถนนของแต่ละประเทศที่ทำการศึกษเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิ และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ โดยใช้แบบสอบถาม มีผลจากการสำรวจดังแสดงในตารางที่ 6-1 ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจถึงเอกสารที่ผู้รับเหมาขาดส่งในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิของผู้ว่าจ้าง พบว่าการศึกษาในประเทศไทยพบว่าเอกสารที่ขาดส่งบ่อยครั้งที่สุดมีอยู่ 3 อย่างด้วยกัน คือ แผนการทำงานเบื้องต้น รายงานการควบคุมคุณภาพ และผังบัญชีจำนวนแรงงาน มีค่า R.I. เท่ากับ 0.68; ประเทศลาว เอกสารที่ขาดส่งบ่อยครั้งที่สุดมีอยู่ 7 อย่างด้วยกัน คือ จดหมายโต้ตอบ รูปถ่ายสถานที่แสดงถึงปัญหา รายงานและบันทึกประจำวัน บันทึกการส่งงาน รายงานและบันทึกค่าใช้จ่าย การส่งงานโดยปากเปล่า และผังบัญชีจำนวนแรงงาน มีค่า R.I. เท่ากับ 0.73; และประเทศเวียดนามมีเอกสารที่ผู้รับเหมาขาดส่งบ่อยที่สุด คือ รายงานการประชุม มีค่า R.I. เท่ากับ 0.75

จากผลในการตอบแบบสอบถาม พบว่าเอกสารที่ผู้รับเหมาที่ดำเนินงานก่อสร้างในลาวให้ความสำคัญมากที่สุด คือ แผนการทำงานเบื้องต้น และแผนการดำเนินงานที่ปรับปรุงแล้ว มีค่า R.I. เท่ากับ 0.63; เอกสารที่ผู้รับเหมาที่ทำงานในไทยให้ความสำคัญมากที่สุด คือ บันทึกการชี้แจง

รายละเอียด และรูปภาพที่แสดงถึงปัญหา มีค่า R.I. เท่ากับ 0.52; และเอกสารที่ผู้รับเหมาที่ทำงานในเวียดนามให้ความสำคัญมากที่สุดมีถึง 4 อย่างด้วยกัน คือ แผนการดำเนินงานที่ปรับปรุงแล้ว รูปภาพที่แสดงถึงปัญหา รายงานและบันทึกค่าใช้จ่าย มีค่า R.I. เท่ากับ 0.35

ตารางที่ 6-1 ความเห็นจากฝ่ายผู้ว่าจ้างถึงเอกสารที่ผู้รับเหมาขาดส่งในการเรียกร้องสิทธิ

รายการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิ	Relative Index (R.I.)			Rank (R)		
	ลาว	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไทย	เวียดนาม
Preliminary and baseline schedules.	0.63	0.68	0.45	4 ^a	1 ^a	6
Updated project schedules.	0.63	0.64	0.35	4 ^a	2 ^a	7 ^a
Relevant correspondences between parties.	0.73	0.60	0.55	1 ^a	3 ^a	4
Clarification memos.	0.67	0.52	0.50	3	5 ^a	5 ^a
Minutes of meeting.	0.70	0.56	0.75	2 ^a	4 ^a	1
Photographs represent the problems.	0.73	0.52	0.35	1 ^a	5 ^a	7 ^a
Daily report and logs.	0.73	0.64	0.65	1 ^a	2 ^a	3 ^a
Change order logs.	0.70	0.56	0.50	2 ^a	4 ^a	5 ^a
Submittal logs.	0.73	0.52	0.50	1 ^a	5 ^a	5 ^a
Cost of report and records.	0.73	0.56	0.35	1 ^a	4 ^a	7 ^a
Oral instructions.	0.73	0.60	0.50	1 ^a	3 ^a	5 ^a
Report of quality control.	0.70	0.68	0.65	2 ^a	1 ^a	3 ^a
Chart of labor power.	0.73	0.68	0.70	1 ^a	1 ^a	2

หมายเหตุ: ^a มีลำดับความสำคัญจ้ำกัน

Tochaiwat (2005) กล่าวว่าผู้จัดการการเรียกร้องสิทธิ (Claim Managers) บางส่วนยังไม่ทราบว่ามีเอกสารใดบ้างที่มีความจำเป็นในการพิจารณาถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น และผู้จัดการในบางส่วนเห็นว่าเอกสารที่มีความจำเป็นในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิเช่น ขาดข้อมูลที่มีความจำเป็น มีข้อบกพร่องในการเขียนเอกสารรายงาน แบบฟอร์มของเอกสารที่ใช้ในหน่วยงานมีความแตกต่างกัน และมีการบันทึกที่ไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ Levin (1998) กล่าวถึงเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินงานว่าเป็นสิ่งที่ใช้ตัดสินใจเพื่อยุติการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเอกสารและหลักฐานดังกล่าวประกอบด้วยตารางบันทึกเวลา (Time Card) ระบบบัญชีค่าใช้จ่าย (Cost Account System) อัตราผลิตผล (Production Rates) ใบรับวัสดุ (Material Receipts) แผนการดำเนินงานก่อสร้าง แผนการใช้จ่ายเงิน (Cash Flow) รายการบันทึกจดหมายโต้ตอบ รายงานการประมวลผลค่าใช้จ่ายจากคอมพิวเตอร์ (Computer Cost Reports) บันทึกการทำงานรายวัน รูปภาพการดำเนินงาน

แบบฟอร์มพิเศษสำหรับบันทึกการเรียกร้องสิทธิและการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Special Forms for Claims and Change Order Records) การตรวจงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิรายเดือน (Monthly Claims Reviews)

จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของทั้งสามประเทศ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรายการเอกสารที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิเพื่อใช้สนับสนุนประกอบการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง โดยเอกสารและบันทึกต่างๆที่มักใช้เป็นเอกสารสนับสนุนในการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง (พงค์ชัย วิชาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) โดยส่วนใหญ่แล้วจะประกอบด้วย

1) จดหมายโต้ตอบ (Correspondence) การติดต่อสื่อสารระหว่างฝ่ายใดๆในโครงการก่อสร้างได้ทำการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจะเป็นไปได้ลำบาก ถ้าข้อมูลไม่ถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของจดหมายโต้ตอบทั่วไป บันทึกช่วยจำ หนังสือชี้แจงงาน โดยมีการจัดแบ่งและลำดับเอกสารเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา

2) รูปถ่าย และเทปบันทึก (Photograph and Videotape) รูปถ่ายเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการติดตามความก้าวหน้าของโครงการ โดยทั่วไปในการเรียกร้องสิทธิมักใช้รูปถ่ายเพื่อเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังที่มีการเปลี่ยนแปลงงาน หรือวิธีการทำงาน ซึ่งช่วยให้เห็นถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงงาน ตลอดจนใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนในการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น การใช้รูปถ่ายในการเรียกร้องสิทธิช่วยให้ผู้ที่ทำการพิจารณาที่ไม่ได้ทำการสำรวจภาคสนามด้วยตนเองสามารถเข้าใจถึงสภาพที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการอธิบาย โดยในการใช้ภาพถ่ายเป็นเอกสารในกระบวนการเรียกร้องสิทธินั้นได้มีการระบุ วันที่ ผู้ที่ทำการถ่ายภาพ รหัสภาพ สถานที่ที่ติดตั้งกล้อง รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

3) รายงานประจำวัน และรายงานประจำสัปดาห์ เป็นเอกสารที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในภาคสนามและในสำนักงานในแต่ละวัน หรือสัปดาห์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของรายงานประจำวัน นอกจากยังใช้ในการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง แล้วยังใช้เป็นข้อมูลในการบริหารโครงการในปัจจุบันและวางแผนโครงการในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีปัญหาหรือข้อพิพาทเกิดขึ้น รายงานประจำวันจะกลายเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์เหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น

4) เอกสารเปลี่ยนแปลงงาน (Change Order) เป็นเอกสารที่ออกโดยผู้ว่าจ้างและลงนามโดยทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ว่าจ้าง และฝ่ายผู้รับเหมา เพื่อแจ้งให้ทราบว่าสัญญาได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตงาน ทั้งนี้ในเอกสารเปลี่ยนแปลงงานได้ทำการบันทึกรายละเอียดต่างๆอย่างรอบคอบ รวมทั้งระบุจำนวนเงินที่เสนอ จำนวนวันที่ขอขยาย วันเวลาที่มีการเจรจาต่อรอง วันที่ได้รับอนุมัติ

5) เอกสารสัญญา (Contract Documents) ประกอบด้วยสัญญา ข้อกำหนดทั่วไป ข้อกำหนดเฉพาะ เอกสารแนบท้าย แบบรูปก่อสร้างและข้อกำหนดละเอียด คำสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Change Orders or Modifications of Contract) นอกจากนี้เอกสารสัญญายังรวมถึงใบประมาณราคา เนื่องจากเอกสารต่างๆเหล่านี้มีความจำเป็นในการประเมินค่าการเรียกร้องสิทธิ

6) เอกสารด้านราคา (Cost Record) เป็นเอกสารในการส่งจ่ายเงินที่ฝ่ายผู้ว่าจ้างออกให้แก่ฝ่ายผู้รับเหมา และฝ่ายผู้รับเหมาช่วง เนื่องจากเอกสารด้านราคาเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ในการประกอบการเรียกร้องสิทธิของฝ่ายผู้รับเหมา อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของโครงการ ตารางที่ 6-2 แสดงเอกสารด้านราคาที่ใช้ในกระบวนการเรียกร้องสิทธิ

ตารางที่ 6-2 เอกสารด้านราคาที่ใช้ในกระบวนการเรียกร้องสิทธิ

เอกสารด้านราคาที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิ	
1. ใบอนุมัติการเบิกจ่าย (Certified Payroll)	12. ผังทางบัญชี
2. ใบลงเวลาประจำวัน	13. รายงานประจำวันและข้อมูลต้นทุน
3. รายการเบิกจ่ายที่ถูกยกเลิก (Payroll Checks-Cancelled)	14. ใบสั่งซื้อวัสดุ
4. งบการเงิน	15. ข้อมูลเจ้าหน้าที่จ้าง
5. เอกสารสัญญา (Contract Documents)	16. ใบรับสินค้า วัสดุ
6. แผนงานต้นทุน (Cost-Loaded Schedule)	17. เช็คชียยกเลิก
7. แผนมูลค่างาน (Schedule of Value)	18. รายงานการคำนวณการประมาณราคาก่อนการประมูล
8. ใบขอเบิกจ่ายเงินงวด (Progress Payment Requisition)	19. เอกสารการประมูลงาน
9. เอกสารเปลี่ยนแปลงงาน และเอกสารสนับสนุน	20. สัญญารับจ้างช่วง
10. ผลการประเมินทางคอมพิวเตอร์	21. รายงานต้นทุนโครงการ
11. บัญชีแยกประเภท สมุดประจำวัน	22. รายงานการใช้เครื่องจักร

7) แผนงาน (Schedule) โดยทั่วไปแล้วสามารถจำแนกแผนงานที่ใช้ในงานก่อสร้างออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- Original Schedule เป็นแผนงานที่ฝ่ายผู้รับเหมาใช้ในการประมูลงาน ถือเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้า การขัดขวางการทำงาน หรือการเร่งงาน
- Updated Schedule เป็นแผนงานที่บอกให้ทราบถึงสถานะของโครงการในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังแสดงงานที่คงเหลือ ณ เวลานั้น
- Revised Schedule เป็นแผนงานที่ได้จากการปรับปรุง Original Schedule เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงาน ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับ Original Schedule หรือปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้า ในกรณีที่มีการปรับปรุง Original Schedule ถือว่า Revised Schedule เป็นพื้นฐาน
- Impacted Schedule เป็นแผนงานที่ได้จากการเพิ่มลดกิจกรรมที่ล่าช้า Original Schedule เพื่อแสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นเนื่องจากกิจกรรมที่ล่าช้า

8) รายงานการประชุม (Minutes of Meeting) ผู้ที่ทำการบันทึกการประชุมในแต่ละครั้งควรเป็นคนเดียวกัน โดยบันทึกหัวข้อการประชุม มติการประชุมและการดำเนินงาน รวมถึงผู้ที่เข้าร่วมประชุม ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นควรมีการแก้ไขก่อนการประชุมในวาระถัดไป

9) รายงานเกี่ยวกับวัสดุและแรงงานที่ใช้ เป็นเอกสารที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวัสดุ และแรงงานที่ใช้ในโครงการ โดยรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินต้นทุนเบื้องต้น ต้นทุนที่ใช้จริง ราคารวมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อโครงการแล้วเสร็จ ซึ่งช่วยให้ทราบถึงสถานะทางการเงินของฝ่ายผู้รับเหมา

10) เอกสารสอบถามข้อมูล (Request for Information, RFI) ในกรณีที่ฝ่ายผู้รับเหมาพบว่ามีข้อขัดแย้งหรือมีข้อผิดพลาดใดๆ ในเอกสารสัญญา ตลอดจนข้อสงสัยใดๆ ที่เกี่ยวกับการตีความหรือต้องการคำชี้แจงในเอกสารสัญญา ฝ่ายผู้รับเหมาจะทำการออกเอกสาร RFI เพื่อสอบถามข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้รายละเอียดในแบบฟอร์ม RFI นั้นอย่างน้อยควรมีรายละเอียดของปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมเอกสารอ้างอิง และวันที่ทำการจัดส่ง RFI รวมถึงวันที่ต้องการตอบกลับ หลังจากนั้นควรมีการบันทึก RFI แต่ละฉบับลงใน RFI log โดยรายละเอียดของ RFI log ควรประกอบด้วยวันที่หมายเลขกำกับเอกสาร รายละเอียด ชื่อ และวันที่เอกสารตอบกลับจริง รวมถึงเอกสารอ้างอิง

6.7 แหล่งข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการพิจารณาขยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเรียกร้องสิทธิ

ในแต่ละประเทศมีข้อมูลในการดำเนินงานงานก่อสร้างของแต่ละโครงการที่มีความแตกต่างกันออกไปตามแหล่งของข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ และข้อมูลในแต่ละวันนั้นยังมีความแตกต่างกัน ดังนั้นก่อนที่จะมีการดำเนินงานควรทำการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ละเอียดและรอบคอบเพื่อป้องกันการเรียกร้องสิทธิที่อาจเกิดตามมาได้ในภายหลัง

การศึกษาในประเทศลาว

อ้างอิงในสัญญาก่อสร้างของโครงการ Northern Economic Corridor Project, National Highway 3 (R.3) ในข้อกำหนดที่ 70.7 Sources of Indices ได้กำหนดแหล่งที่มาของดัชนีตัวต่างๆที่นำมาใช้ในการคำนวณปรับราคาของโครงการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ใช้คำนวณหาค่า P_n ของโครงการก่อสร้าง และมีแหล่งที่มาของข้อมูลสำหรับแต่ละตัวแปรในสมการที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 6-3

นอกเหนือจากนี้ในข้อกำหนดที่ 72.2 Currency Proportions ได้ระบุถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนของหน่วยเงินที่ใช้ในโครงการ โดยใช้ข้อมูลจาก The Banque pour le Commerce Exterieur Lao (BCEL), Vientiane ประเทศลาว หรือจากแหล่งข้อมูลอื่นที่ทางฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาตกลงกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ระบุไว้เมื่อ 28 วันก่อนวันสุดท้ายของการยื่นซองประกวดราคา (Submission of Bids)

ตารางที่ 6-3 แหล่งที่มาของข้อมูลดัชนีที่ใช้พิจารณาองค์ประกอบ ค่า P_n ของประเทศลาว

ที่	ดัชนี	แหล่งที่มา
1	ค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานลาวในหน่วยกิบ	Ministry of Labour and Social Welfare
2	ราคาสินค้าวัสดุก่อสร้าง (ไม่รวมเหล็กและซีเมนต์)	Thai Ministry of Commerce
3	ราคาเหล็ก	Thai Ministry of Commerce
4	ราคาซีเมนต์	Thai Ministry of Commerce
5	ราคาแอสฟัลท์	Thai Ministry of Commerce
6	ราคาเครื่องจักรกลและบริภัณฑ์	Thai Ministry of Commerce
7	ราคาน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	Lao State Fuel Company
8	อัตราแลกเปลี่ยนเงิน	Banque pour le Commerce Exterieur Lao (BCEL)

การศึกษาในประเทศไทย

อ้างอิงในสัญญาก่อสร้างของโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 สาย อ.สีชล – อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในข้อกำหนดที่ 70.4 Sources of Indices ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของค่าต่างๆที่มีกำหนดในสูตรเพื่อคำนวณค่าการปรับราคาค่าก่อสร้าง ซึ่งตัวเลขที่ใช้แทนค่าในสูตรแต่ละประเภทงานก่อสร้างที่เป็นองค์ประกอบของค่า K ดัชนีราคาดังกล่าวจัดทำและเผยแพร่เป็นประจำทุกเดือนโดยสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ และนอกจากนี้ในข้อกำหนดที่ 72.2 Currency Proportions กล่าวถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงของหน่วยเงินที่ใช้ในโครงการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูล ณ 28 วันก่อนวันสุดท้ายของการยื่นซองประกวดราคา โดยมีการกำหนดไว้ใน Appendix to Bid ของโครงการ ระบุโดยผู้รับเหมาก่อนที่จะส่งให้ฝ่ายผู้ว่าจ้างในวันที่ยื่นซองประกวดราคา

การศึกษาในประเทศเวียดนาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ใน Ministry of Construction พบว่าแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณในการปรับราคาค่าก่อสร้างได้มาจาก Ministry of Finance ของเวียดนาม (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) และสำหรับข้อมูลที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนหรือค่าเงินต่างๆในงานก่อสร้างโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในเวียดนามของแต่ละโครงการนั้นได้ระบุไว้ใน Appendix to Bid ของโครงการนั้นๆ (Nguyen Viet Hung, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามถึงเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิจากเจ้าหน้าที่ในทั้งสามประเทศที่ได้ตอบแบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่กล่าวว่าเอกสารดังกล่าวได้ระบุไว้แล้วในสัญญาที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้างของแต่ละโครงการซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในทุกโครงการ และจากการสัมภาษณ์วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างในกองโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ ประเทศไทย พบว่าเอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาในบางครั้งยังขาดความน่าเชื่อถือได้จากการนำเสนอข้อมูลในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง (พงศัชช วิภาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549 และวัลลภ วิรุพหกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549) นอกจากนี้จากการศึกษาองค์ประกอบของค่าชดเชยความเสียหายเนื่องจากความล่าช้าประกอบด้วย

- อัตราค่าแรงที่เพิ่มขึ้น
- ชั่วโมงแรงงานที่เพิ่มขึ้นเนื่องจาก Productivity ที่ลดลง
- ต้นทุนค่าวัสดุที่เพิ่มขึ้น
- ต้นทุนทางอ้อมผันแปรของหน้างาน
- ต้นทุนทางอ้อมคงที่ของหน้างาน
- ต้นทุนทางอ้อมคงที่ของบริษัทที่เพิ่มขึ้น
- ต้นทุนทางอ้อมผันแปร

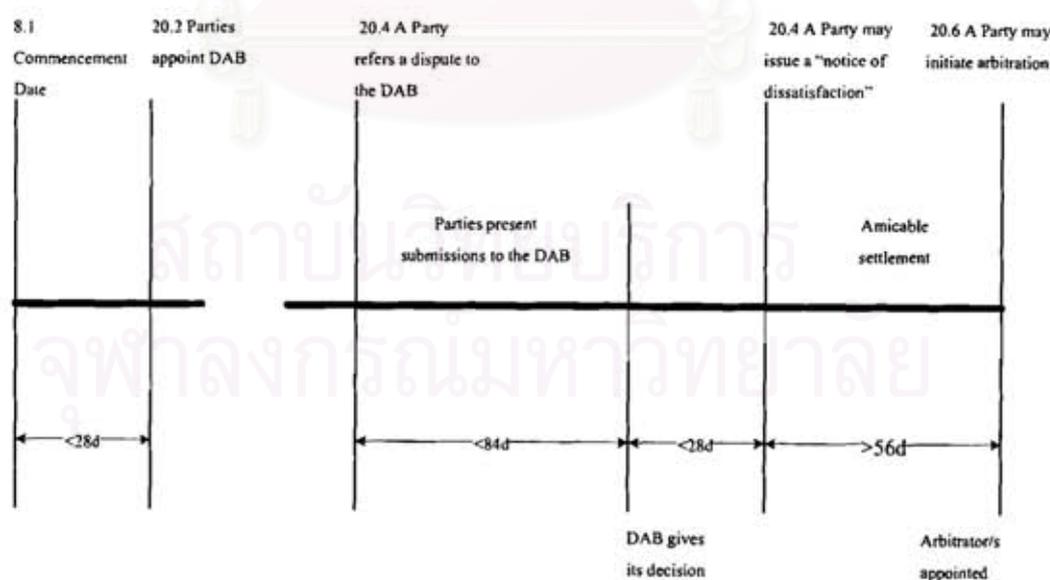
- ต้นทุนรับเหมาช่วงที่เพิ่มขึ้น
- ค่าเช่าเครื่องจักร
- ต้นทุนในการใช้งานเครื่องจักรของฝ่ายผู้รับเหมาเอง
- ต้นทุนการเงิน
- กำไร
- ค่าเสียโอกาสในการทำกำไร
- ต้นทุนเครื่องจักรของฝ่ายผู้รับเหมาที่เพิ่มขึ้น

6.8 กระบวนการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทในการเรียกร้องสิทธิ

เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพิจารณาการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการชดเชยดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่ได้คาดเอาไว้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในทั้งสามประเทศมีกระบวนการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทที่จะได้กล่าวถึงดังนี้

การพิจารณาตัดสินการเรียกร้องสิทธิ

เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิจากข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในระหว่างการค้าดำเนินงาน จากข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของทั้งสามประเทศ โดยส่วนใหญ่มีเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเรื่องการเงิน (Financial) นั่นคือ การเบิกจ่ายเงินในส่วนที่ฝ่ายผู้รับเหมาเห็นว่าตนเองมีสิทธิสมควรได้รับการชดเชยจากฝ่ายผู้ว่าจ้าง ได้แก่ ค่าปรับราคา ค่าความเสียหายที่มีสาเหตุมาจากฝ่ายผู้ว่าจ้าง เป็นต้น

รูปที่ 6-4 ลำดับเหตุการณ์โดยทั่วไปของข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในข้อกำหนดที่ 20 ของ FIDIC (1999)

[Typical Sequence of Dispute Events Envisaged in Clause 20; ที่มา: FIDIC (1999)]

ในการศึกษาของลาวพบว่าเมื่อเกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นในโครงการก่อสร้างส่วนใหญ่แล้ว ทางฝ่ายผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้างจะทำการเจรจาตกลง (Negotiate) โดยพิจารณาอ้างอิงจากเอกสารและหลักฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินและพิจารณา ได้แก่ การขยายระยะเวลาการก่อสร้างพิจารณาจากประสบการณ์ของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และมูลค่างานที่เพิ่มขึ้นทางวิศวกรโครงการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการพิจารณา โดยใช้ข้อมูลจากราคากลางของ Ministry of Finance ของประเทศลาว นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาเพิ่มเติมจากหลักฐานและเอกสาร ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (Chaluensouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และการเก็บรวบรวมข้อมูลในฝ่ายโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือ กรมทางหลวง ประเทศไทย พบว่าในการพิจารณาคัดสินการเรียกร้องสิทธิในกรณีต่างๆ มีความจำเป็นที่ต้องอาศัยบุคคลจากหลายฝ่ายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความเชี่ยวชาญอำนาจในการตัดสินใจ เอกสาร และหลักฐานที่ใช้ประกอบในการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ในกระบวนการพิจารณาคัดสินการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นนั้นทางหน่วยงานจะปฏิบัติตามที่ระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง ซึ่งในสัญญาได้มีการกำหนดขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจของแต่ละตำแหน่งในหน่วยงาน และเอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณา (พงศัชช วิภาสุรมณฑล, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาและตัดสินเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างในเวียดนามพบว่าเมื่อมีการเรียกร้องสิทธิขึ้นผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะทำการเจรจาตกลง โดยพิจารณาอ้างอิงจากเอกสารและหลักฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินและพิจารณา คือ ในเรื่องของขยายระยะเวลาการก่อสร้างพิจารณาจากประสบการณ์ของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง รวมถึง Project Management Board ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ ที่เกิดขึ้น (Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549)

ในการดำเนินงานก่อสร้างของโครงการในลาว ไทย และเวียดนามเมื่อมีปัญหา หรือข้อพิพาทเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างอยู่นั้นทางผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาได้มีการเจรจากันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดขึ้นพิพาทหรือขัดแย้งกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วทั้งสองฝ่ายสามารถทำการเจรจาตกลงกันได้ คือ สามารถยุติปัญหาหรือข้อพิพาทดังกล่าวได้ที่ขั้นตอนของการเจรจาตกลง ซึ่งไม่มีปัญหาเกิดขึ้นถึงการใช้ Dispute Adjudication Board (DAB) หรือขั้นตอนอื่นในการแก้ไขปัญหาคือได้แก้ปัญหาคือได้มีระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง

6.9 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิ

การดำเนินงานก่อสร้างมีปัญหาเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน รวมไปถึงกระบวนการประเมินค่าการเรียกร้องสิทธิ ปัญหาส่วนใหญ่จากความพึงพอใจของผู้รับเหมาในการพิจารณาชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ปัญหาในการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น

จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาของทั้งสามประเทศ พบว่าระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริง (ที่ได้เรียกร้องสิทธิไป) กับระยะเวลาที่ได้ชดเชยมา (ที่พิจารณาโดยฝ่ายผู้ว่าจ้าง) ไม่มีความสอดคล้องกัน ทำให้ผู้รับเหมาไม่พอใจกับผลการพิจารณาดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาในการประเมินค่าใช้จ่ายที่พบส่วนใหญ่ (พงศศิขย วิชาสุรเมณฑล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2549; วัลลภ วิรุพหกุล, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2549; Chudley, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2548; Khamanivong, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2548; Chaleunsouk, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2548; Nguyen Xuan Pho, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2549) ได้แก่

- ความไม่พอใจกับค่าชดเชยที่ฝ่ายผู้ว่าจ้างพิจารณาให้เนื่องจากมูลค่าในการเรียกร้องสิทธิโดยผู้รับเหมามีค่าสูงกว่าที่ประเมินได้จริง
- เอกสาร และหลักฐานที่ใช้อ้างอิงในการเรียกร้องสิทธิเพื่อประเมินค่าใช้จ่ายมีความบกพร่องในการจัดบันทึก และเก็บรวบรวมข้อมูล
- ความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง
- ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาประเมินค่าความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน

นอกจากนี้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในงานเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิของการศึกษาในทั้งสามประเทศ พบว่าเอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างโดยส่วนใหญ่แล้วมีข้อบกพร่องต่างๆ ได้แก่ ขาดการลำดับความสำคัญของเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียกร้องสิทธิ การจัดบันทึกไม่ครบถ้วน มีเอกสารในการอ้างอิงมากเกินไป เอกสารไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีแบบฟอร์มมาตรฐานที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิ ขาดเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องใช้ในการพิจารณา

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิ

แนวทางการป้องกันปัญหาที่อาจตามมาในภายหลังเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงาน โดยผู้รับเหมาควรมีการเก็บข้อมูล หลักฐานที่เกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้ง เช่น จดหมาย

ได้ตอบ แบบก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงรายการประกอบแบบ และการประมาณราคา ในส่วนของแผนการดำเนินงานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้รับเหมาควรเพิ่มความระมัดระวังงานเอกสารเป็นพิเศษด้วย

เจ้าของงานหรือตัวแทนควรเตรียมขั้นตอนในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลดังต่อไปนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของที่ต้องทำการตรวจสอบ; 2) วิธีการตรวจสอบ; 3) เกณฑ์ในการยอมรับและปฏิเสธ; 4) วิธีการในการเก็บบันทึกผลของการตรวจสอบ; และ 5) การเตรียมการสำหรับงานพิเศษ งานทำความสะอาด หรือวิธีการวัดปริมาณงาน สำหรับการควบคุมวัสดุและการบันทึกข้อมูลของสินค้า วัสดุคงคลังนั้นผู้ตรวจสอบควรทำการตรวจสอบและควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้ตั้งไว้ การควบคุมวัสดุดังกล่าวควรประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจรับ; 2) จำแนกประเภทวัสดุ; 3) การเก็บรักษา; 4) การควบคุม; และ 5) การแยกวัสดุส่วนที่ไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้เขายังแนะนำการบันทึกข้อมูลผลการทดสอบว่าควรที่มีวันที่ทำการทดสอบ ชื่อผู้ทำการตรวจสอบ/ทดสอบ ข้อมูลที่จำเป็นอื่นๆ เช่น ชนิดของการตรวจสอบ ผลที่ได้จากการตรวจสอบ และการยอมรับผลการทดสอบ เป็นต้น

ปัญหาของผู้ตรวจสอบที่มีประสบการณ์ไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบทำให้ผู้รับเหมาต้องทำงานมากกว่าสัญญาที่ได้ทำข้อตกลงเอาไว้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ว่าจ้างมีภาระในการเปลี่ยนแปลงงานเพิ่มขึ้น ในบางครั้งผู้ตรวจสอบตัดสินใจไม่ทันการณ์จึงเป็นผลให้งานก่อสร้างเกิดความล่าช้าและค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้รับเหมากับผู้ว่าจ้างขึ้น อีกทั้งเขาได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ตรวจงานทำงานบกพร่อง คือ เงินเดือนน้อย ขาดแรงจูงใจในการทำงาน และขาดความเคารพนับถือ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐในการศึกษาของทั้งสามประเทศ และผู้รับเหมาของประเทศไทย และลาว รวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง ดังนี้

- การออกสำรวจสถานที่ก่อสร้างควรมีความละเอียดและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- ควรทำการส่งมอบสถานที่ก่อสร้างให้ตรงตามเวลาที่ได้กำหนดเอาไว้ในสัญญา
- ในการให้คำแนะนำหรือตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นควรใช้เวลาให้น้อยที่สุด
- มีการประสานงานที่ดีระหว่างแต่ละฝ่ายที่ดำเนินงานร่วมกัน
- ในการจัดทำเอกสารสัญญาและแก้ไขแบบรูปก่อสร้างควรมีความชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินงานก่อสร้าง
- ควรเลือก จัดหาทีมงานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร โครงการก่อสร้าง
- แนะนำให้ใช้สัญญา Non-Adversarial (Non-Adversarial Contracts)

นอกเหนือจากนี้ในระหว่างที่มีการดำเนินงานก่อสร้างควรมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการทบทวน พิจารณาถึงงานที่อยู่ในระหว่างการดำเนินงานนั้นว่ามีสิ่งใดที่จะต้องแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็วและสะดวกในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป ซึ่งในการประชุมดังกล่าวผู้รับเหมามีหน้าที่ต้องรายงานถึงความก้าวหน้าของงานที่ตนรับผิดชอบ เพื่อเป็นการป้องกันให้เกิดการเรียกร้องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นให้มีน้อยลง

จากข้อเสนอแนะ ดังกล่าวข้างต้น พบว่าทั้งฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างให้ความสำคัญกับการออกสำรวจสถานที่ก่อสร้าง การส่งมอบสถานที่ก่อสร้าง การให้คำแนะนำหรือตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ การประสานงานที่ดีระหว่างแต่ละฝ่ายที่ดำเนินงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และป้องกันปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง

แนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเรียกร้องสิทธิ

จากข้อมูลที่ได้ศึกษามาแล้วในบทก่อนหน้านี้นี้ทำให้ทราบถึงมูลเหตุที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม จากการวิจัยพบว่าการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิยังมีปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการเรียกร้องสิทธิควรรหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังนี้

- ผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาควรมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องภาษา และการตีความในสัญญาก่อสร้าง ซึ่งต้องมีผู้ที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้าง
- การดำเนินงานควรลดขั้นตอน ในการดำเนินงานบางขั้นตอนในการเรียกร้องสิทธิ เพื่อลดเวลาในการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพ
- ผู้รับเหมาควรศึกษา ทำความเข้าใจกับขั้นตอนต่างๆในการปฏิบัติงาน และเตรียมเอกสารหลักฐานประกอบการยื่นคำขอเพื่อเรียกร้องสิทธิให้ถูกต้องและครบถ้วน
- ผู้รับเหมาควรทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละงวดงานเป็นระยะ โดยไม่ปล่อยเวลาให้เนิ่นนานเกินไป จนทำให้มีปัญหาในการค้นหาเอกสารหลักฐานประกอบการเรียกร้องสิทธิ
- ฝ่ายผู้ว่าจ้าง ควรให้ความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินใจในการเรียกร้องสิทธิ เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติตามสัญญา
- วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างควรมีความเป็นกลางในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

- การพิจารณาคัดสินเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิควรพิจารณาในเรื่องของความปลอดภัยในงานก่อสร้าง และสิ่งแวดล้อม
- การแก้ไขปัญหาการเรียกร้องสิทธิ คือ ผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาควรสิ้นสุดที่การเจรจาตกลง เพื่อลดปัญหาการเกิดข้อพิพาทที่ทำให้เกิดข้อโต้แย้ง และการฟ้องร้อง

มากไปกว่านั้นในการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องาน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงาน ในสัญญาก่อสร้างควรระบุข้อกำหนดที่เกี่ยวกับจำนวนหรือปริมาณที่ฝ่ายผู้ว่าจ้างสามารถสั่งเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งอาจจะเป็นร้อยละของปริมาณงานตามสัญญา เช่น จาก Jervis และ Levin (1988) กล่าวว่าควรมีกำหนดการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้องานที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ที่อัตราร้อยละ 20 ของปริมาณงานตามสัญญา

ส่วนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการเรียกร้องสิทธิ ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ดังนี้ ในกระบวนการกำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างควรมีการจัดทำแบบฟอร์มที่ใช้สำหรับการกำหนดและการแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินงานก่อสร้าง เพื่อให้มีแบบฟอร์มมาตรฐานที่สามารถเข้าใจง่ายและใช้งานได้สะดวก พร้อมทั้งควรกำหนดตัวเอกสารที่ต้องใช้ประกอบกับการพิจารณาของฝ่ายผู้ว่าจ้าง นอกจากนี้ในกระบวนการพิจารณาและตรวจสอบการเรียกร้องสิทธิควรมีหน่วยงานในการตรวจสอบและประเมินผลจากการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมา โดยในหน่วยงานควรมีผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับสัญญาจ้าง ประสบการณ์ในการพิจารณาและตรวจสอบในการเรียกร้องสิทธิ โดยความเห็นของผู้วิจัยเกี่ยวกับการพิจารณาผลของการเรียกร้องสิทธินั้น ผู้วิเคราะห์การเรียกร้องสิทธิควรทำการตรวจสอบ ถ้าทุกฝ่ายสามารถเข้าใจถึงผลของการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะของผู้วิเคราะห์แล้ว ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องจะมีทัศนคติที่ดีในการเจรจาต่อรองของการเรียกร้องสิทธิ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาคือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างมีผู้ให้คำแนะนำว่าควรใช้วิธีการเจรจา โดยใช้เหตุผลในการเจรจาคัดสินปัญหามากกว่าใช้ข้อกำหนดในสัญญา ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ต้องใช้ความสามารถเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์ในด้านนี้โดยตรง เพื่อช่วยลดข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกในภายหลัง

นอกจากนี้ ความเสี่ยงของงานที่ไม่สมบูรณ์เป็นหน้าที่ของผู้รับเหมาที่ต้องทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวให้เป็นไปตามข้อกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ว่าจ้างเลือกที่ไม่ต้องทำการแก้ไขงานที่บกพร่องนั้น ผู้รับเหมาต้องทำการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายของผู้รับเหมาสูงขึ้น ดังนั้นการตรวจสอบที่ละเอียดทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้รับเหมาดีขึ้นและช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้

6.10 สรุปท้ายบท

การศึกษาในบทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในการศึกษาของประเทศลาว ไทย และเวียดนาม จากข้อมูลที่ได้แสดงในรายละเอียดไปแล้วในข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้

การพิจารณาชดเชยจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้อหาของการศึกษาในทั้งสามประเทศมีความเหมือนกันในวิธีการปฏิบัติ โดยคิดจากอัตราราคาที่มีอยู่เดิมในใบแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง ในการเปลี่ยนแปลงปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา ในการศึกษาของทั้งสามประเทศฝ่ายผู้ว่าจ้างพิจารณาชดเชยให้เพียงระยะเวลาก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษาในไทยและลาวมีการพิจารณาเพื่อชดเชยค่าเสียหายจากปริมาณที่เพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราร้อยละ 15 ของปริมาณงานตามสัญญา ผู้ว่าจ้างได้พิจารณาชดเชยให้ตามปริมาณที่เปลี่ยนแปลงจริง และทางฝ่ายผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาต้องตกลงกันก่อนที่จะมีคำเนิงานดังกล่าว เพื่อเจรจาในการขยายเวลา และขอค่าใช้จ่ายของงานที่เกินจากที่สัญญาได้ระบุไว้ ในการพิจารณาเรื่องค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นผู้ว่าจ้าง ผู้รับเหมา แล้วผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างจะเจรจากลกลงกันก่อนว่าจะใช้อัตราราคาใดในการดำเนินงานดังกล่าว และระยะเวลาที่ขยายออกไปนั้นพิจารณาจากประเภทของงาน ปริมาณงาน และประสบการณ์ของวิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างในการพิจารณา

การพิจารณาชดเชยการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างของการศึกษาในทั้งสามประเทศ พบว่าการพิจารณาชดเชยเรื่องเวลาโดยส่วนใหญ่แล้วมีการพิจารณาโดยใช้การเปรียบเทียบระหว่างแผนงานจริงในการดำเนินงาน (Actual Plan Schedule) กับแผนงานเดิมที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ (As-Planned Schedule) และในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นใช้การพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของฝ่ายผู้รับจ้างบวกกับค่าผลกำไรที่ควรได้รับผู้รับเหมาได้บวกเพิ่มเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

สำหรับความล่าช้าในการจ่ายเงิน พบว่าในการศึกษาของประเทศลาว และไทย ความล่าช้าที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการเบิกจ่ายเงินในส่วนของเงินงบประมาณแผ่นดิน โดยในการศึกษาของลาวมีความล่าช้าในการจ่ายเงินมากกว่าของการศึกษาในไทย และผู้ว่าจ้างจะชดเชยค่าเสียหายเนื่องจากความล่าช้าในการจ่ายเงิน โดยการลดภาษีที่ต้องจ่ายให้กับภาครัฐ รวมทั้งผลประโยชน์ในการคัดเลือกเพื่อทำงานในโครงการรัฐบาล โครงการต่อไป นอกจากนี้ในการศึกษาของประเทศเวียดนาม ผู้รับเหมาได้รับการชดเชยโดยผู้ว่าจ้างได้คิดค่าปรับจากความล่าช้าในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาตามงานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้นๆบวกกำไรไม่เกินอัตราร้อยละ 7 ของมูลค่างานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้น

การพิจารณาการชดเชยในการศึกษาของลาว และไทย ฝ่ายผู้รับจ้างได้พิจารณาขยายเวลาในการก่อสร้างออกไปให้ มีพิจารณาโดยใช้ Critical Path Method เพื่อสร้าง As-Built Schedule จากนั้นทำการเปรียบเทียบกับ As-Planned Schedule แล้วเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่างทางด้านเวลา ในส่วนของค่าเสียหาย และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในกรณีของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิต่อบริษัทประกันภัยได้ สำหรับการพิจารณาชดเชยที่อยู่นอกเหนือจากเหตุสุดวิสัยผู้รับเหมาได้รับการชดเชยตามที่เกิดขึ้นจริง โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้ การศึกษาของเวียดนามฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ทำการจ้าง Consulting Agency เพื่อระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

ในสัญญาก่อสร้างมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปรับราคาเพื่อพิจารณาปรับราคาที่เปลี่ยนแปลงไปให้แก่ผู้รับเหมา จากการศึกษาในทั้งสามประเทศพบว่าในสัญญาก่อสร้างโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปรับราคา ในการศึกษาของไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับขอบเขตของค่า Escalation Factor (K) ผู้รับเหมาได้รับการชดเชยเป็นจำนวนเงิน สำหรับการศึกษาลาวผู้รับเหมาอาจได้รับการชดเชยเป็นอย่างอื่น เช่น น้ำมัน และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตกลงกันระหว่างทั้งสองฝ่าย

ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม ผู้รับเหมาสามารถทำการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยได้จากบริษัทประกันภัย ในสัญญาได้ระบุให้ผู้รับเหมาทำประกันภัยคุ้มครองงานและเครื่องจักร ประกันภัยอุบัติเหตุคุ้มครองลูกจ้าง ประกันภัยอุบัติเหตุคุ้มครองบุคคลที่สาม ประกันภัยรถยนต์ การสั่งหยุดงานชั่วคราว และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน มีการพิจารณาชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น และระยะเวลาการก่อสร้างนี้ใช้การพิจารณาเปรียบเทียบแผนงานการดำเนินงานจริง กับแผนงานเดิมที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ แต่ไม่มีข้อมูลในการพิจารณาของการศึกษาในเวียดนาม ในบางครั้งการพิจารณาชดเชยจากการสั่งหยุดงานชั่วคราวโดยฝ่ายผู้ว่าจ้างนั้น ผู้รับเหมาจะไม่ได้รับการชดเชยเนื่องจากการเป็นภาระงานในระยะเวลาเพียงสั้นๆเท่านั้น

เอกสารที่ใช้ในการดำเนินการเรียกร้องสิทธิได้ระบุไว้แล้วในสัญญาที่ใช้ในการดำเนินงานก่อสร้างของแต่ละโครงการซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในทุกโครงการ และจากการสัมภาษณ์พบว่าเอกสารการเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาในบางครั้งยังขาดความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลในการนำเสนอข้อมูลสำหรับการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงการปฏิบัติงานโดยทั่วไป และมูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม และเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเพื่อระบุปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียกร้องสิทธิในการบริหาร โครงการก่อสร้าง

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4, 5 และ 6 ทำให้ทราบถึงรูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงาน การวิเคราะห์มูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิ และกระบวนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นจริงในโครงการก่อสร้างถนนในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้งในลักษณะและกระบวนการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น

ในส่วนแรกได้กล่าวถึงรูปแบบของสัญญา และขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างถนน ซึ่งสัญญาที่ใช้ในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือของทั้งสามประเทศเป็นสัญญาที่ปรับปรุงมาจากสัญญา FIDIC และขั้นตอนในการดำเนินงานก่อสร้างถนนของโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในทั้งสามประเทศมีองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบมีขอบเขตหน้าที่ค่อนข้างชัดเจน พร้อมทั้งความสัมพันธ์ในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายถูกกำหนดไว้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน แต่ในบางครั้งการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ในองค์กรใช้เวลาค่อนข้างนานเนื่องจากมีบุคคลที่เกี่ยวข้องมาจากหลายหน่วยงานส่งผลให้โครงการก่อสร้างมีความล่าช้า และในบางครั้งไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที รวมทั้งการตัดสินใจของผู้ที่ทำการพิจารณาการเรียกร้องสิทธินั้นมิชอบเขตอำนาจในการพิจารณาตัดสิน ซึ่งในบางปัญหาต้องการความรวดเร็วในการตัดสินใจ

ในส่วนที่สองกล่าวถึงการวิเคราะห์มูลเหตุของการเรียกร้องสิทธิ ซึ่งประกอบด้วยปัญหาและมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างถนน โดยปัญหาการเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้างถนนของลาวและไทยมีความคล้ายกัน เนื่องจากการดำเนินงานของผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาของทั้งสองประเทศมีความคล้ายกัน ได้แก่ ข้อมูลจากการสถานที่ทำงานจริงไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนของการประมูลงาน ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน ฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่สามารถส่งมอบสถานที่ก่อสร้างให้แก่ผู้รับเหมาได้ตามเวลาที่กำหนด และการจ่ายเงินล่าช้าในส่วนใหญ่ของเงินงบประมาณ ส่วนการศึกษาในเวียดนามจากข้อมูลที่ได้มานั้นเจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้คำตอบได้ในบางประเด็น ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเนื่องจากเวลาและภาษาที่ใช้ในการ

สื่อสารระหว่างการสัมภาษณ์ แต่จากภาพรวมที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือในเวียดนามนั้นมีปัญหาที่เกิดขึ้นที่ค่อนข้างคล้ายกับลาว และไทย

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ ประกอบด้วยการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน ดังนี้

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงงานในทั้งสามประเทศพบว่ามีมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิที่คล้ายกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ของการศึกษาในทั้งสามประเทศ คือ ประโยชน์ใช้สอยของงานก่อสร้าง เอกสารสัญญาไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้สภาพของสถานที่ก่อสร้างที่แตกต่างไปจากเงื่อนไข ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ สภาพจำกัดของงานใต้ดิน เหตุการณ์ทางธรรมชาติ ระดับน้ำใต้ดิน โดยส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากการสำรวจก่อนการออกแบบไม่ได้ทำการสำรวจอย่างละเอียดจึงส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในช่วงระหว่างที่ดำเนินงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน

กรณีความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้าง ความล่าช้าในการชี้แจงรายละเอียดหรือแบบรูปก่อสร้างที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง และความล่าช้าในการตรวจสอบและการทดสอบงานก่อสร้างในสัญญาได้ระบุให้ผู้รับเหมาได้รับการชดเชยทั้งเวลา และค่าเสียหายรวมถึงค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาควรได้รับ แต่ในความเป็นจริงแล้วจากการศึกษาในทั้งสามประเทศ พบว่าทางผู้ว่าจ้างไม่มีการพิจารณาในส่วน of ค่าเสียหายและค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาควรได้รับในช่วงระหว่างที่เกิดความล่าช้าดังกล่าว แต่ฝ่ายผู้ว่าจ้างพิจารณาชดเชยให้เพียงเวลาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงบประมาณของแต่ละโครงการมีอยู่เพียงจำกัด

การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิเนื่องจากความผันผวน คือ ความผันผวนของราคาวัสดุก่อสร้าง ราคาน้ำมัน และอัตราแลกเปลี่ยนที่ทำให้ราคาต้นทุนของงานก่อสร้างมีมูลค่าสูงเกินขอบเขตที่ผู้รับเหมาสามารถแบกรับไว้ได้ รวมไปถึงอัตราในการเสียภาษีของผู้รับเหมาที่ในบางกรณีมีอัตราการเสียภาษีที่สูงมากจนส่งผลให้ผู้รับเหมาไม่สามารถแบกรับไว้ได้ ในการพิจารณาชดเชยมีความคล้ายกันแต่มีความแตกต่างกันที่รายละเอียดในการพิจารณา นั่นคือจากการศึกษาในลาว และไทยได้มีการพิจารณาลีกกลงไปในรายละเอียดและมีค่าที่ได้ออกมาเป็นอัตราร้อยละของมูลค่างานตามสัญญาต่อวัน ซึ่งอาจมีการพิจารณาค่าเสียหายที่ยังไม่ครบถ้วนทำให้ผู้รับเหมาไม่ได้รับความเป็นธรรมในการชดเชยดังกล่าว

ในส่วนที่สามเป็นกระบวนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างถนนของทั้งสามประเทศ โดยส่วนใหญ่การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ ฝ่ายผู้ว่าจ้างมีตัวแทนเป็นวิศวกรทำหน้าที่ในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิจากประสบการณ์ถึงประเภทและงานที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว จึงทำการเจรจาต่อรองกับผู้รับเหมาเพื่อให้ได้ราคาที่สมเหตุผล โดยการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นมีการพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญของเอกสารสัญญา และใช้วิธีการเปรียบเทียบแผนงานจริงในการดำเนินงานกับแผนงานเดิมที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ เพื่อขยายระยะเวลาในการดำเนินงานรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และค่าผลกำไรที่ผู้รับเหมาสมควรได้รับ โดยได้บวกเพิ่มเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ซึ่งการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิจากปัญหาและมูลเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานสามารถสรุปได้ดังนี้

วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำหรับสำนักงาน (Home Office Overhead)

การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับการประเมินต้นทุนทางอ้อมสำหรับสำนักงาน จากการศึกษาในลาว และไทยพบว่าวิธีในการพิจารณาค่าดังกล่าว โดยคิดเป็นอัตราร้อยละของมูลค่าความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น และจากการศึกษาในเวียดนามไม่มีการพิจารณาค่าชดเชยดังกล่าวให้แก่ผู้รับเหมา แต่ในความเป็นจริงแล้วฝ่ายผู้ว่าจ้างไม่ได้ทำการพิจารณาในส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสำนักงานให้แก่ผู้รับเหมา แต่ในการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าเสียหายต่างๆที่เกิดขึ้นทางผู้รับเหมาได้บวกเพิ่มจากค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงรวมไปกับค่าแรงงานหรือวัสดุที่ใช้เพิ่มขึ้นในการดำเนินงานแล้ว

เอกสารและหลักฐานที่ใช้ในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ

เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียกร้องสิทธิโดยส่วนใหญ่แล้วจะประกอบด้วยจดหมายโต้ตอบ รูปถ่าย เทปบันทึก รายงานประจำวัน รายงานประจำสัปดาห์ เอกสารเปลี่ยนแปลงงาน เอกสารสัญญา เอกสารด้านราคา แผนการดำเนินงาน รายงานการประชุม รายงานเกี่ยวกับวัสดุและแรงงานที่ใช้ และเอกสารสอบถามข้อมูล โดยในแต่ละประเทศที่ศึกษามีข้อมูลในการดำเนินงานก่อสร้างของแต่ละโครงการที่มีความแตกต่างกันออกไปตามแหล่งของข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ และข้อมูลในแต่ละวันนั้นยังมีความแตกต่างกันด้วย

แหล่งข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการพิจารณาชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเรียกร้องสิทธิ

โดยส่วนใหญ่แล้วในสัญญาก่อสร้างได้ระบุถึงเอกสารที่จำเป็นในการเรียกร้องสิทธิ ข้อมูลที่จำเป็นในการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ แหล่งที่มาของข้อมูลดังกล่าวไว้แล้ว และในแต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญต่อเอกสารที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิที่คล้ายกัน แต่แหล่งของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการพิจารณานั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามข้อกำหนดของแหล่งเงินทุนของโครงการในการพิจารณาคัดสินการเรียกร้องสิทธิในทั้งสามประเทศจะมุ่งตรงไปที่ปัญหาที่เกิดขึ้นและความ

พึงพอใจในการตัดสินใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากความไม่พอใจของฝ่ายอีกหนึ่งในการพิจารณาตัดสิน แต่การเก็บบันทึกข้อมูลในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างในลาว และเวียดนามพบว่ายังไม่มีแบบฟอร์มมาตรฐานที่ใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูล รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพที่ดี ซึ่งสามารถส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาขาดความน่าเชื่อถือ และบางครั้งอาจมีการสูญหายของข้อมูลได้

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการพิจารณาขอเรียกทรัพย์สินเนื่องจากมูลเหตุและปัญหาที่สำคัญอันส่งผลต่อการดำเนินงานในระดับสูง ได้แก่ การเรียกทรัพย์สินเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน การเรียกทรัพย์สินเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข และกระบวนการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทในการเรียกทรัพย์สิน ดังนี้

การพิจารณาขอเรียกทรัพย์สินเนื่องจากความล่าช้าและการเร่งงาน

จากความล่าช้าในการจ่ายเงินที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการเบิกจ่ายเงินในส่วนของเงินสนับสนุนจากรัฐบาลและผู้ว่าจ้างไม่สามารถจ่ายเงินตามเวลาที่กำหนด จากการศึกษาในลาวผู้ว่าจ้างจะขอเรียกค่าเสียหายเนื่องจากความล่าช้าในการจ่ายเงินเป็น น้ำมัน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศ รวมถึงการลดภาษีที่ต้องจ่ายให้กับภาครัฐและผลประโยชน์ในการคัดเลือกเพื่อทำงานในโครงการรัฐบาล โครงการต่อไป จากการศึกษาในไทยผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาเคยทำงานร่วมกันมาก่อนในหลายๆ โครงการ ซึ่งส่งผลทำให้ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ถึงรูปแบบในการปฏิบัติงานและรับทราบถึงปัญหาในข้อนี้คือจึงไม่มีการเรียกทรัพย์สินเนื่องจากการจ่ายเงินล่าช้า สำหรับการศึกษานี้ในเวียดนามพบว่าดอกเบี้ยจากความล่าช้าในการจ่ายเงินที่ผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายเงินงวดนั้น ทางผู้ว่าจ้างจะคิดดอกเบี้ยจากความล่าช้าในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาตามงานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้นๆ ยกเว้นไม่เกินอัตราร้อยละ 7 ของมูลค่างานที่ทำแล้วเสร็จในงวดนั้น

การพิจารณาขอเรียกทรัพย์สินเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข

ในส่วนของกรณีเรียกทรัพย์สินที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย ยกตัวอย่างเช่น เกิดน้ำท่วม ผู้รับเหมาต้องนำหลักฐานมาจากกรมอุตุนิคมวิทยาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาการเรียกทรัพย์สินขอขยายเวลาก่อสร้างของผู้ว่าจ้าง และสำหรับการเรียกทรัพย์สินเพื่อขอค่าชดเชยที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย ผู้รับเหมาสามารถเรียกทรัพย์สินได้จากบริษัทประกันภัย

กระบวนการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทในการเรียกทรัพย์สิน

จากการศึกษาในทั้งสามประเทศพบว่าเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างอยู่นั้นทางผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาได้ทำการเจรจากันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นใน

เบื้องต้น และเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของพิพาทหรือขัดแย้ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วทั้งสองฝ่ายสามารถยุติปัญหาหรือข้อพิพาทดังกล่าวได้ที่ขั้นตอนของการเจรจาตกลง จึงไม่มีปัญหาถึงขั้นที่ต้องใช้กระบวนการระงับข้อพิพาท เช่น Dispute Adjudication Board (DAB) หรือขั้นตอนอื่นที่สูงกว่าในการแก้ไขปัญหาหรือข้อพิพาทตามที่ได้มีระบุไว้ในสัญญาก่อสร้าง

7.2 ข้อจำกัดในการดำเนินงานวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ ต่างประเทศซึ่งได้แก่ ประเทศลาว และเวียดนามมีข้อจำกัดในการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่

- เงินงบประมาณ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานมีจำกัด
- การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ จึงจำเป็นต้องมีล่ามระหว่างที่ทำการสัมภาษณ์ทำให้มีเวลาในการสัมภาษณ์น้อยลง และเวลาที่ทำการสัมภาษณ์และดำเนินการเก็บข้อมูลนั้นมีค่อนข้างจำกัด
- ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเป็นของผู้ว่าจ้างเพียงฝ่ายเดียวจึงทำให้การรายงานผลการวิเคราะห์และวิจัยไปในมุมมองของผู้ว่าจ้าง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากการเรียกร้องสิทธิและปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ได้เสนอไปแล้วนั้น เป็นการนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในมุมมองของผู้ว่าจ้างในหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก และเป็นโครงการที่ตั้งอยู่ในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม ซึ่งการเรียกร้องสิทธิไม่ได้เป็นภาพรวมที่เกิดขึ้นทั้งหมดในประเทศดังกล่าว แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น ดังนั้นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตมีดังนี้

- การดำเนินงานเรียกร้องสิทธิในมุมมองของทั้งผู้รับเหมาและผู้ว่าจ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น และสามารถเปรียบเทียบการดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายได้
- ประเภทของโครงการที่ศึกษาควรเป็น โครงการประเภทงานก่อสร้างอาคาร ซึ่งอาจทำให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิที่แตกต่างออกไปจากโครงการประเภทถนน
- เป็นโครงการก่อสร้างที่มีผู้ว่าจ้างเป็นเอกชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การคลัง, กระทรวง. สำนักงบประมาณ, อ้างถึงใน ปองสุข อนุคดีย์. 3 พฤศจิกายน 2548. เจ้าหน้าที่บริหารการเงินและบัญชี 7. สัมภาษณ์.
- การต่างประเทศ, กระทรวง. (2549). ข้อมูลประเทศต่างๆ [Online]. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/480.php> [25 พฤษภาคม 2549]
- กองกฤษณ์ โดชัยวัฒน์. (2544). การศึกษาการประยุกต์ใช้สัญญา FIDIC ในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กมนาคม, กระทรวง. กรมทางหลวง. (2547). สัญญาก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 401 อ.สีชล-อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย. กรมทางหลวง. ประเทศไทย.
- ประสาท กปิลกาญจน์. (2545). สาเหตุของการขอลายเวลาก่อสร้างถนน และแนวทางป้องกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปทุมทิพย์ เพิ่มศักดิ์มิตรย์. 30 พฤษภาคม 2549. ผู้จัดการทั่วไปแผนกประมาณการ. สัมภาษณ์. ปองสุข อนุคดีย์. 3 พฤศจิกายน 2548. เจ้าหน้าที่บริหารการเงินและบัญชี 7. สัมภาษณ์.
- พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร. (2545). พจนานุกรมการอนุญาตโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิจ กานตีกุล. (2535). การวิเคราะห์การเรียกขดเชยในงานก่อสร้าง กรณีศึกษาเขื่อนเชี่ยวหลาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์ชัย วิภาสุรณทล. 20-21 ตุลาคม 2548, 27 ตุลาคม 2548 และ 5 มกราคม 2549. วิศวกรโยธา 8 วช. สัมภาษณ์.
- พนม ภัยหน่าย. (2543). การบริหารงานก่อสร้าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

วิเชียร เกตุสิงห์. (2530). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

วัลลภ วิรุพกุล. 3 พฤศจิกายน 2548 และ 30 มิถุนายน 2549. วิศวกรโยธา 8 วช. สัมภาษณ์.

สุข สือขรรยศิริ. 30 พฤษภาคม 2549. รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท เนาวรัตน์พัฒนาการ จำกัด (มหาชน). สัมภาษณ์.

สำนักงานรัฐมนตรี. (2539). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อรุณี สุคันธรัตน์. 20 ตุลาคม 2548; 27 ตุลาคม 2548; และ 30 มิถุนายน 2549. เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 7 ว. สัมภาษณ์.

ภาษาอังกฤษ

Abdul-Malak, M. A. U., El-Saadi, M. M. H., and Abou-Zeid, M. G. (2002). Process Model for Administrating Construction Claims. Journal of Management in Engineering 18: 84-94.

Abdou, O. (1996). Managing Construction Risks. Journal of Architectural Engineering 2: 3-10.

Adrain, J. J. (1988). Construction Claims: A Quantitative Approach. United States of America: Prentice-Hall, Inc.

Alkass S., and Harris, F. (1991). Expert Systems: Construction Contractor's Claims Analysis: An Integrated System Approach. Building Research and Information 19: 56-64.

Barrie, D. S., and Paulson, B. C. (1992). Professional Construction Management. 3rd ed. Singapore: McGraw-Hill.

Bramble, B. B., D'Onofrio, M. F. and Stetson, J. B. (1990). Avoiding & Resolving Construction Claims. Kingston: R. S. Means Company.

Bu-Bshait, K., and Manzanera, I. (1990). Claim Management. Project Management 8: 222-228.

Bubshit, A. A., and Almohawis, S. A. (1994). Evaluating the General Conditions of a Construction Contract. International Journal of Project Management 12: 133-136.

Chaleunsouk, P. (2005, November 22-23). Project Manager of Rehabilitation of National Road 8 Project, Lao P. D. R. Interview.

- Chappell, D. (1984). Contractor's Claim: An Architect's Guide. London: The Architectural Press, อ้างอิงใน Tochaiwat, K. (2005). Construction Claim Management System for Construction Project Employer. Doctoral Dissertation. Department of Civil Engineering, Faculty of Engineering, Chulalongkorn University.
- Chi Van Huang. 2006, February 22. Ministry of Planning, Vietnam. Interview.
- Chudley, A. J. (2005, November 8). Project Manager. Interview.
- Clough, R. H. (1986). Construction Contracting. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Collier, K. (1994). Managing Construction: the Contractual Viewpoint. New York: Delmar Publisher Inc.
- Cox, R. K. (1997, January/February). Managing Change Orders and Claims. Journal of Management in Engineering: 24-29.
- Cushman, R. F., Jacobsen, C. M., and Trimble, P. J. (1996). Proving and Pricing Construction Claims. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Diekmann, J. E., and Nelson, M. C. (1985). Construction Claims: Frequency and Severity. Journal of Construction Engineering and Management 111: 74-81.
- Douangprachanh, D. (2005, November 25). Deputy Director of Planning and Technical Division, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction, Lao P. D. R. Interview.
- Ehrenreich-Hansen, F. (1994). Change Order Management for Construction Projects. Cost Engineering 36: 25-28.
- Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils: FIDIC. (1987). Conditions of Contract for Work of Civil Engineering Construction. 4th ed. Lausanne: FIDIC.
- Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils: FIDIC. (1999). Conditions of Contract for Construction. 1st ed. Lausanne: FIDIC.
- Fleming, Q. W., and Koppelman, J. M. (1995). Linking Contractor Payments to Contractor Performance. Cost Engineering 37: 43-47.

- Huff, S. (1987). Standardization of Construction Documents. Journal of Management in Engineering 3: 232-238.
- Hughes, W. (1997). Construction Management Contracts: Law and Practice. Engineering, Construction and Architectural Management 4: 59-79.
- Ibbs, C. W., and Ashley, D. B. (1987). Impact of Various Construction Contract Clauses. Journal of Construction Engineering and Management 113: 501-521.
- Jergeas, G. F., and Hartman, F. T. (1994). Contractors' Construction-Claims Avoidance. Journal of Construction Engineering and Management 120: 553-560.
- Jervis, B. M., and Levin, P. (1988). Construction Law: Principle and Practice. New York: McGraw-Hill.
- Kartam, S. (1999). Generic Methodology for Analyzing Delay Claims. Journal of Construction Engineering and Management 125: 409-419.
- Keolasy, P. (2006, May 23). Deputy Director, Vientiane Municipally Road and Bridge Construction Company Limited, Lao P. D. R. Interview.
- Khamanivong, P. (2006, November 26). Deputy Director of Road Administration Division, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction, Lao P. D. R. Interview.
- Kirschenman, M. D. (1982). Impact of Inspector's Experience on Owner's Liability. Journal of the Construction Division 108: 314-320.
- Kometa, S.T., and Olomolaiye, P.O. (1997). Evaluation of Factors Influencing Construction Clients' Decision to Build. Journal of Management in Engineering 13 (2).
- Kreitzberg, F. C. (1991). Contract Administration. Contractor's Management Handbook, J.J. O'Brien and R.G. Zilly, eds., Second edition, New York: McGraw-Hill.
- Kululanga, G. K., Kuotcha, W., McCaffer, R., and Edum-Fotwe, F. (2001, July/August). Construction Contractors' Claim Process Framework. Journal of Construction Engineering and Management: 309-314.
- Kumaraswamy, M. M. (1997). Conflicts, Claims and Disputes in Construction. Engineering, Construction and Architectural Management 2: 95-111.

- Levin, P. (1998). Construction Contract Claims, Changes & Dispute Resolution. Boston: ASCE Press.
- Ministry of Communication, Transport, Post and Construction (MCTPC). (2003). Northern Economic Corridor Project. National Highway 3 (Houay Xay to Boten), Contract Package A: Houay Xay to Ban Sod. Vientiane, Lao P.D.R.
- Moselhi, O., and El-Rayes, K. (2002). Analyzing Weather-Related Construction Claims. Cost Engineering 44: 12-19.
- Murdoch, J., and Hughes, W. (1996). Construction Contract: Law and management. Second Edition. London: E & FN SPON.
- Ngonphachanh, P. (2005, November 24; and 2006, May 22). Deputy Director General, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction, Lao P. D. R. Interview.
- Nguyen Viet Hung. (2006, February 22). Ministry of Planning, Vietnam. Interview.
- Nguyen Xuan Doan. (2006, February 24-25). Managing Director institutional and Environmental Expert, Vietnam. Interview.
- Nguyen Xuan Nhat. (2006, February 20). Deputy Director of Legal Department, Ministry of Construction, Vietnam. Interview.
- Nguyen Xuan Pho. (2006, February 23). Director of Inspection Department, Ministry of Construction, Vietnam. Interview.
- Nguyen Xuan Ving. (2006, February 23). Vice Director of Inspection Department, Ministry of Construction, Vietnam. Interview.
- Nucsomphone, B. (2006, May 23). Administrative Manager, Road No.8 Construction Enterprise, Vientiane, Lao P. D. R. Interview.
- O'Brien, J. J. (1991). Quality Assurance-Quality Control. Contractor's Management Handbook, J.J. O'Brien and R.G. Zilly, eds. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Powell-Smith, V., and Chappell, D. (1985). Building Contract Dictionary. London: The Architectural Press.

- Surawongsin, P. (2002). The Implementation in Construction Claims Management in Thai Construction Industry. Master's Thesis. School of Civil Engineering, Asian Institute of Technology.
- Scott, D. F. (1974). Effective Contract Administration in Construction Management. Journal of the Construction Division 100: 117-132.
- Seiple, C., Hartman, F. T., and Jergeas, G. (1994). Construction Claims and Disputes: Causes and Cost/Time Overruns. Journal of Construction Engineering and Management 120: 785-795.
- Siharath, D. (2005, November 22). Deputy Director of Project Monitoring Division, Ministry of Communication, Transport, Post and Construction, Lao P. D. R. Interview.
- Thomas, R. (1993). Construction Contract Claim. Hong Kong: The Macmillan Press.
- Tochaiwat, K. (2005). Construction Claim Management System for Construction Project Employer. Doctoral Dissertation. Department of Civil Engineering, Faculty of Engineering, Chulalongkorn University.
- Tochaiwat, K., and Chovichien, V. (2005). Contractors' Construction Claims and Claim Management Process. Research and Development Journal of the Engineering Institute of Thailand 15: 66-73.
- Wehmeier, S., McIntosh, C., Turnbull, J., and Ashby, M. (2005). Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (International Student's Edition). 7th ed. New York: University Press.
- Wilson, R. L. (1982). Prevention and Resolution of Construction Claims. Journal of the Construction Division 108: 390-405.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

ตัวอย่างแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**QUESTIONNAIRES FOR SURVEYING
CONSTRUCTION CLAIMS MANAGEMENT:
CASE STUDIES FROM SOUTHEAST ASIAN COUNTRIES**

Dear Sir:

I am a Master student of the Construction Engineering and Management Division in the Department of Civil Engineering, Faculty of Engineering at Chulalongkorn University, Thailand. I am interested in learning more about the Construction Claim in Southeast Asian Countries as a partial fulfillment of the requirements for the Master's Degree in Engineering. This study aims to identify problems and constraints in the Southeast Asian countries associated with the construction contracting processes, i.e. Construction claim management processes, organization and claim management procedure. The research will provide the exchange of knowledge among Thailand, Laos, and Vietnam.

To do this, of course, means going to someone such as yourself who *knows*. Your help with the few questions on the attached pages will take only a few minutes and will make a real contribution to the accuracy and success of this study.

Your answers will be treated in strict confidences and will be used only as parts of my thesis study for analysis. Any publication will be only statistical totals for groups of companies.

Your assistance will be greatly appreciated. Thank you for your cooperation.

Sincerely,

Monthathip Thongthammachat

PART I GENERAL INFORMATION

ABOUT YOU

1. Name: _____ Surname: _____
2. Your position: _____
3. Office address: _____
_____ Phone no.: _____
4. Your experience relating to Construction Claims (years): _____
5. The highest contract value you ever worked with (USD): _____

PART 2 COMMON PROCEDURES

Your opinion within these statements during the construction claim processes.

Based on your experience in construction claim management, what is your opinion of the following questions? (Please indicate your opinion by checking in the block number 1 to 5)

CLAIM IDENTIFICATION AND NOTIFICATION

Your opinion within these statements during the process of claim identification and notification.

	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
	Strongly agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly disagree
Claim Identification					
1. The contractor is sensible of job factors giving rise to a claim.					
2. The issues claims stated by contractors are always accurate.					
3. The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.					
4. Claims are always recognized and filed during construction. They are uncommonly solved after project completion.					
Claim Notification					
5. Contractors always notify the existing claims within limit of time requirement in the contract.					
6. Notices submitted by Contractors are deliberately well-organized with a standard form.					
7. The documents attached along with notice are always suitable.					
8. The notice of claims always submitted by contractors in writing.					
9. The Claim notices are always short and clear easy to understand.					
10. The contractors always alert you of a potential problem in a manner that is non-adversarial.					
11. The Claims notified by contractor are often reasonable with legal and factual grounds referred to the contract documents.					
12. Other opinion related, please specify: _____ _____					

CLAIM EVALUATION

Your opinion within these statements during the process of claim evaluation.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
	Strongly agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly disagree
Claim Examination					
1. The formula that used in claims calculation is suitable, reasonable and reliable.					
2. The contractor's claims are always calculated correctly. The over inflated claims are not too often found.					
3. The entitlement factors are always shown and referred. (Entitlement factors: foreseeability, control, causation, and legal responsibility).					
Claim Documentation					
4. Inaccessibility of documents when required.					
5. Expensive to remedy required information.					
6. Imprecise recorded information.					
7. Ineffective record keeping system of Contractors.					
8. Overdue process in retrieving the documents back.					
9. Some information is not kept in writing.					
10. No standard form used to record the data during construction.					
11. The documentation system is lack of computerized technology applied.					
Claim Presentation					
12. The full details of claim submitted by contractors are always logically built up.					
13. The contractor's claim submissions are always well organized with evidence substantiating the entitlement.					
14. The full detail reports of claim submitted by contractors are always well organized with standard form.					
15. The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.					
16. The contractors always submit a full detail of claims with a good faith.					
17. The claims submitted by contractors are always reasonably referred to the legal and factually grounds for the entitlement.					
18. The full details of claims are always submitted within time limit requirements.					
19. Other problems, please specify: _____ _____					

How often are these required documents missing submitted by Contractors?	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
	Very Often	Often	Some times	Rarely	Never
20. Preliminary and baseline schedules.					
21. Updated project schedules.					
22. Relevant correspondences between parties.					
23. Clarification memos.					
24. Minutes of meeting.					
25. Photographs represent the problems.					
26. Daily report and logs.					
27. Change order logs.					
28. Submittal logs.					
29. Cost of report and records.					
30. Oral instructions.					
31. Reports of quality control.					
32. Chart of labor power.					
33. Other documents, please specify _____ _____					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CLAIM NEGOTIATION

Your Opinion within these statement during the process of claim negotiation.

	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
	Strongly agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly disagree
Claim Negotiation					
1. The contractors are always submitting the logical built up of the full details of claims.					
2. The contractor's claims submissions are always well-documented with fully evidence substantiating the entitlement.					
3. The contractors are always submitting the well-organized with a standard format of the full detail reports of claim.					
4. The statements in a claim submission from the contractors are factually convincing and influential.					
5. The contractors always submit a full detail of claims with a good faith.					
6. The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.					
7. The claims submitted by the contractors are always reasonably referred to the legal and factually ground for entitlement.					
8. The full details of claims are always submitted within time limit requirements.					
9. The contractor always put the most effort to mitigate the settlement by Litigation and Arbitration.					
10. Claims are always resolved as soon as possible concerning their effects to the project's performance.					
11. Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.					
12. The negotiation of claims is always objective directed to the problems.					
13. The negotiation of claims for completion is conducted professionally and cooperatively.					
14. Other problem, please specify: _____ _____					

PART 3 OPEN-END QUESTIONS

The questions below are to investigating the practice in construction claims.

1. Normally, who are responsible for identifying the problems during the construction work?

2. Do you have any standard procedure when someone is facing a problem during the work?

3. Which document is often used to indicate any claims issue or problems?

4. What are the problems that always occurred in construction claims?

5. The suggestion about construction claims.

ภาคผนวก ข.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

251

ภาคผนวก ข-1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
ในประเทศลาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-1.1 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Identification and Notification

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
				5	4	3	2	1		
			Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree			
1	Identification	The contractor is aware of job factors giving rise to a claim.	6	0	3	2	1	0	20	0.67
2		The issues claims alleged by contractors are always accurate.	6	0	2	1	3	0	17	0.57
3		The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	6	1	3	0	2	0	21	0.70
4		Claims are always recognized and filed during construction. They are rarely solved after the completion of the project.	6	1	2	2	1	0	21	0.70
Average of Relative Index =									0.66	
5	Notification	Contractors always notify you existing claims within time limit requirement in the contract.	6	1	4	1	0	0	24	0.80
6		Notices submitted by Contractors are deliberately well-organized with a standard form.	6	0	4	1	1	0	21	0.70
7		The documents attached along with notice are always adequate.	6	0	5	1	0	0	23	0.77
8		The contractors always submit the notice in writing.	6	2	4	0	0	0	26	0.87
9		The Claim notices are always short and clear easy to understand.	6	0	2	3	1	0	19	0.63
10		The contractors always alert you of a potential problem in a manner that is non-adversarial.	6	0	0	2	4	0	14	0.47
11		The Claims notified by contractor are often reasonable with legal and factual grounds referred to the contract documents.	6	1	2	3	0	0	22	0.73
Average of Relative Index =									0.71	
Average of Claim Identification and Notification's Relative Index =									0.69	

หมายเหตุ : "a" Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-1.2 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Evaluation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum W	Relative Index*
				5	4	3	2	1		
				Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	Examination	The formula that used in claims calculation is suitable, reasonable and reliable.	6	0	1	4	1	0	18	0.60
2		The contractor's claims are always calculated correctly. The over inflated claims are not too often found.	6	0	0	0	6	0	12	0.40
3		The entitlement factors are always shown and referred. (Entitlement factors: foreseeability, control, causation, and legal responsibility)	6	1	5	0	0	0	25	0.83
Average of Relative Index =									0.61	
4	Documentation	Inaccessibility of documents when required.	6	0	3	3	0	0	21	0.70
5		Expensive to retrieve required information.	6	0	3	2	1	0	20	0.67
6		Imprecise recorded information.	6	0	5	1	0	0	23	0.77
7		Ineffective record keeping system of Contractors.	6	0	3	1	2	0	19	0.63
8		Overdue process in retrieving the documents back.	6	0	1	5	0	0	19	0.63
9		Some information is not kept in writing.	6	0	3	0	1	2	16	0.53
10		No standard form used to record the data during construction.	6	0	1	1	2	2	13	0.43
11		The documentation system is lack of computerized technology applied.	6	0	3	2	1	0	20	0.67
Average of Relative Index =									0.63	
12	Presentation	The full details of claim submitted by contractors are always logically built up.	6	0	1	3	2	0	17	0.57
13		The contractor's claim submissions are always well organized with evidence substantiating the entitlement.	6	0	0	4	2	0	16	0.53
14		The full detail reports of claim submitted by contractors are always well organized with standard form.	6	0	2	4	0	0	20	0.67
15		The contractors are always submitting clear and using simple word of claims, it is easy to understand.	6	0	1	4	1	0	18	0.60
16		The contractor always submit you a full detail of claims with a good faith.	6	0	0	0	6	0	12	0.40
17		The claims submitted by contractors are always reasonably referred to the legal and factually grounds for the entitlement.	6	0	1	2	3	0	16	0.53
18		The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	6	1	1	4	0	0	21	0.70
Average of Relative Index =									0.57	
Average of Claim Evaluation's Relative Index =									0.68	

$$\text{Relative Index} = \frac{\sum W}{A \times N}$$

ตารางที่ ข-1.3 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Negotiation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims	No. Of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index ^a
			5	4	3	2	1		
			Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	The contractors are always submitting the logical built up of the full detail of claims.	6	0	2	3	1	0	19	0.63
2	The contractor's claims submissions are always well-documented with fully evidence substantiating the entitlement.	6	0	2	3	1	0	19	0.63
3	The contractors are always submitting the well-organized with a standard format of the full detail reports of claims.	6	0	0	5	1	0	17	0.57
4	The statements in a claim submission from the contractors are factually convincing and influential.	6	0	1	3	2	0	17	0.57
5	The contractors always submit you a full detail of claim with a good faith.	6	0	1	3	2	0	17	0.57
6	The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.	6	0	1	3	2	0	17	0.57
7	The claims submitted by the contractors are always reasonably referred to the legal and factually ground for entitlement.	6	0	1	2	3	0	16	0.53
8	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	6	0	2	4	0	0	20	0.67
9	The contractor always put the most effort to mitigate the settlement by Litigation and Arbitration.	6	0	0	5	1	0	17	0.57
10	Claims are always resolved as soon as possible concerning their effects to the project's performance.	6	1	1	2	2	0	19	0.63
11	Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.	6	1	3	2	0	0	23	0.77
12	The negotiation of claims is always objective directed to the problems.	6	1	4	0	1	0	23	0.77
13	Claims negotiation for completion is conducted professionally and cooperatively.	6	0	2	3	1	0	19	0.63
Average of Claim Evaluation's Relative Index =								0.62	

หมายเหตุ : "a" Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

ตารางที่ ข-1.4 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Relevant documents

No.	List of relevant documents	No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
			5	4	3	2	1		
			Very often	Often	Sometimes	Rarely	Never		
1	Preliminary and baseline schedules.	6	0	2	3	1	0	19	0.63
2	Updated project schedules.	6	0	3	1	2	0	19	0.63
3	Relevant correspondences between parties.	6	0	5	0	1	0	22	0.73
4	Clarification memos.	6	0	4	1	0	1	20	0.67
5	Minutes of meeting.	6	1	3	0	2	0	21	0.70
6	Photograph represents the problems.	6	1	2	3	0	0	22	0.73
7	Daily report and logs.	6	0	4	2	0	0	22	0.73
8	Change order logs.	6	0	3	3	0	0	21	0.70
9	Submittal logs.	6	0	4	2	0	0	22	0.73
10	Cost of report and records.	6	1	4	0	0	1	22	0.73
11	Oral instructions.	6	0	4	2	0	0	22	0.73
12	Reports of quality control.	6	0	4	1	1	0	21	0.70
13	Chart of labor power.	6	0	4	2	0	0	22	0.73
Average of Relative Index =								0.71	

หมายเหตุ * Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

ภาคผนวก ข-2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
ในประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-2.1 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Identification and Notification

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
				5	4	3	2	1		
				Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	Identification	The contractor is aware of job factors giving rise to a claim.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
2		The issues claims alleged by contractors are always accurate.	5	0	0	3	2	0	13	0.52
3		The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	5	1	1	2	1	0	17	0.68
4		Claims are always recognized and filed during construction. They are rarely solved after the completion of the project.	5	0	3	1	1	0	17	0.68
Average of Relative Index =									0.63	
5	Notification	Contractors always notify you existing claims within time limit requirement in the contract.	5	1	4	0	0	0	21	0.84
6		Notices submitted by Contractors are deliberately well-organized with a standard form.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
7		The documents attached along with notice are always adequate.	5	0	2	2	1	0	16	0.64
8		The contractors always submit the notice in writing.	5	3	2	0	0	0	23	0.92
9		The Claim notices are always short and clear easy to understand.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
10		The contractors always alert you of a potential problem in a manner that is non-adversarial.	5	0	2	2	1	0	16	0.64
11		The Claims notified by contractor are often reasonable with legal and factual grounds referred to the contract documents.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
Average of Relative Index =									0.71	
Average of Claim Identification and Notification's Relative Index =									0.68	

หมายเหตุ:

$$\text{Relative Index} = \frac{\sum w}{A \times N}$$

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-2.2 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Evaluation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *	
				3	4	5	2	1			
				Strongly agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly disagree			
1	Claim Evaluation	Examination	The formula that used in claims calculation is suitable, reasonable and reliable.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
2			The contractor's claims are always calculated correctly. The over inflated claims are not too often found.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
3			The entitlement factors are always shown and referred. (Entitlement factors: forceability, control, causative, and legal acceptability)	5	0	3	1	1	0	17	0.68
		Average of Relative Index =								0.61	
4		Documentation	Inaccessibility of documents when required.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
5			Expensive to retrieve required information.	5	0	0	5	0	0	15	0.60
6			Imprecise recorded information.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
7			Ineffective record keeping system of Contractors.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
8			Overdue process in retrieving the documents back.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
9			Some information is not kept in writing.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
10			No standard form used to record the data during construction.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
11			The documentation system is lack of computerized technology applied.	5	0	0	2	3	0	12	0.48
		Average of Relative Index =								0.61	
12		Presentation	The full details of claim submitted by contractors are always logically built up.	5	0	0	4	1	0	14	0.56
13			The contractor's claim submissions are always well organized with evidence substantiating the entitlement.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
14			The full detail reports of claim submitted by contractors are always well organized with standard form.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
15			The contractors are always submitting clear and using simple word of claims, it is easy to understand.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
16			The contractor always submit you a full detail of claims with a good faith.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
17	The claims submitted by contractors are always reasonably referred to the legal and factually grounds for the entitlement.		5	0	1	3	1	0	15	0.60	
18	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.		5	0	4	1	0	0	19	0.76	
		Average of Relative Index =								0.62	
		Average of Claim Evaluation's Relative Index =								0.62	

หมายเหตุ: $Relative\ Index = \frac{\sum w}{A \times N}$

ตารางที่ ข-2.3 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Negotiation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims	No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
			5	4	3	2	1		
			Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	The contractors are always submitting the logical built up of the full detail of claims.	5	0	2	2	1	0	16	0.64
2	The contractor's claims submissions are always well-documented with fully evidence substantiating the entitlement.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
3	The contractors are always submitting the well-organized with a standard format of the full detail reports of claims.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
4	The statements in a claim submission from the contractors are factually convincing and influential.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
5	The contractors always submit you a full detail of claim with a good faith.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
6	The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
7	The claims submitted by the contractors are always reasonably referred to the legal and factually ground for entitlement.	5	0	0	4	1	0	14	0.56
8	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	5	1	2	2	0	0	19	0.76
9	The contractor always put the most effort to mitigate the settlement by Litigation and Arbitration.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
10	Claims are always resolved as soon as possible concerning their effects to the project's performance.	5	0	3	2	0	0	18	0.72
11	Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.	5	0	3	2	0	0	18	0.72
12	The negotiation of claims is always objective directed to the problems.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
13	Claims negotiation for completion is conducted professionally and cooperatively.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
Average of Claim Negotiation's Relative Index =								0.65	

หมายเหตุ: $\text{Relative Index} = \frac{\sum w}{A \times N}$

ตารางที่ ข-2.4 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Relevant documents

No.	List of relevant documents	No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index*
			5	4	3	2	1		
			Very often	Often	Sometimes	Rarely	Never		
1	Preliminary and baseline schedules.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
2	Updated project schedules.	5	0	1	4	0	0	16	0.64
3	Relevant correspondences between parties.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
4	Clarification memos.	5	0	0	3	2	0	13	0.52
5	Minutes of meeting.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
6	Photographs represent the problems.	5	0	1	1	3	0	13	0.52
7	Daily report and logs.	5	0	2	2	1	0	16	0.64
8	Change order logs.	5	0	0	4	1	0	14	0.56
9	Submittal logs.	5	0	0	3	2	0	13	0.52
10	Cost of report and records.	5	0	1	2	2	0	14	0.56
11	Oral instructions.	5	0	1	3	1	0	15	0.60
12	Reports of quality control.	5	0	2	3	0	0	17	0.68
13	Chart of labor power.	5	1	0	4	0	0	17	0.68
Average of Relative Index =								0.60	

หมายเหตุ:
$$\text{Relative Index} = \frac{\sum w}{A \times N}$$

ภาคผนวก ข-3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
ในประเทศเวียดนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-3.1 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Identification and Notification

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index ^a
				5	4	3	2	1		
			Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree			
1	Identification	The contractor is aware of job factors giving rise to a claim.	4	0	3	1	0	0	15	0.75
2		The issues claims alleged by contractors are always accurate.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
3		The contractors always keep records regarding to the work. When the problems faced, they can recognize them quickly.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
4		Claims are always recognized and filed during construction. They are rarely solved after the completion of the project.	4	0	1	2	1	0	12	0.60
Average of Relative Index =									0.64	
5	Notification	Contractors always notify you existing claims within time limit requirement in the contract.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
6		Notices submitted by Contractors are deliberately well-organized with a standard form.	4	0	1	3	0	0	13	0.65
7		The documents attached along with notice are always adequate.	4	0	1	2	1	0	12	0.60
8		The contractors always submit the notice in writing.	4	0	3	1	0	0	15	0.75
9		The Claim notices are always short and clear easy to understand.	4	0	1	2	1	0	12	0.60
10		The contractors always alert you of a potential problem in a manner that is non-adversarial.	4	0	1	2	1	0	12	0.60
11		The Claims notified by contractor are often reasonable with legal and factual grounds referred to the contract documents.	4	0	1	2	1	0	12	0.60
Average of Relative Index =									0.64	
Average of Claim Identification and Notification's Relative Index =									0.64	

หมายเหตุ : ^a Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข-3.2 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Evaluation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims		No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
				5	4	3	2	1		
				Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	Examination	The formula that used in claims calculation is suitable, reasonable and reliable.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
2		The contractor's claims are always calculated correctly. The over inflated claims are not too often found.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
3		The entitlement factors are always shown and referred. (Entitlement factors: foreseeability, control, causation, and legal responsibility)	4	0	2	1	1	0	13	0.65
Average of Relative Index =									0.60	
4	Documentation	Inaccessibility of documents when required.	4	0	3	1	0	0	15	0.75
5		Expensive to retrieve required information.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
6		Imprecise recorded information.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
7		Ineffective record keeping system of Contractors.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
8		Overdue process in retrieving the documents back.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
9		Some information is not kept in writing.	4	0	3	0	1	0	14	0.70
10		No standard form used to record the data during construction.	4	0	2	1	1	0	13	0.65
11		The documentation system is lack of computerized technology applied.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
Average of Relative Index =									0.65	
12	Presentation	The full details of claim submitted by contractors are always logically built up.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
13		The contractor's claim submissions are always well organized with evidence substantiating the entitlement.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
14		The full detail reports of claim submitted by contractors are always well organized with standard form.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
15		The contractors are always submitting clear and using simple word of claims, it is easy to understand.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
16		The contractor always submit you a full detail of claims with a good faith.	4	0	0	0	4	0	8	0.40
17		The claims submitted by contractors are always reasonably referred to the legal and factually grounds for the entitlement.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
18		The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
Average of Relative Index =									0.56	
Average of Claim Evaluation's Relative Index =									0.61	

$$\text{Relative Index} = \frac{\sum w}{A \times N}$$

ตารางที่ ข-3.3 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Claim Negotiation

No.	Statements regarding to the process of contractor's Claims	No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w	Relative Index *
			5	4	3	2	1		
			Strong agree	Agree	Neutral	Disagree	Strong disagree		
1	The contractors are always submitting the logical built up of the full detail of claims.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
2	The contractor's claims submissions are always well-documented with fully evidence substantiating the entitlement.	4	0	1	3	0	0	13	0.65
3	The contractors are always submitting the well-organized with a standard format of the full detail reports of claims.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
4	The statements in a claim submission from the contractors are factually convincing and influential.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
5	The contractors always submit you a full detail of claim with a good faith.	4	0	0	1	3	0	9	0.45
6	The contractors are always submitting clear and using simple words of claims, it is easy to understand.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
7	The claims submitted by the contractors are always reasonably referred to the legal and factually ground for entitlement.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
8	The full details of claims are always submitted within time limit requirements.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
9	The contractor always put the most effort to mitigate the settlement by Litigation and Arbitration.	4	0	1	1	2	0	11	0.55
10	Claims are always resolved as soon as possible concerning their effects to the project's performance.	4	0	2	1	1	0	13	0.65
11	Most of the claims are settle concerning mutual satisfaction of both sides.	4	0	1	3	0	0	13	0.65
12	The negotiation of claims is always objective directed to the problems.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
13	Claims negotiation for completion is conducted professionally and cooperatively.	4	0	0	4	0	0	12	0.60
Average of Claim Negotiation's Relative Index =								0.58	

หมายเหตุ : "a" Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

ตารางที่ ข-3.4 การคำนวณดัชนีสัมพัทธ์ (Relative Index) ของ Relevant documents

No.	List of relevant documents	No. of respondents	Frequency of occurrences					Sum w.	Relative Index*
			5	4	3	2	1		
			Very often	Often	Sometimes	Rarely	Never		
1	Preliminary and baseline schedules.	4	0	0	2	1	1	9	0.45
2	Updated project schedules.	4	0	0	1	1	2	7	0.35
3	Relevant correspondences between parties.	4	0	0	3	1	0	11	0.55
4	Clarification memos.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
5	Meeting minutes.	4	0	3	1	0	0	15	0.75
6	Photographs represent the problems.	4	0	0	1	1	2	7	0.35
7	Daily report and logs.	4	0	1	3	0	0	13	0.65
8	Change order logs.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
9	Submittal logs.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
10	Cost of report and records.	4	0	0	1	1	2	7	0.35
11	Oral instructions.	4	0	0	2	2	0	10	0.50
12	Reports of quality control.	4	0	1	3	0	0	13	0.65
13	Chart of labor power.	4	0	2	2	0	0	14	0.70
Average of Relative Index =								0.52	

*หมายเหตุ "a" Relative Index = $\frac{\sum w}{A \times N}$

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวมณฑาทิพย์ ทองธรรมชาติ เกิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2524 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ในปีการศึกษา พ.ศ.2546 และได้ศึกษาต่อในหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย